Refugiaţii

Viet Thanh Nguyen

„*Refugiaţii* este atît o carte a momentului, date fiind dezbaterile actuale privind refugiaţii din America, cît şi una atemporală, explorînd suferinţele umane universale...

Musai s-o citiţi.“

„E greu să nu empatizezi cu personajele lui Nguyen, dar autorul nu ne cere să ne fie milă de ele; el vrea doar să le privim ca pe nişte fiinţe umane... Această colecţie superbă de povestiri dovedeşte că ficţiunea poate fi mai mult decît a spune o poveste, ea poate sta mărturie pentru vieţile oamenilor care nu-şi permit să uite.“

New York Times Book Review

Viet Thanh Nguyen s-a născut în Vietnam şi a crescut în America. Predă engleza şi Studii Americane la Universitatea California de Sud şi trăieşte în Los Angeles. Este autorul lucrărilor academice *Race*

and Resistance: Literature and Politics in Asian America (2002) şi *Nothing Ever Dies: Vietnam and the Memory of War* (2016). *Simpatizantul*, cîştigător al Premiului Pulitzer în 2016, reprezintă debutul lui editorial în ficţiune, fiind urmat de volumul de proză scurtă *Refugiaţii*

Am scris
această
carte pentru
fantasme,
sin
gur
ele
car
e
au
tim
p
deoar
ece
trăies
c în
afara

timpului.

Roberto Bolano, *Anvers*[1]

Nu amintirile tale te bîntuie. Nu ceea ce ai

---

[1] Roberto Bolano, ***Anvers***, traducere din limba spaniolă de Horia Barna, Editura Leda, Bucureşti, 2011, p. 7.

scris. Ci ceea ce ai uitat, ce trebuie să uiţi. Lucrurile pe care trebuie

să le uiți mereu, toată viața.

James Fenton

FEMEI CU OCHI NEGRI

Se întîmpla ca faima să dea peste cîte cineva - de obicei genul acela de faimă pe care cei întregi la minte nu şi-ar dori-o, de exemplu, să fie răpiţi sau ţinuţi prizonieri ani în şir, să sufere umilinţa unui scandal sexual sau să scape cu viaţă în urma unei întîmplări care ar fi trebuit să le fie fatală. Supravieţuitorii aceştia aveau nevoie de cineva care să-i ajute să-şi scrie memoriile, aşa că uneori editorii ajungeau la un moment dat să apeleze la mine pentru asta.

— Bine că barem nu-ţi apare numele nicăieri, mi-a zis la un moment dat mama.

Cînd i-am răspuns că nu m-aş supăra ca numele meu să fie pomenit la „Mulţumiri“, mi-a întors-o:

— Lasă-mă să-ţi spun o poveste.

Avea să fie pentru prima oară cînd auzeam povestea asta, dar nu şi pentru ultima.

— în ţara de unde venim noi, a continuat ea, era un reporter care zicea că guvernul tortureazã oamenii din închisori. Şi-atunci guvernul i-a făcut şi lui exact ceea ce zicea el că le făceau ei altora. L-au trimis cine ştie unde şi nu l-a mai văzut nimeni niciodată.

Asta păţesc scriitorii care semnează ce scriu.

Pînă ca Victor Devoto să mă aleagă, mă resemnasem deja cu gîndul că nu eram decît unul dintre acei autori-fantomă, ale căror nume nu apăreau pe copertele cărţilor. Agenta lui îi dăduse o carte scrisă de mine, dar al cărei autor oficial era tatăl unui băiat care împuşcase şi omorîse cîteva persoane la şcoala unde învăţa.

— înţeleg pe deplin sentimentul de vinovăţie al acelui tată, mi-a spus Victor.

Victor era singurul supravieţuitor al unui accident de avion în care pieriseră o sută şaptezeci şi trei de persoane, printre care şi soţia şi copiii lui. El, sau ce mai rămăsese din el, apărea la toate talk- show-urile - era prezent acolo cu corpul, dar cam atît. Vocea îi era blîndă, monotonă, iar în ochi, atunci cînd rareori şi-i ridica din pămînt, parcă zăreai siluetele unor oameni care jelesc. Editoarea lui zicea că trebuia să-şi publice povestea urgent, cît încă publicul îşi mai amintea tragedia. Cu asta mă îndeletniceam eu în ziua cînd s-a întors la mine fratele meu mort.

Mama m-a deşteptat din somn cînd afară era încă întuneric şi mi-a spus:

— Să nu te sperii.

Lumina ce se zărea din hol prin uşa deschisă a camerei mele mi-a străpuns ochii.

— De ce să mă sperii? am întrebat.

Cînd a rostit numele fratelui meu, nu m-am gîndit

la el. Murise cu multă vreme în urmă. Am închis ochii şi i-am spus mamei că nu cunosc pe nimeni cu numele ăla, dar ea o ţinea una şi bună.

— A venit să ne vadă, a spus ea, dînd la o parte pătura cu care eram acoperit şi trăgînd de mine pînă cînd m-am ridicat, cu ochii pe jumătate închişi.

Mama avea şaizeci şi trei de ani şi o cam lăsa memoria, aşa că, atunci cînd m-a tras după ea pînă în camera de zi şi a început să ţipe, nu m-am mirat chiar asa de tare.

— Dar era chiar aici! a zis ea, aşezîndu-se în genunchi lîngă fotoliul ei înflorat şi pipăind covorul cu mîna. Uite, încă e ud!

Apoi, îmbrăcată în pijamaua ei din bumbac, s-a tîrît în patru labe pînă la uşa de la intrare, urmărind dîra de umezeală. Am atins şi eu covorul, am constatat că era umed. In clipa următoare, convinsă, am tresărit şi am avut impresia că tăcerea care învăluia casa la patru dimineaţa prevestea ceva rău. Apoi, auzind clipocitul apei de ploaie pe streşini, spaima care parcă mă strîngea de gît s-a mai domolit. Probabil că mama deschisese uşa, se udase ciuciulete, apoi intrase înapoi în casă. După ce s-a ghemuit lîngă uşă cu mîna pe clanţă, m-am lăsat în genunchi lîngă ea şi am spus:

— Ai vedenii.

— Ştiu eu ce-am văzut! a spus ea împingîndu-mi

mîna pe care mi-o aşezasem pe umărul ei şi s-a ridicat în picioare, cu ochii ei negri scăpărînd de furie. Umbla! Vorbea! Voia să vorbească cu tine.

— Atunci unde este, mamă, că eu nu văd pe nimeni?

— Cum să-l vezi? a spus ea oftînd, de parcă n-aş fi fost capabilă să pricep un lucru evident. Doar e o stafie!

De cîţiva ani, de la moartea tatei încoace, eu şi mama convieţuiam în bună înţelegere. Amîndouă aveam o pasiune pentru cuvinte, însă eu preferam liniştea scrisului, în vreme ce ei îi plăcea la nebunie să vorbească. Mă ţinea la curent cu tot felul de bîrfe şi poveşti, dar dintre toate, singurele care-mi plăceau erau cele despre tata pe vremea cînd era aşa cum eu nu l-am cunoscut, un bărbat tînăr si fericit.

După aceea veneau poveştile despre tot felul de grozăvii, cum era cea despre reporterul acela, morala fiind că vieţii, la fel ca poliţiei, îi place din cînd în cînd să-i bată pe oameni. In sfîrşit, mai erau şi poveştile ei preferate, cele cu stafii, şi din acestea ştia o grămadă, unele din experienţă proprie.

— Mătuşa Six a murit de infarct la şaptezeci şi şase de ani, mi-a povestit mama o dată, de două ori, sau poate chiar de trei ori, căci obiceiul ei era să tot

repete.

Eu nu i-am luat niciodată în serios poveştile.

— Locuia în Vung Tau, a continuat ea, iar noi eram în Nha Trang. Tocmai aduceam mîncarea la masă într-o seară, cînd am văzut-o pe mătuşa Six şezînd acolo, îmbrăcată în cămaşă de noapte. Părul ei lung, cărunt, pe care de obicei îl purta strîns la ceafă, era desfăcut şi-i cădea peste umeri şi peste faţă. Mai c-am scăpat vasele din mînă. Cînd am întrebat-o ce face acolo, doar a zîmbit. Apoi s-a ridicat în picioare, m-a pupat şi m-a întors cu faţa către bucătărie. Cînd m-am răsucit din nou să mă uit la ea, dispăruse. Fusese stafia ei. Mi-a confirmat-o şi unchiul atunci cînd l-am sunat. Mătuşa murise în dimineaţa aceea, în patul ei.

După părerea mamei, mătuşa Six avusese parte de o moarte frumoasă, în casa ei, înconjurată de familie, iar stafia ei cutreiera doar ca să-şi ia rămas- bun. Mama mi-a repetat povestea cu mătuşa ei în dimineaţa în care a pretins că l-a văzut pe fratele meu, adică pe fiul ei. Ii făcusem un ibric de ceai verde şi, cu toate protestele ei, îi luasem temperatura.

Dar temperatura ei, aşa cum îmi spusese şi ea, era normală. Gesticulînd spre mine cu mîna în care ţinea termometrul, mi-a spus că probabil fratele meu dispăruse pentru că era ostenit. în definitiv, străbătuse mii de kilometri traversînd Pacificul.

— Şi cum a ajuns pînă aici?

— înot, a răspuns mama, aruncîndu-mi o privire compătimitoare. De-aia era ud.

— Era un înotător grozav, am spus, ca să-i intru mamei în graţii. Şi cum arăta?

— Exact la fel.

— Dar au trecut douăzeci şi cinci de ani. Nu s-a schimbat chiar deloc?

— Toţi arată întotdeauna exact ca atunci cînd i-ai văzut ultima oară.

Mi-am amintit cum arăta fratele meu ultima oară şi pînă şi bruma mea de bună dispoziţie de pînă atunci a dispărut. Perplexitatea întipărită pe chipul lui, ochii căscaţi care n-au tresărit nici măcar atunci cînd obrazul i s-a strivit de puntea din lemn, crăpată a bărcii... N-aş fi vrut să-l mai revăd, presupunînd că într-adevăr era ceva sau cineva de văzut. După ce mama a plecat la serviciu, în tura ei la salon, am încercat să adorm din nou, dar n-am mai reuşit. De fiecare dată cînd închideam pleoapele, ochii fratelui meu se holbau la mine. Abia acum îmi dădeam seama că nu mă mai gîndisem la el de luni de zile. Mă străduisem atîta vreme să-l uit, dar uneori, cotind-o după vreun colţ, fie în lumea reală, fie doar în mintea mea, se întîmpla să dau din nou peste el, cel mai bun prieten al meu. Ii auzeam aievea vocea în faţa casei noastre, venind din vremuri foarte îndepărtate, strigîndu-mă pe nume. Acela era semnalul să-l urmez de-a lungul uliţelor şi

cărăruilor din satul nostru, printre crîngurile de mangotieri şi de arbori jack[2], pînă la ogoare şi diguri, ocolind palmierii doborîţi la pămînt şi craterele rămase în urma bombelor. Pe vremea aceea aşa arăta o copilărie normală.

Privind în urmă, îmi dădeam totuşi seama că ne petrecuserăm tinereţea într-o ţară bîntuită. Tatăl nostru fusese luat în armată şi ne temeam că n-o să se mai întoarcă acasă niciodată. înainte de a pleca săpase lîngă casă un adăpost în care să ne ascundem de bombe, un fel de buncăr din saci plini cu nisip şi cu acoperişul căptuşit cu scînduri. Cu toată căldura şi lipsa de aer dinăuntru, cu tot mirosul jilav de pămînt şi cu toată fojgăiala rîmelor, cît am fost mai mărunţei, mergeam deseori să ne jucăm acolo. Cînd am mai crescut, ne retrăgeam în buncăr ca să învăţăm sau să spunem poveşti. Eu eram cea mai bună la învăţătură din şcoală, destul de strălucită pentru ca după ore învăţătorul meu să mă înveţe engleză; ce învăţam eu îi transmiteam mai departe fratelui meu. El în schimb îmi spunea tot felul de poveşti fanteziste şi basme populare, dar şi zvonuri. Cînd pe deasupra noastră vuiau avioanele şi împreună cu mama ne ghemuiam în

---

[2] Arborele tropical ***Artocarpus heterophyllus,*** numit şi „arborele jack“, creşte în Asia de Sud-Est şi produce fructe comestibile de dimensiuni foarte mari.

buncăr, fratele meu îmi spunea la ureche poveşti cu stafii, în şoaptă,
ca să-mi mai abată atentia. Atît că o ţinea una si

» » >

bună că poveştile acelea nu erau scorneli, ci povestiri din vechime, din surse de încredere, auzite de pe la babele care-şi păzeau coşurile cu marfa prin piaţă, aşezate pe vine, sau aveau grijă de focul din sobele cu cărbuni, molfăind nuci de betel şi scuipînd zeama aceea roşie. Printre locuitorii confirmaţi ai zonei noastre, spuneau ele, se numărau: jumătatea de sus a unui locotenent coreean pe care o mină îl lansase drept printre ramurile unui arbore de cauciuc; apoi, deasupra estuarului, nu departe de elicopterul lui doborît, plutea un negru american scalpat, cu ochii şi jumătatea expusă de creier scînteind deasupra apei; şi mai era un soldat japonez decapitat care tot bîjbîia prin tufărişul de manioc, căutîndu-şi căpăţîna. Aceşti invadatori care veniseră să ne cucerească ţara nu aveau să mai ajungă niciodată acasă, ziceau bătrînele, chicotind ca nişte gîşte şi dezgolindu-şi dinţii înnegriţi - mă rog, cel puţin aşa zicea fratele meu. Cum stăteam pe întuneric, mă înfioram de încîntare; parcă le auzeam cu urechile mele pe femeile acelea cu ochi negri şi mi se părea că eu n-am să spun în veci poveşti ca acelea.

Era o ironie a sorţii, aşadar, că acum îmi cîştigam existenţa ca autor-fantomă? Mi-am pus întrebarea asta

în minte, cum stăteam întinsă în pat în miezul zilei, dar femeile acelea cu ochi şi dinţi negri m-au auzit. „Tu numeşti ceea ce trăieşti viată?“ Rîdeau de mine de le clănţăneau dinţii. Mi-am tras pătura pînă sub nas, aşa cum obişnuiam în primii ani petrecuţi în America, pe vremea cînd tot felul de creaturi nu doar că stăteau la pîndă în holul casei, dar mai bîn- tuiau şi pe afară. De fiecare dată cînd bătea cineva la uşă, înainte de a deschide, mama şi tata se uitau pe furiş printre perdelele din camera de zi. Se temeau de tinerii noştri compatrioţi, băieţii aceia care, crescînd în vreme de război, învăţaseră să fie violenţi.

— Să nu deschizi niciodată dacă nu stii cine-i Ia uşă! m-a prevenit mama mea o dată, de două ori, de trei ori. Nu vrem să ajungem ca familia aia, ăia de-au fost legaţi si ameninţaţi cu arma. Le-au ars pruncul cu ţigara pînă cînd mama lui le-a arătat unde ţinea banii.

Adolescenţa mea petrecută în America a fost înţesată de astfel de poveşti despre tot felul de nenorociri, ceea ce dovedea că era adevărat ce spunea mama, că locul nostru nu era aici. Intr-o ţară în care bunurile sunt mai de preţ decît orice, singurele bunuri pe care le aveam noi erau poveştile.

Cînd m-a trezit ciocănitul acela în usă, afară se fa-

cuse întuneric. Ceasul de la mîna mea arăta 6.35 seara. Apoi ciocănitul s-a auzit din nou, uşor, şovăielnic. Fără să mă gîndesc, mi-am dat seama cine era la uşă. Incuiasem uşa dormitorului, pentru orice eventualitate. Mi-am tras pătura peste cap; inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. îmi doream să-şi vadă de drum; însă cînd a început să scuture de clanţă, mi-am dat seama că nu aveam de ales, trebuia să mă dau jos din pat. Privind clanţa cum se zgîlţîia sub încleştarea mîinii lui, firele de păr de pe tot corpul mi s-au făcut măciucă. Mi-am amintit însă din nou că fratele meu renunţase la viaţa lui pentru mine. Măcar atît puteam face şi eu pentru el, să-i deschid uşa.

Era umflat şi livid, avea părul ciufulit şi pielea întunecată, purta o pereche de pantaloni scurţi negri şi un tricou cenuşiu zdrenţuit, iar braţele şi picioarele îi erau numai piele şi os. Ultima oară cînd îl văzusem era cu un cap mai înalt decît mine; acum era taman pe dos. Cînd mi-a rostit numele, vocea îi suna răguşit, aspru; nu mai era deloc vocea lui cu timbru grav, de adolescent. Ochii însă îi erau la fel, plini de curiozitate, tot aşa şi buzele uşor întredeschise, gata în orice clipă să spună ceva. Pe tîmpla stîngă îi lucea o vînătaie violet trăgînd spre negru, dar sîngele pe care mi-l aminteam dispăruse; gîndesc că-l spălaseră apa sărată şi furtunile. Şi, cu toate că nu ploua, el era ud leoarcă. In nări mi-a pătruns mirosul de mare

impregnat în el şi, chiar mai rîu, mirosul acela acru de sudoare şi de excremente omeneşti, de pe barca aceea.

Cînd mi-a rostit numele, am început să tremur; însă asta era stafia unui om pe care-l iubeam şi nu i-aş fi putut face niciodată vreun rău, genul acela de stafie care, după cum zicea mama, nu mi-ar pricinui nici ea vreun rău.

— Intră! i-am spus, dînd dovadă, credeam eu, de un curaj nemaipomenit.

El nu s-a clintit, ci doar s-a uitat la covorul pe care picurau de pe trupul lui stropii de apă.

Apoi i-am adus un tricou curat şi altă pereche de pantaloni scurţi, precum şi un prosop, iar el s-a uitat la mine răbdător pînă ce m-am întors cu spatele ca să se poată schimba. Hainele pe care i le-am dat erau cele mai mici din garderoba mea, dar tot erau cu un număr prea mari pentru el. Pantalonii scurţi îi ajungeau pînă la genunchi, iar în tricou înota. I-am făcut semn să intre si de data asta mi-a făcut

j

pe plac, aşezîndu-se pe patul meu răvăşit. îmi evita privirea; se pare că se temea de mine mai tare decît mă temeam eu de el. în vreme ce el rămăsese la vîrsta de cincisprezece ani, eu eram acum o femeie de treizeci şi opt de ani. Nu mai eram fetişcana aceea băieţoasă, plină de viaţă şi nu-mi plăcea să vorbesc decît cu un scop bine precizat, aşa cum fusese cazul atunci cînd îl

intervievasem pe Victor. Statutul de scriitor, chiar şi acela de scriitor de mîna a treia sau a patra, presupune o anume conduită, pe care eu o respectam. Dar ce altceva îi puteai spune unei stafii în afară de a o întreba de ce venise? Dar, cum îmi era groază de răspuns, l-am întrebat în schimb:

— De ce-ai întîrziat atîta?

El s-a uitat la degetele mele de la picioare, cu unghiile nelăcuite. Pasămite simţea că nu ştiam cum să mă port cu copiii. Sentimentul matern era o necunoscută pentru mine, aşa cum erau şi relaţiile mai lungi de o noapte.

— A trebuit să vii înot. Durează mult timp să înoţi atîta cale, nu?

— Da.

După care a rămas cu gura deschisă, de parcă ar mai fi vrut să zică ceva, dar nu era sigur ce şi nici cum să spună. Poate că apariţia fratelui meu era prima consecinţă a ceea ce mama mea considera natura mea nenaturală, aceea de femeie nemăritată şi fară copii. Poate că stafia lui nu era o plăsmuire a imaginaţiei mele, ci un simptom al unui lucru foarte rău, cum fusese cancerul din pricina căruia se prăpădise tatăl meu. Din punctul de vedere al mamei, şi tata avusese parte de o moarte frumoasă, înconjurat de familie, la el acasă, nu cum se întîmplase cu băiatul ei şi, cît pe ce, şi cu mine. Brusc m-am pomenit că mă cuprinde

panica, izvorînd de undeva din străfundul acelei fîntîni pe care o astupasem zdravăn cu beton. M-am bucurat cînd am auzit deschizîndu-se uşa de la intrare.

— De bună seamă că vrea să te vadă şi mama, am zis eu. Aşteaptă aici, mă întorc imediat.

Cînd am revenit amîndouă în cameră, n-am mai găsit decît hainele lui ude şi prosopul ud. Mama a luat în mînă tricoul cenuşiu, acelaşi cu care fratele meu fusese îmbrăcat atunci, în barca aceea albastră cu ochi roşii.

>

— Acuma ştii şi tu, mi-a spus ea. Niciodată să nu te întorci cu spatele la o stafie.

Pantalonii scurţi negri şi tricoul cenuşiu erau îmbibate de apă sărată şi erau grele de ceva mai mult decît doar apă. In timp ce le duceam în bucătărie, ele au dobîndit, în mîinile mele, greutatea evidenţei. îl văzusem îmbrăcat cu hainele astea de zeci de ori. Mi le aminteam de pe vremea cînd pantalonii scurţi nu erau negri de funingine, ci erau încă albaştri, curaţi, iar tricoul nu era cenuşiu şi zdrenţuit, ci alb imaculat.

— Acuma crezi? m-a întrebat mama, ridicînd capacul maşinii de spălat.

Am şovăit. Unii zic că simt credinţa ca si cînd

5 » »

i-ar arde ceva pe dinăuntru; ei bine, pe mine credinţa asta pe care de-abia mi-o descoperisem mă îngheţa.

— Da, am răspuns. Cred.

Maşina de spălat continua să bîzîie în fundal în timp ce ne-am aşezat la masa din bucătărie ca să luăm cina; aerul era înmiresmat de anason şi ghimbir.

— De aceea i-a luat atîţia ani, a spus mama, suflînd în supa fierbinte.

Nimic nu-i diminuase pofta de mîncare şi nu-i afectase stomacul tare ca fonta, nici măcar amintirea întîmplărilor din barca aceea şi apariţia fiului ei.

— Pentru că a făcut tot drumul înot.

— Dar şi mătuşa Six locuia la sute de kilometri distanţă şi totuşi pe ea ai văzut-o în aceeaşi zi.

— La stafii nu se aplică aceleaşi reguli ca la noi. Fiecare stafie e aparte. Sunt stafii bune şi stafii rele, stafii vesele şi stafii triste. Stafii de oameni care au murit de bătrîneţe şi stafii de tineri sau copii. Tu gîndeşti că stafiile de sugari se comportă la fel ca stafiile de moşnegi?

Nu ştiam nimic despre stafii. Pînă atunci nu crezusem în ele şi nici ceilalţi oameni pe care-i cunoşteam nu credeau, cu excepţia mamei şi a lui Victor, care avea el însuşi ceva fantomatic, suferinţa lui atît de arzătoare făcîndu-l palid, aproape translucid; numai claia aceea a lui de păr roşcat, veşnic nepieptănat, apărea ca o pată de culoare. Dar chiar şi în discuţiile cu el, doar de două ori venise vorba despre cei de dincolo - prima dată la telefon, iar a doua oară

în livingul casei lui. Din ziua în care ai lui plecaseră la aeroport, nimeni nu mai mişcase nimic acolo, nici măcar praful acela jalnic nu fusese şters. Aveam impresia că din ziua aceea nici ferestrele nu mai fuseseră deschise, de parcă Victor încerca să păstreze aerul acela rarefiat pe care-l respiraseră soţia şi copiii lui înainte de a cădea pradă acelei morţi urîte, atît de departe de casă.

— Morţii merg mai departe, îmi spusese el, ghemuit într-un fotoliu, cu palmele între genunchi. în schimb noi, cei vii, rămînem pe loc.

Cu aceste cuvinte am început ultimul capitol despre el, capitolul la care am continuat să lucrez în seara aceea, după ce mama a mers la culcare, iar eu am coborît în subsolul luminat ca ziua de tuburile de neon. Am scris o propoziţie, apoi m-am oprit şi am ciulit urechile, încercînd să prind vreo bătaie în uşă ori zgomot de paşi pe scară. Asta avea să fie ritmul meu în noaptea aceea - cîteva rînduri, urmate de aşteptarea a ceva ce nu avea să apară nici atunci, nici în ziua care a urmat. Mă apropiam vertiginos de sfîrşitul cărţii de memorii a lui Victor în momentul în care mama s-a întors acasă de la salonul de manichiură cu două sacoşe cu tîrguieli pe care le făcuse în cartierul chinezesc, una cu de-ale gurii, iar cealaltă plină cu lenjerie de corp, o pijama, nişte jeanşi albaştri, o jachetă de doc, o pereche de şosete, nişte mănuşi

tricotate şi o şapcă de baseball. După ce le-a făcut teanc lîngă tricoul şi pantalonii lui scurţi, care acum erau uscate şi călcate, mama a spus:

— Să nu umble pe-afară, prin frig, îmbrăcat cu hainele pe care i le-ai dat tu, ca un om fără căpătîi ori ca un imigrant clandestin.

Cînd am răspuns că nu asta fusese intenţia mea, ea a pufnit, iritată de ignoranţa mea în materie de stafii şi nevoile lor. Abia după cină s-a îmbunat din nou. Ii mai revenise buna dispoziţie pentru că, în loc să mă retrag la subsol cum făceam de obicei, rămăsesem cu ea să ne uităm la una din telenovelele acelea pe care le închiria cu sacoşa, seriale cu coreeni frumoşi, prinşi în tot felul de încurcături sentimentale.

— Dacă n-ar fi fost război pe la noi, mi-a spus în seara aceea, ispitindu-mă cu nostalgia ei, aşa am fi şi noi, cum sunt coreenii acum. Saigonul ar fi ca Seulul, tatăl tău ar fi în viaţă, tu ai fi măritată şi ai avea copii, iar eu aş fi o casnică ieşită la pensie, n-aş lucra ca manichiuristă.

îşi pusese părul pe bigudiuri, iar în poală avea un castron cu seminţe de pepene verde.

— Şi mi-aş trece zilele vizitîndu-mi prietenele ori primind vizite, iar la moartea mea ar veni o sută de oameni. Aici, cu ceva noroc, poate că s-or strînge douăzeci, dacă te ocupi tu de toate. Asta mă sperie cel mai tare. Tu nu ţii minte nici măcar să duci gunoiul

sau să plăteşti facturile. N-o să ieşi din casă nici ca să-ţi cumperi de mîncare.

— O să-mi aduc aminte că trebuie să mă îngrijesc de sufletul tău.

— Cînd ai să ţii priveghiul? Dar parastasul cînd o să fie? Şi ce-ai să spui?

— Lasă-mi în scris, am răspuns. Scrie-mi exact ce trebuie să spun.

— Fratele tău ar fi ştiut ce are de făcut, mi-a întors-o ea. Asta-i rolul băieţilor.

Şi cu asta mi-a închis gura.

Cum el n-a apărut pînă la ora unsprezece, mama s-a dus la culcare. Eu am coborît din nou la subsol şi am încercat să mai scriu ceva. Cînd scriam era ca şi cînd aş fi intrat într-o ceaţă, bîjbîind în căutarea unui drum care să mă conducă din lumea aceasta în lumea nepămînteană a cuvintelor. In unele zile calea aceasta era mai uşor de găsit, iar în altele mai greu. Cum înaintam tot poticnindu-mă prin negura scrisului, o întrebare mă pîndea cocoţată pe umărul meu precum un papagal. Mă întreba cum se făcea că eu trăiam, iar el murise. Eu eram mai mică si mai fragilă; şi totuşi pe fratele meu l-am îngropat, coborîndu-l uşurel în apa oceanului, fără giulgiu şi fără ca eu să rostesc o vorbă. Mi-au revenit în minte tînguielile mamei şi hohotele de plîns ale tatălui meu,

dar nici unele, nici celelalte n-au reuşit să-mi acopere tăcerea. Sosise momentul să spun cîteva cuvinte, să-l chem înapoi, aşa cum mai mult ca sigur că-şi dorise, doar că nu găseam cuvintele potrivite. Şi tocmai pe cînd mă gîndeam că urma să mai treacă încă o noapte fără ca fratele meu să se întoarcă, am auzit în capul scărilor nişte bătăi. „Cred!“ mi-am repetat în gînd. „Cred că nu-mi va face rău!“

— Nu e nevoie să baţi, am spus cînd am deschis usa. Doar asta e si casa ta.
» >

El m-a privit doar lung, după care, stînjeniţi amîndoi, n-am mai spus nimic. După o vreme a vorbit el:

— Mulţumesc.

Avea o voce mai fermă acum, aproape la fel de gravă cum mi-o aminteam, şi de data asta nu şi-a mai ferit privirea. Era îmbrăcat tot cu tricoul şi pantalonii scurţi pe care i le dădusem eu. Cînd i-am arătat hainele pe care i le cumpărase mama, a zis:

— N-am nevoie de acelea.

— Porţi hainele de la mine.
j

Tăcerea lui s-a prelungit atît de mult, încît am avut impresia că poate nu mă auzise.

— Le purtăm pentru cei care sunt în viaţă, a spus el în cele din urmă. Nu pentru noi.

L-am condus pînă la canapea.

— Pentru stafii, vrei să zici?

El s-a aşezat lîngă mine, pe canapea, cîntărind întrebarea mea, apoi a răspuns:

— Noi am ştiut dintotdeauna că există stafii.

— Eu nu eram convinsă, am spus eu, ţinîndu-i mîna într-a mea. De ce te-ai întors?

Felul acela al lui de a mă privi lung mă tulbura. Nu clipise nici măcar o dată.

— Nu m-am întors, mi-a răspuns el. Doar am venit aici.

— înseamnă că nu ai plecat încă din lumea asta?

El a încuviinţat dînd din cap.

— De ce?

Din nou tăcere. în cele din urmă m-a întrebat:

— Tu de ce crezi?

Mi-am ferit privirea.

— Am încercat să uit, am spus.

— Dar n-ai uitat.

— Nu pot să uit.

Nu uitasem barca aceea albastră fără nume; şi nici ea nu mă uitase pe mine - ochii ei roşii vopsiţi unul de-o parte şi altul de cealaltă a prorei se holbau la mine de atunci. După patru zile în care plutiserăm fară niciun incident pe marea liniştită, sub văzduhul albastru şi nopţile senine, s-au ivit în sfîrşit insulele, ca nişte puncte negre la orizont. Apoi din depărtatare şi-a făcut prezenţa o altă ambarcaţiune, care se îndrepta spre noi.

Era un vapor rapid, pe cînd barca noastră de pescuit, proiectată să care doar echipajul şi o încărcătură de macrou, abia se tîra, împovărată de greutatea celor o sută de inşi îngrămădiţi în ea. Fratele meu m-a dus în strîmta cameră în care huruia motorul şi mi-a retezat strîmb cu briceagul părul lung, tră- gîndu-mi o tunsoare scurtă, băieţească, aşa cum îmi port părul şi acum.

— Să nu scoţi o vorbă, mi-a spus.

El avea cincisprezece ani, iar eu treisprezece.

— Ai voce de fată. Ia dă-ţi jos cămaşa.

întotdeauna făceam aşa cum îmi spunea; la fel am făcut şi atunci, ruşinîndu-mă, deşi el abia dacă mi-a aruncat o privire în timp ce-mi rupea cămaşa în fîşii. Cu fîşiile acelea mi-a legat strîns sînii abia înmuguriţi, apoi şi-a dat jos cămaşa de pe el şi m-a îmbrăcat cu ea, încheindu-mi nasturii, iar el a rămas numai în tricoul acela jerpelit. Pe urmă m-a mînjit pe faţă cu ulei de motor şi amîndoi am rămas pitiţi în întuneric pînă cînd au dat piraţii peste noi. Arătau la fel ca taţii şi fraţii noştri, nişte pescari vînoşi şi tuciurii, doar că aveau în mîini macete şi mitraliere. Le-am dat tot aurul şi toate ceasurile, inelele, verighetele şi jadul pe care le aveam la noi. Apoi ei au înşfăcat toate adolescentele şi tinerele, vreo douăsprezece; pe un tată şi pe un soţ care au îndrăznit să protesteze i-au împuşcat. Toată lumea

amuţise, mai puţin tinerele pe care le trăgeau după ci cu forţa şi care ţipau şi plîngeau. Nu le cunoşteam, pentru că erau fete din alte sate, aşa că mi-a fost mai uşor, în timp ce mă lipeam strîns de braţul fratelui meu, să mă rog să nu ajung să fiu şi eu una dintre ele. N-am îndrăznit nici să respir pînă ce ultima fată n-a fost aruncată în nava piraţilor; apoi au urcat şi ei la bord după ele.

Ultimul pirat care a părăsit barca mi-a aruncat în treacăt o privire. Era de vîrsta tatălui meu şi nasul lui pîrlit de soare aducea cu o copită de porc. Duhnea a sudoare şi a măruntaie de peşte. Şi bărbatul acela sfrijit, care vorbea puţin limba noastră, s-a apropiat de mine şi mi-a ridicat bărbia.

— Ce băiat frumos, a spus.

Atunci fratele meu l-a înjunghiat cu briceagul. Toţi trei am rămas încremeniţi, uluiţi, cu ochii lipiţi de lama pătată de sînge. Urletul de durere a sfîşiat liniştea de o clipă, după care sfrijitul a tras mitraliera puţin înapoi şi, cu toată puterea, l-a izbit pe fratele meu în cap cu patul armei. Pîrîitura aceea...

încă îmi mai răsuna în urechi. Sîngele îi şiroia din frunte, iar fratele meu s-a prăbuşit la pămînt; maxilarul şi tîmpla i s-au lovit de puntea de lemn cu un bufnet surd, care încă reverbera în memoria mea.

I-am atins vînătaia de la tîmplă.

— Te mai doare? l-am întrebat.

— Nu. Dar pe tine te mai doare?

Din nou m-am prefăcut că mă gîndesc ce să spun, deşi ştiam deja răspunsul la întrebare.

— Da, am zis în cele din urmă.

Atunci cînd sfrijitul m-a aruncat pe punte, m-am lovit şi m-am ales cu o vînătaie la ceafă. Apoi, smulgînd cămaşa de pe mine, m-a zgîriat cu unghiile lui ascuţite, de mi-a dat sîngele. Cînd m-am întors într-o parte, i-am văzut pe mama şi pe tata urlînd, dar se pare că mie-mi explodaseră timpanele, pentru că nu auzeam nimic. Nici măcar atunci cînd am ţipat eu nu mi-am auzit vocea, deşi gura mi-o simţeam deschizîndu-se şi închizîndu-se. Lumii parcă i se pusese botniţă şi aşa avea să rămînă pentru părinţii mei şi pentru mine pe vecie, căci niciunul dintre noi nu avea să mai scoată vreodată vreo vorbă despre întîmplarea aceea. Tăcerea lor şi tăcerea mea aveau să mă spintece iar şi iar. Dar ceea ce m-a durut cel mai rău nu au fost lucrurile acelea, şi nici trupurile bărbaţilor deasupra mea. Nu, ceea ce m-a durut a fost lumina care pătrundea în ochii mei negri în timp ce mă uitam la cer şi vedeam vîr- I n 1 incandescent al ţigării lui Dumnezeu suspendat III văzduh cu o clipă înainte ca cineva s-o strivească dc pielea mea.

De atunci evit ziua şi soarele. Chiar şi el a băgat dc seamă; şi-a ridicat braţul, apoi l-a lipit de al meu ca să-

mi arate că pielea mea era mai albă decît a lui.
I a fel făceam şi în buncăr, cînd ne răşchiram degetele în faţa ochilor, încercînd să le zărim prin beznă. Voiam să fim siguri că eram încă acolo, acoperiţi de praful care se cernea peste noi după fiecare explozie; amintirea avioanelor americane pe deasupra capetelor noastre mă facea să tremur. Prima oară cînd le-am auzit, fratele meu mi-a şoptit la ureche să nu-mi fac griji, fiindcă nu erau decît nişte Fantome[3].

— Ştii ce-mi plăcea cel mai mult pe vremea aceea? am întrebat.

El a clătinat din cap că nu. Şedeam împreună pe canapeaua din biroul meu de la subsol, unde în noiembrie era mai cald decît în camera de zi.

— Cum după fiecare bombardament ieşeam de acolo şi tu mă ţineai de mînă şi clipeam în lumina soarelui. îmi plăcea că după bezna din ascunzătoare venea lumina. Şi după toate bubuielile alea se aşternea liniştea.
>

El a dat din cap că înţelege, fără să clipească, ghemuit pe canapea la fel ca mine, în timp ce genunchii ni se atingeau. Şi papagalul stătea ghemuit pe umărul meu; stătea cocotat acolo de cînd lăsasem

---

[3] ***Phantom*** („fantomă“) - nume dat avioanelor de luptă McDonnell Douglas F-4, folosite de aviaţia americană în timpul Războiului din Vietnam.

trupul fratelui meu să se scufunde în apa mării, şi mi-a trecut prin minte că singura metodă ca să scap de el era să-l las să vorbească.

— Spune-mi ceva, a cuvîntat papagalul. De ce eu am supravieţuit, iar tu ai murit?

El m-a privit cu ochii aceia care nu se uscau oricît de mult stăteau deschisi. Mama se înselase. Fratele meu se schimbase; ca dovadă ochii aceia, pe care apa sărată îi conservase atît de mult timp, încît rămăseseră căscaţi pentru totdeauna.

— Şi tu ai murit, a spus el. Doar că nu-ţi dai seama.

Mi-am amintit atunci de o conversaţie pe care o avusesem cu Victor. O întrebare care îmi trecuse prin cap într-o seară la ora unsprezece şi care îmi dăduse ghes în aşa măsură, că l-am sunat, ştiind că oricum era treaz.

— Da, cred în stafii, mi-a spus el, deloc surprins să mă audă.

Parcă îl şi vedeam, ghemuit pe scaun, cu părul acela care parcă ardea în vîrful trupului galben ca ceara, de parcă ar fi fost aprins în amintirea accidentului de avion care îi răpise familia. Cînd l-am întrebat dacă a văzut vreodată stafii, mi-a spus:

— Tot timpul. Cînd închid ochii, îmi răsar în minte chipurile soţiei şi copiilor mei ca şi cînd ar fi vii.

Cînd ţin ochii deschişi, îi văd cu coada ochilor. Se mişcă repede şi dispar înainte să-mi pot aţinti privirea asupra lor. Dar le simt şi mirosul; parfumul soţiei mele cînd trece pe lîngă mine, mirosul şamponului pe care îl folosea fiica mea, izul de t ranspiraţie impregnat în tricourile băiatului meu. Şi le simt şi atingerea: fiul meu trecîndu-şi mîna peste a mea, respiraţia soţiei mele pe gît, aşa cum o simţeam cînd stăteam împreună în pat, fiica mea agăţîndu-se de genunchii mei. Şi, în cele din urmă, stafiile pot fi auzite. Soţia mea îmi aminteşte să verific dacă mi-am luat cheile înainte să ies din casă. fiica mea îmi spune să am grijă să nu ard pîinea cînd o prăjesc. Iar fiul meu îmi zice să adun frunzele grămadă ca să poată sări în ele. Şi toţi trei îmi cîntă „La mulţi ani“ de ziua mea.

Ziua lui Victor fusese cu două săptămîni înainte, iar scena pe care mi-o închipuisem eu (cum şedea pe întuneric, cu ochii închişi, ascultînd ecourile zilelor de naştere trecute) a devenit începutul cărţii lui de memorii.

— Şi nu ţi-e frică de stafii? l-am întrebat.

în tăcerea care se lăsase, am auzit în receptor bîzîitul static.

— De lucrurile în care crezi nu-ţi este frică, a răspuns.

Am scris si asta în carte, chiar dacă nu înţelese-
> ⁷ j

sem atunci la ce se referea.

Acum înţelegeam. Am dat frîu liber, fără frică sau ruşine, hohotelor de plîns şi tot trupul mi s-a chircit. Fratele meu m-a privit cu nedumerire în timp ce eu plîngeam pentru el şi pentru mine, pentru toţi anii aceia pe care i-am fi putut petrece împreună şi nu i-am petrecut, pentru toate cuvintele niciodată rostite între mine şi părinţii mei. Şi mai presus de toate plîngeam pentru toate celelalte fete, care dispăruseră şi nu se mai întorseseră niciodată, printre care eram şi eu.

Cîteva luni mai tîrziu, cartea de memorii a văzut lumina tiparului. S-a vîndut bine, iar criticii au spus lucruri frumoase despre ea. Numele meu n-a apărut nicăieri în carte, dar mica reputaţie de care mă bucuram a sporit puţintel în rîndurile celor care lucrau în penumbra editurilor. Agenta mea m-a sunat ca să-mi propună să scriu încă o carte de memorii, în condiţii mai profitabile: povestea unui soldat care îşi pierduse braţele şi picioarele în timp ce încerca să dezamorseze o bombă. Am refuzat-o; mă apucasem de scris propria mea carte.

— Povestiri cu stafii? m-a întrebat ea cu o infle- xiune aprobatoare în voce. Pot s-o vînd. Oamenii adoră să fie băgaţi în sperieţi.

Nu i-am spus că n-aveam nicio intenţie să-i în- grozesc pe cei vii. Nu toate stafiile sunt puse pe răzbunare si măcelărit. Stafiile mele erau liniştite

> >

şi sfioase, la fel ca stafia fratelui meu, asemenea fantomelor îndoliate din povestirile mamei. Tot mama, care era expertă în stafii, mi-a spus că fratele meu n-avea să se mai întoarcă. Dispăruse atunci cînd mă întorsesem cu spatele la el, întinzîndu-mă după o cutie de şerveţele. în urma lui, pe canapea, în locul î n care şezuse, rămăsese doar o adîncitură, rece la atingere. Am urcat s-o trezesc pe mama, care, după ce a pus ceainicul pe aragaz, s-a aşezat alături de mine la masa din bucătărie, ca să-i povestesc despre vizita băiatului ei. După ce-l plînsese ani în şir, acum nu mai plîngea.

— îţi dai seama că a plecat pentru totdeauna, nu? A venit şi a spus tot ce avea de spus.

Ceainicul a început să ţiuie şi să sufle aburi prin unica lui nară.

— Bine, mamă, dar eu n-am apucat să-i spun tot ce aveam de spus.

Şi în clipa aceea mama, care nu-şi întorsese privirea de la mine atunci, pe puntea bărcii, şi-a întors privirea acum. Căci din toate poveştile cu stafii pe care le avea în minte, exista una pe care n-ar fi vrut să o spună; existau lucruri cărora n-ar fi vrut să le ţină companie. Erau acolo, în bucătărie, cu noi - stafiile refugiaţilor şi stafiile piraţilor, stafia bărcii care ne urmărea cu ochii aceia ce nu se închideau niciodată, ba chiar şi stafia fetei care fusesem eu

cîndva. Erau singurele stafii de care mama chiar se temea.

— Spune-mi o poveste, mamă, am spus atunci. Te ascult.

Ea a găsit uşor o poveste, aşa cum ştiam că se va întîmpla:

— A fost odată o femeie, a început ea, care era îndrăgostită pînă peste cap de soţul ei, un soldat care într-o zi dispare într-o misiune în spatele liniilor inamicului. Este declarat mort, dar ea refuză să creadă. Se termină războiul şi femeia fuge într-o altă ţară, unde pînă la urmă, după zeci de ani, se mărită din nou. Şi trăieşte fericită pînă în ziua în care primul ei bărbat se întoarce din morţi, fiind eliberat din lagărul unde pătimise, neştiut de nimeni, ca prizonier de război, vreme de aproape treizeci de ani.

Şi ca dovadă, mama mi-a arătat o bucată de hîrtie decupată dintr-un ziar, înfăţişînd o femeie şi pe primul ei soţ, reîntîlnindu-se la aeroport cu cîţiva ani în urmă. Cei doi nu se privesc. Amîndoi par timizi, stînjeniţi, nefericiţi, înconjuraţi de prieteni şi de reporteri care nu văd cele două stafii, prezente şi ele la această dezolantă întîlnire, umbrele maculate ale celor ce fuseseră ei doi cîndva.

— Lucruri de genul ăsta se întîmplă mereu, a spus mama, turnîndu-mi ceai verde într-o ceaşcă.

Seara aceea avea să marcheze începutul unui nou

ritual: întîlnirile nocturne dintre mama, o femeie bătrînă deja, şi mine, o femeie care începea sa îmbătrînească.

— De ce scrii ce-ţi povestesc?

— Cineva trebuie s-o facă şi pe-asta, am răspuns cu, cu carneţelul în poală şi cu pixul pregătit.

— Scriitorii ăştia... a spus ea, clătinînd din cap, dar cred că de fapt era încîntată. Barem n-o să mai inventezi, cum faci de obicei.

Cîteodată aşa ajung la mine poveştile, prin mijlocirea mamei.

— Hai să-ţi spun o poveste! mi-a spus o dată, de două ori sau poate de trei ori.

De cele mai multe ori însă pornesc eu însămi în căutarea unor stafii, lucru pe care-l pot face fară să ies din casă. Asa cum stafiile bîntuie tara noastră,

> 5

tot aşa o bîntuim şi noi pe a lor. Sunt nişte creaturi palide, mai înspăimîntate de noi decît suntem noi de ele. Acesta este şi motivul pentru care vedem atît de rar umbrele acestea si trebuie să le căutăm. Cele două talismane de pe biroul meu, o pereche jerpelită de pantaloni scurţi şi un tricou numai zdrenţe, călcate frumos, îmi readuc aminte că mama mea avea dreptate. Poveştile nu sunt decît nişte născociri de-ale noastre, nimic mai mult. Le căutăm într-o lume ce se află dincolo de a noastră, după care le lăsăm aici spre a

fi găsite, nişte veşminte lepădate de stafii.

CELĂLALT BĂRBAT

Planul lui Liem fusese ca după debarcare să treacă liniştit pe lîngă mulţimea care aştepta; însă la poartă s-a pomenit şovăind şi trecîndu-şi neliniştit privirea peste chipurile acelea nefamiliare. Cu o mînă îşi ţinea geanta de voiaj din pînză, iar cu cealaltă strîngea formularul pe care i-l dăduse femeia aceea cu ochelari cu rame groase de la serviciul pentru refugiaţi, doamna Lindemulder. Cînd îl condusese la aeroportul din San Diego, doamna Lindemulder îi spusese că în San Francisco îl va aştepta sponsorul lui, [ie nume Parrish Coyne. Era a doua oară în viaţa lui cînd Liem zbura cu avionul şi tot drumul a mototolit şi-a netezit o pungă goală de covrigi, pînă ce vecinul lui de scaun l-a rugat politicos să înceteze. Regulile de politeţe ale americanilor îl cam descumpăneau, intrucît aceştia se dovedeau a fi cînd peste măsură de politicoşi, cînd de-a dreptul necioplişi; ca acum, de | >i Idă, cînd îl îmbrînceau, grăbindu-se să coboare din avion. Din cauza presiunii care-i stăruia în urechi se simţea şi mai buimac, motiv pentru care-i era şi mai greu să înţeleagă cuvintele englezeşti distorsionate care curgeau din difuzoare. Tocmai se întreba dacă nu

cumva îi scăpase vreo informaţie importantă, cînd a zărit în mulţime, aproape în spate de tot, un bărbat care nu putea fi decît Parrish Coyne, ţinînd în mînă o pancartă pe care scria cu litere cursive, roşii, frumos desenate „DL LIEM“. La vederea lui, Liem s-a simţit copleşit de un sentiment de uşurare, dar şi de recunoştinţă, fiindcă pînă atunci nimeni nu-l mai numise „domn“.

Parrish Coyne era un bărbat între două vîrste şi, făcînd abstracţie de părul cărunt prins în coadă la ceafă, avea o înfăţişare distinsă, cu ochii lui verzi, înfundaţi în orbite, deasupra nasului drept, subţire. Purta o pălărie de fetru cafenie cu boruri largi şi o jachetă neagră din piele, descheiată în dreptul unei burţi generoase. După ce Liem s-a apropiat de el timid, dar înainte să apuce să rostească vreun cuvînt, Parrish Coyne i-a rostit numele de două ori:

— Bănuiesc că tu eşti *Li-am*, a zis Parrish cu accent englezesc, strîngîndu-i mîna lui Liem în timp ce îi pronunţa greşit numele, în două silabe în loc de una. *Li-am*, asa este?

— Da, a răspuns Liem, presupunînd că toată lumea îşi dădea seama că era străin. Da, eu sunt.

A intenţionat să-i corecteze pronunţia greşită, dar n-a apucat, fiindcă pe neaşteptate Parrish l-a îmbrăţişat, la care Liem l-a bătut stîngaci pe umăr. ¡şi dădea seama că toată lumea se uita la ei, între- bîndu-se fară îndoială ce fel de relaţie exista între ei. Apoi Parrish a făcut un pas în spate şi, aşezîndu-şi mîinile pe umerii lui, l-a studiat cu mare atenţie, ceea ce l-a

făcut pe Liem să se jeneze, căci nu era obişnuit să fie privit în felul acela.

— Sincer să fiu, a zis Parrish în sfîrşit, nu mă aşteptam să fii atît de frumuşel.

— Zău? a zis Liem, zîmbind în continuare, apoi a tăcut.

Nu era sigur că auzise bine, dar învăţase că în astfel de situaţii cel mai bine era să aştepte şi să răspundă monosilabic pînă cînd sensul cuvintelor se lămurea de la sine în cursul conversaţiei.

— încetează, a zis atunci tînărul de lîngă Parrish, tot cu accent englezesc. îl faci să se ruşineze.

în clipa aceea Liem şi-a simţit timpanele pocnind, iar sunetele terminalului, pînă atunci înăbuşite de presiunea din urechile lui, au început brusc să sune normal de tare şi de limpede.

— Acesta este bunul meu prieten Marcus Chan, a zis Parrish.

Marcus arăta de vreo douăzeci şi cinci de ani, adică doar cu cîţiva ani mai mare decît Liem, care împlinise optsprezece în vară. întinzîndu-i mîna, Marcus i-a zîmbit cam cu dispreţ, dar Liem nu-l putea învinovăţi pentru asta, căci el era mai prejos decît Marcus în toate privinţele. Pînă şi dinţii lui păreau mai galbeni decît ai lui Marcus. Cum stătea drept ca lumînarea, cu capul uşor pe spate, Marcus dădea impresia unui ins care tocmai urmează să primească o moştenire, în vreme ce Liem, copleşit de sentimentul că era dator cuiva, umbla cu ochii în pămînt, ca şi cînd ar fi căutat niscaiva mărunţiş. Cum era mai scund şi decît Marcus,

şi decît Parrish, a fost nevoit să privească în sus atunci cînd a zis:

— Sunt foarte încîntat să vă cunosc.

Apoi, de emoţionat ce era, fără să-i dea drumul lui Marcus, a adăugat:

— San Francisco numărul unu.

— Drăguţ, a comentat celălalt, trăgîndu-şi uşor mîna dintr-a lui. Cine e atunci numărul doi?

— Linişte! a zis Parrish, încruntîndu-se. Mai bine te-ai face util şi-ai lua bagajul lui Liem.

In vreme ce Marcus, în urma lor, îi căra geanta de voiaj, Parrish îl conducea pe Liem de-a lungul terminalului, tinîndu-l de brat.

7 j >

— Probabil că este copleşitor pentru tine, a zis el, cuprinzînd dintr-un singur gest mulţimea de oameni, terminalul şi probabil întregul oraş. îmi imaginez cît de ciudat ţi se pare totul. Pentru mine chiar şi mutarea din Anglia în acest loc a fost un adevărat soc cultural.

j

Liem i-a aruncat lui Marcus o privire peste umăr.

— Şi tu tot din Anglia ai venit?

— Din Hong Kong, a răspuns tînărul. S-ar putea spune că sunt un fel de englez onorific.

— în tot cazul, a zis Parrish, strîngîndu-l pe I iem de braţ şi aplecîndu-şi capul spre el, ca să-i vorbească pe un ton mai intim, la ureche. Probabil că a fost o perioadă îngrozitoare pentru tine.

— Nu, n-a fost chiar atît de rău.

Liem răspunsese cu un aer indiferent, însă gîndul că

avea să fie nevoit să mai povestească încă o dată tot ce i se întîmplase îl îngrozea de-a dreptul. în cele patru luni de cînd fugise din Saigon, şi marinarii, şi puşcaşii marini, şi funcţionarii de la serviciul social îi ceruseră să-şi spună povestea iar şi iar, aşa că întrebările care i se puneau deveniseră absolut previzibile. Cum a fost? Cum te simţi acum? E îngrozitor de trist, nu? Cîteodată le răspundea curioşilor că ceea ce se petrecuse era o poveste lungă; la care ei îi cereau întotdeauna să le-o spună mai pe scurt. Şi de data asta a relatat aceeaşi versiune prescurtată, în timp ce Marcus, la volan, scotea automobilul din parcarea acoperită, apoi conducea pe străzi şi, mai departe, pe autostradă. 1 nfăţişîndu-se ca pe un tînăr refugiat ca oricare altul, le-a prezentat o poveste dramatică, începînd cu vara trecută, cînd îşi lăsase părinţii în urmă, în Long Xuyen, continuînd cu perioada în care lucrase într-un aşa-numit bar-ceainărie din Saigon şi culminînd cu sfîrşitul războiului. Dar pînă şi această versiune scurtă l-a obosit, aşa că în timp ce vorbea, şi-a rezemat fruntea de geam, privind afară, la traficul ordonat de pe autostrada largă.

— Aşa că iată-mă aici, a încheiat el.

Aşezat pe scaunul din faţă al berlinei, Parrish a oftat.

— Războiul ăla n-a fost doar o tragedie, a spus el, a fost o farsă.

Marcus a scos din gît un sunet care ar fi putut trece drept aprobare, apoi a dat volumul

radioului mai tare. O femeie tocmai ridica în slăvi marca unei soluţii care facea mobila să lucească fără să fie nevoie de cîrpă de praf.

— Probabil că vremea de-aici o să-ţi pară rece şi apăsătoare, deşi este septembrie, a zis Marcus. La iarnă o să plouă. Nu este tocmai ca musonul, dar o să te obişnuieşti.

> »

In timp ce şofa, arăta cu mîna spre obiectivele pe lîngă care treceau, cele mai de seamă care i-au rămas în minte lui Liem fiind Candlestick Park[4], i ii formidabilele lui ziduri, şi valurile învolburate, înspumate ale golfului. Apoi, în momentul în care I Iu viul de maşini de pe o altă autostradă s-a revăr- ■..ii pe autostrada unde se aflau ei, iar maşina lor a încetinit, Parrish a dat mai încet radioul şi a zis:

— Trebuie să ştii ceva despre mine şi despre M arcuş.

Un microbuz alb a accelerat în dreapta şi i-a obturat lui Liem vederea către golf. Şi-a întors capul dinspre fereastră şi a întîlnit privirea lui Parrish.

— Ce anume?

— Noi suntem împreună.

Cu coada ochiului, Liem a văzut microbuzul alb dcpăşindu-i, trecînd de pata aburită, tot mai mică, pe care o lăsase fruntea lui pe geam.

— Suntem un cuplu, a adăugat Parrish.

Liem s-a gîndit că „a fi un cuplu“ era de bună scamă vreo expresie idiomatică dintre acelea despre

---

[4] Stadion în San Francisco.

care doamna Lindemulder îi spusese că le folosesc americanii, cum ar fi „hai că m-ai făcut paf“ sau „m-ai scos din pepeni“. In engleza idiomatică probabil că doi bărbaţi într-un cuplu însemna că cei doi erau pur şi simplu prieteni foarte buni, aşa că I .iem a zîmbit politicos, asta pînă a dat cu ochii de imaginea lui Marcus, care se zgîia la el din oglinda retrovizoare. Privirea aceea l-a făcut să i se strîngă stomacul.

— Aha... a zis Liem. Uau!

— Sper că nu te-am şocat prea tare.

— A, nu, nu!

Dar i se zburliseră firele scurte de păr de pe braţe şi de pe ceafă, aşa cum se întîmpla ori de cîte ori vreun alt băiat, fie înadins, fie din întîmplare, îi atingea în treacăt cotul, alteori genunchiul, în timp ce se plimbau sau şedeau pe vreo bancă în parc, ţinîndu-se pe după umeri, privind maşinile şi fetele care treceau pe lîngă ei.

— Nu am prejudecăţi, a zis el.

— Atunci trag nădejde c-ai să rămîi la noi.

— Şi sunt destul de descuiat la minte, a adăugat Liem.

In realitate însă, nu avea unde altundeva să se refugieze, aşa că trebuia să accepte ospitalitatea lui Parrish, la fel cum şi atunci, în Saigon, la sfîrşitul zilei nu avusese unde altundeva să meargă decît în încăperea aceea plină de băieţi şi bărbaţi celibatari care se foiau pe rogojinile din stuf, încercînd să adoarmă, inspirînd aerul umed impregnat de sudoarea trupurilor epuizate.

— Nu vă faceţi griji.

— In regulă, a zis Marcus, dînd volumul radioului mai tare, aşa cum facea şi unul dintre băieţi pe la miezul nopţii cu tranzistorul lui, atunci cînd toţi ştiau, chiar dacă nu voiau s-o spună, că le era imposibil să doarmă.

Cînd se întîmpla asta, Liem avea deja ochii închişi, dar nu se putea abţine să vadă chipurile bărbaţilor pe care-i cunoscuse întîmplător sau îi privise îndelung în barul-ceainărie, ba chiar şi chipurile colegilor lui de cameră. Prin întuneric auzea plasele pentru ţînţari foşnind în timp ce şi ceilalţi se masturbau. In dimineaţa următoare îsi aruncau unul altuia priviri goale şi niciunul nu pomenea ce se întîmplase în seara dinainte, de parcă ar fi fost cine ştie ce faptă cumplită petrecută în junglă, care era mai bine să rămînă îngropată acolo.

Crezuse că uitase nopţile acelea, că în sfîrşit se iletasase de ele, dar acum se întreba dacă nu cumva dovada existenţei acelor nopţi îi rămăsese impregnată în liniile din palme. Stînjenit, şi-a frecat mîinile de jeanşi în timp ce maşina străbătea acum un cartier unde trotuarele erau înţesate de tot felul de oameni, de toate culorile. Majoritatea erau albi sau mexicani, dar se vedeau printre ei şi cîţiva negri şi ici şi colo cîte un chinez. Niciunul nu dădea atenţie afişelor din vitrine şi graffiti-urilor de pe ziduri, scrise într-o limbă pe care el n-o mai văzuse în viaţa lui: PELUQUERÎA, CHUYES MARICON, RITMO LATINO, DENTISTA, IGLESIA DE CRISTO, VIVALARAZA!

Au intrat apoi pe o stradă cu maşini parcate,

înghesuite aripă lîngă aripă, de unde Marcus a cotit brusc pe aleea în pantă din fața unei case înguste, cu două niveluri; pe ușa stacojie a casei era agățat, lucru destul de straniu, un portret al Fecioarei Maria.

— Am ajuns acasă, a zis Parrish.

Mai tîrziu Liem avea să afle că Parrish era un catolic ambivalent, că acest cartier în care locuiau se numea „Misiunea“ şi că stilul arhitectonic în care era construită casa se numea „victorian“. Dar în această primă zi, tot ce-a remarcat a fost culoarea casei.

— Violet? a zis el, căci nu mai văzuse în viața lui o casă vopsită într-o asemenea culoare.

Parrish a rîs si a deschis usa.

— Pe-aproape, a răspuns el. E mov.

***

La aeroport, în San Diego, doamna Lindemulder îl strînsese pe Liem de umăr şi-l avertizase că oamenii din San Francisco erau mai aparte, afirmaţie din care la momentul acela Liem nu înţelesese mai nimic. în primele săptămîni pe care le-a petrecut în casa lui Parrish, Liem a vrut în fiecare zi să-i telefoneze doamnei Lindemulder ca să-i spună că făcuse o greşeală imensă, dar Parrish, cu generozitatea lui, îl facea să se ruşineze, împiedicîndu-l să o sune. în schimb, în fiecare dimineaţă, Liem stătea în faţa oglinzii şi îşi spunea că nu avea de cine să se teamă în afară de el

i M susi. Asta îşi spusese şi cu un an înainte, pe

la sfîrşii III verii lui ’74, în timp ce-şi lua rămas-bun de la I u i i nţii lui, în staţia de autobuz din LongXuyen. Nu (plînsese că-l trimiteau singur în Saigon, care se afla
I i cîteva ceasuri distanţă spre nord, de unde avea să-şi
ii II reţină familia. Avea anumite îndatoriri în calitatea lui de fiu mai mare şi era învăţat cu munca, pentru că
II ii i ncea din momentul în care abandonase şcoala la
j
vîrsta de doisprezece ani, cînd începuse să lustruiască bocancii soldaţilor americani.

1 i cunoştea pe soldaţii americani încă de la opt .mi, cînd începuse să scotocească prin gropile de gunoi în căutare de cutii de tablă şi cartoane, reviste *Playboy* ferfeniţite de atîta răsfoit şi conserve iicdesfacute primite de soldaţi la raţie. învăţase de l.i recruţii americani o spoială de engleză, de ajuns < .i să-şi poată găsi, cîţiva ani mai tîrziu, în Saigon, slujba de măturător de podele în barul-ceainărie de pe strada Tu Do, unde „fetiţele“ se amanetau pe dolari. Cu multă perseverenţă, reuşise să-şi perfec- \ ioneze engleza de ghenă şi de lupanar, ajungînd la ııııı ivel mai pasabil, suficient de avansat ca să poată
ii Relege zvonul care circula între jurnaliştii străini
iii primăvara lui ’75, cu şase luni în urmă, vasăzică.
I)acî oraşul avea să cadă în mîna comuniştilor, mii

de oameni aveau să fie măcelăriţi.

în aprilie, cînd la periferia capitalei au început să se audă explozii de rachete şi mortiere, părea că zvonul începea să se adeverească. Deşi nu avusese de gînd să facă asta, într-o bună dimineaţă, după ce a văzut un nor negru de fum deasupra aeroportului care ardea la orizont, bombardat de artileria inamică, s-a pomenit lovind în dreapta şi-n stînga şi croindu-şi drum cu coatele şi cu unghiile, pînă a ajuns pe rîu, la bordul unei barje. O lună mai tîrziu se afla în Tabăra Pendleton din San Diego, în aşteptarea unui sponsor. împreună cu ceilalţi refugiaţi, fusese salvat din Marea Chinei de Sud de către un distrugător al Flotei a Vil-a, dus într-o tabără improvizată din Guam, aparţinînd Corpului de infanterie marină, de unde ajunsese cu avionul în California. Stînd întins pe patul de campanie şi ascultînd cum afară, pe aleile dintre corturi, copii se jucau de-a v-aţi ascunselea, încerca să-şi şteargă din minte imaginea celor care căzuseră în apa rîului, nereuşind să se agaţe de ceva, şi a celor împuşcaţi în spate de soldaţii disperaţi, care îşi croiau drum prin mulţime ca să se salveze şi ei. încerca să uite ceea ce descoperise, şi anume cît de puţin contau pentru el vieţile celorlalţi atunci cînd viaţa lui era în pericol.

Dar părinţilor lui, în scrisoarea par avion pe care le-o trimisese la scurtă vreme după ce ajunsese în casa lui Parrish, nu le pomenise nimic despre toate .istea. Era cea de-a doua scrisoare pe care o scria acasă. In iunie, prin grija agenţiei de relocare a refugiaţilor, trimisese prima scrisoare par avion din 1 ubăra Pendleton. Şi

prima şi a doua oară, bănuind că nicio scrisoare nu avea să scape necitită de comunişti, le scrisese alor lui numai unde locuia şi cum puteau să ia legătura cu el. Ii era groază să nu cumva să-şi pună familia în pericol pentru că erau rudele unei persoane care fugise din ţară; dar şi mai tare se temea că scrisorile lui nu ajungeau acasă deloc. Singurele momente în care nu se gîndea la familia lui erau acelea de după ce se deştepta din somn într-un pat cald, învelit cu trei pături, amintindu-şi visele în care se făcea că vorbea englezeşte impecabil. Apoi, deschizînd ochii, vedea o vagă licărire albăstruie ce pătrundea înăuntru prin ferestrele înceţoşate, iar sclipirea aceea palidă, pîlpîitoare îi amintea unde se afla: într-un oraş îndepărtat dintr-un ţinut străin, în care lumina era diferită de lumina orbitoare de la tropice pe care o ştia el dintotdeauna.

Coborînd la parter, îi găsea pe Parrish şi pe Marcus luîndu-şi micul dejun şi dezbătînd ştirile locale, probleme de politică internaţională sau ultimele filme. De multe ori se ciorovăiau, de regulă luîndu-se unul pe celălalt peste picior, dacă să voteze cu Jimmy Carter sau cu Gerald Ford, sau dacă persoana care încercase să-l asasineze pe Ford, o femeie din San Francisco, ar fi trebuit condamnată la închisoare pe viaţă sau la moarte.

Cînd au început să se certe de faţă cu el pe bune, Liem şi-a dat seama că de acum făcea parte din familie. Cîteodată certurile porneau din nimic, aşa cum s-a întîmplat într-o dimineaţă, în octombrie, cînd

Parrish l-a întrebat pe Marcus cînd avea planificat ultimul examen.

— De ce nu dai tu examenele în locul meu? a izbucnit atunci Marcus şi, furios, a ieşit din bucătărie.

Parrish a aşteptat pînă l-a auzit pe Marcus alergînd pe scară în sus, apoi s-a aplecat spre Fiem şi i-a zis:

— îngrozitorii doi ani. Al doilea an e cel mai greu.

— A, da? a zis Liem dînd din cap, cu toate că, din nou, nu pricepea deloc la ce se referea Parrish. Văd că ţipaţi de multe ori unul la altul.

— Da. Cu toate că e mai mare, Marcus nu-i la fel de matur ca tine, a răspuns Parrish în timp ce amesteca în cafea, descriind cu linguriţa opturi, nu cercuri. Marcus n-a văzut lucrurile pe care le-am văzut eu sau tu. Bineînţeles, cînd eram de vîrsta lui, şi eu eram răsfăţat şi cam leneşei. Dar m-am schimbat în bine. Strămoşii mei au făcut avere prin mijloace de care mă ruşinez, dar asta nu înseamnă c a cu nu pot să-mi folosesc propriii bani în scopuri nobile, nu?

— Nu?

— Nu, a spus Parrish.

Liem a priceput că şi el reprezenta unul dintre scopurile nobile pentru care Parrish voia să-şi chel- t ii ie banii cîştigaţi în cei douăzeci de ani cît fusese contabil într-o corporaţie. Renunţase la această slujbă cu cîţiva ani înainte, pentru a se angaja în domeniul protecţiei mediului. Cu toate că Parrish nu-l lăsa să-i dea bani pentru chirie, Liem îşi găsise totuşi o slujbă. în săptămîna de după sosirea lui, sc tot învîrtise prin

centru pînă dăduse peste im magazin de băuturi aflat în inima cartierului I cnderloin, la intersecţia străzilor Taylor şi Turk. „Angajăm ajutor“ era mîzgălit cu săpun pe vitrină, .ı lături de „Se Habla Español‟. Cartea pe care o ţinea în buzunar, *Dialoguri uzuale în limba engleză,* nu cuprindea niciun scenariu care să-i includă pe cei doi care patrulau la colţul străzii, în faţa magazinului, aşa că Liem n-a zis nimic atunci cînd a trecut pe lîngă prostituata înfrigurată, cu coşuri pe decolteu, i arc l-a respins dintr-o privire, şi pe lîngă travestitul cu braţe păroase, care nu l-a respins.

Lucra de la opt dimineaţa la opt seara, şase zile pe săptămînă, iar joia avea liber. Mătura pe jos şi punea marfa pe rafturi, spăla wc-ul şi ştergea vitrinele, se ocupa de casa de marcat, apoi lua totul de la capăt. In pauze mai citea din cartea lui, sperînd să descopere un mod de a vorbi cu Marcus şi cu Parrish, dar capitole precum „Juan Gonzales vizitează oraşul New York şi e nevoit să ceară indicaţii trecătorilor“ sau „Un englez şi un american la un meci de fotbal“ nu i-au fost de cine ştie ce ajutor. La sfîrşitul fiecărei zile de lucru trăgea cele două pungi cu gunoi pînă la containerul aflat pe o alee, unde atunci cînd era întuneric, dar uneori si atunci cînd nu era întuneric, urinau şi vomitau persoane cu poveşti de viaţă dubioase. Oricît îşi freca după aceea mîinile, avea impresia că n-aveau să se mai curete niciodată. Grăsimea şi gunoiul cu care lucra i se impregnaseră atît de adînc în pielea bătucită, încît avea impresia că lăsa urme de degete

peste tot.

înainte ca Liem să se întoarcă la casa victoriană, Parrish şi Marcus terminau deja de luat cina, aşa că el mînca ce mai rămînea prin bucătărie, în timp ce gazdele lui se uitau la televizor. Cum termina de mîncat, se retrăgea la etaj, unde făcea un duş, ca să scape de transpiraţia de peste zi, şi încerca să nu se gîndească la trupul suplu şi palid al lui Marcus. Apa caldă curgînd neîntrerupt îl făcea mai docil şi mai liniştit. în această stare sufletească a deschis usa băii într-o seară, înfăşurat numai într-un prosop, după ce-şi făcuse duş, şi a dat nas în nas cu Marcus, care i recea pe hol neauzit. Cei doi au rămas faţă în faţă f .iră să spună nimic, după care s-au dat amîndoi mtr-o parte, păşind însă în aceeaşi direcţie. Apoi amîndoi s-au dat în partea cealaltă; tîrşîitul făcut de paşii lor suna atît de ciudat, încît rîsetele din comedia la care se uita Parrish la parter şi care ajungeau pînă la etaj păreau că li se adresează direct.

— Scuze, a zis Liem pînă la urmă, cu spatele lucind de transpiraţie după duşul îndelung, fierbinte. Pot să trec?

Marcus a ridicat din umeri, iar ochii i-au scînte- iat pentru o clipă, cît şi-a trecut privirea peste trupul lui Liem, după care a făcut un fel de plecăciune uşoară, în bătaie de joc, şi a răspuns;

— Da, poţi.

Liem a trecut iute pe lîngă Marcus şi a intrat în camera lui. Imediat ce a închis uşa, şi-a lipit urechea de tăblia de lemn, dar noua explozie de rîsete ce

răsuna de la parter l-a împiedicat să audă sunetul paşilor lui Marcus stingîndu-se pe hol.

într-o dimineaţă cenuşie pe la mijlocul lunii noiembrie, Marcus şi Liem l-au condus pe Parrish la aeroport. Urma să-şi petreacă weekendul în Washington, la o conferinţă despre ameninţarea energiei nucleare la adresa mediului înconjurător. In timp ce vîntul bătea în ferestre, Parrish le-a explicat cum guvernul îngropa deşeurile de plutoniu şi uraniu în deşert, poluînd solul şi punînd în pericol vieţile oamenilor pentru mii de ani.

— Şi e vorba mai ales de oamenii săraci, a zis Parrish. E ca si cum ai avea un teren minat uriaş în curtea din spatele casei.

Marcus bătea darabana pe volan în timp ce conducea, dar Parrish nu dădea semne că ar băga de seamă. La aeroport, pe marginea trotuarului, cu geamantanul la picioare, l-a sărutat pe Marcus în chip de rămas-bun şi l-a îmbrăţişat pe Liem.

— Ne vedem duminică seara, a zis Parrish înainte de a închide portiera din dreapta, unde se aşezase Liem.

Liem i-a făcut cu mîna prin geam, iar Parrish i-a răspuns la fel, după care Marcus a accelerat, avîntîndu-se în trafic fară să arunce nici măcar o privire înapoi.

— Oare cînd o să înceteze să mai încerce să salveze lumea? a zis Marcus. A devenit plictisitor.

Liem şi-a pus centura de siguranţă.

— Dar Parrish e un om bun, a

replicat el.

— Există un motiv pentru care sunt martirizaţi sfinţii. Laptul că nu-i poate suferi nimeni.

In următorul sfert de ceas niciunul dintre ei n-a mai zis nimic, pînă cînd s-au apropiat de centrul metropolei. Ajunşi acolo, camionul unei brutării care intra pe autostradă dinspre Strada Armatei, l-a făcut pe Liem să se întrebe:

— Ţie nu îţi este foame, că mie îmi este?

— Nu mai spune „îmi este“, spune „mi-e“! Dacă vrei să ajungi să vorbeşti engleza ca un american, i rcbuie să înveţi să foloseşti formele neaccentuate.

— Mi-e foame; ţie nu?

Restaurantul din cartierul chinezesc pe care

I a ales Marcus era situat pe Jackson Street şi era aproape la fel de mare cît o sală de bal. Avea stîlpi din lemn negru de cireş, iar din plafon atîrnau nişte lampioane roşii cu ciucuri. Chiar şi într-o zi de joi dimineaţa, locul era aglomerat şi zgomotos. Chel-neriţe îmbrăcate în halate împingeau cărucioarele i ncoace şi încolo de-a lungul culoarelor dintre mese, in timp ce chelneri cu papioane alergau de la o masă la alta, ducînd în mînă cîte o notă de plată sau cîte un ceainic. Liem şi Marcus s-au aşezat lîngă o fereas-

I I a care dădea spre Jackson Street. Vederea mulţimii de asiatici i-a dat lui Liem o stare de bine. Pe măsură cc şirul de cărucioare trecea pe lîngă ei, Marcus alegea sau respingea cu multă abilitate diferite feluri dc mîncare din ofertă, comandînd în cantoneză

si explicînd în engleză. Intre timp, în faţa lor se îngrămădeau într-o etalare intimidantă varietăţi diverse vie *dim sum,* printre care *shiu mai,* găluşte cu carne de porc tocată şi cu ceapă verde, broccoli chinezesc cu tulpina lungă şi felii de friptură de porc cu şori- ciul glazurat de culoarea seminţelor de pepene.

— Parrish nici nu vrea să se atingă de astea, a spus Marcus aprobator, uitîndu-se la Liem cum sugea pielea plină de gropiţe de pe un picior de pui, lăsînd numai oscioarele ca nişte surcele.

După ce chelnerul a luat farfuriile de pe masă, cei doi au rămas fără să vorbească, cu un ibric de ceai de crizanteme între ei. Liem a început să rotească fundul ceştii de ceai în jurul unei pete de grăsime de pe faţa de masă, apoi l-a întrebat pe Marcus despre familia lui, un subiect pe care acesta nu-l discutase niciodată de faţă cu el. Tot ce ştia Liem despre Marcus era că pînă la vîrsta de optsprezece ani trăise în Hong Kong, că era înscris la administrarea afacerilor la Universitatea de Stat din San Francisco, dar nu prea dădea pe la cursuri, şi că în fiecare zi mergea la sală. Marcus a răspuns pufnind că tatăl lui era directorul unei firme producătoare de cauciuc şi că îl trimisese să studieze în străinătate, sperînd că într-o zi se va întoarce acasă şi-l va ajuta la administrarea afacerii. Dar în urmă cu trei ani, un fost iubit ofticat îi trimisese tatălui lui una dintre scrisorile de dragoste pe care i le scrisese Marcus, punînd între foile îndoite şi nişte poze fară perdea.

— Nişte poze *foarte* fară perdea, a adăugat Marcus misterios.

După întîmplarea aceea, tatăl lui l-a dezmoştenit, iar acum cel care-i plătea cheltuielile era Parrish.

— îţi poţi închipui ceva mai neplăcut? l-a între-bat Marcus în încheiere.

Liem nu era sigur dacă Marcus se referea la felul in care îl trădase iubitul acela, la planurile tatălui Ini sau la banii lui Parrish. Ceea ce voia să ştie cu adevărat era ce însemna „fără perdea“, dar atunci cînd Marcus a sorbit din ceai, dînd impresia că nu aşteaptă vreun răspuns la întrebarea pe care i-o pusese, Liem a început să-i povestească despre familia lui, toti ţărani, vînzători ambulanţi si recruţi.

Nimeni din LongXuyen nu călătorea vreodată prea departe de casă decît dacă era recrutat. Liem fusese primul explorator din familia lui şi poate că ăsta era motivul pentru care părinţii lui se arătaseră atît de neliniştiţi atunci, în staţia de autobuz din Long Xuyen, unul dintre puţinele momente din trecut pe care şi le aducea aminte cu oarecare limpezime. Peticul neumbrit de pămînt şi ciment era înțesat de călători gata de îmbarcare, ţinînd în mîini cutii din carton legate cu sfoară, cu ochii pe porcii şi găinile care se tot foiau în custile din sîrmă. Pe măsură ce căldura se înălţa valuri-valuri, se ridica şi duhoarea de transpiraţie şi bălegar.

— Noi te-am crescut asa cum trebuie, i-a zis tatăl lui, neputînd să-l privească în ochi cu ochii lui albăs- i

rui-cenusii, înceţoşaţi de cataractă. Stiu că n-o s-o iei pe căi greşite în oraşul ăla.

— N-o să fac asta, i-a promis Liem. Puteţi conta pe mine.

Apoi a auzit şoferul strigîndu-le călătorilor să urce în autobuz; în clipa aceea mama lui şi-a trecut palmele peste braţele lui în sus şi în jos şi l-a bătut uşor pe piept, de parcă l-ar fi percheziţionat, după care i-a strecurat în buzunar un mic teanc de bancnote.

— Să ai grijă de tine, i-a zis ea.

Ridurile din jurul gurii ei păreau nişte suturi chirurgicale care-i ţineau gura închisă.

— Eu n-am să-ţi mai pot purta de grijă, a adăugat ea.

înainte de plecare, Liem nu le-a spus nici ei, nici tatălui lui că-i iubeşte. Fusese prea distras de agitaţia urcării în autobuz, căci dacă nu prindea un loc pe scaun, trebuia să călătorească în picioare, pe culoar, înghesuit din toate părţile sau, şi mai rău, să-şi rişte viaţa călătorind tot drumul pînă în Saigon pe acoperişul autobuzului.

— Cum ai fi putut să ştii ce avea să se întîmple după aceea? a zis Marcus, aplecîndu-se în faţă. Doar nu eşti prezicător. Şi oricum, acum totul a rămas în urmă. Nu poţi să te tot gîndeşti numai la asta. Cea mai bună modalitate să-i ajuţi este să te ajuţi pe tine.

— Da, a răspuns Liem, deşi pentru el replica asta reflecta felul tipic de a gîndi al americanilor.

— Ideea este ce vrei tu să fii?

— Să fiu?

— în viitor. Ce vrei să faci cu viaţa ta?

Nimeni nu-i mai pusese vreodată o astfel de întrebare şi chiar Liem însuşi rareori şi-o pusese.
I ra mulţumit de locul lui de muncă la magazinul dc băuturi, în special dacă făcea o comparaţie cu situaţia în care se aflau prietenii lui rămaşi în ţară. ('ci care erau încă minori, asemenea lui, deveniseră măturători prin baruri sau băieţi în casă pentru americani, în timp ce cei mai mari, mai norocoşi, tentaseră serviciul militar, devenind hoţi, proxeneţi sau servitori în casele unor bogătaşi. Cei mai puţin norocoşi fuseseră luaţi în armată, iar cei foarte ghinionişti nu se mai întorseseră acasă deloc sau, dacă se întorseseră, deveniseră cerşetori şi-şi întindeau i ioturile membrelor pe marginea drumului.

Marcus îl privea răbdător. Ar fi fost de-a dreptul caraghios să-i spună că voia să se facă medic, avocat sau poliţist, dar dorinţa de a părea nobil în ochii lui Marcus, ba poate chiar şi în propriii lui ochi, a pus stăpînire pe Liem.

— Vreau să fiu un om bun, a zis în cele din urmă.

— Aha... a spus Marcus, aruncînd o privire spre nota de plată. Nu asta ne dorim cu toţii?

A doua zi la magazinul de băuturi, Liem număra secundele în mişcările măturii si clinchetele casei

— N-o să fac asta, i-a promis Liem. Puteţi conta pe mine.

Apoi a auzit şoferul strigîndu-le călătorilor să urce

în autobuz; în clipa aceea mama lui şi-a trecut palmele peste braţele lui în sus şi în jos şi l-a bătut uşor pe piept, de parcă l-ar fi percheziţionat, după care i-a strecurat în buzunar un mic teanc de bancnote.

— Să ai grijă de tine, i-a zis ea.

Ridurile din jurul gurii ei păreau nişte suturi chirurgicale care-i ţineau gura închisă.

— Eu n-am să-ţi mai pot purta de grijă, a adăugat ea.

înainte de plecare, Liem nu Ie-a spus nici ei, nici tatălui lui că-i iubeşte. Fusese prea distras de agitaţia urcării în autobuz, căci dacă nu prindea un loc pe scaun, trebuia să călătorească în picioare, pe culoar, înghesuit din toate părţile sau, şi mai rău, să-şi rişte viaţa călătorind tot drumul pînă în Saigon pe acoperişul autobuzului.

— Cum ai fi putut să ştii ce avea să se întîmple după aceea? a zis Marcus, aplecîndu-se în faţă. Doar nu eşti prezicător. Şi oricum, acum totul a rămas în urmă. Nu poţi să te tot gîndeşti numai la asta. Cea mai bună modalitate să-i ajuţi este să te ajuţi pe tine.

— Da, a răspuns Liem, deşi pentru el replica asta reflecta felul tipic de a gîndi al americanilor.

— Ideea este ce vrei tu să fii?

— Să fiu?

— In viitor. Ce vrei să faci cu viaţa ta?

Nimeni nu-i mai pusese vreodată o astfel de întrebare şi chiar Liem însuşi rareori şi-o pusese.
I ra mulţumit de locul lui de muncă la magazinul de

băuturi, în special dacă făcea o comparaţie cu mi naţia în care se aflau prietenii lui rămaşi în ţară. (Ici care erau încă minori, asemenea lui, deveniseră măturători prin baruri sau băieţi în casă pentru americani, în timp ce cei mai mari, mai norocoşi, tentaseră serviciul militar, devenind hoţi, proxeneţi sau servitori în casele unor bogătaşi. Cei mai puţin norocoşi fuseseră luaţi în armată, iar cei foarte ghinionişti nu se mai întorseseră acasă deloc sau, dacă M întorseseră, deveniseră cerşetori şi-şi întindeau < ioturile membrelor pe marginea drumului.

Marcus îl privea răbdător. Ar fi fost de-a dreptul > araghios să-i spună că voia să se facă medic, avocat sau poliţist, dar dorinţa de a părea nobil în ochii lui Marcus, ba poate chiar şi în propriii lui ochi, a pus stăpînire pe Liem.

— Vreau să fiu un om bun, a zis în cele din urmă.

— Aha... a spus Marcus, aruncînd o privire spre nota de plată. Nu asta ne dorim cu toţii?

A doua zi la magazinul de băuturi, Liem număra set. undele în mişcările măturii si clinchetele casei
» >
de marcat. Ziua aceea de lucru parcă nu avea sfîrşit, pe cînd în ajun sperase ca ziua să nu se termine niciodată. După ce înhăţase nota de plată din mîna lui Marcus şi plătise pentru *dim sum*, colindaseră împreună prin consignaţiile din cartierul chinezesc, apoi merseseră cu maşina pînă pe insula Treasure ca să vadă podul Golden Gate, pentru ca pe seară să ajungă într-un teatru de pe Market Street, unde urmăriseră, genunchi

lîngă genunchi, *Zbor deasupra unui cuib de cuci.* Mai tîrziu, în timp ce mîncau *sushi* într-un restaurant japonez de pe strada Sutter, în cartierul japonez, niciunul dintre ei nu spusese nimic despre atingerea aceea. Vorbiseră numai despre Jack Nicholson, pe care Liem nu-l mai văzuse în filme, şi despre Europa de Vest, pe care Liem n-o vizitase niciodată, şi despre diversele feluri de *sushi*, din care Liem nu mîncase încă. Pe scurt, vorbise aproape numai Marcus, dar pe Liem nu-l deranjase asta.

Ii venea uşor să stea de vorbă cu Marcus, pentru că tot ce avea de făcut era să-i pună întrebări. Marcus însă rareori îl întreba ceva, iar în momentele în care lui Liem nu-i venea în minte nicio întrebare, se instala tăcerea, iar bîzîitul maşinii sau murmurele celorlalţi clienţi ai restaurantului deveneau evidente, stînjenitoare. Niciunul dintre ei nu a adus vorba de Parrish, nici măcar atunci cînd s-au întors în casa lui victoriană, unde Marcus a destupat o sticlă de vin roşu de-a lui Parrish, un *pinot noir* din Valea Napa. Cum Liem nu mai băuse vin niciodată, a doua zi dimineaţa s-a deşteptat cu sentimentul că i irbuşonul îi fusese răsucit drept în frunte. Abia a i euşit să se dea jos din pat şi să ajungă în baie, unde, in timp ce se spăla pe dinţi, şi-a amintit vag cum Marcuş îl ajutase să urce scările şi îl vîrîse uşurel în pat. Cum Marcus nu dăduse niciun semn înainte ca Liem să pornească spre serviciu, a tras concluzia i. ă încă dormea.

Seara, cînd s-a întors acasă, l-a găsit în camera tic

zi, uitîndu-se la televizor, îmbrăcat în halat de baie şi cu părul răvăşit.

— Astăzi a sosit o scrisoare pentru tine, a zis el, apoi a luat telecomanda şi a oprit televizorul.

Pe măsuţa de cafea era o scrisoare jerpelită, trimisă par avion, pe care se vedea scrisul inconfunda- bil şi atît de apăsat, că aproape străpunsese hîrtia subţire a plicului. Tatăl lui Liem îi răspunsese la prima scrisoare, iar plicul trimis pe adresa Taberei Pendleton îi fusese expediat la noua adresă de către agenţia de relocare din San Diego.

— N-o deschizi? a întrebat Marcus.

— Nu, nu cred, a bombănit Liem, frecînd plicul între degete.

N-ar fi putut să explice de ce, dar pe cît de mult aşteptase scrisoarea aceea, pe atîta îi era groază de ea. Odată deschisă scrisoarea, viaţa avea să i se schimbe din nou şi poate că el voia ca viaţa lui să rămînă aşa cum era. A pus scrisoarea înapoi pe măsuţa de cafea, s-a aşezat pe canapea, lîngă Mar- cus, şi amîndoi au rămas uitîndu-se lung la plicul albastru de parcă ar fi fost vreo scrisoare anonimă strecurată pe sub uşa unui soţ adulter.

— Ei cred că noi suferim de o boală occidentală, a zis la un moment dat Marcus. Cel puţin aşa zice tata.

— Noi? a întrebat Liem.

— Să nu crezi că nu mi-am dat seama.

Liem nu şi-a luat ochii de la scrisoare, convins că tatăl lui nu-i scrisese nimic mai mult decît

ceea ce trebuia: *fă bănişi trimite-i acasă, ai grijă şifii bun.* Mesajul acesta era de bună seamă subliniat cu o linie şi apoi cu încă una, lăsîndu-l doar să ghicească lucrurile acelea prea periculoase pentru a fi rostite cu vocabularul sărac al tatălui lui. Dar, dacă tatăl lui nu se chinuise niciodată să găsească cuvinte noi, Liem, dimpotrivă, şi-a ridicat ochii spre Marcus şi i-a pus întrebarea pe care voia să i-o pună încă din ajun.

— Ce înseamnă „fără perdea"?

— Fără perdea? a repetat Marcus. A, da. Fără perdea... E ca într-o poză sau un film în care eşti luat pe nepregătite, ca atunci cînd cineva îţi face o poză fără să observi. Şi se mai poate folosi ca să descrii pe cineva care vorbeşte fără ocolişuri. Care este sincer şi direct.

Liem a tras adînc aer în piept.

— Vreau să fiu fară perdea.

— „Aş vrea să fiu fără perdea."

— Taci, a zis atunci Liem şi şi-a pus mîna pe genunchiul lui Marcus.

* * *

După aceea a avut impresia că poate lucrurile nu merseseră tocmai bine. în primul rînd pentru că hainele nu se dăduseră duse atît de uşor cum se
>
aşteptase el, pentru că deodată nasturii şi fermoarele parcă erau mai mici decît şi le amintea el, iar degetele îi crescuseră şi îşi pierduseră îndemînarea.

Parcă nici ritmul nu-l ţinea cum trebuie. Uneori, în nerăbdarea lui, se mişca prea repede, după care, ca să compenseze sau pur şi simplu pentru că-i era frică, îşi încetinea mişcările prea mult, motiv pentru care nu mai reuşeau să se sincronizeze şi el îşi tot cerea scuze, ba pentru că-şi înfipsese un cot ici, ba pentru că-şi pusese un genunchi colo, pînă cînd Marcus i-a zis:

— Pentru Dumnezeu, încetează cu scuzele si simte-te bine pur şi simplu!

Aşa că pînă la urmă a făcut tot ce-a putut ca să se relaxeze şi să se abandoneze acestei experienţe. Ceva

ca un braţ arunc3f

y^îtea cu spatele

^*(/ -d*c ce uimⅠre> ca -''

mai fi petrecut î>N>Cpcnt'

cus *C ij/l t* rr-un desert si Sfmare

firi c /^//Cd doar iu «i^V^în d-

h cru' /^ *ale lui §i

sen^ ';-SX«iU

lor, ră^ *yi* \ nu s-a întors spre , '

^ ,are * °

aspre *f M J \x* rîndul lui „te i^ ^

3

i f' K *

i }iV, si mai tare cu fier,,

ᴵᴶ> ti V

^piitui plou i**N^

dădea^/ ^itu¹ vechii pend^ 'LV .

— *(îy,* ^*p* şi maitare cu fieciri ^

M? ^ C '1

nu i- .. ' *H spus răsuna e trecea.

a' *tfr'eŢ r.* ,. *\Snim-*

tot ma !"d *"i'///**spre d si puV\ Vand

nimic

/, **p'dr:y/rrJuţisepart?,'C\N** arcuş,

-şi p *U' p* răspuns celălalt^ ^ peste

— *fj* ^,fî succes, din

sft^ ^ **toro^Az/ruitiuneu^A ^**

trUPUl A/t^eŞiP'KSWilni

-r/.r^sămergkbaie.jH^ **;e,*Hiilui**

:epe

reze **A#t,uatpHnsur^**

Marcu T/#^mi,'arauoaH\

banda **nda^v *y t 4*** **Vb.**

sală *,W/* *XŞuzi*

■*K*

rlpvrpr^ 'ubir ea

c doar un act reflex pe care unii dintre noi îl au, a zis M arcuş, mîngîindu-l pe mînă. Peste o săptămînă nici n-o să-ţi mai dai seama de ce mi-ai spus asta.

— OK. Bine, a spus Liem, dar nu era convins că voia să creadă ce-i spusese Marcus.

— Şi ştii ce te mai aşteaptă în viitor?

— Nu... Nu-mi spune.

— Peste un an tu vei fi cel căruia alţii o să-i spună „te iubesc“, a continuat Marcus. Şi-ţi vor spune că eşti prea frumos ca să fii singur.

Marcus l-a tras mai aproape şi, în vreme ce ploaia turna în continuare, au rămas îmbrăţişaţi. Afară o
7 > > >
maşină a început să claxoneze repetat; era un sunet pe care Liem îl cunoştea deja; însemna că cineva parcase aiurea, blocînd strada îngustă în dreptul casei lor. Apoi s-a făcut linişte şi nu s-a mai auzit decît pendula, iar Liem s-a gîndit că probabil Marcus aţipise. Apoi l-a simţit mişcîndu-se şi l-a auzit întrebînd:

— N-ai de gînd să-ţi citeşti scrisoarea?

Uitase de ea, dar acum că-i amintise Marcus, avea impresia că plicul strălucea în încăperea întunecată, purtînd pe suprafaţa lui albastră urmele degetelor tatălui lui, poate şi ale mamei lui. Şi brusc scrisoarea aceea a fost singurul lucru pe care-l avea şi care conta cu adevărat.

— Nu ţi-o citesc niciodată.

— „Nu *o să* ti-o citesc niciodată.“ La viitor.
" J

mai tîrziu, cu un braţ aruncat peste trupul lui Mar- cus, care stătea cu spatele la el, Liem a descoperit, fără cine ştie ce uimire, că nu-şi mai amintea mare lucru. Obiceiul de a uita era sădit atît de adînc în el, de parcă şi-ar fi petrecut întreaga viaţă mergînd cu spatele printr-un deşert şi ştergîndu-şi urmele paşilor, rămînînd doar cu nişte amintiri răzleţe: buzele aspre lipite de ale lui şi senzaţia de bine pe care i-o dădea greutatea unui trup musculos de bărbat.

— Te iubesc, a zis.

Marcus nu s-a întors spre el, nu s-a uitat la el şi nu i-a spus la rîndul lui „te iubesc“. De fapt, n-a spus nimic. Ticăitul vechii pendule a lui Parrish răsuna tot mai tare şi mai tare cu fiecare secundă care trecea, înainte ca răpăitul ploii pe acoperiş să se audă limpede, Liem bîjbîia deja neîndemînatic, încercînd să-şi pună lenjeria.

— Poţi să aştepţi o clipă? l-a întrebat Marcus, întorcîndu-se spre el şi punîndu-şi un picior peste trupul lui. Nu ţi se pare că exagerezi?

— Nu, a răspuns celălalt, încercînd să se elibereze, însă fară succes, din strînsoarea piciorului lui Marcus, şlefuit în neumăratele ceasuri petrecute pe banda de alergare şi pe echipamentele de forţă de la sală. Trebuie să merg la baie, te rog.

— Ai fost luat prin surprindere, asta-i tot. Mai devreme sau mai tîrziu o să-ţi dai seama că iubirea c doar un act reflex pe care unii dintre noi îl au, a zis Marcus, mîngîindu-l pe mînă. Peste o săptămînă nici n-o să-ţi mai dai seama de ce mi-ai spus asta.

— OK. Bine, a spus Liem, dar nu era convins că voia să creadă ce-i spusese Marcus.

— Şi ştii ce te mai aşteaptă în viitor?

— Nu... Nu-mi spune.

— Peste un an tu vei fi cel căruia alţii o să-i spună „te iubesc“, a continuat Marcus. Şi-ţi vor spune că eşti prea frumos ca să fii singur.

Marcus l-a tras mai aproape şi, în vreme ce ploaia turna în continuare, au rămas îmbrăţişaţi. Afară o maşină a început să claxoneze repetat; era un sunet pe care Liem îl cunoştea deja; însemna că cineva parcase aiurea, blocînd strada îngustă în dreptul casei lor. Apoi s-a făcut linişte şi nu s-a mai auzit decît pendula, iar Liem s-a gîndit că probabil Marcus aţipise. Apoi l-a simţit mişcîndu-se şi l-a auzit întrebînd:

— N-ai de gînd să-ţi citeşti scrisoarea?

Uitase de ea, dar acum că-i amintise Marcus,
avea impresia că plicul strălucea în încăperea întunecată, purtînd pe suprafaţa lui albastră urmele degetelor tatălui lui, poate şi ale mamei lui. Şi brusc scrisoarea aceea a fost singurul lucru pe care-l avea şi

care conta cu adevărat.

— Nu ţi-o citesc niciodată.

— „Nu *o să* ţi-o citesc niciodată.“ La viitor.

— *N-o* să ţi-o citesc niciodată.

— Acuma eşti meschin. Foarte bine, nu mi-o citi.

— Dar *o să-ţi* spun ce *o să-i* scriu.

— Numai dacă vrei, a răspuns Marcus căscînd.

Pînă în acel moment Liem nu se gîndise ce să le scrie tatălui şi mamei lui după sosirea scrisorii lor. Aşa că a improvizat, începînd să explice cum tonul scrisorii avea să fie la fel de important precum conţinutul. Scrisoarea lui, a zis el, avea să fie o relatare dintr-un oraş exotic, un oraş cu nume spaniol, faimos pentru tramvaiele lui, pentru Alcatraz şi pentru Golden Gate. Avea să pună în scrisoare şi nişte cărţi poştale înfăţişînd obiectivele turistice şi avea să le spună ce grozav era să trăieşti într-un oraş în care şi neasiaticii ştiau despre festivalul toamnei. Cînd puhoiul de lume din cartierul chinezesc avea să sărbătorească anul nou lunar, va fi şi el acolo, aruncînd petarde la picioarele leului care dansează, sperînd că şi familia lui făcea la fel. Sub tălpile lui, scrîşnetul petardelor arse avea să-i amintească de copilăria petrecută acasă, iar scrisoarea pe care urma să le-o scrie avea să-i aducă aminte de vremurile cînd întreaga familie se aduna în jurul tatălui, care citea cu voce tare o epistolă de la vreo rudă îndepărtată. La sfîrşit, Liem avea să le spună să

nu-şi facă griji pentru el fiindcă „muncesc din greu ca să pun bani deoparte şi chiar îmi fac prieteni. Şi locuim într-o casă mov“.

A auzit la un moment dat respiraţia regulată a lui Marcus şi, temîndu-se ca nu cumva acesta să adoarmă, nu s-a mai putut abţine şi i-a pus întrebarea pe care vrusese să i-o pună în ajun:

— Spune-mi ceva, a zis el, moment în care Marcus a început să clipească şi ochii i s-au deschis. Sunt bun?

O ploaie măruntă, uşoară bătea în geamuri; era sunetul nopţilor de vineri într-o zi ploioasă.

— Da, i-a răspuns Marcus, închizînd din nou ochii. Ai fost foarte bun.

Cel puţin cu atîta se putea lăuda şi el acasă.

După ce Marcus a adormit, Liem s-a dat uşor jos din pat şi a mers la baie, unde a rămas sub jetul de apă fierbinte al duşului atît de mult timp, că aproape l-a luat cu leşin din pricina căldurii şi a aburilor. îşi pusese deja pantalonii şi se pieptăna cînd a sunat telefonul din camera de zi.

— Voiam doar să văd cum vă descurcaţi amîndoi, a spus Parrish, vorbind tare, bine dispus, ca şi cînd ar fi fost în oraş să bea ceva.

— Bine, a zis Liem, privind scrisoarea rămasă pe măsuţa de cafea. Nimic special.

Nu-i plăcea să vorbească la telefon, unde nu se

putea folosi de limbajul corpului ca să se facă înţeles, aşa că nu a lungit vorba. Parrish nu părea să fie deranjat de asta şi i-a urat noapte bună la fel de impetuos cum îl salutase şi la început.

Liem s-a aşezat pe canapea şi a deschis scrisoarea cu grijă. Despăturind singura coală de hîrtie, subţire ca foiţa de ceapă, străvezie, cum o ţinea în lumină, a recunoscut încă o dată scrisul tatălui lui, stîngaci şi îmbîrligat. Lui Liem îi era la fel de greu să-l descifreze pe cît îi fusese şi tatălui lui să scrie.

20 septembrie

1975 Dragul meu fiu,

Am primit scrisoarea ta ieri. Toată lumea se bucură din inimă să afle că eşti viu şi nevătămat. Noi suntem bine cu toţii. In vara asta unchii şi verii tăi au fost supuşi reeducării alături de ceilalţi sol- daţi-marionetă. Partidul i-a iertat pentrufaptele lor nelegiuite. Unchii tăi au fost tare recunoscători, aşa că au renunţat la casele lor pentru cauza Revoluţiei. Ducem o viaţă mult mai fericită acum că unchii şi verişorii tăi, alături de soţiile şi copiii lor, locuiesc împreună cu noi, în casa noastră. Cadrele ne-au spus că ne vom şterge trecutul şi ne vom reconstrui măreaţa ţar ăl

Cînd ai timp, mai trimite-ne veşti din America. Trebuie să fie un loc mai imoral chiar decît Saigonul,

aşa că ia aminte la ce spun cadrele: viaţa revoluţionarului trebuie săfie cinstită, sănătoasă şi corectă! Cu toţii ne gîndim mult la tine. Mamei tale îi este dor de tine şi îţi trimite toată dragostea ei. Şi eu la fel.

Tatăl tău

După ce a terminat de citit scrisoarea a doua oară, a împăturit-o, a băgat-o înapoi în plic şi a lăsat-o să zacă inertă pe măsuţa de cafea. Nu mai avea stare. S-a ridicat şi s-a apropiat de bovindoul care dădea spre stradă şi spre cele două trotuare, pustii la ora aceea atît de tîrzie a serii. Lumina din cameră transformase sticla ferestrei într-o oglindă care suprapunea silueta lui peste peisajul de afară. Cînd a ridicat braţul, imaginea lui reflectată a ridicat şi ea braţul, iar cînd Liem şi-a trecut mîna peste curba obrajilor şi peste linia bărbiei, silueta din fereastră a făcut la fel. De ce, atunci, nu se recunoştea? Şi de ce vedea strada întunecată de afară prin el însuşi?

Picăturile de ploaie de pe geam îi împestriţau reflecţia chipului. A aşteptat în faţa ferestrei şiro- ite preţ de cîteva minute, pînă a zărit un semn de viaţă: doi bărbaţi care păşeau iute pe stradă, cu mîinile îndesate în buzunarele jachetelor, atingîndu-şi din cînd în cînd umerii unul de altul. Capetele, pe care din pricina ploii fine şi le vîrîseră între umeri, erau uşor

aplecate unul spre altul, în vreme ce fiecare bărbat asculta ce zicea celălalt. Cîndva ar fi crezut că cei doi erau doar prieteni. Acum însă îşi dădea seama că puteau foarte bine să fie iubiţi.

în momentul în care au trecut pe sub un felinar, unul dintre ei a spus ceva ce l-a făcut pe celălalt să izbucnească în rîs, dîndu-şi capul pe spate, astfel încît chipul lui cu trăsături oarecare a apărut luminat pentru o secundă. în clipa aceea, ochii bărbatului s-au îndreptat spre Liem, care, dîndu-şi seama că putea fi văzut de pe stradă, s-a întrebat ce fel de imagine oferea, cum stătea aşa, cu pieptul gol, cu mîinile în şolduri şi cu părul lins dat pe spate. Şi deodată bărbatul a ridicat mîna, ca şi cînd l-ar fi salutat. Cînd prietenul lui şi-a înălţat şi el privirea spre fereastră, Liem a ridicat mîna în semn de salut şi, preţ de o clipă, erau doar ei trei şi efemera legătură dintre ei. Apoi cei doi şi-au văzut de drum mai departe şi, mult după ce au dispărut în întuneric, Liem a rămas cu palma lipită de fereastră, întrebîn- du-se dacă dindărătul jaluzelelor şi al perdelelor îl privea cineva.

/
✓ *

ANI DE RĂZBOI

înainte ca doamna Hoa să dea buzna în vieţile »

noastre în vara anului 1983, nimic din ceea ce facea mama nu mă lua prin surprindere. Programul ei zilnic era la fel de previzibil ca rotaţia pămîntului, începînd de la modul în care bătea darabana în uşa mea în fiecare dimineaţă la ora şase, apoi la şase şi un sfert, apoi la şase jumate, pînă cînd în sfîrşit mă trezeam. Cînd ieşeam din camera mea, ea era deja îmbrăcată; purta invariabil o bluză cu mîneci scurte şi o fustă în culori pastelate asortate. Avea cîteva astfel de ţinute, iar atunci cînd purta ciclamen, ştiam că este luni. Pînă să pornim, stingea luminile, verifica gazele, trăgea grilajele negre din fier care ne protejau ferestrele, întotdeauna în această ordine, după care, în maşină, îmi poruncea să-mi încui portiera.

în timp ce tata conducea Oldsmobile-ul, iar eu, pe bancheta din spate, citeam dintr-o carte de benzi desenate, mama se machia. Zece minute mai tîrziu, cînd ajungeam la biserica Sf. Patrick, era gata, iar fardul de obraz i se îmbina perfect cu fondul de ten. Ultima tuşă era parfumul, pe care şi-l aplica prin- tr-o

pulverizare de fiecare parte a gîtului. Mireasma ameţitoare de gardenie îmi stăruia în nări chiar şi după ce ajungeam în sala de clasă a domnişoarei Korman de la şcoala de vară, unde timp de şapte ceasuri în fiecare zi vorbeam numai englezeşte. îmi plăcea şcoala, chiar şi şcoala de vară. Era ca şi cînd aş fi fost în vacanţă departe de acasă, iar la ora trei eram întotdeauna puţintel dezamăgit parcurgînd pe jos cele patru străzi pînă la magazinul alimentar al părinţilor mei, numit Piaţa Noul Saigon, unde nu prea se vorbea în engleză, dar se răcnea în vietnameză din plin.

Mama şi tata nu-şi părăseau decît rareori posturile din faţa celor două case de marcat care flan- cau intrarea în Piaţa Noul Saigon. Magazinul era întotdeauna ticsit de muşterii, fiind unul dintre puţinele locuri din San Jose unde vietnamezii îşi puteau cumpăra alimentele de bază şi mirodeniile de acasă, orezul Tasmine si anasonul stelat, sosul de ^
*

peşte şi ardeii iuţi roşii ca focul. Oamenii se tîrguiau la nesfîrşit cu mama pentru orice, începînd de la zahărul candel, care din punctul meu de vedere era kriptonită galbenă, şi terminînd cu feluritele cărnuri din congelator, de la cotletele de porc şi somnii cu ochii lor care licăreau pînă la fîşiile de burtă gumoasă asemenea unor şireturi şi pungile cu inimi de pui, mici şi moi ca nişte ciupercuţe.

— N-am putea noi să vindem numai semiprepa-

rate *TVdinnersi* Sau paste bologneze? am întrebat eu odată.

„Televizor“ era uşor de pronunţat, pentru că în vietnameză i se zice *ti-vi,* dar pentru celelalte lucruri care îmi plăceau mie nu existau echivalente în vietnameză.

— Poftim?! a zis mama încruntîndu-se. Dacă nu ştiu nici cum să le pronunţ, cum o să le cumpere clienţii? Ia du-te tu şi lipeşte preţul pe conservele alea!

— Tot o să vă ceară să le vindeti mai ieftin.

Aveam treisprezece ani şi începeam să am curajul de a da glas lucrurilor pe care le bănuiam de ceva vreme, şi anume că mama nu avea întotdeauna dreptate.

— Ce se tîrguiesc atîta pentru orice? am continuat. De ce nu pot să plătească pur şi simplu preţul afişat?

— Dar ce, tu o să fii genul ăla de client care de fiecare dată plăteşte cît i se cere? m-a luat mama la rost. Sau o să fii genul care se străduieşte să afle cît valorează un lucru cu adevărat?

Nu eram sigur. Nu ştiam decît că în Piaţa Noul Saigon în fiecare după-amiază eu trebuia să pun preţurile pe conserve şi cutii. Tocmai eram în genunchi, bîjbîind cu mîna după tuşiera aflată pe poliţa din spatele mamei mele, cînd s-a prezentat doamna Hoa. La fel ca mama, bătea către cincizeci de ani şi era

îmbrăcată într-o singură culoare; în ziua aceea purta un taior alb, pantaloni albi şi pantofi albi, iar chipul îi era ascuns îndărătul unor ochelari mari, rotunzi. în timp ce mama îi punea tîrguielile în sacoşă, doamna Hoa a zis:

— Eu mă ocup cu strîngerea de fonduri pentru lupta împotriva comuniştilor, dragă.

Cunoşteam în linii mari istoria noastră, la fel cum ştiam şi povestea cu Adam şi Eva; ştiam că în 1975 comuniştii mărşăluiseră din Vietnamul de Nord şi invadaseră Vietnamul de Sud, alun- gîndu-ne afară din ţară, pînă de cealaltă parte a Pacificului, în California. Eu nu-mi aminteam războiul, dar doamna Hoa zicea că alţii nu-l uitaseră. O armată de gherilă formată din foşti soldaţi sud-viet- namezi făcea instrucţie prin junglele Thailandei, pregătindu-se să lanseze un contraatac împotriva Vietnamului unificat. Planul lor era de a-i ridica la luptă pe cei nemulţumiţi de conducerea comunistă, de a-i incita să pornească o revoluţie şi de a reînvia Republica Sudului.

— Ai noştri au nevoie de sprijinul nostru, a spus doamna Hoa. Avem nevoie de contribuţii din partea unor buni cetăţeni, aşa cum sunteţi dumneavoastră.

Mama şi-a frecat gleznele una de cealaltă, iar cio- rapii de nailon au fîsîit. Aveau o ruptură în spatele genunchiului, dar ea se încăpăţîna să poarte aceeaşi pereche de ciorapi pînă cînd firul îi fugea pînă la călcîie.

— Mi-ar plăcea să vă pot ajuta, doamnă Hoa, dar vremurile sunt grele, a zis mama. De cînd cu recesiunea asta şi cu preţurile la gaze, clienţii noştri fac economie la toate. Iar fiica noastră este la facultate. In fiecare an, taxele pentru ea fac cît avansul pentru o casă.

— Şi eu mă chinui să o scot la capăt, a comentat doamna Hoa, deschizînd şi închizînd încuietoarea argintie a portofelului.

Pe inelar purta o verighetă subţire din aur, iar lacul roşu de pe unghiile ei lucea ca vopseaua unei maşini noi.

— Dar oamenii vorbesc vrute si nevrute, a continuat ea. Aţi auzit de doamna Binh? Lumea zice că simpatizează cu comuniştii şi aşa mai departe, pentru că e zgîrie-brînză şi nu donează nimic. Se vorbeşte chiar că au să-i boicoteze salonul.

Mama o cunoştea pe doamna Binh, patroana salonului de înfrumuseţare Les Amis, aflat la cîteva străzi mai încolo către vest, înspre centru, dar a schimbat vorba şi a început să discute despre cît era de cald şi umed pentru luna iunie şi despre preţul aurului. Zîmbind şi etalînd un zid de dinţi formidabil, doamna Hoa a fost de acord că într-adevăr era prea cald. Apoi, aruncîndu-mi o privire scurtă, i-a zis mamei înainte să

plece:

— Mai gîndeşte-te, dragă. Recucerirea patriei noastre este o cauză nobilă, pentru care cu toţii ar trebui să fim mîndri că putem lupta.

— Idioata! a bombănit mama după plecarea doamnei Hoa.

în seara aceea, pe cînd ne îndreptam spre casă cu maşina pe Tenth Street, mama i-a relatat episodul şi tatei, care fusese prea ocupat la casa lui de marcat ca să tragă cu urechea la conversaţia dintre ele. Cînd mama a pomenit de luptătorii de gherilă, în mintea mea a răsărit imaginea unor bărbaţi nebărbieriţi, muşcaţi de ţînţari, cu părul încîlcit, îmbrăcaţi în uniforme de camuflaj, care trăiau doar cu apă de ploaie, carne de mistreţ şi insecte şi îşi perfecţionau îndemînarea în lupta corp la corp împlîntîndu-şi baionetele în fructele jack. Cum şedeam eu pe bancheta din spate, am întrebat:

— Cîţi bani o să-i dati doamnei Hoa?
J 5

— Nimic, a răspuns mama. Ăsta-i şantaj!

— Dar soldaţii ăia luptă împotriva comuniştilor, am protestat eu.

Comuniştii erau cunoscuţi şi sub numele de „chinezi“ şi „nord-coreeni“, în timp ce cubanezii şi sandiniştii ameninţau să se infiltreze peste graniţă dinspre sud şi să ne invadeze, aşa cum explicase şi

preşedintele Reagan la emisiunea *World News Tonight.*

— Nu s-ar cuveni să-i ajutăm şi noi? am întrebat.

— Războiul s-a terminat! a răspuns mama, cu o voce obosită. Nu se mai luptă nimeni.

Eram indignat, pentru că apariţia doamnei Hoa demonstra că războiul nu se încheiase, pentru că ea reuşise cumva să ne urmeze din vechiul Saigon pînă la Noul Saigon. Şi în plus, citisem revista *Newsweek* în cabinetul dentistului şi ştiam că ne aflam în mijlocul unei bătălii înverşunate împotriva imperiului răului, adică a Uniunii Sovietice. Dar, oricît de tare m-ar fi nemulţumit răspunsul mamei, răspunsul tatălui meu m-a supărat şi mai rău.

— S-o fi terminat el războiul, a zis el scărpinîndu-se cu degetul mic în ureche, dar dacă am plăti o mică şpagă, ne-am face viaţa mult mai uşoară.

Mama n-a comentat nimic, mulţumindu-se să bată darabana cu degetele pe cotieră. Ştiam că avea să-l lămurească ea cumva. Tata era un bărbat chel, cu mişcări domoale şi cu nişte ochi răbdători, de broască-ţestoasă. în seara aceea, tîrziu, în timp ce mă întorceam grăbit din bucătărie în camera mea, ducînd un pahar cu apă, am auzit-o pe mama, dincolo de usa închisă a camerei lor, muncindu-se
î

să-l convingă. Dar nu era vreme de tras cu urechea. Recent, la ora cu doamna Korman, citiserăm *Prăbuşirea casei Usher,* şi groaza ca nu cumva să dau peste vreun moroi în holul întunecat m-a făcut să grăbesc pasul, trecînd de uşa dormitorului lor exact în clipa în care mama spunea:

— Am avut eu de-a face si cu altele mai rele decît ea.

Frica mea însă era mai puternică decît curiozitatea. Intrînd în camera mea, am închis uşa, am sărit în pat, tremurînd, şi am împins cît colo manualele pentru şcoala de vară, învelite în foi de hîrtie cafenie tăiate dintr-o pungă de cumpărături, pe care mîzgălisem „Mate“ şi „Istoria Americii“. Poate că mama se referea la foametea de la sfîrşitul celui de-al Doilea Război Mondial, pe cînd ea avea nouă ani. Anul trecut, o emisiune transmisă într-o seară la televizor, în care se relata despre foametea din Etiopia, i-a adus aminte mamei de o altă foamete, în timp ce eu îi smulgeam firele de păr albe.

— Stii că în satul meu au murit de foame doisprezece copii? m-a întrebat ea, deşi era evident că nu ştiam. Dar au murit si oameni în toată firea, unii de-a dreptul pe stradă. Intr-o zi am găsit-o pe o fată cu care mă mai jucam eu moartă pe treptele casei ei.

Apoi mama n-a mai spus nimic şi a rămas privind un punct de pe perete, deasupra televizorului. N-am zis nimic nici eu. Era una dintre poveştile acelea pe care ni le spunea mereu şi oricum eram prea ocupat ca să-i pun vreo întrebare. Mama îmi dădea cîţiva bănuţi pentru fiecare fir de păr alb pe care-l găseam, aşa că mă concentram la asta, căci cu fiecare fir eram cu un pas mai aproape de următorul număr din *Căpitanul America.*

In zilele şi nopţile care au urmat, mama n-a mai pomenit nimic de doamna Hoa, dar femeia aceea o tulburase, căci seara, în timp ce făceam contabilitatea, cînd de regulă era în întregime absorbită de calcularea încasărilor, mama a început să vorbească. Lucram împreună la masa din bucătărie, numărînd banii, înfăşurînd monedele în fişicuri de mărimea unor petarde şi aplicînd ştampila cu adresa Noului Saigon pe versoul cecurilor personale, al tichetelor de masă de mărimea bancnotelor din jocul de Monopoly şi al cupoanelor galbene de la programul „Ajutor pentru familiile cu copii în întreţinere“. Nici măcar nu trebuia să mă uit la tastele calculatorului mecanic bîzîitor, mai mare decît telefonul nostru fix cu disc, atunci cînd adunam sumele. Ştiam pe de rost locul fiecărei cifre. Avea să fie singura ocazie în care eram bun la matematică.

în timp ce făceam calculele pentru ziua respectivă, mama ne-a relatat nişte zvonuri cum că solda- ţii din fostul Vietnam de Sud nu organizau doar o armată de gherilă în Thailanda, ci şi un front secret aici, în Statele Unite, cu scopul de a-i răsturna de la putere pe comunişti. Dar şi mai alarmant decît zvonurile acestea era faptul că nişte atacatori necunoscuţi bombardaseră redacţia unui ziar vietnamez din Garden Grove[5] (redactorul-şef murise), în timp ce un alt redactor fusese împuşcat, împreună cu soţia lui, pe pragul casei lor din Virginia şi muriseră amîndoi (ucigaşii nu fuseseră prinşi niciodată).

— Asta doar pentru că au spus în public ceea ce o grămadă de lume spune deja în particular, a zis mama, umezindu-şi degetele pe un burete. S-ar putea să nu fie o idee chiar aşa de proastă să facem pace cu comuniştii.

Am scris cifrele într-un registru fără să ridic deloc privirea. în timp ce lucram, eu şi tata purtam tricou şi pantaloni scurţi, pe cînd mama era îmbrăcată într-o cămaşă de noapte dintr-un material transparent, verde, şi nu avea sutien. Nu realiza că sînii i se legănau precum anemonele de mare în apa adîncă doar de o palmă, iar eu eram teribil de jenat de fiecare dată cînd îi vedeam areolele întunecate, jalnice, cu sfîrcurile

---

[5] Oraş în apropiere de Los Angeles.

groase cît arătătorul meu. Sînii mamei mele nu semănau deloc cu sînii fetelor din clasa mea, sau cel puţin aşa îmi închipuiam eu, lucru care mi se confirmase cu o săptămînă în urmă, cînd îi zărisem lui Emmy Tsuchida un sfîrc prin deschizătura dintre doi nasturi a bluzei; sfîrcul acela era trandafiriu şi obraznic, exact ca radiera din capătul creionului pe care-l ţineam în mînă. Fără să ridic ochii din registru, am spus:

— Dar voi îmi spuneţi mereu cît de răi sunt comuniştii.

— Aha! a exclamat tata chicotind. Vasăzică tu chiar asculţi. Cîteodată nu reuşesc să-mi dau seama ce se petrece în spatele ochelarilor ălora ai tăi cît fundul borcanului.

— Da, comuniştii sunt răi, a spus mama, care tocmai număra un teanc de bancnote de douăzeci de dolari.

Mama nu terminase nici măcar şcoala elementară, pentru că tatăl ei o obligase să rămînă acasă şi să aibă grijă de fraţii ei; cu toate astea, număra banii la mînă şi aduna în minte cifrele mai repede decît o făceam eu cu calculatorul.

— Asta-i lucru clar, a continuat ea. Comuniştii nu cred în Dumnezeu si nu cred nici

în bani.

>

— Cred în schimb că au dreptul să-şi însuşească banii altora, a replicat tata.

Tata pomenea adesea despre magazinul lui de piese auto, care, după cîte ziceau fraţii lui, ajuns în stăpînirea comuniştilor, nu mai avea ce să vîndă. Noi locuiserăm chiar deasupra magazinului şi cîteodată mă întrebam dacă în patul meu dormea acum un copil comunist, şi dacă da, ce fel de cărţi citea şi la ce filme se uita un „roşu". *Căpitanul America* ieşea din discuţie, dar probabil că-i văzuse pe Luke Skywalker şi pe Darth Vader încrucişîndu-şi săbi- ile-laser. Eu văzusem *Războiul stelelor* pe o casetă video de vreo zece ori şi gîndeam că, dacă vreun copil era aşa de sărac, încît nu-l văzuse nici măcar o dată, atunci ţara în care trăia categoric avea nevoie de o revoluţie. Dar mama n-ar fi fost de acord cu asta. A înfăşurat o banderolă de hîrtie în jurul bancnotelor de douăzeci de dolari, apoi a spus:

— Şi eu îi urăsc pe comunişti la fel de tare ca doamna Hoa, dar ea s-a angajat într-un război care nu poate fi cîştigat, iar eu n-am de gînd să-mi arunc banii pe o cauză pierdută.

Tata a pus capăt conversaţiei, ridicîndu-se în picioare şi trăgînd bancnotele, monedele, cecurile şi tichetele de masă în geanta din vinilin cu care în fie-

care dimineaţă mergea la Bank of America. Părinţii mei îşi păstrau o parte din profituri la bancă, donau ceva bisericii, iar un alt procent îl expediau rudelor din Vietnam, care periodic ne trimiteau în schimb scrisori subţirele, încărcate de probleme, pe care mama mi le rezuma astfel: „Mîncare ioc, bani ioc, şcoală ioc, speranţă ioc." Experienţele prin care trecuseră rudele lor, precum şi propriile lor experienţe, îi învăţaseră pe părinţii mei că nicio ţară nu era imună la dezastre, aşa că au ascuns un alt procent din profituri în casă, pentru eventualitatea că sistemul bancar american s-ar fi prăbuşit în urma vreunei calamităţi îngrozitoare. Mama înfăşură teancuri de bancnote de cîte o sută de dolari în pungi de plastic, pe care le lipea cu scotch în interiorul capacului de la rezervorul toaletei, dosea în orez bucăţi de aur cît medalioanele de la gîtul cîinilor, iar brăţările din jad, lănţişoarele de aur de douăzeci şi patru de carate şi inelele cu diamante le ţinea într-un seif portabil ignifug pitit în fundaţia casei. Pentru a nu atrage atenţia hoţilor, inventase nişte momeli, şi anume o vază mare din sticlă plină cu monede, cocoţată pe o bibliotecă lîngă uşa de la intrare, şi o pereche de brăţări din aur puse la vedere pe măsuţa ei de toaletă.

Frica ei ca nu cumva să cădem pradă hoţilor s-a dovedit justificată cu un an înainte, în octombrie, într-o seară de marţi cu nimic specială, cînd a bătut cineva la

uşă. Tata era în bucătărie, tocmai dăduse drumul la aragaz; eu am ajuns la uşă cu cîţiva paşi înaintea mamei, care deja îşi pusese cămaşa de noapte. Uitîndu-mă prin vizor, am văzut un tip alb, care a spus:

— Am o scrisoare pentru dumneavoastră, domnule.

Dacă ar fi vorbit în vietnameză sau spaniolă, n-aş fi deschis uşa în veci, dar fiindcă vorbise în engleză, am deschis. Tipul a împins uşa cu mîna stîngă şi a intrat în casă. Era un băiat de vreo douăzeci de ani, cu părul răvăşit de culoarea paielor vechi, suficient de lung ca să-i atingă gulerul jachetei ponosite din jeans. Nu era cu mult mai înalt decît mama şi arăta destul de firav, iar cînd a început să vorbească, vocea îi scîrţîia precum tălpile de cauciuc pe podeaua din sala de sport.

— Daţi-vă înapoi! a zis el.

Pe frunte îi lucea transpiraţia, iar în mîna dreaptă ţinea o armă. Chiar şi acum, după atîtea decenii, văd limpede în faţa ochilor revolverul de calibru .22, cu ţeava neagră, pe care îl flutura în faţa lui cu mîna tremurînd în momentul în care a păşit peste prag, dînd cu piciorul în grămada de pantofi aruncaţi de-a valma pe care îi ţineam acolo şi uitînd să închidă usa. Mai tîrziu mama a conchis că era un

j

amator, poate vreun drogat disperat să facă rost de

bani. Intrusul a îndreptat arma pe lîngă mine, spre mama, şi a zis:

— înţelegi englezeşte? La pămînt?

Eu m-am dat înapoi, în timp ce mama a ridicat mîinile, spunînd:

— *Khong, khong, khong!*

Intre timp îşi făcuse apariţia şi tata, la jumătatea distanţei dintre bucătărie şi uşa de la intrare, iar tipul a îndreptat arma spre el şi i-a spus:

— La pămînt, domnule!

Tata s-a lăsat în genunchi şi a ridicat mîinile.

— Nu împuşcat! a spus el în engleză, cu o voce pierită. Nu împuşcat, vă rog!

Nu-l mai văzusem niciodată pe tata în genunchi decît în biserică şi nici pe mama n-o mai văzusem tremurînd de frică din toate încheieturile. M-a copleşit un val de milă; ştiam că nu era nici prima şi nici ultima oară cînd cineva îi umilea în felul ăsta. In clipa aceea, ca şi cînd şi-ar fi dat seama ce gîndesc, fără o vorbă, tipul a îndreptat arma spre mine, la care m-am lăsat şi eu în genunchi. Numai mama nu se prăbuşise în genunchi, ci rămăsese cu spinarea lipită de perete, cu faţa ei proaspăt curăţată de machiaj, lividă. In timp ce repeta cuvîntul „nu“, sînii i se unduiau dedesubtul cămăşii de noapte precum două capete de ţipari. Tipul rămăsese cu arma aţintită asupra mea şi m-a întrebat:

— Care-i faza cu ea, puştiule?

Atunci mama a ţipat şi sunetul acela ne-a făcut pe toţi să încremenim, mai puţin pe ea, care s-a repezit pe lîngă intrus, împingîndu-i arma într-o parte cu mîna şi îmbrîncindu-l cu umărul, apoi a zbughit-o afară. Tipul s-a împiedicat în biblioteca de lîngă uşă, dărîmînd vaza de sticlă plină cu monede, care, căzînd pe podea, s-a făcut ţăndări, împrăştiind în toate direcţiile monede şi moneduţe de un cent, de cinci şi de zece cenţi, care s-au amestecat cu cioburile de sticlă.

— Măiculiţă! a exclamat tipul, apoi s-a întors spre uşă.

Tata a sărit iute în picioare şi i s-a aruncat în spinare, dîndu-i brînci peste prag, după care a trîntit usa în urma hoţului. Am auzit arma descărcîndu-se afară cu un mic pocnet scurt, ascuţit. Glonţul a ricoşat din trotuar şi s-a înfipt în zid, lîngă cutia de scrisori, de unde cîteva ore mai tîrziu avea să-l extragă un poliţist.

Duminică dimineaţă, înainte de a porni spre biserică, mama mi-a aranjat părul cu cărare pe mijloc, folosind un strop de Brylcreem şi un pieptene Ace negru. M-am îngrozit cînd am văzut cum arătam, exact ca Alfalfa din *Micuţii şmecheri,* dar n-am protestat, aşa cum nu i-am zis nimic nici după ce poliţia a adus-o înapoi din casa unui vecin.

— Eu v-am salvat, laşule! i-a strigat ea tatei, iar el s-a mulţumit să-i zîmbească vag sergentului de

poliţie care, cum stăteam toţi trei la masa din bucătărie, îşi scria raportul de constatare.

Trăgîndu-mă de ureche, mama m-a luat în primire:

— Nu ţi-am zis să nu deschizi uşa niciunui străin? De ce nu mă asculţi niciodată?

Atunci poliţistul m-a rugat să-i traduc ce a spus. Frecîndu-mi urechea, am zis:

— E doar speriată, domnule poliţist.

Poliţiştii nu l-au prins niciodată pe tip şi după o vreme n-am mai avut niciun motiv să mai pomenim despre el. Chiar şi aşa însă, din cînd în cînd mă mai gîndeam la el, mai ales duminica dimineaţa, în timpul liturghiei, cînd mă ridicam din genunchi. In clipele acelea îmi aminteam cum mă ridicasem şi o văzusem pe mama alergînd desculţă pe trotuar, prin dreptul ferestrei camerei de zi, prin faţa tuturor oamenilor din maşini, cu mîinile ridicate, doar în cămaşă de noapte, strigînd ceva ce nu puteam distinge. Ea ne salvase; şi oare nu despre salvare ne vorbea mereu şi preotul nostru, părintele Dinh? După cîte spunea mama, părintele era deja între două vîrste cînd îşi condusese turma, inclusiv pe părinţii mei, din nordul Vietnamului către sud în anul 1954, după ce comuniştii îi dăduseră deja afară pe francezi şi puseseră mîna pe jumătatea de nord a ţării. Ceea ce era fantastic era că părintele Dinh avea încă un păr mai bogat decît tatăl meu, iar smocul acela de fire albe strălucea în lumina ce pătrundea prin

vitralii. Vocea îi tremura cînd spunea „In numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh“. Cît timp ţinea el predica, eu picoteam în strana cu spătar ţeapăn, cu gîndul la sfîrcul lui Emmy Tsuchida şi abia aşteptam sfîrşitul liturghiei.

într-o duminică, la cîteva săptămîni după atac, în îmbulzeala de la ieşirea din biserică, doamna Hoa a bătut-o pe mama pe braţ.

— Aşa-i că ţi-a plăcut predica părintelui? a întrebat-o doamna Hoa.

Avea nişte ochii ciudat de plaţi, de parcă i-ar fi fost pictaţi pe chip.

Spinarea mamei s-a crispat. Abia dacă a întors capul cînd a răspuns:

— Mi-a plăcut foarte mult.

— N-ai mai zis nimic de donaţia aceea, dragă. Poate săptămîna viitoare? Am să trec eu pe la voi.

Doamna Hoa era îmbrăcată formal, într-un *ao dai* din catifea albastru-închis, cu un lotus auriu brodat pe piept. Mai mult ca sigur că-i era înfiorător de cald îmbrăcată aşa în acea zi de vară, dar pe la tîmple nu i se zărea niciun strop de transpiraţie.

— Intre timp uite, să citiţi ceva, a adăugat ea şi a scos o foaie de hîrtie din poşetă - aceeaşi poşetă din imitaţie de piele de aligator cu închizătoare argintie pe care o văzusem şi cu o săptămînă înainte - şi mi-a întins-o.

Foaia şapirografiată era scrisă în vietnameză, aşa că n-am reuşit s-o citesc, dar fotografia ceţoasă spunea totul. înfăţişa nişte bărbaţi numai piele şi os stînd în poziţie de drepţi, aliniaţi în formaţie, sub nişte frunze de palmier, exact în aceleaşi uniforme dungate de camuflaj pe care mi le închipuisem eu.

— Ce băiat frumuşel, a zis doamna Hoa.

Tonul vocii ei era neconvingător. Purta aceiaşi pantofi cu tocuri înalte pe care îi văzusem şi înainte.

— Şi ziceai că fiica ta e la facultate?

— Da, pe coasta de est.

— La Harvard? La Yale?

Astea erau singurele universităţi de pe coasta de est pe care le cunoşteau vietnamezii. Mama, care nu ştia să pronunţe Bryn Mawr, a răspuns:

— Nu, la alta.

— Şi ce studiază? Drept? Medicină?

Mama a lăsat ochii în jos, ruşinată, atunci cînd a răspuns:

— Filozofie.

O muştruluise pe sora mea Loan toată vacanţa de iarnă, reproşîndu-i că nu era nicio pricopseală cu şcoala aceea a ei. Tata, de aceeaşi părere, îi spusese:

— De un doctor sau de un avocat are nevoie toată lumea, dar de un filozof cine are nevoie? Sfaturi putem obţine gratis de la preot.

Doamna Hoa a zîmbit din nou şi a răspuns:

— Grozav!

După plecarea ei, i-am întins mamei foaia şapirografiată, pe care şi-a îndesat-o în poşetă. Ajungînd în parcarea înţesată de maşini şi de lume, mama l-a ciupit pe tata şi i-a zis:

— Mă duc după doamna Hoa. Tu şi Long descurcaţi-vă cu magazinul singuri cîteva ceasuri.

Tata a făcut o mutră şi şi-a trecut palma peste creştet.

>

— Şi ce-ai de gînd să faci, mai exact?

— Asta ştie unde lucrăm. Pun pariu că ştie şi unde locuim. E logic să vreau să ştiu şi eu aceleaşi lucruri despre ea, nu?

— Bine, a spus tata oftînd. Hai să mergem, fiule.

— Vreau să merg şi eu cu mama.

— Te-a apucat şi pe tine? a bombănit tata.

Eram curios în legătură cu doamna Hoa şi voiam să mă folosesc de pretextul că o ajut pe mama ca să nu-mi petrec dimineaţa la Noul Saigon. Eu şi mama am urmărit-o pe doamna Hoa cu vechiul nostru Oldsmobile. Doamna Hoa a pornit spre sud. Conducea un mic sedan Datsun de culoarea gălbenuşului, punctat cu pete de rugină. Suprapusă peste imaginea Datsunului era cea a Fecioarei Maria, reflectată în parbriz de pe poza aflată pe bord, la fel de palidă ca şi cele cîteva poze color şterse luate din Vietnam. Poza mea preferată înfăţişa un cuplu şezînd pe un povîrniş

înverzit, zîmbitori, în faţa unei biserici de ţară roz; în poză Ba, cu ochelari de soare de nas, o îmbrăţişa pe Ma[6], care purta un *ao dai* de culoarea piersicii şi pantaloni crem din mătase şi avea părul des tapat nevoie mare.

— *Nam xu,* a spus mama în momentul în care a cotit spre stînga şi a intrat pe Story Road.

Crezînd că voia să-i traduc în engleză, am zis:

— O monedă de cinci cenţi?

>

— Atîta este profitul meu pentru o cutie de supă.

Şofa ţinînd piciorul pe frînă, nu pe acceleraţie. Capul îmi sălta mereu pe tetieră de parcă era o minge legată de o paletă.

— Zece cenţi pentru o jumătate de kilogram de carne de porc, douăzeci şi cinci de cenţi pentru cinci kilograme de orez. Femeia aia vrea să-i dau cinci sute de dolari, dar vezi si tu cît ne chinuim pentru fiecare bănuţ.

— Ihî, am răspuns.

De sub braţ mi se scurgeau broboane de sudoare.

După atîtea zeci de ani, gîndindu-mă la trecut, mă întreb dacă exagera ea sau exagerez eu acum,

Doamna Hoa a zîmbit din nou şi a răspuns:

— Grozav!

---

[6] ***Ba, Ma*** – apelative folosite de vietnamezi pentru „tată“ şi „mamă“.

După plecarea ei, i-am întins mamei foaia şapirografiată, pe care şi-a îndesat-o în poşetă. Ajungînd în parcarea înţesată de maşini şi de lume, mama l-a ciupit pe tata şi i-a zis:

— Mă duc după doamna Hoa. Tu şi Long descurcaţi-vă cu magazinul singuri cîteva ceasuri.

Tata a făcut o mutră şi şi-a trecut palma peste creştet.

?

— Şi ce-ai de gînd să faci, mai exact?

— Asta ştie unde lucrăm. Pun pariu că ştie şi unde locuim. E logic să vreau să ştiu şi eu aceleaşi lucruri despre ea, nu?

— Bine, a spus tata oftînd. Hai să mergem, fiule.

— Vreau să merg şi eu cu mama.

— Te-a apucat şi pe tine? a bombănit tata.

Eram curios în legătură cu doamna Hoa şi voiam să mă folosesc de pretextul că o ajut pe mama ca să nu-mi petrec dimineaţa la Noul Saigon. Eu şi mama am urmărit-o pe doamna Hoa cu vechiul nostru Oldsmobile. Doamna Hoa a pornit spre sud. Conducea un mic sedan Datsun de culoarea gălbenuşului, punctat cu pete de rugină. Suprapusă peste imaginea Datsunului era cea a Fecioarei Maria, reflectată în parbriz de pe poza aflată pe bord, la fel de palidă ca şi cele cîteva poze color şterse luate din Vietnam. Poza

mea preferată înfăţişa un cuplu şezînd pe un povîrniş înverzit, zîmbitori, în faţa unei biserici de ţară roz; în poză Ba, cu ochelari de soare de nas, o îmbrăţişa pe Ma[7], care purta un *ao dai* de culoarea piersicii şi pantaloni crem din mătase şi avea părul des tapat nevoie mare.

— *Nam xu,* a spus mama în momentul în care a cotit spre stînga şi a intrat pe Story Road.

Crezînd că voia să-i traduc în engleză, am zis:

— O monedă de cinci cenţi?

>

— Atîta este profitul meu pentru o cutie de supă.

Şofa ţinînd piciorul pe frînă, nu pe acceleraţie. Capul îmi sălta mereu pe tetieră de parcă era o minge legată de o paletă.

— Zece cenţi pentru o jumătate de kilogram de carne de porc, douăzeci şi cinci de cenţi pentru cinci kilograme de orez. Femeia aia vrea să-i dau cinci sute de dolari, dar vezi şi tu cît ne chinuim pentru fiecare bănuţ.

— Ihî, am răspuns.

De sub braţ mi se scurgeau broboane de sudoare.

După atîtea zeci de ani, gîndindu-mă la trecut, mă întreb dacă exagera ea sau exagerez eu acum, căci

---

[7] ***Ba, Ma*** - apelative folosite de vietnamezi pentru „tată“ şi „mamă“.

memoria mea încearcă să aproximeze cum erau vieţile noastre pe vremea aceea. Sunt sigur însă că atunci cînd am lăsat jos geamul maşinii şi mi-am scos mîna ca să simt briza, mama mi-a spus:

— Poate apare un autobuz şi-ţi smulge braţul.

Mi-am tras braţul înapoi şi-am oftat. Tînjeam după femeia care fusese mama cîndva, cea din fotografia aceea veche, de pe vremea cînd eu şi sora mea nu ne născuserăm încă şi războiul nu se întrezărea, iar mama şi tata erau stăpîni pe viitorul lor. Cîteodată încercam să-mi închipui cum arăta mama cînd era chiar mai mică, la nouă ani, dar nu reuşeam. în lipsa unei fotografii, fetiţa care fusese mama mea nu mai exista nicăieri, poate nici măcar în propria ei amintire. Mai mult chiar decît gîndul la oamenii aceia care muriseră de foame, mă întrista ideea că mama nu-şi mai amintea cum arătase pe vremea cînd era copil.

Doamna Hoa a cotit din Story Road pe o stradă laterală, într-un cartier alcătuit din case fară etaj, cu ferestre prea mici pentru cît erau de mari zidurile. Pe gazoanele din faţa caselor erau parcate camionete Ford rablagite şi maşini Chrysler joase, cu jante cro- mate. Curtea din fata casei doamnei Hoa era corn- plet pavată, iar Datsunul ei galben a oprit lîngă o Toyota Corolla albă cu bara de protecţie făcută zob şi o Honda Civic verde căreia îi lipsea un capac de roată. După ce

doamna Hoa a intrat în casă, mama şi-a continuat drumul studiind casa vopsită cu un strat destul de nou de vopsea ieftină, turcoaz-aprins, garajul fiind transformat într-o vitrină de magazin cu uşi glisante din sticlă şi cu o firmă roşie din neon, pe care scria NHA MAY. Storurile vitrinei croitoriei erau lăsate, iar perdelele livingului erau trase, aşa că nu se vedea decît dosul lor alb. Probabil că si bărbatul care dăduse buzna în casa noastră tot aşa ne urmărise pînă acasă, dar mama, se pare, nu se gîndea la asta. In schimb, cînd a început să vorbească, vocea ei era plină de încîntare:

— Acuma stim si noi unde locuieşte ea, a zis eliberînd uşor pedala de frînă.

Miercurea următoare, după-amiază, cînd doamna Hoa a venit la Noul Saigon, eu eram în podul din lemn pe care mi-l făcuse tata deasupra raionului cu ustensile de bucătărie, în fundul magazinului. Depozitam acolo destul orez cu bobul lung ca să hrănim un sat întreg; sacii de pînză de cîte cinci, doisprezece şi douăzeci şi cinci de kilograme de orez erau aşezaţi frumos unul peste altul pînă aproape de tavan. Mirosul plăcut, de covor curat, al orezului Jasmine umplea aerul. Şedeam călare pe o grămadă de saci cu orez, citind despre Reconstrucţie. Ajunsesem la partea despre netrebnicii

şi aventurierii din Vietnamul de Nord veniţi în Sud după Războiul Civil pentru a pune umărul la reconstrucţia, sau poate la extorcarea Sudului, cînd am văzut-o pe doamna Hoa în uşă, în aceeaşi ţinută albă ca la prima ei vizită.

După felul în care mama şi-a încleştat mîinile pe marginile casei de marcat - de parcă aceasta ar fi fost o canoe zguduită de valuri - în timp ce doamna Hoa vorbea cu ea, mi-am dat seama că aveau să sară scîntei. Am coborît scara, am trecut printre şirurile de rafturi pline cu lapte condensat şi tăiţei transparenţi, pelete din creveţi şi sepii deshidratate, lici şi mango verde, aplecîndu-mă ca să nu ating cu capul fîşiile galbene de hîrtie de muşte atîrnate din plafon, pînă am ajuns în partea din faţă a magazinului tocmai în clipa în care mama spunea:

— Nu-ti dau niciun ban.

în stratul de fard de pe faţă i se ivise o crăpătură, aşa că o dungă îi brăzda obrazul de la nas pînă la maxilar.

— Eu mă spetesc muncind ca să cîştig bani. Tu ce faci? Nu eşti decît o hoaţă şi o speculantă care încearcă să-i convingă pe alţii că încă mai au o şansă în acest război!

Eu rămăsesem în spatele unui şir de cumpărători; unul dintre ei tocmai citea o foaie de hîrtie şapirografiată, asemenea celei pe care mi-o dăduse

doamna Hoa la biserică. Chipul femeii se făcuse la fel de alb cum îi era si îmbrăcămintea, iar dinţii galbeni, rînjiţi de furie, erau mînjiţi de ruj roşu. Aruncîndu-le celorlalţi muşterii o privire îndîrjită, doamna Hoa a spus:

— Aţi auzit-o, nu-i aşa? Nu sprijină cauza! Chiar dacă n-o fi comunistă, e la fel de rea ca ei. Iar voi, dacă vă faceţi cumpărăturile aici, înseamnă că-i ajutaţi pe comunişti.

Şi doamna Hoa a trîntit pe tejghea, lîngă casa de marcat, un teanc de hîrtii şapirografiate şi cu asta a şi ieşit din magazin. Mama a făcut ochii mari, privind spre tata, care stătea îndărătul celeilalte case de marcat, în partea opusă, dar niciunul dintre ei n-a rostit un cuvînt. între timp, afară, Datsunul doamnei Hoa se trezea la viaţă. Cumpărătorii din faţa mea au început să se agite stînjeniţi. într-o oră toţi aveau să fie grămadă pe telefoane, povestindu-le tărăşenia prietenilor lor, care la rîndul lor aveau să le spună prietenilor lor, care aveau să spună şi mai multor oameni, pînă cînd întreaga comunitate avea să prindă de veste. Mama s-a întors spre clienţi cu o expresie studiată, la fel cum erau şi scrisorile pe care le trimitea rudelor, fără a trăda nici urmă de îngrijorare, şi a întrebat:

— Cine urmează?

Apoi tot restul zilei n-a mai pomenit nimic de

doamna Hoa şi am crezut că avea s-o ignore pur şi simplu, trăgînd nădejde că n-o să se mai întoarcă. Dar de cum am urcat în maşină, mama a început să spună cum avea de gînd să contraatace şi atunci
mi-am dat seama că de ceasuri în sir fierbea în sinea
>
ei, dar se abţinuse numai de dragul clienţilor. Avea de gînd să meargă la doamna Hoa şi să o someze să-şi ceară scuze, căci acuzaţiile pe care le adusese o puteau costa pe mama atît reputaţia, cît şi afacerea, avînd în vedere fervoarea anticomunistă de care era animată comunitatea vietnameză din care faceam parte. Iar dacă doamna Hoa refuza să-şi ceară scuze, mama avea de gînd s-o facă nemernică şi s-o pălmuiască. Avea să-i spună de la obraz doamnei Hoa că se lupta pentru o cauză fără şanse de izbîndă şi se îmbăta cu apă rece, facînd-o să izbucnească în plîns cu logica ei imbatabilă. Cît timp mama şi-a pus la punct planul de bătaie, tata n-a zis nimic; şi nici eu. Ştiam că era mai bine să nu ne punem cu ea, iar cînd am ajuns acasă, tata a intrat înăuntru fară o vorbă, ca să se apuce de pregătit cina, aşa cum fusese instruit. Mama a pornit mai departe spre casa doamnei Hoa, luîndu-mă şi pe mine, pentru că, zicea ea:

— Dacă esti si tu de fată, femeia aia n-o să facă
> > > 7
niciun gest necugetat.

Era ora opt şi jumătate cînd mama a parcat maşina

pe aleea din faţa casei doamnei Hoa, în spatele Datsunului. Doamna Hoa a deschis uşa, îmbrăcată cu o bluză portocalie fără mîneci şi pantaloni scurţi mov cu floricele. Părul îi era prins în coc; fără rimei, ruj şi fond de ten, faţa ei era plină de scobituri, ciupită de vărsat şi ridată. Era chipul unei femei cu mulţi ani mai în vîrstă. Sînii ei mici nu erau mai mari decît ai lui Emmy Tsuchida, iar harta formată de varice pe coapsele şi gambele ei scheletice se întindea în jos, spre degetele cioturoase ale picioarelor, cu unghii îngălbenite, pe care se vedeau bucăţele de ojă roşie cojită.

— Ce cauţi aici? a întrebat doamna Hoa.

— Vreau să vorbesc cu tine, a răspuns mama. Nu ne inviţi înăuntru?

Doamna Hoa a şovăit o clipă, apoi, fără tragere de inimă, s-a dat în spate. Ne-am descălţat şi am păşit înăuntru, pe lîngă pantofii bărbăteşti, adi- daşii, pantofii cu toc şi şlapii aruncaţi alandala în jurul uşii. Nişte suporturi de umeraşe pe roţi, pe care erau îngrămădite o mulţime de haine pentru fete, acopereau fereastra, în timp ce doi pereţi din camera de zi erau ocupaţi de două paturi suprapuse, în mijlocul încăperii era o masă pliantă lungă, înţesată de caiete şi manuale.

— Tocmai luam masa, a spus doamna Hoa.

Din sufragerie răzbăteau voci. Aerul era impregnat

cu o suspensie gazoasă de grăsime, care se adăuga mirosului cald, ca de şosete umede, al orezului fiert.

— Voi aţi mîncat deja? a întrebat doamna Hoa.

— Da.

Dacă mama era surprinsă de politeţea doamnei Hoa, nu o arăta în niciun fel.

— Aş vrea să vorbesc cu tine în particular, a adăugat ea.

Doamna Hoa a ridicat din umeri şi ne-a condus pe lîngă sufragerie. La masa aglomerată şedeau opt sau nouă persoane, care şi-au întors capetele spre noi: fetiţe tunse castron, patru bunici, plus un bărbat şi o femeie cam de vîrsta mamei, cu ochii atît de încercănaţi, de parcă le-ar fi cărat cineva o grămadă de pumni în faţă. La fel de aglomerată era şi camera doamnei Hoa, prima de pe hol. O masă industrială cu ramă din oţel, cu o maşină de cusut fixată pe ea, domina mijlocul încăperii, iar *ao dai-ul* din catifea şi jacheta şi pantalonii albi erau atîrnate pe patul suprapus, obturînd fereastra. Doamna Hoa s-a aşezat pe singurul scaun din încăpere, cel din spatele maşinii de cusut, si a întrebat:

— Ce doreşti?

Mama a aruncat o privire spre debara, ale cărei uşi fuseseră scoase din ţîţîni, lăsînd la vedere nişte rafturi din lemn de brad făcute în casă, pe care erau stivuiti baloti de mătase si bumbac. Pe unul dintre

suporturile pentru umeraşe din spatele doamnei Hoa erau atîrnate obiecte vestimentare de toate zilele - pantaloni şi bluze femeieşti, costume bărbăteşti şi cămăşi în timp ce pe celălalt erau atîrnate uniforme, costume de camuflaj verde-oliv şi articole de îmbrăcăminte cu imprimeu de camuflaj, cu pete în diferite nuanţe de maro, negru şi verde, la fel ca uniformele puşcaşilor marini care eliberaseră Grenada cu puţin timp în urmă.

— Faci uniforme pentru soldaţi? a întrebat-o mama.

— Da. Mărimile americane sunt prea mari pentru bărbaţii vietnamezi şi diferă şi proporţiile. Plus că oamenii vor să li se coasă pe uniforme şi numele, gradul şi unitatea.

Doamna Hoa s-a aplecat sub masa de cusut şi a scos de acolo o cutie din carton. Cînd ne-am aplecat peste masă să vedem ce este înăuntru, am văzut pungi din plastic pline cu trese şi insigne colorate
ale unităţilor militare vietnameze.

— Unele dintre uniformele astea sunt pentru armata de gherilă din Thailanda, dar altele sunt pentru oamenii noştri de aici.

M-am întrebat dacă se referea la frontul secret despre care se tot vorbea sau la bărbaţii de vîrsta tatălui meu şi mai tineri pe care-i văzusem la festi-

valurile Tet[8], veterani din armata sud-vietnameză înfrîntă, care întîmpinau Anul Nou în uniforme militare, rupînd biletele de intrare în parcurile de distracţii unde se desfăşurau festivalurile.

— Soţul tău e în armată? a întrebat mama.

— Face parte din trupele de comando. A fost paraşutat de către CIA în Nord în 1963. De atunci n-am mai auzit nimic de el, a răspuns doamna Hoa fără nicio schimbare în inflexiunea vocii, strîngînd la piept cutia. în 1972 americanii au trimis în Laos divizia din care face parte băiatul meu cel mic. Nu
s-a mai întors. Iar băiatul meu cel mare a fost si el
>
în armată. L-au omorît comuniştii. L-am îngropat în 1969, la Bien Hoa. Comuniştii, mi-a scris fiica mea, i-au scos pînă şi ochii din fotografia de pe mormînt.

Mama nu spunea nimic, doar mîngîia cu degetele o haină de camuflaj tigrată, atîrnată pe suport, în cele din urmă a zis:

— îmi pare rău pentru soţul şi băieţii tăi.

— De ce să-ţi pară rău? a izbucnit doamna Hoa cu o voce ascutită. A zis cineva că soţul meu ar
> >
fi murit? Nu l-a văzut nimeni murind. Şi nici pe băiatul

[8] Anul Nou vietnamez, cea mai importantă sărbătoare din an pentru vietnamezi.

meu mai mic nu l-a văzut nimeni murind. Sunt în viaţă şi nimeni de teapa ta n-o să-mi spună contrariul.

Am început să studiez modelul covorului bej; forma unei broaşte şi a unui copac, captive acolo, la fel ca mirosul de usturoi şi susan, de sudoare şi de cremă hidratantă. Liniştea a fost spartă de mama, care şi-a deschis poşeta şi a început să scotocească înăuntru. După fîsîitul de hîrtie, am ghicit că tocmai deschidea plicul cu banii încasaţi în ziua aceea. A scos dinăuntru două bancnote de cîte o sută de dolari şi le-a aşezat pe masă, în faţa doamnei Hoa, netezind chipul lui Benjamin Franklin de pe fiecare bancnotă cu acelaşi gest cu care îşi trecea palma peste părul meu înainte să intrăm în biserică.

— Asta este, a zis mama. Asta-i tot ce am.

Am calculat cîte conserve de supă, cîte kilograme de orez şi cîte ceasuri de stat în picioare însemnau cele două sute de dolari şi am fost peste măsură de surprins că mama îi dăduse banii. Cînd doamna Hoa s-a uitat la bani, am crezut că s-ar putea să-i ceară cei cinci sute de dolari pe care i-i ceruse de la început. Dar nu; a luat bancnotele, le-a împăturit şi le-a puse în cutia din poala ei. Apoi, în timp ce ea şi mama se uitau lung una la cealaltă, mi-am adus aminte cum, cu ani în urmă, mama o mituise pe soţia unui general dîndu-i o uncie de aur ca să-l scape de înrolare pe tata. Mama îi

pomenise de acest incident tatei într-o seară, în timp ce analizau o altă uncie de aur pe care tocmai o cumpă-raseră, iar el, uitîndu-se la mine, a zis:

— Hai să nu mai vorbim despre asta.

în aceeaşi categorie de lucruri despre care era mai bine să nu vorbeşti, ai mei aveau să includă şi această întîmplare cu doamna Hoa.

— Nu ne mai conduce pînă la uşă, a zis mama.

— Pricepi? Comuniştii nu s-au mulţumit să-mi omoare băiatul o dată, a spus doamna Hoa uitîn- du-se lung la mine. Pîngărindu-i mormîntul, l-au omorît de două ori. Nu au pic de respect pentru nimeni, nici măcar pentru morţi.

Vocea ei era imperioasă şi cînd brusc s-a aplecat înainte, m-am temut să nu cumva să se întindă brusc peste maşina de cusut şi să mă prindă de mînă. Mi-am adunat toată voinţa ca să nu mă trag înapoi din calea degetelor ei; două dintre ele îi erau bandajate, de parcă se înţepase cu acele. Simţeam că trebuie să spun ceva, aşa că am zis:

— îmi pare rău.

Voiam să zic că-mi părea rău pentru tot ce se în-tîmplase, nu doar pentru ce i se întîmplase ei, ci şi mamei. îmi părea rău pentru toate lucrurile care se acu-mulaseră şi în legătură cu care nu puteam face nimic. Scuzele mele nu rezolvau absolut nimic; totuşi,

doamna Hoa a dat grav din cap, ca şi cînd mi-ar fi înţeles intenţiile. Apoi, pe un ton potolit, a zis:

— Ştiu că-ţi pare rău.

Acelea au fost ultimele cuvinte pe care mi le-a adresat. Nu şi-a luat la revedere cînd am plecat şi de fapt nici măcar nu s-a uitat la noi, pentru că, în clipa în care mama închidea uşa dormitorului, doamna Hoa se uita lung în cutie. Ţinîndu-şi capul plecat, i se vedeau rădăcinile cărunte ale firelor de păr, acolo unde culoarea naturală răsărea de dedesubtul unui val de păr vopsit negru. Era un secret fără însemnătate, dar aveam să mi-l aduc aminte cu aceeaşi acuitate ca şi sentimentul că în timp ce unii oameni sunt bîntuiti de cei morţi, alţii sunt

> > 7 >

bîntuiţi de cei vii.

Ieşind de pe autostradă, mama m-a luat prin surprindere pentru a doua oară. A oprit maşina în parcarea supermarketului 7-Eleven din faţa ieşirii pe autostradă, la două străzi distanţă de casă şi mi-a spus:

— Eşti un băiat de toată isprava. Hai să-ţi cumpăr ceva bun.

N-am ştiut ce să răspund. Părinţii mei nu-mi dădeau nici măcar bani de buzunar. Cînd le cerusem, în clasa a patra, tata se încruntase şi spusese:

— O să mă gîndesc.

Iar în seara următoare mi-a înmînat o listă detaliată

de cheltuieli, printre care şi cele cu naşterea, hrana, şcolarizarea si îmbrăcămintea mea, suma totală ajungînd la 24.376 de dolari.

— Şi încă n-am adăugat toate bătăile de cap pe care le-am avut cu tine, dobînzile şi penalităţile şi cheltuielile viitoare, mi-a spus tata. Ei, tu cînd ai să începi să-mi plăteşti mie pentru toate astea?

Mama a oprit sub luminile strălucitoare de la intrarea în 7-Eleven, a scos din portofel o bancnotă nouă-nouţă de cinci dolari si mi-a înmînat-o.

— Du-te cumpără! mi-a spus în engleză, făcîn- du-mi semn să intru în magazin.

Cînd vorbea englezeşte, vocea îi era mai ascuţită, de parcă în loc să-i iasă din gîtlej, limba engleză ar fi fost undeva în afara ei şi o strîngea de gît.

— Orice vrei tu, a adăugat.

Am lăsat-o pe trotuar şi am intrat în magazin, ţinînd în mînă bancnota aceea lucioasă, ca din hîrtie cerată. Mi-am amintit cum mişca mama din buze de fiecare dată cînd calcula pe degetele de la o mînă, folosindu-se de cealaltă mînă.

In magazin nu era nimeni în afară de doi bărbaţi adepţi ai sikhismului, care stăteau în spatele caselor de marcat şi care mi-au aruncat priviri sastisite, apoi şi-au reluat conversaţia. Aerul era saturat de mirosul de dezinfectant. Am trecut pe lîngă aparatul de jocuri mecanice şi pe lîngă raftul cu reviste de benzi

desenate, cu toate că *Superman* şi *Iron Man* îmi cam făceau cu ochiul, iar zbîrnîitul automatului de jocuri Pac-Man mă ispitea. Dincolo de raionul cu produse pentru curăţenie şi cel cu supe la conservă era un şir de rafturi plin cu chipsuri, fursecuri şi dulciuri. Aruncînd o privire de-a lungul culoarului dintre rafturi, am zărit scînteierea staniolului auriu în care era învelită o tabletă de ciocolată şi m-am oprit pe dată. Vînzătorii pălăvrăgeau în continuare într-o limbă pe care n-o înţelegeam. Am şovăit o clipă; le-aş fi luat acasă pe toate, dar nu eram în stare să aleg.

TRANSPLANTUL

Multe lucruri neaşteptate i se întîmplaseră lui Arthur Arellano, iar transformarea modestului său garaj într-un depozit de cutii peste cutii de carton pline cu produse contrafăcute nu era nici pe departe cel mai surprinzător. Pe cutii erau scrise nume ca Cha- nel, Versace şi Givenchy, designeri de articole de lux mult peste ceea ce-şi puteau permite Arthur şi soţia lui, Norma. Prezenţa acestora îl făcea pe Arthur să nu se simtă în largul lui, aşa că în săptămîna de după ce Louis Vu adusese această neaşteptată comoară acasă la soţii Arellano, Arthur s-a pomenit ieşind binişor, la cele mai ciudate ore, din casa pe care o închiriase, furişîndu-se de-a lungul aleii acoperite cu pietriş, pe lîngă maşina lui marca Chevy Nova şi deschizînd uşa garajului ca să se uite la produsele acelea cu care convieţuia de acum într-un mod atît de intim.

Chiar şi sub camuflajul nopţii, Arthur rezista tentaţiei de a strecura în buzunar vreun portofel Prada sau vreo pereche de butoni Yves Saint Laurent, în ciuda îndemnului pe care i-l adresa aproape în fiecare seară Louis, la sfîrşitul conversaţiei lor telefonice:

7) »

— Dar serveste-te.

)

Totuşi Arthur nu putea face asta, pentru că era tot timpul măcinat de un sentiment de vinovăţie şi de frica legii. Ii mai domolea Louis aceste îngrijorări în timpul mesei de prînz pe care o luau în fiecare săptămînă la restaurantul Brodard's unde, sub îndrumarea lui Louis, Arthur îsi cultivase gusturile în materie de bucătărie vietnameză. Din cîte spunea Louis, Brodard's era ilustrarea perfectă a acestei bucătării în Micul Saigon din Districtul Orange. In cursul celei mai recente vizite săptămînale la restaurant, în timp ce Arthur savura primul fel de mîncare - o salată suculentă cu carne aproape
crudă de vită, tăiată felii subţiri ca foita si marinată cu lămîie şi iarbă *paspalum* -, un fel de mîncare înrudit cu *ceviche*, pe care îl adora, se întreba ce gust avea acest preparat în Vietnam. De regulă Louis perora la nesfîrşit despre faptul că mîncarea de la Brodard's era chiar mai gustoasă decît cea din ţara lui natală, dar de data aceasta, în timp ce chelnerul îi lua farfuria, Louis a ales un subiect diferit: de ce afacerile lui faceau mai mult bine decît rău.

— Este exact cum e cu oamenii frumoşi şi cu cei urîţi, a spus Louis. Oamenii frumoşi nu pot recunoaşte că au nevoie de cei urîţi. Dar fără urîţi, cei

frumoşi n-ar arăta nici pe jumătate la fel de bine. Am dreptate? Spune-mi că am dreptate!

Arthur se uita la următorul fel de mîncare pe care chelnerul îl punea pe masă - şase porumbei fripţi, minunat aranjaţi pe un pat de frunze de lăptuci.

— Presupun că ai dreptate, a spus Arthur, a cărui înţelegere a capitalismului era de-a dreptul precară. Arată delicios.

— Morala poveştii este următoarea, a zis Louis, alegîndu-şi o pasăre. Cu cît există mai multe falsuri, cu atît cei care nu-şi pot permite produsele originale şi le doresc mai mult. Şi cu cît sunt mai mulţi cei care cumpără falsurile, cu atît creşte valoarea originalelor. Toată lumea are de cîştigat.

— Aşa înţelegi tu lucrurile, a zis Arthur, ridicînd un porumbel de piciorușul subţire. Dar nu crezi că de fapt îţi spui ceea ce vrei tu să auzi?

— Bineînţeles că-mi spun ceea ce vreau să aud! a replicat Louis, scuturînd din cap cu o exasperare prefăcută, cu ochii ascunşi în spatele sofisticaţilor lui ochelari Dolce & Gabana. Cu toţii ne spunem ceea ce vrem să auzim. Chestia, Arthur, este următoarea: *Tu* doreşti să auzi ceea ce îmi spun eu?

Arthur dorise într-adevăr să audă nenumăratele întrebări retorice pe care le rostise Louis în ultimele cîteva luni. De pildă, Louis îi spusese să se gîndească la ochelarii lui, produşi în aceeaşi fabrică în care se

făceau şi ramele originale D&G, dar după programul normal de lucru, de către muncitori-fan- tomă, care prin munca lor în umbră contribuiseră la realizarea unui produs ce costa cu două sute de dolari mai puţin. Oare dreptul celor cu venituri limitate de a avea şi ei un articol italienesc la modă nu conta mai mult decît posibilele pierderi suferite de Dolce & Gabana? Sau, a continuat Louis, gîndeşte-te la Montblanc. înainte să-i atragă Louis atenţia, Arthur nu se gîndise niciodată la Montblanc şi habar n-avea că era o companie care producea stilouri. Ar suferi compania mai mult decît muncitorii ei din Wengang, China - a întrebat Louis - dacă respectivii muncitori n-ar putea produce falsuri după acele produse originale deosebit de scumpe? Deşi Arthur nu avea idee cum arăta Wengang, şi-a putut crea în minte o imagine neclară a unor chinezi de undeva, de departe, cu părul lor negru, cu ochii înguşti, foarte agili, cam cum era si Louis.

— Aud ce-mi spui, a zis Arthur, uitîndu-se la Louis cum îşi mînca porumbelul, apucîndu-l între degetele mari şi arătătoare, cu degetele mici îndepărtate şi ridicate în sus. Altminteri lucrurile tale nu s-ar afla în garajul nostru.

— Să sperăm că şi asculţi, nu doar auzi, a replicat Louis. Se fac bani, Arthur! Bani seriosi...

Dar, cu toată vorbăria lui Louis despre

profit,
Arthur si Norma refuzaseră comisionul de zece
>

la sută pe care li-1 oferise Louis. Ii împrumutaseră garajul lor din compasiune, după ce văzuseră în ce văgăună de garsonieră, care funcţiona şi ca depozit, locuia Louis. Acest gest reprezenta şi un mod de a-1 răsplăti pe tatăl lui Louis, care cu un an înainte îi salvase viaţa lui Arthur, chiar dacă printr-o întâmplare. In timp ce Louis îşi ciugulea porumbelul,
Arthur s-a lăsat din nou mişcat de amintirea lui
>

Men Vu, pe care nu-1 întâlnise niciodată.

— Poţi să-ţi ţii cutiile în garajul nostru, a zis Arthur. Ţi-am mai spus, este cadoul nostru.

Până să apuce Louis să răspundă, lui Arthur a început să-i bâzâie telefonul. Era un mesaj de la Norma: *Ia şi hainele de la curăţătorie.* După ce s-a aplecat şi el peste telefon ca să citească mesajul, Louis l-a împuns pe Arthur cu degetul în umăr şi i-a zis:

— Ar trebui să-i iei Normei si nişte flori.
» »

Arthur a vrut să-l întrebe ce fel de flori să-i ducă soţiei lui împreună cu hainele, dar atenţia i-a fost distrasă de sosirea bananelor *flambé*, desertul

preferat al lui Arthur. Nu reuşise să scape întreaga după-amiază de senzaţia sâcâitoare că trebuia neapărat să facă un anume lucru, dar n-a fost chip să-şi dea seama ce. Nu reuşea să se concentreze decât la imaginea chelnerului care aprindea romul din recipientul cât un degetar şi apoi turna băutura în flăcări peste banane, un spectacol care îl fascina de fiecare dată.

* * *

Cel mai neaşteptat lucru pe care îl păţise vreodată Arthur Arellano şi în acelaşi timp evenimentul fatidic care îl adusese faţă în faţă cu Louis Vu fusese insuficienţa aceea hepatică. Ficatul era un organ căruia până atunci Arthur îi acordase cu mult mai puţină atenţie decât de pildă nasului, degetului mare de la picior sau chiar mâinii drepte, fară de care ar fi putut trăi, chiar dacă nu foarte confortabil. Aşa că, atunci când cu vreo optsprezece luni în urmă ficatul lui a început să-şi dea obştescul sfârşit înainte de vreme, situaţia l-a luat pe nepregătite din toate punctele de vedere, mai puţin faptul că avea asigurare de sănătate graţie fratelui său mai mic Martin, care era şi patronul lui. Asigurarea acoperise costul consultaţiei din cabinetul doctorului P.K. Viswanathan, care i-a explicat lui Arthur că ficatul lui era victima nevinovată a unei boli

cu o denumire pe care Arthur o înţelesese numai pe bucăţi: hepatită, auto, imună. Invârtindu-se cu scaunul în timp ce vorbea, doctorul i-a spus:

— Hepatita autoimună înseamnă că organismul dumitale nu mai recunoaşte ficatul ca parte din el. Atunci când se întâmplă asta, corpul respinge ficatul.

— Poate corpul meu să facă asta?

— Corpul dumitale, domnule Arellano, este un organism foarte complex, i-a explicat doctorul, oprindu-se din învârtit şi punându-şi coatele pe mapa de piele de pe birou. Poate face cam tot ce are el chef.

Arthur a plecat din cabinetul doctorului Viswanthan convins că moartea lui era iminentă. Erau mult mai mulţi oameni care aveau nevoie de transplant decât erau organe disponibile; în plus, până atunci Arthur nu câştigase nimic important în toată viaţa lui. Era perdant cronic la toate pariurile, fie mari, fie mici, de la cursele cu cai pursânge de la hipodromul Santa Anita şi până la partidele de Pai Gow jucate la mesele care funcţionau cu fise de la Commerce Casino. Cariera lui de parior mediocru culminase cu pierderea casei lor de vacanţă roz din orăşelul Huntington Beach, care se afla la kilometri întregi de ţărm şi pentru care el şi Norma plătiseră un credit ipotecar vreme de şaptesprezece ani. După ce banca reintrase în posesia casei de vacanţă, în cel de-al douăzeci şi nouălea an al mariajului lor, Norma l-a părăsit pe

Arthur şi s-a dus să locuiască la una dintre fiicele lor, iar Arthur s-a mutat în casa lui Martin din Irvine. La spitalul universitar de acolo, nu mult după aceea, a aflat diagnosticul şi i s-a explicat faptul că problemele lui de sănătate - dureri de încheieturi, senzaţie de oboseală, mân- cărimi şi erupţii pe piele, senzaţie de greaţă şi vomă, pierderea poftei de mâncare, adică toate lucrurile pe care Arthur Ie punea pe seama stresului provocat de datoriile la jocurile de noroc din ultimii câţiva ani - erau simptomele unui rău mult mai adânc. Dar dintre toate aceste semne, cel pe care Norma l-a remarcat imediat atunci când a venit să-l vadă acasă la Martin după primirea diagnosticului a fost icterul, gălbejeala aceea tot mai accentuată a pielii, care a făcut-o să exclame:

— De ce n-ai avut grijă de tine, Art?

Pe parcursul următoarei ore petrecute în camera de zi inundată de soare a lui Martin, Arthur s-a înjosit de două ori, întâi apucând-o pe Norma de mână şi izbucnind dintr-odată în plâns, iar a doua oară mărturisindu-i că îşi lichidase poliţa de asigurare medicală. Norma nu l-a întrebat cum cheltuise banii, iar Arthur n-a avut curajul să-i spună despre Pechanga, cazinoul indian din Temecula, în care îşi pierduse şapte zile din viaţă, plus banii. Norma a rămas tăcută multă vreme, dar, când în sfârşit s-a aşezat, Arthur şi-a dat seama că soţia lui începea să-l privească prin

prisma bolii. Când ea i-a pus o mână pe genunchi, iar cealaltă pe obraz, el a înţeles şi că hepatita aceasta autoimună reprezenta metoda ingenioasă prin care Dumnezeu îi readucea împreună. Asta a fost singurul beneficiu pe care-1 putuse identifica în situatia aceea altminteri dezastruoasă si de care se temea atât de rău, încât rămânea treaz

7

j

nopţile, privind în gol pe întuneric şi întrebân-du-se ce avea să urmeze după aceea, dacă avea să mai urmeze ceva. Era pentru prima oară când se temea pentru viaţa lui.

Unica lui şansă era un transplant. Fantaza pe

tema aceasta la fel cum obişnuia să viseze că avea să câştige la loterie, imaginându-şi că după aceea avea să devină un alt om, un om mai bun, mai de încredere, mai muncitor, un bărbat cu care Norma să se poată mândri. Gândindu-se la organul care avea să-i salveze viata, invariabil îi venea în minte si posibilul donator. De-a lungul lunilor petrecute în aşteptarea unui ficat, el şi Norma au discutat dacă nu s-ar cuveni să se intereseze în legătură cu identitatea donatorului în caz că Arthur avea să aibă norocul de a primi un organ. Câteodată, le-a explicat dr. Viswanathan, donatorii sau familiile acestora renunţă la dreptul de a-şi păstra anonimatul. în cele din urmă însă Arthur si Norma au hotărât în favoarea ideii de a lăsa medicina modernă să-şi păstreze aerul de mister şi de miracol. Astfel că descoperirea originii ficatului nu s-a petrecut la dorinţa lor, ci din întâmplare, la un an după operaţie, după ce Arthur îşi reluase slujba de contabil pentru Martin la Arellano & Sons, firma pentru amenajarea spaţiilor verzi înfiinţată de tatăl lui Arthur, Arturo, cunoscut de toată lumea ca

Big Art. Informaţia le-a parvenit într-un plic gălbui trimis de spital, plic care fusese depus în cutia de scrisori a casei în stil spaniol pe care Arthur şi Norma o luaseră în chirie, cu o reducere substanţială, de la Martin. în plic se afla un chestionar cu privire la calitatea vieţii pacientului, iar numele donatorului apărea alături de al lui Arthur, din pricina unui virus din computerul spitalului, aşa cum au aflat în cele din urmă ei şi încă vreo douăsprezece persoane, atunci când scandalul a ajuns în presă. La vederea numelui donatorului, lui Arthur i-a trecut un fior prin ficat. La început s-a gândit că poate a avut vedenii, dar când i-a dat şi Normei chestionarul, a văzut şi ea numele.

— Să fie oare un nume coreean? Ca al soţilor Park? a întrebat ea, referindu-se la patronii curăţătoriei unde îşi duceau hainele, domnul şi doamna Park, care emigraseră din Incheon via Buenos Aires şi care vorbeau spaniola mai bine decât fraţii Arellano. Dacă nu este coreean, poate că e japonez.

Arthur n-avea nici cea mai vagă idee. îi venea destul de greu să ghicească naţionalitatea asiaticilor după nume. în plus, când venea vorba de ei, parcă îl lovea astigmatismul, fiindcă i se părea că toţi arătau la fel. Când îi întâlnise pentru prima oară pe soţii Park, nu se gândise că sunt coreeni sau japonezi, în schimb, se mărginise să-i categorisească aşa cum făcea de regulă atunci când se confrunta cu derutanta problemă

a identificării unui asiatic.

— Sunt puzderie de chinezi pe-aicea. Pun pariu că tipul e chinez.

în realitate Men Vu provenea din Vietnam, era văduv, avea nepoţi şi fusese ucis într-un accident de maşină în care vinovatul fugise de la locul faptei. Norma descoperise povestea căutând pe internet. Punându-i-se în faţă, în sfârşit, o persoană reală şi un nume real, Arthur a ajuns, fără mare tragere de inimă, la concluzia că nu se mai putea preface că nu avea habar care era originea organului transplantat. Câtă vreme donatorul fusese anonim, Arthur nu simţise că ar avea vreo obligaţie faţă de acesta. Dar acum că donatorul avea un nume, considera că ar fi corect şi oportun să găsească pe cineva, indiferent pe cine, vreo rudă de-a lui Men Vu, căruia să-i prezinte mulţumirile lui pentru că bătrânul îi salvase viaţa. Procesul de găsire a acelei rude s-a dovedit însă mai complicat decât se aşteptase Arthur, întrucât în cartea de telefon nu apărea niciun Men Vu, astfel că a fost nevoit să sune toate persoanele cu numele Vu din Districtul Orange, şi erau cu sutele. După ce i-a eliminat pe cei care nu vorbeau englezeşte, pe cei care i-au închis telefonul şi pe cei care au bodogănit vreo mojicie într-o limbă străină, Arthur l-a găsit în sfârşit pe Louis Vu, care l-a ascultat fără să-l întrerupă, după care a zis, cu un foarte vag accent:

— Eu sunt cel pe care-1 căutaţi, domnule Arellano.

Louis şi-a pronunţat prenumele „Louie“ sau, după cum se exprimase el, „pe franţuzeşte“, şi i-a dat o adresă unde să se întâlnească, la zece minute distanţă, în Fountain Valley, o suburbie plăcută, cu case identice, blocuri şi complexe de clădiri, pe care Arthur o admirase dintotdeauna pentru mottoul ei sincer şi fără fasoane, care însuma tot ce-şi dorise vreodată pentru el, pentru Norma şi pentru progeniturile lor. Cuvintele acelea lipsite de ostentaţie erau pictate pe un bloc din piatră situat pe o culme la marginea oraşului şi îi întâmpina pe Arthur, pe Norma şi pe toţi cei care intrau în Fountain Valley cu o promisiune: „Un loc plăcut în care să trăieşti.“

Abia când a ajuns în camera de zi a propriei lui case în seara aceea, după o lungă după-amiază în care întocmise bilanţuri contabile la Arellano & Sons, chiar în clipa în care Norma descuia uşa de la intrare, Arthur şi-a dat seama ce anume uitase. Aşa că a oprit televizorul, la care se transmitea *The World Series ofPoker,* şi în timp ce-i spunea Normei că uitase să treacă pe la curăţătoria Park Avenue, îi ghicea nemulţumirea din felul în care soţia lui rostise acel *hmmm,* fără să-l privească, iar sunetul a vibrat de undeva din adâncul gâtului ei. Acelaşi *hmmm* a fost răspunsul Normei atunci când Arthur a întrebat-o ce gătea pentru

cină, precum şi atunci când a întrebat-o ce aveau la cină în ziua următoare, în timp ce Norma spăla vasele.

Abia când Arhur a mângâiat-o pe spate, în pat, cu lumina stinsă, Norma a zis în sfârşit şi altceva:

— Arthur, vreau să-ţi fie foarte limpede un lucru, a spus ea, cu glasul înăbuşit de perna în care îşi înfundase faţa. Nu mă atinge şi nu te apropia de mine.

— Dar...

— Oare chiar ai muri dacă te-ai gândi şi la mine o singură clipă în viaţa ta? Ai muri dacă ai face şi tu ceva pentru mine, doar ca să vezi cum este?

— E din cauza ficatului, i-a răspuns el - o scuză

care funcţionase foarte bine în ultimul an. încă nu
>

m-am obişnuit de tot cu el.
>

— Ba nu-i deloc aşa. Te-ai refăcut complet şi eşti ca nou. Asta este problema, a izbucnit ea, tot cu spatele întors la el, respirând greu, aşa cum facea atunci când urca mai mult de un etaj. Ai cincizeci de ani, Art, dar te porţi ca la cincisprezece. Acum dormi şi lasă-mă în pace!

Arthur si-a rezemat bărbia de umărul ei si i-a
> >

spus în şoaptă:

— Nu ziceai tu că ar trebui să vorbim mai mult?

— Arthur Arellano, l-a repezit Norma, scuturându-şi umărul, ca să-i îndepărteze bărbia. Ori te culci tu în camera de zi, ori eu.

Corpul unui om între două vârste ca al lui nu era făcut însă pentru dormitul pe canapea, aşa că, după o noapte chinuită, în dimineaţa următoare, cedând unei slăbiciuni de moment, Arthur l-a sunat pe fratele lui, cu gând să-i ceară adăpost. La telefon a răspuns Elvira Cătălină Franco, menajera guatemaleză a fratelui lui, care l-a salutat asa cum o învăţase [7] > > soţia lui Martin, Caria:

— Reşedinţa Arellano. Cu ce vă pot ajuta?

Dar în clipa în care l-a salutat fratele lui, Arthur a constatat că nu era în stare să-l implore, fiindcă deja anticipa privirea dezaprobatoare a lui Martin, ochii, obrajii şi buzele strângându-i-se pungă în jurul nasului, adunate laolaltă de muşchii faciali.

— Am sunat doar ca să-ţi spun bună dimineaţa, i-a spus Arthur, evitând privirea critică a Normei, care tocmai intra în bucătărie. Bună dimineaţa !

— Nu mai eşti în liceu, Artie, i-a zis Martin oftând. Eşti prea bătrân ca să mai dai telefoane de băşcălie.

Arthur s-a prefăcut că vorbeşte în continuare la telefon chiar şi după ce Martin a închis, pentru că Norma se purta de parcă nu mai era nimeni în

bucătărie. Soţia lui şi-a prăjit două felii de pâine de grâu, şi-a turnat o ceaşcă de cafea Yuban, a citit titlurile din ziarul *The Register* şi a început să chicotească împreună cu *disc jokey-u* de la postul de radio KDAY. Arthur, rămânând nehotărât în colţ, avea impresia că nu era decât un spectru, că murise deja, fiind băgat în seamă de Norma abia atunci când a trecut pe lângă el în drum spre uşă, de unde i-a spus, peste umăr:

— Să nu uiţi să-ţi iei pastilele.

Arthur şi-a găsit sticluţele portocalii transparente cu medicamentele luate pe reţetă şi un pahar de apă filtrată la locul lor obişnuit, înşirate pe comoda din dormitor. Mai întâi a înghiţit diureticul, sorbind din pahar şi oftând. Nu-i plăcea deloc să ia medicamente, deşi cea de-a doua pastilă, cea pentru scăderea tensiunii, era absolut necesară, la fel şi cea de-a treia, imunosupresorul, care îi ajuta trupul tot mai îmbătrânit să se împace cu ficatul unui individ şi mai bătrân. Dr. Viswanathan îi spusese că riscul de respingere a ficatului va exista întotdeauna, aşa că Arthur purta povara unei nelinişti ce-i amintea zilnic de străinul din corpul lui, un sentiment împătrit de aceste pilule, chiar şi de cea de-a patra, ultima, şi anume antidrepresivul, cu care se împăca întru câtva. Cu toate că avea ca efect atenuarea asperităţilor emoţionale, acest efect nu era la fel de satisfăcător precum cel al analgezicelor pe care

le luase în primele luni după transplant, nişte buline magice care-i dădeau senzaţia că pielea îi era ca bumbacul la atingere. Antidepresivul nu făcea decât să-i redea sentimentul de normalitate; dar de ce, se întreba el, avea nevoie de o pastilă pentru asta?

Comportamentul lui Martin în ziua aceea la birou i-a confirmat lui Arthur că făcuse bine nece- rându-i ajutorul. Biroul se afla în casa de oaspeţi a fratelui său, o căsuţă cu pereţi lambrisaţi, separată de casa principală printr-o piscină, care era curăţată de un dispozitiv robotizat asemănător cu o pisică de mare, ce păstra apa albastră cum e safirul. Arthur abia îşi deschisese computerul şi începuse să se gândească la partida lui de blackjack de dimineaţă, când a intrat Martin şi, aşezându-se pe marginea biroului lui Arthur, pe care se aflau teancuri de chitanţe şi facturi neînregistrate, a început să-i înşire tot felul de amănunte despre vacanţa pe care o petrecuse în weekendul acela împreună cu familia lui pe malul lacului Arrowhead:

— Jet ski-uri... înainte de prânz o gustare şi şampanie... *Filé mignon*... Apusuri de soare trandafirii...

Cel puţin asta a auzit Arthur, căci biroul în sine îi afecta auzul. Totul, de la agrafele de birou din

alamă şi până la aplicele în stil art deco îi aminteau de toate lucrurile pe care le avea fratele lui iar el nu, căci firma Arellano & Sons îi fusese lăsată prin testament numai lui Martin atunci când obiceiurile rele ale lui Arthur îi deveniseră evidente tatălui lor.

— Ei, şi tu cum ai petrecut în weekend? l-a întrebat Martin. Cum mai sunteti tu si Norma?

» >

— Suntem bine, a răspuns Arthur, studiind ecranul computerului, unde i se oferea şansa de a dubla miza pe o pereche de decari. Suntem foarte bine.

— Ziceam să întreb si eu.

Când Martin şi-a rotit ceasul de platină de la încheietura mâinii, Arthur a observat că fratele lui avea pe sub unghii urme negre de pământ. îndată a bănuit că-şi lăsase înadins mizeria sub unghii ca dovadă că o dată pe săptămână se aventura împreună cu echipele de la amenajarea spaţilor verzi şi tundea şi el câteva garduri vii - un semn al sfinţeniei care-1 facea pe Martin să-i încredinţeze lui Arthur contabilitatea, sau poate doar să-l chinuie cu ea.

— Ştii, Norma vorbeşte cu pedichiurista ei, care vorbeşte cu Elaine, care vorbeşte cu mama ei, care vorbeşte cu mine. Nici măcar nu fac eforturi ca să

aflu, Artie. Pur şi simplu lucrurile astea îmi ajung la urechi, pentru că se vorbeşte despre ele.

— Mersi că-mi porţi de grijă, i-a replicat Arthur, dublând miza şi trăgând un popă şi un as, un noroc pe care nu-1 avea niciodată atunci când juca black- jack la cazinou. Dar poate că pedichiurista i-a spus ceva uşor diferit lui Elaine, care i-a spus ceva uşor diferit Cariei, care ţi-a spus ceva uşor diferit ţie, astfel că în final ceea ce ai auzit tu este foarte diferit de cum stau lucrurile în realitate.

Martin a oftat, a tuşit si s-a uitat la ceas.

— Suntem fraţi, Artie, a zis el ridicându-se în picioare, moment în care biroul a scârţâit uşurat. Ajungând la uşă, Martin s-a oprit în loc de parcă ar fi vrut să mai spună ceva, apoi a ieşit. Absenţa greutăţii lui considerabile a devenit palpabilă, asemenea unui decupaj imaginar în care s-ar fi potrivit corpul lui Arthur. Din câte îi spusese doctorul Viswanathan, donatorul avusese probabil cam aceleaşi dimensiuni şi aceeaşi greutate ca Arthur, iar de aici, până să afle despre Men Vu şi să-l cunoască pe Louis, Arthur trăsese concluzia că era posibil ca donatorul să fi semănat cu el şi în alte privinţe, având un profil căruia îi corespundea şi Martin: un bărbat între două vârste, care începuse să încărunţească, cu descendentă mexicană cunoscută doar vag din legendele transmise din străbuni cu chipurile asemenea statuilor de pe

Insula Paştelui şi care nu rezista seducţiei reprezentate de bufetele chinezeşti de tipul „cu şapte dolari mănânci cât vrei“ şi de gogoşile cu glazură de zahăr borţoase cu gemuri de zmeură. Oare Martin i-ar fi oferit lui Arthur o bucată care-i prisosea din propriul lui corp? Un rinichi, să zicem, sau măduvă? Iar el ar fi făcut oare acelaşi lucru pentru Martin? întrebările acestea l-au frământat pe Arthur toată ziua, iar mai târziu, seara, în apartamentul lui Louis, i-a dat prietenului lui cel mai onest răspuns de care era în stare:

— Eu cred că da. As face-o, chiar cred că as face

> 7 >

asta.

Oasele, resturile şi garnitura terciuită rămase de la cină zăceau pe măsuţa de cafea în caserolele din polistiren, pe care i le aducea în fiecare seară lui Louis fiul adolescent al unei văduve care făcea de mâncare pentru douăzeci şi ceva de celibatari. Femeia gătea în bucătăria ei, pe un aragaz cu patru ochiuri, şi prepara nişte feluri de mâncare pe care Louis le descria drept mici capodopere: somn aromat în sos brun, gătit în oală de lut, pui fraged călit cu citronelă şi ardei iute, omletă cu ciuperci şi ceapă verde, zorele călite în wok[I], presărate cu feliuţe de usturoi, toate fiind ulterior trecute printr-un sos picant care constituia

---

[I] Vas adânc folosit în bucătăria asiatică (n. red.).

sufletul bucătăriei vietnameze, o esenţă distilată de peşte de culoarea răsăritului de soare, în care erau presărate bucăţele de ardei iute. Ghiftuit, Louis a suspinat de plăcere şi a zis:

— Asta-i ca atunci când se trage în tine cu arma. Nu ştii cum vei reacţiona decât atunci când gloanţele au pornit deja spre tine.

— Zău c-aş face-o, a replicat Arthur. Chiar dacă nu-1 pot suferi. Doar e fratele meu.

— Uşor de zis atunci când ştii sigur că nu va trebui s-o faci niciodată.

Si într-adevăr, Arthur nu avea să fie nevoit să facă asta. După ce-1 anunţase plin de curaj pe dr. Viswanathan că voia şi el să-şi doneze organele, acesta i-a explicat că din pricina ciclosporinei şi a corticosteroizilor pe care le ingera Arthur pentru ca organismul lui să nu respingă ficatul, corpul lui nu mai putea fi folosit pentru donare de organe. în adâncul sufletului, Arthur a fost încântat, simţind că hotărârea lui de a-şi dona organele, luată înainte să i se spună că acest lucru nu era cu putinţă, îi conferise un fel de avantaj moral, un fel de proprietate imobiliară despre care Louis zicea că nu poate fi cumpărată. Şi Louis cunoştea valoarea proprietăţilor imobiliare, pentru că deţinea două case şi un apartament în Perris, suburbia accesibilă din extremitatea estică a zonei metropolitane Inland Empire, pe care-i plăcea s-o

numească „celălalt Paris“. Chiar şi acum Louis îşi facea temele pentru acasă, urmărind la televizor o emisiune despre cum poţi spori valoarea de revânzare a caselor cu ajutorul unor idei simple şi necostisitoare de renovare a acestora, printre care achiziţionarea de articole la mâna a doua, recuperarea de obiecte din tomberoane şi vânzarea de comori găsite prin poduri.

— îmi place autocolantul ăla cu imitaţie de gresie care se foloseşte în bucătării, a zis Louis. De aici nu-ti dai seama că nu e marmură.
>

— De ce nu te muţi tu într-una din casele alea pe care le-ai cumpărat? l-a întrebat Arthur.

Apartamentul lui Louis arăta încă şi mai sumbru decât înainte. De când îşi mutase mărfurile de acolo, mobila neasortată rămăsese expusă vederii, la fel şi pereţii, cândva albi, dar care acum erau cenuşii.
>

— Ar trebui să încerci să te bucuri de standardul de viaţă pe care-1 ai, a continuat Arthur. E unul dintre lucrurile pe care le-am învăţat eu anul ăsta.

— Dar eu asta şi fac, a răspuns Louis şi s-a lungit pe canapeaua din adâncul căreia avea să iasă mai târziu

un pat dublu pentru Arthur. Mă gândesc că plătesc ipoteca din chirii şi că în câţiva ani o să scot profit din casele alea. Mă gândesc cum o să pun mâna pe toată piaţa de produse mai bune decât originalele, o piaţă mai mare decât cea a produselor pe care cei mai mulţi nu-şi pot permite să le cumpere.

Arthur si-a dat seama că asta era diferenţa dintre

> >

ei doi. El se gândea la ceea ce făcuse, la ceea ce făcea sau la ceea ce ar fi trebuit să facă, în vreme ce Louis se gândea numai la ceea ce avea să facă în viitor. De pildă, în loc să se mulţumească să le numească „falsuri“ sau „imitaţii“, Louis prefera să le spună „produse mai bune decât originalele“. Dar, sublinia el de fiecare dată, mărfurile lui erau de fapt mai bune, în sensul că erau mult, mult mai ieftine. De ce să-ţi cumperi un produs original, îi plăcea lui să spună, când de preţul ăla puteai să ai zece, douăzeci sau chiar mai multe zeci de produse în varianta „mai bune decât originalele“?

— Louis, în viată nu contează doar banii! i-a zis Arthur. Nu vrei o soţie?

— Vrei să spui dragoste? a replicat Louis, arătând spre degetul inelar al lui Arthur. Poţi să afirmi că asta ti-a adus fericirea, Arthur?

— Nu dragostea e de vină că lucrurile n-au mers bine între mine si Norma.

j

— Am încercat şi eu dragostea, a zis Louis, de parcă ar fi vorbit despre un soi de brânză franţuzească

moale, puturoasă. E în regulă, dar problema cu dragostea este cealaltă persoană implicată, care gândeşte altfel. Despre obiecte nu se poate spune asta.

Arthur l-a privit pe Louis, căutând vreun semn de ironie pe chipul lui uşor încruntat, dar expresia lui arăta că vorbea serios.

simple şi necostisitoare de renovare a acestora, printre care achiziţionarea de articole la mâna a doua, recuperarea de obiecte din tomberoane şi vânzarea de comori găsite prin poduri.

— îmi place autocolantul ăla cu imitaţie de gresie care se foloseşte în bucătării, a zis Louis. De aici nu-ti dai seama că nu e marmură.

— De ce nu te muti tu într-una din casele alea pe care le-ai cumpărat? l-a întrebat Arthur.

Apartamentul lui Louis arăta încă şi mai sumbru decât înainte. De când îşi mutase mărfurile de acolo, mobila neasortată rămăsese expusă vederii, la fel şi pereţii, cândva albi, dar care acum erau cenuşii.

— Ar trebui să încerci să te bucuri de standardul de viaţă pe care-1 ai, a continuat Arthur. E unul dintre lucrurile pe care le-am învăţat eu anul ăsta.

— Dar eu asta şi fac, a răspuns Louis şi s-a lungit pe canapeaua din adâncul căreia avea să iasă mai târziu un pat dublu pentru Arthur. Mă gândesc că plătesc ipoteca din chirii şi că în câţiva ani o să scot profit din casele alea. Mă gândesc cum o să pun mâna pe toată piaţa de produse mai bune decât originalele, o piaţă mai mare decât cea a produselor pe care cei mai mulţi nu-şi pot permite să le cumpere.

Arthur si-a dat seama că asta era diferenţa dintre ei doi. El se gândea la ceea ce făcuse, la ceea ce făcea

sau la ceea ce ar fi trebuit să facă, în vreme ce Louis se gândea numai la ceea ce avea să facă în viitor. De pildă, în loc să se mulţumescă să le numească „falsuri“ sau „imitaţii“, Louis prefera să le spună „produse mai bune decât originalele“. Dar, sublinia el de fiecare dată, mărfurile lui erau de fapt mai bune, în sensul că erau mult, mult mai ieftine. De ce să-ţi cumperi un produs original, îi plăcea lui să spună, când de preţul ăla puteai să ai zece, douăzeci sau chiar mai multe zeci de produse în varianta „mai bune decât originalele“?

— Louis, în viaţă nu contează doar banii! i-a zis Arthur. Nu vrei o soţie?

— Vrei să spui dragoste? a replicat Louis, arătând spre degetul inelar al lui Arthur. Poţi să afirmi că asta ti-a adus fericirea, Arthur?

— Nu dragostea e de vină că lucrurile n-au mers bine între mine si Norma.

j

— Am încercat şi eu dragostea, a zis Louis, de parcă ar fi vorbit despre un soi de brânză franţuzească moale, puturoasă. E în regulă, dar problema cu dragostea este cealaltă persoană implicată, care gândeşte altfel. Despre obiecte nu se poate spune asta.

Arthur l-a privit pe Louis, căutând vreun semn de

ironie pe chipul lui uşor încruntat, dar expresia lui arăta că vorbea serios.

— Povesteşte-mi despre ea, a zis Arthur. Sau poate că au fost mai multe?

— Face parte din trecut, Arthur, a spus Louis, fluturând din mână nepăsător şi arătând peste umăr. Iar eu nu mă gândesc niciodată la trecut. în fiecare dimineaţă când mă trezesc sunt un alt om.

Arthur mai încercase şi altă dată să-l facă pe Louis să vorbească despre el, dar niciodată nu avusese succes, aşa că a schimbat subiectul:

— Mersi că mă lasi să dorm aici. îti sunt

> >

recunoscător.

— Eşti prietenul meu, a replicat Louis.

Arthur a interpretat această afirmaţie în sensul că era singurul prieten al lui Louis, căci acesta nu mai pomenise niciodată de altcineva.

— Şi tu eşti prietenul meu, a spus Arthur cu cât de multă simţire a putut.

Preţ de o clipă cei doi s-au privit în ochi şi şi-au zâmbit. Apoi, înainte ca situaţia să devină şi mai complicată din punct de vedere emoţional, Arthur s-a scuzat zicând că merge să facă un duş.

Primul semn rău de care a avut parte Arthur în dimineaţa următoare, debutul unei zile mai mult decât

nefavorabile, a fost că i s-a defectat computerul de la birou, care i-a înghiţit toate lucrările contabile din ultima săptămână. Cu toate încercările lui de a-1 drege, la sfârşitul zilei computerul era tot mort. Exasperat, Arthur s-a urcat în maşina lui Chevy Nova, dar când i-a dat o cheie, n-a auzit decât un ţiuit mecanic, motiv pentru care a fost nevoit să-i ceară curent electric lui Rubén, grădinarul de la Arellano & Sons, care lucra pe lângă casa lui Martin

si care la un moment dat i se confesase lui Arthur
>

că era *indocumentado,* ceea ce Arthur ştia şi despre alţi grădinari ai lui Martin. Când a oprit în faţa casei ca să-şi ia schimburi curate şi aparatul de ras, cu gând să se întoarcă după aceea acasă la Louis, Arthur se întreba deja ce i s-ar mai putea întâmpla. Norma era în bucătărie, încălzea la cuptorul cu microunde mâncarea semipreparată, iar când a dat cu ochii de el, a făcut semn spre carneţelul de lângă telefon şi a zis:

— Te-a sunat cineva.

Arthur a răsuflat uşurat la gândul că mai avea şi altceva de făcut, nu doar să treacă în grabă prin propria lui casă. Persoana care sunase se numea Minh Vu. In timp ce forma numărul, Arthur se întreba dacă acel

Minh Vu era unul dintre mulţii Vu pe care-i sunase cu luni în urmă. Dacă atunci nu identificase drept vietnamez accentul celor care-i răspunsesem, de data aceasta l-a recunoscut cu destul de mare uşurinţă atunci când Minh Vu a răspuns la telefon, deşi engleza pe care o vorbea bărbatul era perfect inteligibilă.

— Cred că-1 cunoaşteţi pe tatăl meu, a spus Minh Vu.

— Da?

— Da. Se numeşte Men Vu.

— O, atunci înseamnă că sunteţi frate cu Louis, a replicat Arthur. Nu mi-a spus că are un frate pe nume Minh.

In scurta pauză care a urmat, Arthur a auzit în receptor o femeie alintând un copilaş care plângea. Apoi Minh Vu a întrebat:

— Cine este Louis?

Restul conversaţiei a durat şase minute. După ce a pus, cu mâna tremurândă, receptorul în furcă, Arthur a informat-o pe Norma că Men Vu avusese opt copii, nu patru, şi pe niciunul dintre ei nu-1 chema Louis. Unul dintre copii (Minh) primise scuze din partea spitalului care le dezvăluise accidental identitatea tatălui lor celor care-i primiseră organele. Şapte străini moşteniseră nu doar ficatul lui, dar şi piele, cornee, ligamente, pancreas, plămâni şi inimă, şi toţi cei şapte străini aflaseră numele tatălui lor. In

ultimele câteva luni, de la primirea scrisorii din partea spitalului încoace, membrii clanului Vu se ciondăniseră dacă să-i contacteze pe aceşti şapte străini şi abia acum căzuseră de acord să facă acest lucru. La început, Arthur n-a ştiut pe cine să creadă, pe Louis ori pe Minh Vu, care s-a arătat intrigat atunci când Arthur a zis:

— Si de unde stiu eu că sunteti cine spuneţi că

› ȝ ȝ i >

sunteti?

»

Dar s-a lăsat convins din momentul în care, fără strop de ezitare, Minh Vu i-a dat un număr de telefon şi o adresă şi l-a invitat să treacă pe la casa tatălui lui din Stanton, unde avea să găsească fotografii, fişe medicale, radiografii şi cenuşa. După ce şi-a păstrat calmul cât i-a relatat Normei toată povestea, Arthur a descoperit că avea nevoie să bea ceva. A găsit ultima sticlă de Wild Turkey pe care o cumpărase, dosită în spatele chiuvetei din bucătărie, pe jumătate plină, neatinsă de la primirea diagnosticului.

— O, Doamne Dumnezeule! a exclamat trăgând o duşcă, iar în ochi i-au răsărit lacrimi. Nu pot să cred că se întâmplă aşa ceva.

— Trebuie să mergem acolo, Art, a zis Norma, uitând să-şi mai scoată mâncarea din cuptorul cu

microunde. Iar Louis va trebui să ne dea explicaţii.

— Nu, asta e între mine si el.

Whiskey-ul îi topise vaga senzaţie de panică şi mai dădu pe gât câteva înghiţituri, direct din sticlă.

— Numai între mine şi el.

— Eşti un tâmpit! a decretat Norma, rostind răspicat fiecare cuvânt, aprigă, aşa cum era de un an încoace, de când aştepta. Şi dacă devine violent? Nu ştim ce-i poate pielea; ne minte de atâta timp. Nu ştim ce vrea de la noi. Nu ştim nici măcar cine este.

Dar Arthur n-o mai asculta. Cea de-a treia duscă >

de whisky îi trecuse ca un fir electric prin gâtlej până în stomac şi de acolo în jos, către degetele picioarelor, făcându-l să se ridice şi să iasă pe uşă, îndreptându-se spre maşină, în ciuda rugăminţilor stăruitoare ale Normei. Tocmai era pe punctul de a porni motorul maşinii, când ficatul, de dimensiunea unui embrion în primul trimestru de sarcină, mereu în aşteptare, dar care nu era menit să se nască vreodată, a început să palpite în el, cerându-i să-l bage în seamă, să-i fie recunoscător, să-l iubească aşa cum o făcuse fără încetare în primele săptămâni de după operaţie, numai că de data aceasta l-a făcut pe Arthur să-şi piardă suflul, atât era de imperios, astfel încât bărbatul s-a văzut nevoit să lase în jos geamul maşinii, fiindcă nu

mai avea aer. Deasupra capului lui luna strălucea printr-o gaură în perdeaua de nori, un bec perfect rotund cu lumină albă, care lui Arthur îi amintea de primul lucru pe care-1 văzuse atunci când se trezise după operaţie, un glob luminos ce plutea în întuneric, care, pricepuse el ca în vis, trebuia să fie lumina raiului, dându-i de ştire că trecuse în partea lui Dumnezeu. Apoi sfera s-a mărit treptat, iar marginile i s-au înceţoşat, până când albul ei i-a umplut tot câmpul vizual, ca un ecran din spatele căruia răzbatea un zăngănit metalic şi nişte vorbe nedesluşite, murmurate. Cineva îi spunea pe nume; un om, nu Dumnezeu, aşa cum crezuse el iniţial, căci Arthur trăia, un fapt pe care l-a priceput atât din durerea care-1 săgeta într-o parte, ţintuindu-i trupul de pat, cât şi din vocea pe care a recunoscut-o; era Norma, care îl chema înapoi, acolo unde-i era locul .

Auzind despre conversaţia cu Minh Vu, pe care Arthur i-a relatat-o cu respiraţia întretăiată, Louis n-a deschis uşa niciunui viitor alternativ sau univers paralel în care el era fiul bărbatului care-i salvase viata. în schimb, Louis a oftat si a ridicat din umeri.

> >

Stătea în genunchi, aranjând pe categorii produsele din cel mai recent transport, cutiile stivuite pe lângă pereţii

camerei de zi, cu etichete pe care scria „Donna Karan“, „Calvin Klein“ şi „Vera Wang“. Când Arthur s-a prăbuşit pe canapea, Louis s-a săltat în picioare şi a ridicat amândouă mâinile, în semn că se predă.

— Cred că până la urmă povestea asta tot trebuia să iasă la iveală, nu? a zis el. îmi pare rău, Arthur. N-am intenţionat să-ti fac rău.

> j

Arthur şi-a închis ochii şi a început să-şi maseze tâmplele. Pe lângă durerea ascuţită din burtă, o durere de cap îi sfredelea o gaură în ţeastă. Acum pricepea de ce evitase Louis să-l ducă să viziteze mormântul lui Men Vu. Louis atribuise acest fapt relaţiei tensionate dintre el şi tatăl lui, dar adevărul era că de fapt între ei nu exista nicio relaţie.

— Dar dacă nu eşti Louis Vu, l-a întrebat Arthur, atunci cine eşti?

— Cine zice că nu sunt Louis Vu?

— Ai inventat totul atunci când te-am sunat. Idolul tău este Louis Vuitton. Iar Vu este un nume vietnamez foarte comun.

— Louis Vu este numele meu adevărat. Si sunt >

chinez.

— Aha! a exclamat Arthur cu respiraţia întretăiată. Ştiam eu! Ştiam eu că esti chinez!

> > >

— Dar m-am născut în Vietnam si n-am fost niciodată în China, a continuat Louis, aşezân- du-se pe canapea, lângă Arthur. Nu ştiu chinezeşte aproape deloc. Atunci ce sunt, chinez sau vietnamez? Sau amândouă? Sau nici una, nici alta?

— Nu ştiu şi nici nu-mi pasă, a mormăit Arthur, apăsându-şi tâmplele. De ce? De ce-ai făcut asta?

— Pune-te şi tu în locul meu, Arthur, i-a răspuns Louis, rezemându-se de spătarul canapelei şi încrucişându-şi picioarele încălţate cu pantofi Fendi cu model perforat, imitaţie, desigur. Mă sună cineva şi mă întreabă dacă sunt rudă cu un tip care are acelaşi nume de familie ca şi mine. în locul meu, majoritatea oamenilor ar răspunde că nu. Dar eu nu primesc genul ăsta de telefoane în fiecare zi, iar când îl primesc, trebuie să văd unde mă duce. Aşa că am marşat. Aşa m-am descurcat în viaţă şi până acum.

— Vreau să-ţi iei lucrurile din garajul meu, a zis Arthur. Chiar în seara asta.

Presiunea din ţeastă şi junghiurile care-i treceau prin burtă erau cumplite.

Louis a clătinat din cap îndurerat.

— Mă tem că nu, Arthur.

— Cum adică te temi că nu?

— Nu mă înţelege greşit, Arthur. Este o chesti-

une de afaceri, nimic personal, înţelegi? In rest, te plac foarte mult. Ne-am distrat bine împreună, nu? Doar suntem prieteni, nu?

— Nu suntem prieteni! a zis Arthur şi vocea i s-a frânt, pentru că într-adevăr el îl considerase pe Louis prietenul lui.

— Nu suntem prieteni? a întrebat Louis, care părea jignit de-a dreptul, cu buza de jos tremurând. Din pricina unui lucru ca ăsta? Zău aşa, Arthur!

— Ia-ţi lucrurile din garajul meu în seara asta şi gata!

— Şi unde să le pun?

Buza lui Louis s-a oprit din tremurat, iar pe chip i-a apărut o expresie tristă de-a binelea, trăgându-i în jos colţurile buzelor şi sprâncenelor.

— Nu, mă tem că lucrurile alea vor trebui să rămână acolo. Şi te rog, nu cumva să-ţi treacă prin minte să chemi poliţia. S-ar putea să-ţi fie greu să explici cum se face că ai un garaj plin de produse Miu Miu şi Burberry contrafăcute.

— Atunci am să-ţi scot lucrurile afară din garaj chiar eu, a strigat Arthur. Am să le duc în deşert şi-am să le las acolo.

— In locul tău, Arthur, aş avea mare grijă să nu mă ating de lucrurile alea.

— De ce? Ce-ai de gând să faci dacă mă ating de ele?

— Mă ai la mână cu asta, a zis Louis studiindu-si vârfurile degetelor. Dar şi eu îl am la mână pe fratele tău cu ceva, nu?

— Cu ce?

— Zău aşa, Arthur!

Răcnetul lui Louis l-a făcut pe Arthur să tresară. Nu-1 mai auzise niciodată ridicând vocea si nici nu-1 mai văzuse aplecându-se înainte, cum facea acum, şi pocnind din degete la doi centimetri de nasul lui.

— Trezeşte-te! a zis Louis. Pe cine plăteşte fratele tău cu trei parale ca să-i tundă gazoanele şi gardurile vii?

Arthur a simţit greutatea propriei lui naivităţi îngropându-1 şi mai adânc în canapea şi instantaneu şi-a amintit de Rubén, de Gustavo, de Vicente, de Alberto şi de toţi ceilalţi angajaţi ai firmei Arel- lano & Sons cărora fratele lui nu le punea nicio întrebare atâta vreme cât îi prezentau cârdurile de asigurări sociale şi carnetele de conducere, fie că erau autentice, fie că erau falsificate suficient de bine ca să poată trece drept autentice. Era uşor de obtinut o identitate falsă, asa cum îi arătase Louis

lui Arthur într-o zi, înşirând în faţa lui pe măsuţa de cafea, ca un evantai, cinci carnete de conducere, fiecare având lipită poza lui Louis, dar sub un alt nume. Arthur şi-a îngropat faţa în palme, închipuindu-şi o descindere a poliţiei la Arellano & Sons, urmată de arestări şi deportări, ruşinea pe care ar fi suferit-o Martin şi defaimarea lui Big Art, tatăl lor, care se bucurase de atâta consideraţie.

— Cred că e vremea să mergi acasă, Arthur, a zis Louis, rezemându-şi spatele de un colţ al canapelei, cu o voce obosită şi cu chipul palid. De ce nu te duci acasă şi gata?

Lumina era aprinsă în dormitor în momentul în care Arthur a parcat pe alee, dar în rest casa era cufundată în întuneric. Se temea de ce avea să zică Norma, aşa că a tras de timp deschizând uşa garajului, în caz că s-ar fi întâmplat miracolul pentru care se rugase tot drumul până acasă. Dar miracolul nu se întâmplase. Cutiile erau tot acolo, gălbui în lumina lunii, clădite teancuri până în tavan, pe lângă pereţi, chiar până la marginea aleii. Louis pusese mâna pe fiecare centimetru de garaj ca să-şi depoziteze stilourile cu rezervoare din plastic, ochelarii de soare fără protecţie împotriva ultravioletelor, ceasurile care mergeau perfect o singură zi, jachetele de firmă necăptuşite, pantalonii cărora li se destrăma tivul

imediat, DVD-urile cu filme piratate, filmate clandestin prin cinematografe, reproducerile după software-urile Microsoft, atât de bune, încât veneau direct încărcate de viruşi care
>

infectau programele originale, pseudopastilele lui care poate că ajutau sau nu, poate că faceau rău sau nu - un garaj înţesat de lucruri făcute de oameni pe care el nu avea să-i cunoască niciodată, dar de care Arthur se simţea într-un fel legat, în special atunci când îşi închipuia locurile obscure din care proveneau.

La nivelul ochilor lui l-au întâmpinat numele Gucci, Jimmy Choo şi Hedi Slimane, denumiri frumoase, exotice, scrise pe cutii cu carioca albastră. El şi Norma jinduiseră după ele văzându-le în magazinul Bloomingdale's şi în vitrinele magazinelor cu articole la modă de pe Rodeo Drive; dar, sesizând că vânzătorii îi ignorau, pricepuseră că ei, în schimb, nu erau doriţi acolo.
>

— Arthur Arellano!

Arthur s-a răsucit pe călcâie. în pragul uşii din spate a casei stătea Norma, îmbrăcată într-un halat de baie ponosit şi în picioarele goale.

— Pot să-ţi explic, a zis Arthur, întinzând mâinile spre ea, plin de speranţă.

Dar când Norma şi-a încrucişat braţele peste piept
şi a ridicat dintr-o sprânceană, s-a văzut pe sine aşa
cum îl vedea şi ea în clipa aceea,
oferindu-i doar mâinile lui goale,
nimic altceva.

CÂT as vrea să mă doreşti

5 5

Prima oară când profesorul i s-a adresat doamnei Khanh cu alt nume a fost la o nuntă, genul acela de îmbulzeală la care participau deseori, de regulă din obligaţie. In timp ce mireasa şi mirele se apropiau de masa lor, doamna Khanh a observat că profesorul citea din palme, unde îşi scrisese toastul şi numele proaspeţilor însurăţei, pe care ei doi nu-i întâlniseră niciodată. Aplecându-se spre el ca să se poată face auzită peste zumzetul produs de sporovăială celor patru sute de oaspeţi şi peste larma formaţiei de muzicanţi, doamna Khanh a descoperit că soţul ei mirosea a carte cu coperte jerpelite şi a covor ros până la urzeală. Era un iz liniştitor, de vechi, pe care ea îl asocia cu anticariatele.

— Nu-ţi face griji, a zis doamna Khanh. Ai mai făcut asta de o mie de ori.

— Da? a spus profesorul, frecându-şi palmele de pantaloni. Nu-mi aduc aminte deloc.

Pielea lui albă, subţire ca hârtia era brăzdată de vene albastre. De la cărarea foarte precisă care îi despărţea părul cărunt şi până la pantofii cu şireturi, arăta exact ca bărbatul care le fusese profesor atâtor studenţi, că le pierduse numărul. In cele două minute cât mirele şi mireasa au stat la masa lor, n-a dat niciun semn de şovăială; le-a spus pe nume corect şi a rostit urările care erau de aşteptat din partea lui în calitate de cel mai în vârstă invitat. Dar în timp ce mirele tot smucea de gulerul rusesc al sacoului, iar mireasa trăgea de rochia lungă cu talie *empire,* doamna Khanh nu se putea gândi decât la seara primirii diagnosticului, atunci când profesorul o băgase în sperieţi, izbucnind în plâns pentru prima oară în cele patru decenii petrecute împreună. Abia după ce tânărul cuplu s-a îndepărtat, doamna Khanh s-a putut relaxa, oftând adânc, pe cât îi îngăduia *ao dai*-ul ei din catifea.

— Mama fetei mi-a spus că mirii urmează să-şi petreacă prima săptămână din luna de miere în Paris, a zis doamna Khanh, punând pe farfuria profesorului un cleşte de homar. în a doua săptămână vor fi pe Riviera Franceză.

— Nu mai spune!

Homarul cu sos de tamarind era felul de mâncare preferat al profesorului Khanh, dar în seara aceasta se uita

cu îndoială la cleştele îndreptat spre el. Cum numeau francezii Vung Tau[10]?

— Cap Saint Jacques.

— Ce bine ne-am distrat acolo, nu?

— Da. Abia atunci ai început în sfârşit să vorbeşti cu mine.

>

— Cine nu s-ar simţi intimidat în preajma ta? a murmurat profesorul.

Cu patruzeci de ani în urmă, pe când ea avea nouăsprezece ani, iar el treizeci şi trei, îşi petrecuseră luna de miere într-un hotel de pe plajă, pe promontoriu. Acolo, pe balcon, sub clar de lună, în timp ce-i ascultau pe francezii care cântau şi chiuiau în partea lor de plajă, fără veste profesorul prinsese grai.

— Imaginează-ţi! i-a zis el cu mirare în glas şi a început să-i explice că volumul Pacificului era acelaşi ca al lunii.

După ce a sfârşit cu asta, a abordat subiectul peştilor stranii din canioanele aflate în adâncul mării, apoi i-a povestit despre cât de inexplicabile erau valu- rile-gigant. Şi chiar dacă după o vreme ea a pierdut şirul

---

[10] Oraş în partea de sud a Vietnamului, faimos pentru plajele sale.

' ***IdLove You to WantMe*** („Cât aş vrea să mă doreşti"), cântec lansat în 1972 de compozitorul şi interpretul american Roland LaVoie (n. red.).

explicaţiilor lui, nici n-a mai contat, căci era deja sedusă de sunetul vocii lui, care îi dădea un sentiment de siguranţă, la fel ca prima oară când îi auzise glasul, pe vremea când trăgea cu urechea din bucătăria alor ei, în timp ce el îi explica tatălui ei dizertaţia despre termodinamica curentului Kuroshio.

Acum amintirile începeau să dispară treptat din mintea profesorului, iar împreună cu ele dispăreau şi frazele lungi, cândva preferatele lui. Când formaţia a început să cânte *I'd Love You to Want Me*[1], profesorul şi-a lărgit nodul gros, dublu al cravatei şi a întrebat:

— îţi mai aduci aminte cântecul ăsta?

— Da, ce-i cu el?

— îl ascultam mereu, înainte să se nască copiii.

Cântecul nici nu fusese încă lansat pe vremea primei ei sarcini; cu toate astea, doamna Khanh a răspuns:

— Asa este.

»

— Hai să dansăm! a zis profesorul, apropiindu-se de ea şi punându-şi braţul pe spătarul scaunului ei.

Pe una dintre lentilele ochelarilor i se vedea o urmă de deget.

— întotdeauna insistai să dansăm când auzeai cântecul ăsta, Yen, a adăugat el.

— Zău? a zis doamna Khanh, sorbind încet din paharul de apă, ca să-şi ascundă surprinderea produsă

de faptul că soţul ei îi spusese pe alt nume. Am dansat noi vreodată?

Profesorul n-a răspuns, pentru că la refrenul în crescendo al cântecului s-a ridicat în picioare. Pornise deja spre ringul de dans parchetat, când doamna Khanh l-a apucat de poalele sacoului gri cu dungi subţiri.

— Opreşte-te! a spus ea, trăgându-1 cu putere de sacou. Stai jos!

Aruncându-i o privire rănită, profesorul i-a făcut pe plac. Doamna Khanh observase că ceilalţi oaspeţi de la masa lor se zgâiau la ei. A rămas nemişcată; nu reuşea să-şi amintească de nicio femeie pe nume Yen. Probabil că această Yen o fi fost vreo cunoştinţă mai veche de care profesorul nu găsise cu cale să-i spună, poate că era bunica lui dinspre mamă, pe care doamna Khanh n-o cunoscuse şi al cărei nume nu şi-l amintea, ori se putea să fie vreo profesoară de la şcoală de care o fi fost el îndrăgostit cândva. Pentru multe se pregătise doamna Khanh, dar nu era pregătită ca din mintea profesorului să răsară persoane necunoscute.

— Aproape că s-a terminat cântecul, a constatat profesorul.

— O să dansăm după ce ajungem acasă. îţi promit.

în ciuda stării în care se afla, sau poate chiar din pricina ei, profesorul a insistat să conducă el maşina până acasă. Doamna Khanh îl urmărea crispată, dar el

şofa în stilul lui obişnuit, încet, cu băgare de seamă. Nu rostise niciun cuvânt, asta până la Golden West, unde, în loc s-o ia la dreapta, a cotit stre stânga, trecând pe lângă colegiul tehnic de unde se pensionase cu o primăvară înainte. După venirea în America, nu reuşise să-şi găsească un loc de muncă în oceanografie, aşa că a rămas să predea vietnameza. Şi în ultimii douăzeci de ani, la lumina neoanelor, predase în faţa unor elevi plictisiţi. Când doamna Khanh şi-a pus întrebarea dacă nu cumva Yen era una dintre elevele lui, a simţit o împunsătură dureroasă, pe care la început a luat-o drept arsură la stomac. Abia când s-a gândit mai bine, şi-a dat seama că era gelozie.

Profesorul Khanh a pus frână brusc. Doamna Khanh s-a proptit cu o mână în bordul maşinii şi a aşteptat ca soţul ei să o strige din nou cu numele acela, dar profesorul n-a mai pomenit nimic de Yen. In schimb, a întors pe loc şi, în timp ce se îndreptau spre casă, a întrebat-o pe un ton încărcat de reproş:

— De ce nu mi-ai zis că am luat-o în altă direcţie?

Uitându-se la semafoarele din fata lor, care tocmai se făceau verzi ca la un semnal, doamna Khanh şi-a dat seama că la această întrebare nu putea da un răspuns satisfăcător.

In dimineaţa următoare doamna Khanh era în faţa aragazului, pregătind masa pentru fiul ei mai mare

care venea în vizită, când profesorul a intrat în bucătărie, proaspăt îmbăiat şi bărbierit. S-a aşezat la masă, a desfăcut ziarul şi a început să-i citească din ştirile importante. Abia după ce a terminat de citit, soţia lui i-a povestit ce se întâmplase cu o seară înainte. El îi ceruse să-l informeze în legătură cu momentele în care nu mai era el însuşi. Doamna Khanh tocmai ajunsese la momentul când bărbatul ei se repezise spre ringul de dans, când deodată, văzând cum i se prăbuşesc umerii, s-a oprit.

— Nu face nimic, a zis ea alarmată. Nu e vina ta.

— Dar poţi să-ţi imaginezi, eu, pe ringul de dans, la vârsta mea! a spus profesorul, făcând ziarul sul si lovindu-1 de masă ca să-si sublinieze cuvintele.

> >

Si în starea în care mă aflu!
»

Apoi profesorul a scos din buzunarul cămăşii un carneţel albastru si s-a retras în curtea interi-
j >

oară, unde, în momentul în care a sosit Vinh, îşi scria greşelile. Fiul lor tocmai ieşise din schimbul de noapte de la spitalul districtual; era încă îmbrăcat cu uniforma verde de asistent medical care, deşi lălâie, nu reuşea să-i ascundă prea bine formele corpului. Măcar de şi-ar fi vizitat şi părinţii la fel de des pe cât mergea la sala de gimnastică, şi-a zis doamna Khanh. Fiul doamnei Khanh avea pe mijlocul pieptului o adâncitură în care ei i-ar fi încăput muchia palmei, iar

coapsele ei erau mai subţiri decât bicepşii lui. Sub un braţ, Vinh ţinea un pachet voluminos, împachetat în hârtie cafenie, pe care l-a rezemat de spalierul din spatele tatălui lui.

Profesorul şi-a strecurat carneţelul înapoi în buzunar şi a arătat cu pixul spre pachet.

— Asta ce surpriză mai e? a întrebat el.

In timp ce doamna Khanh aducea din bucătărie ouăle Benedict, Vinh a rupt hârtia de pe pachet, dând la iveală un tablou într-o ramă foarte aurită, ce aducea aminte de Europa secolului al XlX-lea.

— M-a costat o sută de dolari pe Dong Khoi, a zis el.

Cu o lună în urmă fusese în vacanţă în Saigon.

— La galeriile de acolo îţi fac orice fals doreşti, dar de înrămat, a fost mai uşor să-l înrămez aici.

Profesorul s-a aplecat în faţă, privind cu ochii mijiţi tabloul.

— A fost o vreme când strada aceea se numea Tu Do, a spus el nostalgic. Iar înainte de asta, se numea Rue Catinat.

— Trăgeam nădejde c-o să-ţi aduci aminte, a zis Vinh, aşezându-se alături de mama lui, la masa din curtea exterioară.

Doamna Khanh a observat că pictura înfăţişă o femeie, dar o femeie care avea ochiul stâng verde, iar pe cel drept roşu. Dar asta nu era nici pe departe aşa

de ciudat ca felul în care artistul îi aplatizase braţele şi bustul, ceea ce-i dădea o înfăţişare nu de persoană reală, ci mai degrabă de păpuşă din carton pentru copii, de parcă ar fi fost decupată şi apoi lipită pe un scaun tridimensional.

— Există un studiu recent în care se arată că picturile lui Picasso pot să stimuleze persoanele ca Ba.

— Nu mai spune! a zis profesorul, ştergându-şi ochelarii cu şerveţelul.

în spatele lui, doamnei Khanh i se înfăţişa imaginea cu care deja se obişnuise: o rampă de intrare pe autostradă ce se înălţa deasupra curţii din spatele casei lor şi se unea cu autostrada pe unde avea să o ia Vinh spre casă, către Los Angeles, aflat la un ceas de mers cu maşina la nord de zona Westmin- ster unde locuiau ei. Cândva băieţii ei obişnuiau

să-şi petreacă după-amiezile identificând mărcile şi modelele maşinilor care treceau, de parcă ar fi fost nişte ornitologi care încercau să facă diferenţa dintre o vrabie de casă şi una de câmp. Dar asta se întâmpla cu foarte mult timp în urmă, a gândit ea. Acum Vinh venise în calitate de mesager al celor şase copii ai lor.

— Mamă, noi credem că ar trebui să te pensionezi de la bibliotecă, a zis Vinh, cu cutitul si furculiţa în

mână. Putem să vă trimitem noi bani în fiecare lună ca să vă acoperim toate cheltuielile. Şi poţi să-ţi angajezi o femeie să te ajute la gospodărie. Şi un grădinar.

Doamna Khanh nu avusese niciodată nevoie de ajutor în grădină, care era în întregime creaţia ei. Gazonul verde sub formă de potcoavă despărţea o mică livadă de curmali japonezi de mijlocul grădinii, unde creşteau puzderie de frunze verzui de coriandru, busuioc cu frunze ascutite si ardei iuţi thailandezi, în straturi făcute de ea. Doamna Khanh şi-a asezonat ouăle Benedict cu trei pulverizări de piper, iar când a fost sigură că putea să vorbească fără să-şi trădeze iritarea, a zis:

— îmi place să grădinăresc.

— Grădinarii mexicani lucrează pe mai nimic, mamă. în plus, vei avea nevoie de orice fel de ajutor. Trebuie să te pregăteşti pentru ce este mai rău.

— Noi am trecut prin lucruri mult mai rele decât voi! a izbucnit profesorul. Suntem pregătiţi pentru orice.

— Şi încă nu am împlinit vârsta de pensionare, a adăugat doamna Khanh.

— Fii rezonabilă! a zis Vinh.

Nu mai suna deloc ca băiatul acela care, ajungând la anii adolescenţei, se transformase într-o persoană pe care părinţii lui n-o mai recunoşteau şi care ieşea

noaptea din casă pe furiş, ca să se întâlnească cu prietena aceea a lui americană, o fată care îşi vopsea unghiile în negru, iar părul în violet. Profesorul remediase situaţia bătând geamurile în cuie, o problemă pe care Vinh o rezolvase fugind de acasă de îndată ce absolvise Liceul Bolsa Grande.

— Sunt îndrăgostit, ţipase în receptor într-o conversaţie telefonică cu mama lui, de undeva din
>

Las Vegas. Dar voi nu aveţi cum să înţelegeţi asta!

Uneori doamna Khanh regreta că-i spusese că tatăl ei îi aranjase căsătoria.

— N-ai nevoie de salariul ăla, a zis Vinh. Iar Ba are nevoie de tine acasă.

Doamna Khanh şi-a împins farfuria într-o parte, cu ouăle aproape neatinse. Nu avea de gând să accepte sfaturi din partea unei persoane a cărei căsnicie nu durase nici trei ani.

— Nu despre bani este vorba aici, Kevin.

Vinh a oftat, pentru că mama lui i se adresa cu numele american numai atunci când era supărată pe el.

— Poate c-ar trebui să-l ajuţi pe Ba, a zis el, arătând spre tricoul tatălui lui, pe care se vedea o pată de sos olandez.

— Ia te uită! a spus profesorul, frecând pata de sos cu degetele. Asta s-a întâmplat numai pentru că m-

ai înfuriat.

Vinh a oftat încă o dată, dar doamna Khanh, refuzând să-i mai arunce vreo privire, a înmuiat un şervet în paharul cu apă. Se întreba dacă Vinh îşi mai amintea cum fugiseră din Vung Tau, la trei ani după sfârşitul războiului, la bordul trauleru- lui aceluia ca vai de el, încărcat până la refuz cu şaizeci de persoane, printre care şi cei cinci fraţi ai lui. După cea de-a patra zi petrecută pe mare, el şi ceilalţi copii, arşi de soare, plângeau că vor apă, dar n-avea de unde să le dea altă apă decât din mare. Şi totuşi în fiecare dimineaţă ea îi spăla, cu apă sărată şi cu salivă, şi îi pieptăna. Ii învăţa în felul acesta

că decenta conta chiar si în situatia actuală si că
» > > »

mamei lor nu-i era chiar asa de frică, încât teama
>

s-o împiedice să-i mai iubească.

— Nu-ţi face griji pentru pată, a zis ea. O să iasă la spălat.

Aplecându-se ca să frece cămaşa profesorului cu şervetul, doamna Khan a văzut tabloul mai bine. Nu-i plăceau nici tabloul, nici rama ornamentată. Iar discrepanţa dintre ramă şi tablou nu făcea nimic altceva decât să scoată în evidenţă cea mai neliniş- titoare trăsătură a picturii, şi anume ochii femeii, care priveau înainte dintr-o parte a feţei. Mai târziu, după

ce Vinh a plecat acasă, ochii aceia i-au produs doamnei Khanh o asemenea stare de agitaţie, încât a trebuit să mute tabloul în biblioteca profesorului, unde l-a aşezat cu faţa la perete.

Nu la multă vreme după vizita fiului lor, profesorul a încetat să mai meargă la slujba de duminică. Doamna Khanh a rămas şi ea acasă şi treptat au început să-şi vadă prietenii tot mai rar. Singurele ocazii în care doamna Khanh mai pleca de acasă erau atunci când mergea la cumpărături sau la biblioteca din Garden Grove, unde ceilalţi bibliotecari habar n-aveau despre boala profesorului. Doamnei Khanh îi plăcea mult slujba aceasta cu jumătate de normă. îi plăcea să aranjeze şi să sorteze apreciabilul fond de cărţi şi filme vietnameze achiziţionate pentru locuitorii Micului Saigon aflat în apropiere. Atunci când se adresau bibliotecii cu vreo întrebare, aceştia erau direcţionaţi direct spre locul unde şedea ea, în spatele biroului de la intrare. Când răspundea la întrebările lor, doamna Khanh simţea întotdeauna satisfacţia aceea care făcea ca munca ei să merite osteneala, plăcerea pe care i-o dădea faptul că cineva avea nevoie de ea, chiar dacă pentru scurt timp.

La amiază, când programul ei de lucru se termina, îşi aduna întotdeauna lucrurile ca să meargă acasă, cu un sentiment de groază care o facea să se ruşineze. Se revanşa pentru ruşinea ei luându-şi rămas-bun de la

ceilalţi bibliotecari cu o voioşie uşor exagerată şi pregătindu-şi locuinţa pentru situaţii de urgenţă cu şi mai multă energie, de parcă muncind din greu, ar fi putut preveni inevitabilul. A însemnat drumul de la pat până la baie cu bandă galbenă fosforescentă, pentru ca profesorul să nu se rătăcească noaptea, iar pe peretele din faţa toaletei a lipit un bileţel la nivelul ochilor, pe care scria „TRAGE APA". A alcătuit o serie de liste plasate strategic în diverse locuri din casă, prin care îi amintea profesorului în ce ordine să-şi îmbrace hainele, ce să-şi pună în buzunare înainte de a pleca de acasă şi la ce ore trebuia să mănânce. Dar cel care a angajat un meşter care să instaleze zăbrele metalice la ferestre a fost profesorul.

— N-ai vrea să mă furişez afară noaptea, a zis el cu resemnare, rezemându-şi fruntea de zăbrele. Şi nici eu n-as vrea asta.

>

Pentru doamna Khanh problema cea mai urgentă era faptul că profesorul care venea acasă era un străin. Pe când soţul ei nu fusese romantic niciodată, străinul acesta s-a întors acasă într-o după-amiază, după una dintre plimbările obişnuite pe care ţinea morţiş să le facă singur, aducând un trandafir roşu într-un tub de plastic. Domnul Khanh nu-i mai cumpărase niciodată flori soţiei lui, preferând s-o surprindă cu cadouri mai durabile, cum ar fi cărţile pe care i le dăruia din când în când, pe subiecte de genul cum să-ţi faci prieteni şi

să-i influenţezi pe alţii sau cum să completezi declaraţia de venit. La un moment dat i-a făcut surpriza de a-i dărui o carte de beletristică, o colecţie de povestiri scrise de un autor de care doamna Khanh nu auzise niciodată până atunci. Până şi acest demers fusese uşor nepotrivit, pentru că ea prefera romanele. Doamna Khanh nu citea niciodată mai mult decât paginile de titlu ale cărţilor pe care i le dăruia profesorul, dar era încântată să-şi vadă numele scris, cu caligrafia lui elegantă, dedesubtul numelui autorului. Dar dacă profesorul îşi petrecuse toată viaţa exersându-şi astfel scrisul frumos, să-i aducă trandafiri nu-i trecuse prin minte niciodată, iar când s-a înclinat în fata ei oferindu-i

7 >

floarea, ai fi zis că are crampe la stomac.

iii Pentru cine e ăsta? a întrebat ea.

iv Păi, mai e cineva aici? a zis profesorul, scutu-rând ostentativ trandafirul, iar una dintre petale, uşor îngălbenită pe margini, s-a desprins. Pentru tine este.

v E foarte drăguţ, a spus ea, luând trandafirul cam fără tragere de inimă. De unde l-ai luat?

vi De la domnul Esteban. A vrut să-mi dea si

>

nişte portocale, dar i-am spus că portocale avem si noi.

»

vii Si cine sunt eu? Cum mă cheamă?

»

El s-a uitat la ea chiorâş.
>

viii Yen, cine să fii?

ix Da, cine să fiu? a zis ea, muscându-si buza

7 7 > »

şi străduindu-se să nu smulgă capul trandafirului. A pus floarea la loc de cinste, într-o vază pe masa din sufragerie, de dragul profesorului, dar, o oră mai târziu, pe când doamna Khanh aşeza pe masă mâncarea pentru cină, soţul ei uitase deja că el cumpărase floarea. în schimb, în timp ce ciugulea din creveţii-tigru înnegriţi, fripţi la grătar pe ţepuşe, şi din tofu, care lucea în sosul de fasole neagră, domnul Khanh a vorbit cu mare însufleţire despre cartea poştală pe care o primiseră în după-amiaza aceea de la fiica lor mai mare, care lucra în München, la American Express. Doamna Khanh a studiat fotografia cu Marienplatz, apoi a întors cartea poştală pe verso şi a citit cu voce tare explicaţia, în care se remarca strania absenţă a porumbeilor.

x Când călătoreşti, îţi rămân în memorie lucruri mărunte, a observat profesorul, adulmecând cel de-al treilea fel de mâncare, o supă de castravete amar. ■*

Copiii lor nu se deprinseseră niciodată cu gustul castravetelui amar, dar profesorului şi doamnei Khanh le amintea de copilăria lor.

xi Cum ar fi?

xii Preţul ţigărilor, a răspuns profesorul. Când m-am întors în Saigon, după terminarea studiilor, n-am mai putut să-mi cumpăr Gauloises, ca în fiecare zi. Preţul produselor de import era prea mare.

Doamna Khanh a sprijinit cartea poştală de vază, ca să-i aducă aminte de planurile pe care şi le făcuseră cândva: ca după pensionare să viziteze toate marile oraşe ale lumii. Singura modalitate de transport pe care doamna Khanh nu o accepta era croaziera pe ocean. Marile întinderi de apă îi stârneau frica de înec, o fobie atât de puternică, încât nici baie în cadă nu mai făcea, iar atunci când făcea duş, stătea cu spatele la jetul de apă.

xiii De ce ai cumpărat chestia aia? a întrebat profesorul.

xiv Ce? Cartea poştală?

xv Nu, floarea. Trandafirul.

xvi Nu eu l-am cumpărat.

Doamna Khanh şi-a ales cuvintele cu mare grijă; nu voia să-l tulbure pe profesor prea tare, dar voia să-l informeze că el o făcuse.

xvii Tu l-ai cumpărat, a zis ea.

xviii Eu? a spus uluit profesorul. Eşti sigură?

xix Sunt absolut sigură, a replicat doamna Khanh, mirată să constate tonul de satisfacţie din propria ei voce.

Profesorul însă n-a băgat de seamă; doar a oftat şi şi-a scos carneţelul albastru din buzunarul cămăşii.

xx Să sperăm că n-o să se mai întâmple, a murmurat el.
xxi Nu cred c-o să se mai întâmple, a răspuns ea.

Doamna Khanh s-a ridicat în picioare să strângă vasele. Spera că expresia chipului ei nu-i dădea în vileag furia, convinsă fiind că profesorul cumpărase trandafirul pentru cealaltă femeie. Tocmai ducea cele patru farfurii, plus supiera şi cele două pahare, când, în pragul bucătăriei, greutatea vaselor care i se bălăbăneau în mâini a devenit brusc prea mare. Zăngănitul tacâmurilor pe gresie şi zgomotul porţelanurilor spărgându-se l-au făcut pe profesor să strige din sufragerie:

xxii Ce s-a întâmplat?

Doamna Khanh a rămas uitându-se lung la supiera care zăcea la picioarele ei. Trei bucăţele de castravete amar umplute cu carne de porc, ca trei monede verzi, zăceau fleşcăite printre cioburi.

xxiii Nu s-a întâmplat nimic, a zis ea. Mă ocup eu de tot.

în seara aceea, după ce soţul ei a adormit, doamna Khanh s-a dus în biblioteca lui, unde tabloul pe care îl sprijinise de birou era acum întors cu faţa înspre

cameră. A oftat. Dacă soţul ei continua să întoarcă

>

tabloul aşa, atunci ea va trebui cel puţin să-i schimbe rama cu una mai modernă, mai potrivită. S-a aşezat la

biroul lui, flancat de ambele părţi de două corpuri de bibliotecă, în care erau câteva sute de volume în vietnameză, franceză şi engleză. Fusese ambiţia lui să aibă mai multe cărţi decât putea citi vreodată, o dorinţă alimentată de faptul că, atunci când fugiseră din Vietnam, îsi lăsase în urmă toate cărţile. Pe 7 > > biroul lui erau îngrămădite zeci de volume broşate, pe care doamna Khanh a fost nevoită să le împingă într-o parte, ca să caute carneţelele în care profesorul îşi notase greşelile în ultimele luni. Domnul Khanh îşi pusese sare în cafea şi îşi presărase zahăr în supă; atunci când sunase cineva care făcea abonamente prin telefon, acceptase un abonament pe cinci ani la *Arme şi muniţii* şi la Cosmopolitan, iar într-o zi îşi pusese portofelul în congelator, de parcă ar fi vrut să ilustreze expresia „bani gheaţă“, cel puţin aşa glumise el atunci când ea descoperise portofelul. Dar despre Yen nu exista nicio însemnare. După o clipă de şovăială, dedesubtul ultimei însemnări, doamna Khanh a scris următoarele cuvinte: „Astăzi i-am spus soţiei mele Yen.“ A imitat cu mare grijă caligrafia profesorului, prefacându-se că ceea ce facea era pentru binele lui. „Să nu mai repet greşeala aceasta.“

In dimineaţa următoare, profesorul, cu ceaşca de cafea în mână, i-a zis:

xxiv Dă-mi te rog zahărul, Yen!

în următoarea zi, în timp ce-şi mai tăia din păr în baie, a întrebat:

xxv Ce este la televizor în seara asta, Yen?

Cum i se adresa mereu cu numele celeilalte femei,

întrebarea legată de identitatea acesteia a început s-o

obsedeze pe doamna Khanh. Poate că Yen era vreo fată de care fusese îndrăgostit în copilărie sau vreo colegă din vremea studiilor postuniversitare pe care profesorul le făcuse în Marsilia sau poate o a doua soţie de-a lui de prin Saigon, o persoană pe care o vizita în drum spre casă de la universitate, în acele lungi ceasuri ale înserării, când el îi spunea doamnei Khanh că rămânea în cabinetul lui din campusul universitar ca să corecteze lucrările de examen ale studenţilor. Ea îi nota în carneţel fiecare situatie în

> > >

care o lua drept altcineva, dar a doua zi, când profesorul citea însemnările false, nu avea nicio reacţie şi nu trecea mult şi îi spunea din nou Yen, până când doamna Khanh a simţit că avea să izbucnească în lacrimi dacă mai auzea încă o dată numele acela. Femeia aceea era foarte probabil o fantezie născocită de mintea rătăcită a profesorului, şi-a zis soţia lui după ce într-o zi l-a surprins gol puşcă de la brâu în jos, în genunchi peste marginea căzii din baie şi frecându-şi furios pantalonii şi chiloţii sub un jet de apă caldă. Aruncându-i o privire peste umăr, profesorul a răcnit:

— Ieşi afară!

Doamna Khanh s-a tras repede înapoi, trântind în graba ei uşa băii. Până atunci profesorul nu-şi pierduse niciodată firea în halul acela şi nici nu ţipase la ea, nici

măcar în acele prime zile după sosirea lor în sudul Californiei, când mâncau pe tichete de masă, primiseră o locuinţă socială şi purtau haine la mâna a doua, donate de enoriaşii parohiei St. Albans. Asta însemna iubire adevărată, şi-a zis ea, nu a-i dărui trandafiri, ci a merge

în fiecare zi la lucru si a nu se lamenta niciodată

»

că trebuia să le predea vietnameza unor aşa-numiţi vorbitori nativi, adică unor imigranţi sau refugiaţi care deja ştiau limba, dar voiau pur şi simplu să obţină uşor note bune.

j >

Nici chiar în timpul celei mai înfricoşătoare perioade din viaţa ei, atunci când rătăceau pe imensa întindere azurie a mării care se prelungea până la orizont, nici măcar atunci nu ridicase profesorul glasul la ea. Până în cea de-a cincea seară, singurele sunete care se mai auzeau în afară de cel al valurilor izbindu-se de calǎ erau glasurile copiilor scâncind şi ale adulţilor înălţând rugi către Dumnezeu, Buddha sau strămoşii lor. Profesorul nu se ruga; stătea în schimb la prora ambarcaţiunii ca şi când ar fi fost într-o strană, cu copiii îngrămădiţi în jurul genunchilor lui ca să se apere de vântul serii, şi le spunea minciuni:

— Nici la lumina zilei nu se poate vedea, zicea el, dar curentul pe care plutim ne duce direct spre Filipine, căci aşa curge el de la începutul veacurilor.

Repeta povestea asta atât de des, încât chiar şi ea îşi îngăduia să o creadă, până ce, în după-amiaza celei de-a şaptea zile, au zărit în depărtare o fâşie de pământ stâncos, o coastă străină. De-a lungul ei, la adăpostul unei liziere de mangrove, erau înşirate colibele unui sat de pescari, ce păreau făcute numai din rămurele şi ierburi. La vederea pământului, doamna Khanh s-a aruncat în braţele profesorului, strâmbându-i ochelarii pe nas, şi pentru prima oară a început să plângă în hohote în faţa copiilor uluiţi. Era atât de extaziată la gândul că vor scăpa cu viaţă cu toţii, încât i-a scăpat un „Te iubesc". Nu-i mai spusese niciodată asta soţului ei în public şi aproape niciodată în particular, aşa că profesorul, jenându-se de chicotelile copiii lor, s-a mulţumit să surâdă şi să-şi aranjeze ochelarii pe nas. Stânjeneala lui a sporit după ce au ajuns la ţărm, atunci când băştinaşii le-au spus că se aflau pe coasta de nord a Malaeziei răsăritene.

Dintr-un anume motiv profesorul nu pomenea niciodată de zilele acelea petrecute pe mare, cu toate că vorbea despre nenumărate alte întâmplări prin care trecuseră împreună în trecut, printre care şi unele evenimente pe care ea nu şi le mai amintea deloc. Cu cât îl asculta mai mult, cu atât se temea că o lasă memoria. Poate că într-adevăr mânca- seră îngheţată cu aromă de durian[11] pe veranda unei plantaţii de

[11] Fruct tropical cu o aromă foarte puternică.

ceai din ţinuturile muntoase din centrul ţării, tolăniţi pe scaune de ratan. Şi oare era cu putinţă să fi hrănit într-adevăr cu muguri de bambus căprioare domesticite la grădina zoologică din Saigon? Sau să fi pus împreună pe fugă un hoţ de buzunare, un nemernic de refugiat de la ţară, din zona bombardată, care se apropiase de ei pe furiş în piaţa Ben Thanh?

Pe măsură ce primăvara se transforma în vară, iar zilele se lungeau, doamna Khanh a început să răspundă tot mai rar la telefon, iar în cele din urmă i-a oprit soneria de tot, ca nici profesorul să nu răspundă, fiindcă îi era groază că, dacă cineva solicita să vorbească cu ea, el ar fi putut răspunde: „Cu cine?“ Dar încă şi mai tare o îngrijora eventualitatea că soţul ei avea să le vorbească prietenilor sau copiilor lor despre Yen. Când fiica lor îi suna din Miinchen, doamna Khanh îi spunea:

— Tatăl tău nu se simte prea bine.

Dar nu intra în prea multe detalii.

Cu Vinh însă vorbea mai mult, ştiind că acesta avea să le comunice prin e-mail celorlalţi copii tot ce-i spunea ea. De fiecare dată când băiatul ei lăsa un mesaj, doamna Khanh auzea ba sfârâit de grăsime într-o tigaie, ba sporovăială de pe un canal de ştiri, ba nişte claxoane de maşini. Vinh o suna de pe telefonul mobil doar în timp ce făcea altceva. Doamna Khanh recunoştea că, oricât de mult îşi iubea fiul, nu-l plăcea

foarte tare, iar recunoaşterea acestui fapt îi dădea un sentiment de nemulţumire de sine; asta până în ziua în care l-a sunat înapoi pe Vinh, iar el a întrebat-o:

xxvi Ei, te-ai hotărât? Ai de gând să demisionezi?

xxvii Nu mă face să-ţi mai repet o dată! a zis ea, înfaşurându-şi strâns firul telefonului în jurul degetului arătător. N-am să demisionez niciodată!

După ce a pus telefonul în furcă, s-a întors la schimbatul aşternuturilor pe care le udase profesorul în seara dinainte. O durea capul pentru că nu dormea suficient, spinarea îi era înţepenită de atâta muncă, iar ceafa îi era încordată de îngrijorare. Când venea ora de culcare, nu reuşea să adoarmă. II asculta pe profesor, care-i povestea cum îl băteau rafalele mistralului dintr-o parte în cealaltă a străduţelor întortocheate din cartierul Le Panier, unde locuise într-un apartament la demisolul unei clădiri în timpul anilor petrecuţi în Marsilia, sau despre scârţâitul hipnotizant al sutelor de stilouri pe foile de hârtie atunci când studenţii scriau în timpul examenelor. în timp ce el vorbea, doamna Khanh studia lumina slabă pe care felinarele de afară o proiectau în dormitorul lor şi îşi amintea de luna care lumina atât de puternic deasupra Mării Chinei de Sud, încât până şi noaptea putea zări expresia de teamă întipărită pe chipul copiilor ei. Tocmai număra maşinile care treceau afară, ascultându-le

»

sunetul motoarelor şi sperând să poată adormi, când soţul ei i-a atins mâna pe întuneric şi i-a zis blând:

xxviii Dacă închizi ochii, s-ar putea să auzi zgomotul oceanului.

Si doamna Khanh a închis ochii.

j

Septembrie a venit şi a trecut. A trecut şi octombrie şi au venit vânturile Santa Ana, năpustindu-se din munţi către răsărit la fel de năvalnice ca tra-

j

ficul de pe autostradă, frângând tulpinile papiru- şilor egipteni plantaţi de doamna Khanh, aflaţi în ghivece de lut lângă spalier. Doamna Khanh nu-1 mai lăsa pe profesor să iasă la plimbare singur după-amiaza; îl urmărea discret de la o distanţă de trei sau şase metri, ţinându-şi cu mâna pălăria, ca să nu i-o ia vântul. Dacă vânturile Santa Ana se domoleau, atunci citeau împreună în curtea din spate. în ultimele câteva luni profesorului îi plăcea să citească domol, cu voce tare. în fiecare zi citea parcă tot mai tare şi tot mai domol, până ce într-o după-amiază, în noiembrie, s-a oprit la mijlocul unei propoziţii atât de mult timp, încât tăcerea a smuls-o pe doamna Khanh din lectura celei mai recente cărţi de dragoste de Chiung Yao.

xxix Ce s-a întâmplat? a întrebat ea, închizându-şi cartea.

— De cinci minute tot încerc să citesc propoziţia

asta, a zis profesorul, uitându-se lung la pagină, iar când şi-a înălţat privirea, doamna Khanh a văzut că avea lacrimi în ochi. îmi pierd minţile, nu-i aşa? începând din ziua aceea, de câte ori era liberă, îi citea ea din cărţi de stiintă, care n-o interesau în niciun fel. Se oprea din citit atunci când el începea să recite vreo amintire: cât de emoţionat fusese în ziua în care îl întâlnise pe tatăl ei prima oară, în vreme ce ea aştepta să-i fie prezentată în bucătărie; ziua nunţii lor, când fusese cât pe ce să leşine de căldură şi din pricina strânsorii cravatei; sau ziua în care se întorseseră în Saigon, cu trei ani în urmă, şi îşi vizitaseră vechea casă de pe Phan Than Gian, pe care la început nu izbutiseră s-o găsească, pentru că numele străzii era acum Dien Bien Phu. Şi numele Saigonului se schimbase după ce i se schimbaseră stăpânii, dar lor nu le venea să-l numească Oraşul Ho Si Min. Nici taximetristului care-i dusese de la hotel până la fosta lor casă nu-i venea, cu toate că era mult prea tânăr ca să-şi amintească de vremurile când numele oficial al oraşului fusese Saigon.

Parcaseră la două case mai încolo de fosta lor locuinţă si rămăseseră în taxi; nu voiau să dea nas în nas cu cadrele revoluţionare din nord care se mutaseră în casă după ocupaţia comunistă. Doamna Khanh

şi profesorul mai că fuseseră copleşiţi de tristeţe şi furie; se întrebau cine erau acei străini care nu avuseseră deloc grijă de casa lor. Felinarul solitar de pe alee lumina lacrimile de rugină scurse pe ziduri de pe grilajul metalic al terasei în timpul musonului. In vreme ce ştergătoarele scârţâiau pe parbrizul taxiului, un maseur trecuse pe lângă ei pe o bicicletă, trădându-şi profesia prin zăngănitul sticlei umplute cu pietricele.

xxx Mi-ai spus că ăsta e cel mai trist sunet din lume, a zis acum profesorul.

înainte ca soţul ei să înceapă să vorbească, doamna Khanh îi citea dintr-o biografie a lui de Gaulle; degetul îi rămăsese pe ultimul cuvânt pe care-1 citise. Nu-i facea plăcere să se gândească la casa pe care o pierduseră şi nici nu-şi amintea să fi spus aşa ceva.

xxxi Care anume, sunetul ştergătoarelor sau al sticlei? a întrebat ea.

xxxii Al sticlei.

xxxiii Aşa mi s-a părut mie atunci, a minţit ea. Nu mai auzisem sunetul acela de ani de zile.

xxxiv îl auzeam des. în Dalat.

Profesorul şi-a luat ochelarii de pe nas şi a început să şi-i şteargă cu batista. Fusese el odată la o conferinţă într-o staţiune în munţii din preajma oraşului Dalat, în timp ce ea rămăsese în Saigon, gravidă.

xxxv în fiecare seară voiai să-ţi mănânci îngheţata afară, a continuat profesorul. Dar la tropice e greu să mănânci îngheţată, Yen. Nu ai timp s-o

savurezi. Doar dacă stai înăuntru, unde este aer condiţionat.

xxxvi Ţie lactatele îţi dau indigestie.

xxxvii Dacă mănânci îngheţata dintr-un recipient, îndată se transformă în supă. Dacă o mănânci din cornet, se topeşte şi-ţi curge pe mână.

Când domnul Khanh s-a întors spre ea şi i-a zâmbit, soţia lui i-a văzut urdorile la colţurile ochilor.

xxxviii Tare-ţi mai plăceau cornetele alea maronii, Yen. O ţineai una şi bună să-ţi ţin eu cornetul, ca să nu-ţi devină mâna lipicioasă.

O pală de vânt a scuturat tufa de buganvila, primul semn, probabil, că Santa Ana se întorcea. Sunetul propriei ei voci a şocat-o la fel de tare ca pe profesor, care s-a holbat la ea cu gura căscată atunci când doamna Khanh a zis:

xxxix Pe mine nu mă cheamă Yen. Nu sunt eu femeia aceea, indiferent cine-o fi, dacă există.

xl Oh! a exclamat profesorul, închizându-şi încet gura şi punându-şi ochelarii la loc pe nas. Nu te cheamă Yen?

xli Nu, a răspuns ea.

xlii Atunci cum te cheamă?

Doamna Khanh nu era pregătită pentru această întrebare; până atunci îşi făcuse griji doar din pricină că soţul ei i se adresa pe alt nume. De altfel, ei doi rareori îşi spuneau pe nume, preferând să folosească nume de alint precum *Anh*, pentru el, şi *Em*,

pentru ea, iar atunci când vorbeau unul cu celălalt în faţa copiilor, îşi spuneau Ba şi Ma. De obicei îşi auzea prenumele rostit doar de prieteni, rude sau funcţionari, sau atunci când ea se prezenta unei persoane străine, aşa cum, într-un fel, făcea şi acum.

xliii Pe mine mă cheamă Sa. Sunt soţia ta.

xliv Desigur...

Profesorul şi-a umezit buzele şi şi-a scos carneţelul.

>

In seara aceea, după ce s-au băgat în pat şi l-a auzit începând să respire regulat, doamna Khanh a aprins lampa şi s-a întins peste el după carneţel, care era rezemat de ceasul deşteptător. Din scrisul lui nu mai rămăsese decât un fel de mâzgăleală, aşa că a fost nevoită să citească de două ori ce scrisese profesorul, urmărind buclele ascuţite şi vârfurile literelor desenate de el pe o pagină al cărei colţ era îndoit, până a ajuns jos de tot, unde a descifrat următoarele cuvinte: „Lucrurile merg din rău în mai rău. Astăzi a insistat să nu-i mai spun Yen, ci altfel. Trebuie s-o urmăresc mai îndeaproape“ (aici doamna Khannh şi-a umezit degetul şi a întors pagina); „s-ar putea să nu mai ştie cine este.“ Doamna Khanh a închis iute, cu un pocnet, carneţelul, dar profesorul, făcut covrig pe o parte, nici nu s-a clintit. De dedesubtul învelitorii răzbatea un iz de sudoare şi de sulf. Dacă n-ar fi fost răsuflarea lui uşoară şi căldura trupului lui, ar fi părut mort; şi pentru o clipă, la fel de efemeră precum un *déjà-vu*,

doamna Khanh şi-a dorit
ca soţul ei să fie intr-adevăr mort.

»

în cele din urmă n-a mai avut încotro. în ultima ei zi de serviciu, colegii de la bibliotecă au surprins-o cu o petrecere de rămas-bun în toată regula, cu tort şi cu un cadou într-o cutie frumos ambalată, în care a găsit un set de ghiduri pentru călătoriile pe care ştiau că-si dorise dintotdeauna să le facă. Doamna

> j

Khanh a mângâiat cu mâna ghidurile o bucată de vreme, frunzărindu-le paginile. Atunci când aproape că i-au dat lacrimile, colegii ei au crezut că era sentimentală. în maşină, întorcându-se spre casă, cu cutia în care se aflau ghidurile aşezată pe bancheta din spate, alături de un pachet de scutece pentru adulţi pe care îl cumpărase de la Sav-On’s de dimineaţă, s-a chinuit să-şi reprime sentimentul că încet-încet cartea vieţii ei se închidea.

Când a deschis uşa casei şi l-a strigat pe profesor pe nume, i-a răspuns numai bolborositul acvariului. Nedând de el în niciun dormitor şi în nicio baie, a lăsat scutecele si cutia cu cărţi în bibliotecă. în

> »

camera de zi, pe fotoliu, a văzut un exemplar din *Sports Illustrated* deschis; pe blatul din bucătărie era un borcan cu sos de mere pe jumătate

gol, iar în curtea din spate, pe jos, zăcea pledul cu care se învelea domnul Khanh pe picioare când era răcoare.

Pe masa din curtea interioară, în ceaşca lui de ceai plutea o petală răsucită de buganvilă, mişcându-se încolo si-ncoace.

>

Panicată, a fost pe punctul de a chema poliţia. Dar poliţia nu avea să întreprindă nimic prea curând; aveau să-i spună să revină cu un telefon după o zi-două, dacă soţul ei nu apărea. A hotărât să nu-1 cheme nici pe Vinh, fiindcă nu voia să-l audă spunându-i: „Ţi-am zis eu!“ Un val de regret, stârnit de un sentiment de vinovăţie, a copleşit-o în clipa aceea la gândul că fusese atât de egoistă. Instinctul ei de bibliotecară obişnuită să găsească mereu soluţii şi să întreprindă cercetări minuţioase a ajutat-o să reziste sub povara acelui regret. A revenit la maşină, hotărâtă să-l găsească pe profesor. A dat o tură cvartalului lor, apoi a continuat căutarea în cercuri tot mai largi, cu geamurile lăsate în jos în amândouă părţile. Parcul din cartier, în care se plimbau ei doi adeseori, era părăsit, cu excepţia veveriţelor care se alergau printre ramurile unui stejar. Trotuarele erau pustii; niciun trecător şi niciun alergător; doar un bărbat sfrijit, îmbrăcat într-o cămaşă cadrilată stătea într-un colţ, cu nişte trandafiri de vânzare în găleţi de plastic şi câteva lăzi cu portocale, cu ochii umbriţi de o şapcă de baseball soioasă. Când l-a strigat, domnul Esteban a făcut

ochii mari, iar când l-a întrebat dacă-1 văzuse pe profesor, bărbatul i-a zâmbit vrând parcă să se scuze şi i-a răspuns:

xlv No hablo inglés. Lo siento.

Parcurgând înapoi acelaşi traseu la întoarcere, doamna Khanh a cercetat încă o dată fiecare stradă, alee şi fundătură. A scos capul pe geam şi l-a strigat pe nume, mai întâi încet, nevrând să atragă atenţia, apoi tare de-a binelea.

xlvi Anh Khanh! Anh Khanh!

Câteva perdele s-au mişcat; câteva maşini care treceau pe lângă ea au încetinit, iar şoferii lor au privit-o curioşi. Dar domnul Khanh n-a ţâşnit din spatele niciunui gard viu, nici n-a apărut de dincolo de usa vreunui străin.

>

Doamna Khanh s-a întors acasă abia după lăsarea întunericului. De cum a păşit pragul uşii de Ia intrare, a simţit miros de gaz. Pe aragaz era un ceainic, dar arzătorul nu fusese aprins. Şi picioarele şi pulsul ei au luat-o la goană. A oprit gazul, apoi a văzut că uşa din sticlă care dădea spre curtea interioară, pe care ea o închisese înainte de a pleca, era întredeschisă. Intr-unul dintre sertarele din bucătărie era o lanternă grea, lungă; greutatea cilindrului de aluminiu pe care îl ţinea în mână în timp ce se apropia de uşile de sticlă îi dădea curaj. Apoi însă, aprinzând lanterna şi trecând fasciculul de lumină peste curtea interioară şi grădină,

n-a văzut nimic altceva decât curmalii japonezi şi sclipirea roşie a ardeilor iuti.>

Ajunsese deja în hol când a văzut lumina revărsându-se din biblioteca profesorului. Uitându-se pe furiş pe lângă tocul uşii, l-a văzut pe profesor cu spatele la uşă. La picioarele lui era cutia ei cu cărţi, iar domnul Khanh stătea cu faţa spre corpul de bibliotecă pe care-l rezervase pentru soţia lui. Acolo îşi păstra doamna Khanh revistele şi cărţile pe care i le dăruise el de-a lungul anilor. Profesorul a îngenuncheat, a luat o carte din cutie, apoi s-a ridicat în picioare ca s-o pună pe raft. A repetat aceeaşi mişcare cu fiecare carte în parte. *Misteriosul Tahiti şi Polinezia Franceză-, Hawaii* de Frommer; *Călătorul National Geo- graphic: Marea Caraibilor.* La fiecare carte, murmura ceva, dar doamna Khanh nu reuşea să înţeleagă ce. Profesorul părea că încearcă să citească titlurile de pe cotoarele cărţilor. *Informaţii fundamentale despre insulele greceşti-, Ierusalimul şi Ţara Sfântă-, Culturile lumii: Japonia-, Un ghid romantic al Italiei.* Atingea cu mare grijă, uşurel, fiecare copertă. Şi în clipa aceea doamna Khanh şi-a dat seama, nu pentru prima oară, că nu ea fusese iubirea vieţii lui.

Profesorul a pus în bibliotecă şi ultima carte, apoi s-a întors pe călcâie. Expresia de pe chipul

lui atunci când a dat cu ochii de ea a fost cea pe care o avusese şi în urmă cu patruzeci de ani, atunci când se văzuseră pentru prima oară, în clipa în care ea intrase în camera de zi din casa tatălui ei şi-l văzuse, livid de emoţie, clipind plin de speranţă.

xlvii Cine eşti tu? a strigat el, ridicând mâna de parcă ar fi dat să pareze o lovitură.

Doamnei Khanh îi bătea inima nebuneşte şi abia mai putea respira. A înghiţit în sec; gura îi era uscată. Simţea în schimb că palmele îi erau umede de transpiraţie. In clipa aceea şi-a dat seama cu surprindere că încercase aceleaşi senzaţii şi atunci când dăduse cu ochii de el prima oară, îmbrăcat în costumul acela alb din pânză de in, şifonat din pricina umidităţii din aer, ţinându-şi strâns cu mâna pe coapsă pălăria de paie croită după modelul celor din fetru.

xlviii Sunt eu, Yen, a răspuns ea.

xlix Oh... a rostit profesorul, lăsând mâna în jos, apoi s-a prăbuşit în fotoliu.

Doamna Khanh a băgat de seamă că pantofii lui cu şireturi erau plini de noroi întărit. A păşit pe covor şi s-a apropiat de bibliotecă; el a urmărit-o cu privirea pe sub sprâncene, ostenit. Doamna Khanh era tocmai pe punctul de a lua de pe raft volumul *Străduţe din Paris,* din care voia să-i citească în seara aceea, când l-a văzut închizând ochii şi rezemându-se de spătarul fotoliului. Era limpede că el nu avea să mai călătorească niciunde. Si nici

>

ea. Eliminând de pe lista preferinţelor ghidurile de călătorie, doamna Khanh a lăsat deoparte şi cărţile de dezvoltare personală şi ghidurile practice. Apoi ochii i-au căzut pe cotorul subţire, fără urmă de îndoituri al volumului de povestiri.

„O povestire are să fie suficient de lungă“, şi-a zis ea.

Aşezându-se pe covor, aproape de el, s-a pomenit lângă tablou. Şi-a întors spatele spre femeia cu amândoi ochii aşezaţi pe aceeaşi parte a feţei şi şi-a promis ca a doua zi să ducă tabloul la înrămat. Când a deschis cartea, a simţit-o pe femeie uitându-se peste umăr la numele ei, impecabil caligrafiat de profesor sub cel al autorului. Doamna Khanh se întreba ce ştia ea - dacă ştia ceva - despre iubire. Nu prea multe, probabil, dar suficient ca să-şi dea seama că ceea ce avea să facă acum pentru el avea să facă şi a doua zi, apoi iar în următoarea şi în următoarea. Avea să-i citească, de la început, cu voce tare. Şi avea să-i citească, cu răsuflarea măsurată, până la capătul capătului. Avea să-i citească aşa, ca şi când fiecare literă ar conta, pagină cu pagină, cuvânt după cuvânt.

Dacă n-ar fi fost fiica şi soţia lui, James Carver nu s-ar fi aventurat niciodată până în Vietnam, o ţară despre care nu ştia mai nimic, cu excepţia felului în care arăta de la înălţimea de doisprezece kilometri. Dar Michiko insistase să o viziteze, la invitaţia lui Claire, al cărei e-mail era adresat: „Pentru mama şi tata“, dar de fapt îi era destinat doar mamei. Michiko era cea care dorise să vadă Vietnamul, după ce auzise de la rudele care vizitaseră ţara că le amintea de Japonia bucolică din trecut, de dinainte ca generalul MacArthur să-şi pună în practică ambiţia de a reconstrui ţara după război, mânjind chipul japonez cu o boială occidentală. Pe Carver însă astfel de fantezii pastorale nu prea îl impresionau, pentru că-şi petrecuse copilăria intr-un cătun din Alabama stors de orice speranţă cu mult înaintea naşterii lui. Refuzase aşadar să meargă până când Michiko n-a făcut un compromis, propunându-i Angkor Wat[12] ca preambul al scurtului sejur vietnamez, iar plajele şi templele thailandeze, ca post-scriptum.

Aşa s-a pomenit Carver în septembrie în Hue, păşind agale pe domeniul unui mormânt imperial

[12] Templu datând din secolul al XlI-lea, un adevărat simbol al Cambodgiei.

împreună cu Michiko, Claire şi cu iubitul acesteia, Khoi Legaspi. Optimismul şi seninătatea lui Legaspi îl iritau pe Carver la fel de mult ca şi nepotrivirea dintre înfăţişarea asiatică a lui Legaspi şi numele lui de familie primit de la părinţii săi adoptivi. Tânărul, pesemne simţind această ambivalenţă, fusese foarte îndatoritor cu el de-a lungul întregii şederi, dar lui Carver i se părea că Legaspi, cu atenţia pe care i-o acorda, mai degrabă îl privea de sus decât încerca să-i fie de ajutor.

De pildă, înainte de a porni să facă turul mormintelor imperiale în acea dimineaţă, Legaspi încercase să-şi arate compasiunea faţă de Carver, spunându-i că tatăl lui era nevoit să se folosească de un baston ca să poată umbla.

— Este o situaţie mai gravă decât cea în care vă aflaţi dumneavoastră, a zis Legaspi.

Comentariul acesta l-a agasat pe Carver, fiindcă insinua cumva că el se plângea pentru că-şi fracturase şoldul cu trei ani în urmă, când căzuse pe scările casei. Acum avea şaizeci şi opt de ani şi mergea şchiopătând, dar era hotărât să nu-l lase pe Legaspi să-l întreacă, aşa că a luat-o înaintea celorlalţi pe domeniul monumentului funerar, care, cu pavilionul acela de unde se putea vedea şanţul împrejmuitor plin de lotuşi, aducea mai degrabă cu un palat de vară.

l S-ar putea să mă întorc să-mi termin docto-

ratul, a zis Legaspi, ca răspuns la o întrebare pusă de Michiko.

Sănătos şi suplu, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni bej şi un tricou cu guler cărămiziu, semăna cu studenţii de la Colegiul Bowdoin pe care Carver îi tot vedea tândălind pe trotuare de fiecare dată când ieşea în oras cu maşina.

li Dar se poate şi să nu. Cred că după o bucată de vreme activitatea de cercetare pură nu m-a mai satisfăcut. Am vrut să pun în practică rezultatele cercetărilor mele.

lii Aş fi foarte încântată să-ţi văd robotul la treabă, a spus Michiko, trecându-şi palma peste peretele vechi de un mileniu acoperit de muşchi, înnegrit şi lustruit de secole.

Trecutul acesta regal despre care se vorbea nu se putea compara în măreţie cu Palatul Buckingham sau cu Versailles-ul, pe care Carver le văzuse în timpul escalelor pe rutele spre Europa, când lucrase ca pilot pentru compania Pan Am, dar monumentul funerar avea un oarecare farmec melancolic.

liii Şi aş vrea să văd şi mangusta, a adăugat Michiko.

liv Ce-ar fi să facem asta poimâine? a propus atunci Legaspi. Pot să vă organizez o demonstraţie.

lv Tu ce zici, tati? a întrebat

Claire.

Carver a observat încă o dată ridurile laba-gâştei din jurul ochilor lui Claire, apărute de când plecase de acasă spre Vietnam, cu doi ani înainte. Fata avea doar douăzeci si sase de ani.

j >

lvi O să fie educativ, a adăugat ea.

lvii Şi Angkor Wat a fost destul de educativ, a zis Carver, căruia nu-i plăcea să-i educe nimeni când era în vacanţă. Şi am vizitat şi muzeul acela îngrozitor din Saigon. N-am niciun chef să mai văd şi alte orori.

lviii Ce-o să vezi acum e felul în care se va desfăşura deminarea în viitor, a spus Claire. Nu oameni târându-se în genunchi şi scoţând minele cu mâna.

lix Dar robotul ăsta n-o să-i lase pe oameni fără locuri de muncă?

lx Ăsta nu e genul de muncă pe care ar trebui să-l facă oamenii, a răspuns Legaspi. Roboţii au fost inventaţi ca să-i scape pe oameni de pericole şi să-i elibereze de sclavie.

Lui Carver i-au zvâcnit urechile.

lxi Ziceai că Departamentul Apărării finanţează cercetările îndrumătorului tău de la MIT[13]. Mai precis, de ce crezi că e interesat DOD[14] de roboţii ăştia?

---

[13] Massachusetts Institute of Technology (Institutul Tehnologic din Massachusetts), cu sediul în Cambridge, statul Massachusetts.

[14] Department of Defense (Departamentul Apărării al

lxii Tată! a exclamat Claire.

lxiii Trebuie să acceptăm bani de oriunde ar veni ei, a zis Legaspi ridicând din umeri. Lumea nu este un loc neprihănit.

lxiv Minunată concluzie!

lxv Jimmy! l-a apostrofat Michiko.

lxvi Voiam doar să zic că nu trebuie subestimat complexul militar-industrial.

lxvii Bănuiesc că ştii tu ce ştii, a spus Claire.

lxviii Ce-ar fi să facem o poză? a propus atunci Legaspi.

Carver a mormăit pe sub mustaţă. Nu-i plăcea deloc să facă poze, însă Michiko adora să marcheze orice ocazie, fie că era importantă, fie că nu. Aşa că, de dragul ei, şi-a ocupat cuminte locul între soţia şi fiica lui, care la rândul lor erau flancate de doi mandarini[15] cenuşii din piatră, cu ţăcălie şi cu săbii pe umeri. Mandarinii erau mai scunzi chiar şi decât Michiko şi Claire, iar Carver a presupus că erau în mărime naturală, cea obişnuită pe vremea împăratului al cărui nume brusc, în momentul în care Legaspi a ridicat aparatul de fotografiat, n-a reuşit să şi-l amintească. Era drept că era cel de-al treilea monument funerar de pe Râul Parfumat pe care-1

S.U.A.).

[15] în Indochina şi China feudală, înalt funcţionar public.

vizitau, dar pe Carver tot îl îngrijora faptul că nu reuşea să-şi amintească numele acelui împărat, după ce Legaspi îl rostise de câteva ori. Faptul că începuse să se prostească era o consecinţă a înaintării în vârstă pentru care nu era încă pregătit. Ar fi trebuit ca bătrâneţea să vină la pachet cu înţelepciunea, dar el nu era deloc sigur cum se manifesta înţelepciunea, în timp ce inteligenţa ştia sigur că era o declanşare automată a sinapselor, iar creierul în acţiune era ca o armă Gatling cu şase ţevi. Acum însă mintea lui trăgea doar printr-una sau două dintre ţevi. Numai pe vremea când Claire

> > , si William erau bebeluşi, când nevoile lor din timpul nopţii îl ţineau şi pe el treaz, mai fusese atât de încet la minte. Acum fiul lui avea douăzeci şi opt de ani. Carver observase începutul acestui declin

> 7 cu sase ani în urmă, atunci când William absolvise

Academia Forţelor Aeriene, unul dintre momen- > ,

tele din viaţa lui în care Carver fusese deosebit de mândru. William se făcuse şi el tot pilot, dar nu-i convenea că trebuia să zboare pe un KC-135, care realimenta cu combustibil bombardierele şi avioanele de luptă ce patrulau prin văzduh în Irak şi Afganistan.

lxix E plictisitor, tată! i se plânsese William la telefon când vorbiseră la telefon ultima dată. Sunt şofer de camion.

>

lxx E în regulă să conduci un camion, răspunsese Carver. E o îndeletnicire onorabilă.

Dar cel mai important era că pilotarea unui avion pentru alimentare nu prezenta pericole, spre deosebire de ce făcuse Carver de-a lungul anilor cât fusese în armată, când pilotase un B-52, o matahală de avion cât o balenă albastră, pe care îl iubea cu o intensitate pe care încă o simţea ca pe o foame neostoită. In timpul diferitelor incursiuni de la sfârşitul anilor ’60 şi începutul anilor ’70, decola din Guam, Okinawa si Thailanda si nu se simţea nicăieri mai

> > »

liber decât în carlinga strâmtă, având pe mână o maşinărie măreaţă ce purta în pântece o încărcătură de bombe din metal de treizeci de tone, şi cu toate acestea era vulnerabil ca un semizeu grec. Două bombardiere din formaţia lui se ciocniseră unul de

j

celălalt deasupra Mării Chinei de Sud, iar trupurile membrilor echipajelor nu mai fuseseră găsite niciodată, în timp ce un alt B-52 din escadrila lui se transformase într-o cruce în flăcări, prăbuşindu-se din văzduhul întunecat, cu coada retezată de o rachetă sol-aer; cei doi supravieţuitori îşi petrecuseră următorii patru ani în „Hilton Hanoi“[16]. Mai bine să fii în siguranţă, vrusese Carver să-i spună lui William, dar

---

[16] Faimoasa închisoare Hoa Lo din Hanoi, unde în timpul Războiului din Vietnam erau încarceraţi şi torturaţi soldaţii americani luaţi prizonieri.

se abţinuse. William ar fi perceput minciuna. Fiind şi el aviator, băiatul ştia că dacă tatăl lui ar fi putut lua viaţa de la capăt, n-ar fi ezitat să se înghesuie din nou prin culoarul acela îngust în burdihanul fuze- lajului unui B-52; absolut de fiecare dată intrarea aceea îi dădea un fior de emoţie.

In dimineaţa următoare Claire a închiriat o camionetă ca să-şi ducă părinţii într-o excursie de două ore până în Quang Tri, unde locuia ea şi unde îşi desfăşura Legaspi operaţiunile de demi- nare. Când Claire le-a arătat garsoniera ei, Carver a răsuflat uşurat văzând înăuntru un singur pat de o persoană, acoperit de o plasă pentru ţânţari. O fereastră şi nişte fante orizontale în partea de sus a pereţilor înalţi asigurau ventilaţia, iar un ventilator de tavan care se rotea agale ca un pui la rotisor mai mişca aerul. Bucătăria era alcătuită dintr-un aragaz portabil cu două ochiuri, cu urme de arsură pe el, pus pe un blat cu rosturi negre ca nişte vene, iar baia nu avea o cabină de duş separată, ci doar o scurgere în podea, lângă toaletă, capul duşului fiind fixat pe un furtun. Deasupra bolţarilor şi a scândurilor închipuind nişte rafturi pe care Claire îşi aşezase hainele, pereţii erau acoperiţi cu afişe ale unor trupe rock - Dengue Fever, Death Cab for Cutie, Hot Hot Heat...

lxxi Nu puteai să-ţi găseşti şi tu un loc mai ca lumea, draga mea? a întrebat Michiko, facându-şi vânt

cu pălăria de soare. N-ai nici măcar aer condiţionat.

lxxii Locuinţa asta e mai bună decât locuinţele ma-
> >
jorităţii oamenilor de pe-aici. Şi chiar dacă şi-ar putea permite locul ăsta, aici ar locui o familie întreagă.

lxxiii Dar tu nu esti băştinaşă, a zis Carver. Esti americancă.

lxxiv Asta-i o problemă pe care încerc s-o remediez. Amintindu-şi ce învăţase la o şedinţă de terapie de cuplu la care îl convinsese Michiko să meargă, Carver a numărat de la zece până la zero. Claire se uita cu braţele încrucişate, cu o figură la fel de impasibilă ca în copilărie, când tatăl ei îi dădea câte o palmă, sau când era adolescentă şi Carver ţipa la ea pentru că încălca în mod repetat orice interdicţie pe care i-o impunea.

lxxv Voi doi, terminaţi, a spus Michiko. Toată lumea e uşor irascibilă dacă nu-si bea cafeaua, nu?
> î

Garsoniera lui Claire era situată deasupra unei cafenele. Carver sorbea din cafeaua neagră cu gheaţă la masa de pe trotuar, stând chircit pe un taburet din plastic şi urmărind-o pe Michiko cum le dădea cinci dolari pe nişte cărţi poştale şi nişte brichete celor patru copii desculţi, tuciurii ca ţărâna, care se îngrămădiseră în jurul lor de cum se aşezaseră la masă. Odată terminată tranzacţia, cei patru s-au dat câţiva paşi

înapoi şi au rămas cu spatele la un şir de motociclete, chicotind si holbându-se la ei.

lxxvi N-or mai fi văzut turişti până acum? a întrebat Carver.

lxxvii Turişti ca noi nu, a zis Claire, desfăcând un pachet de ţigări şi aprinzându-şi una. Noi suntem o amestecătură.

lxxviii Şi nu ştiu ce să creadă despre noi? a întrebat Michiko.

lxxix Eu sunt obişnuit cu asta, dar tu nu esti.

lxxx Ia auzi! Gândeşte-te cum era să fii soţie japoneză la o bază militară din Michigan în 1973.

lxxxi *Touché*, a spus Claire.

lxxxii Gândeşte-te şi cum era să fii negru şi să te afli în Japonia, a zis Carver. Sau în Thailanda.

lxxxiii Da, dar tu puteai să te întorci acasă când voiai, a replicat Claire. întotdeauna ai avut un loc al tău, pe când eu n-am avut niciodată un loc al meu.

Claire a spus asta firesc, fără să facă mare caz aşa cum făcea în adolescenţă, când venea acasă de la şcoală plângând fiindcă vreun coleg sau un străin o luase peste picior, întrebând-o ceva de genul: „Tu ce eşti?“ Carver suferea ca un câine văzând-o plângând; se simţea vinovat că o adusese într-o lume care se

încăpăţâna să-i pună pe toţi în locul care li se cuvenea.

Ar fi dorit să-l găsească pe vinovat, pe cel care o rănise pe fiica lui, şi să-i bage în cap minţile puştiului cu forţa, dar se abţinuse, aşa cum facea de fiecare dată când vedea în ochii celorlalţi privirea aceea care parcă spunea: „Tu ce cauţi aici?“ în biblioteca ce ocupa o singură încăpere în orăşelul aflat la vreo opt kilometri de cătunul în care locuia; la Penn State, colegiul pe care îl frecventa cu o bursă ROTC[17]; la şcoala de pilotaj de la Baza Randolph a Forţelor Aeriene; atunci când îşi purta uniforma de aviator; în avionul B-52, iar mai târziu în avionul de linie Boeing pe care îl pilota, el nu era niciodată în locul în care s-ar fi cuvenit să fie. Supravieţuise concentrându-se asupra ţelului lui, avansând mereu, refuzând să bage în seamă dispreţul şi îndoiala pe care le observa cu coada ochiului.

Dar acum, pensionar, îndreptându-se şontâcă- ind către şaptezeci de ani, nu mai ştia care trebuia să fie ţelul lui. O invidia pe Claire pentru sentimentul propriei misiuni. Fiica lui le preda engleza unor oameni la fel de săraci ca ţăranii din copilăria lui, care deţineau sau luau în arendă o palmă de pământ, cu pielea lor cafenie şi toată crăpată, asemenea ţarinii pe care o arau, asemenea pământului aceluia care în înăbuşitoarele luni de vară era uscat ca iasca.

---

[17] Reserve Officers’ Training Corps (Corpul de Pregătire a Ofiţerilor Rezervişti) - în S.U.A., program de pregătire a subofiţerilor în cadrul colegiilor şi universităţilor.

încrederea pe care o dovedea Claire îl încânta; a privit-o chemând taxiul, explicându-i şoferului în vietnameză pe unde să o ia până la şcoala cu predare în limba engleză şi salutându-i pe elevii adunaţi ciopor în curtea şcolii, la umbra arborilor de foc[18]. Când Claire a arătat spre Carver şi Michiko şi a zis ceva în limba băştinaşilor, elevii i-au salutat într-o

> j '

engleză impecabilă. „Bună ziua!“ „Ce mai faceţi?“ „Bună dimineaţa, domnule si doamnă Carver!“

Carver le-a zâmbit si le-a făcut si el cu mâna. Cu un zâmbet adresat unei rude nu ajungeai niciodată prea departe, dar cu unul adresat unor străini sau unor cunoştinţe câteodată ajungeai. La câteva uşi după colonadă, cum veneai din curte, era sala de clasă a lui Claire, cu catedra din lemn aşezată în fata câtorva rânduri de mese si bănci mici. Pereţii

> J j

aveau semne acneice de ghips, iar zugrăveala galbenă era jupuită într-o grămadă de locuri. Pe tabla din spatele catedrei cineva (fără îndoială chiar Claire) scrisese cu litere mari, îngroşate: „Diateza pasivă“.

Dedesubt scria „Bicicleta mea a fost furată“ şi „S-au făcut nişte greşeli“.

lxxxiv Câţi elevi ai, draga mea? a

[18] *Brachychiton acerifolius,* arbori ornamentali cu flori de un roşu aprins.

întrebat Michiko.

lxxxv Patru clase a câte treizeci de elevi.

lxxxvi Este prea mult! a izbucnit Carver. Nu eşti plătită destul ca să lucrezi atâta.

lxxxvii Copiii îşi doresc foarte mult să înveţe. Iar eu îmi doresc foarte mult să predau.

lxxxviii Bun, eşti aici de doi ani, a zis Carver, zgândărind cu vârful pantofului o placă de gresie din podea care se sfărâmă. Cât mai ai de gând să stai?

lxxxix Pe termen nelimitat.

xc Cum adică, pe termen nelimitat?

xci Tată, mie îmi place aici.

xcii îţi place aici, a repetat Carver. Dar uită-te la locul ăsta!

Claire şi-a trecut privirea ostentativ prin toată încăperea.

xciii Mă uit, a zis ea.

xciv Tatăl tău vrea să spună că noi am dori să te întorci acasă pentru că ţinem la tine.

xcv Da, asta voiam să spun.

xcvi Dar eu sunt acasă, mamă. Sună ciudat; nu ştiu cum să vă explic, dar simt că aici trebuie să fiu. Sufletul meu este vietnamez.

xcvii Asta-i cea mai mare tâmpenie pe care am auzit-o în viata mea! s-a zborsit Carver.

j j

xcviii Nu este o tâmpenie, a şuierat Claire. Nu mai zice aşa. Mereu zici aşa.

xcix Spune-mi tu trei ocazii în care am zis aşa.

c Când am plecat din Mâine la şcoală, a început Claire, ridicând mâna dreaptă cu trei degete îndreptate în sus şi îndoindu-şi încet câte un deget pe măsură ce înşira cele trei ocazii. Când am absolvit secţia de studii feministe. Şi când ţi-am spus că vin să predau în Vietnam. Iar astea sunt cele mai recente exemple pe care mi le amintesc.

ci Dar lucrurile astea chiar *sunt* nişte tâmpenii!

cii Of, Doamne, Doamne, Doamne! a izbucnit Claire, lovindu-se cu pumnul în frunte. Oare de ce
cred de fiecare dată că vei reacţiona altfel?

>

ciii Pentru Dumnezeu! a bombănit Carver.

In clipa aceea nişte şoapte i-au atras atenţia spre uşă, unde se adunase un mic grup de elevi. Claire si-a sters lacrimile.

> J

civ Uite ce-ai făcut! M-ai făcut de ruşine în fata lor. *

cv Te-am făcut de ruşine?! a exclamat Carver. Tu chiar îţi închipui c-ai devenit de-a lor!

cvi Taci odată, James! a spus Michiko, trecând pe lângă el ca să-i dea lui Claire un şerveţel de hârtie.

Cred că familia a petrecut suficient de mult timp împreună, tu nu crezi?

în timp ce Claire o însoţea pe Michiko într-o incursiune prin magazine în căutare de ţesături autohtone, Carver s-a văzut nevoit să se distreze singur cum a putut, ceea ce era o problemă, întrucât QuangTri nu avea de oferit nimic unui vizitator străin decât fosta Zonă Demilitarizată din apropiere. Era doar un orăşel de provincie care fusese distrus în timpul războiului şi oricum, după toate aparenţele, nici înainte de a fi distrus nu fuseseră prea multe de văzut aici. Carver a pierdut timpul pe terasa unui bar, uitându-se la băieţii vietnamezi care jucau fotbal pe un petic de iarbă. înainte să înceapă musonul în acea după-amiază, băuse deja suficientă bere 33[19] ca să-si aducă aminte că nu se schimbase nimic de când băuse ultima oară marca aceea de bere, cu treizeci de ani în urmă, în Thailanda. Colegul lui de cameră din U-Tapao îi spunea aşa: „Dacă tot bombardezi o tară, atunci măcar să le bei berea.“

Era la fel de anostă şi acum ca pe vremuri. în timp ce rafalele de ploaie măturau şoseaua de-a curmezişul, Carver si-a comandat o sticlă de Hue.

Uitându-se la apa ce umplea şanţurile, l-a prins dorul de casa cu pereţii lambrizaţi de pe ţărmul Basin Cove,

---

[19] Marcă de bere vietnameză foarte populară în rândul soldaţilor americani în timpul Războiului din Vietnam.

unde toamna îşi flutura bagheta magică pe deasupra verdelui pădurii. Lumea aceea nouă, colorată în rubiniu şi auriu, i s-a părut încă şi mai îndepărtată atunci când patroana magazinului alimentar de lângă bar a dat radioul mai tare. Răpăitul neostoit al ploii a fost acoperit de vocea subţire a unei femei care parcă se văicărea, acompaniată de un instrument care suna ca un xilofon, o muzică încărcată de amărăciune, deşi poate că numai Car- ver percepea o lamentare care în realitate nu exista.

Terenul de deminare era la o jumătate de ceas distanţă de hotelul din Quang Tri unde stăteau ei în după-amiaza următoare, mult dincolo de suburbiile oraşului. Legaspi le promisese c-o să vină să-i ia cu un „bivol alb“, iar când Carver l-a întrebat dacă vorbea serios în legătură cu bivolul alb, Legaspi i-a făcut cu ochiul si a zis:

>

cvii O să vedeţi...

>

„Bivolul alb“ s-a dovedit a fi un automobil Toyota Land Cruiser alb, împestriţat cu bubiţe de rugină, al cărui kilometraj indica 300.000 de kilometri.

cviii Aşa numesc localnicii maşinile astea, „bivoli albi“, pentru că sunt la fel numeroase ca bivolii, a explicat Legaspi, aşezat la volan. Străinii, angajaţii ONG-urilor si cei ai ONU adoră aceste maşini

J > >

Land Cruiser.

cix Bani din donaţii, a spus Carver. Poţi să-ţi cumperi câte gogoşi şi maşini 4x4 vrei.

— Cam aşa ceva, domnule Carver.

Michiko şi Claire s-au aşezat pe bancheta din spate, iar Carver în faţă. De o parte şi de cealaltă a drumului la ieşirea din Quang Tri se înălţau case cu unul sau două niveluri făcute din lemn vechi şi tablă ondulată, precum şi câteva vile recent tencuite şi zugrăvite care îşi întreceau în înălţime vecinele mai primitive. Toate erau lungi şi înguste. Ici şi colo se ivea câte un cimitir sau câte un templu împodobit cu filigrane arhitectonice sub formă de dragoni, precum şi câteva biserici cu zidurile lor ascetice simple, văruite. Câmpurile întinse din spatele caselor erau în mare parte lipsite de copaci şi de umbră; pe unele dintre loturile acelea de teren creştea orez, în timp ce pe altele creşteau plante pe care Carver nu le recunoştea, de culoarea incertă, posomorâtă a aglomerărilor de alge. Peisajul nu era nici pe departe atât de luxuriant şi înverzit ca cel thailandez pe care-l vedea Carver prin fereastra carlingii avionului B-52 atunci când acesta se înălţa pe deasupra apelor lacului Thale Sap Songkhla, având ca destinaţie oraşele inamice din nord sau Câmpia Borcanelor[20]. Exista un motiv pentru care-i

---

[20] Monument megalitic, alcătuit din mii de „borcane“ enorme din piatră, risipite pe pajiştile din partea de nord a Laosului.

plăcea atât de mult să zboare. De la distanţă, aproape toate păreau mai frumoase; cu cât te înălţai, cu atât pământul era mai desăvârşit şi parcă începeai să vezi lumea prin ochii lui Dumnezeu, iar cocioabele şi palatele oamenilor dispăreau, în timp ce piscurile şi văile din care era alcătuită geografia locurilor deveneau un fel de atingeri ale unui penel pe o sferă divină. Dar văzut de aproape, de la această înălţime, peisajul era atât de sărăcăcios, iar sărăcia nu era nici pitorească, nici idilică. Barăci cu acoperişuri de tablă şi cu pământ pe jos, un bărbat ridicându-şi cracul pantalonilor scurţi ca să se uşureze pe un zid, lucrători încălţaţi cu papuci, împingând roabe încărcate cu cărămizi. Când Carver a coborât geamul maşinii, a descoperit că şi mirosul zonei rurale era la fel de neplăcut; aerul era încărcat de izul de funingine împroşcat de camioanele care treceau, de miasmele de balegă de bivol în putrefacţie, de mirosul de fermentat al alimentelor, care lui Carver îi părea dezagreabil, scârbos. Toate imaginile, sunetele şi mirosurile acestea îl întristau, la fel ca şi tăcerea cu care îl tratau Claire şi Michiko şi care se prelungea din ajun.

Numai Legaspi era atent cu el. Asculta la caseto- fon *Giant Steps*, fără îndoială informat de Claire că tatălui ei îi plăcea la nebunie bebop-ul[21] şi că muzica îi pătrundea prin

[21] Stil de jazz apărut în Statele Unite în anii 1940 (n. red.).

canalul auditiv direct în sânge. Dintre toate ţările unde fusese Carver, cel mai mult

J

îi plăceau Franţa şi Japonia, datorită felului plin de entuziasm în care oamenii de acolo apreciau jazz-ul, iar această admiraţie a lor l-a contaminat şi pe el. Considera că soarta făcuse să o întâlnească pe Michiko într-un bar de jazz din Roppongi, pe vremea când ea era adolescentă şi lucra ca picoliţă acolo, iar el, cu zece ani mai în vârstă, venit în permisie din Okinawa, era vrăjit de înfăţişarea muzicienilor japonezi, care purtau pălării cu calotă joasă şi îşi lăsau să crească un smoc de păr sub buza de jos.

cx Cum ati dormit, domnule Carver?

j

cxi Nu prea bine, a răspuns el, încântat că se găsea cineva care măcar să-l întrebe. M-am trezit toată noaptea.

cxii Ati visat urât?

j

Carver a şovăit:

cxiii Vise neliniştitoare. Confuze...

Nimeni nu l-a întrebat însă ce visase, aşa că n-a mai zis nimic. Câteva minute mai târziu au ajuns la terenul de deminare, aflat la o jumătate de kilometru de şoseaua principală asfaltată, de unde porniseră pe

un drum de pământ până la o clădire mică, alături de care erau trei barăci, la marginea unui teren lipsit de vegetaţie cu o suprafaţă de un acru, împrejmuit cu sârmă ghimpată. Când a oprit Land Cruiser-ul, doi adolescenţi au sărit din hamacurile întinse între doi arbori jack. Carver le-a uitat numele de îndată ce băieţii au fost prezentaţi. Amândoi purtau pantaloni scurţi supradimensionaţi şi tricouri caraghioase: pe unul era imprimată emblema echipei Edmon- ton Oilers, iar celălalt amintea de un turneu al lui Bryan Adams din 1987. Cel mai înalt dintre ei avea proteză la unul dintre braţe, de la cot în jos, în timp ce celălalt avea o proteză de la mijlocul coapsei în jos. Carver l-a numit pe cel mai înalt Tom, iar pe cel mai scund Jerry, aceleaşi nume cu care îi porecliseră el şi colegul lui de cameră de la aeroportul U-Tapao pe cei doi băieţi de serviciu ai lor.

cxiv Şi-au pierdut membrele jucându-se cu bombe cu fragmentare în copilărie, a explicat Legaspi.

Tom şi Jerry au zâmbit sfioşi. Protezele lor arătau ca şi când ar fi fost împrumutate de la nişte manechine, iar culoarea plasticului, *café au lait,* nu se potrivea prea bine cu ciocolatiul pielii lor. Dar ceea ce-1 îngrozea pe Carver la acele proteze nu era faptul că nu se potriveau la culoare cu pielea lor, ci că erau lipsite de păr.

cxv Ei păzesc locul şi se îngrijesc de manguste.

cxvi Nu se zice „manguşti"? a întrebat Michiko.

cxvii Nu, categoric se zice *manguste*, doamnă Carver.

Pe mangusta pe care Tom a adus-o dintr-o baracă o chema Ricky. Avea dimensiunile unei pisici, dar blana îi era mult mai bogată şi avea capul mai ascuţit, mai triunghiular, ca de şoarece.

cxviii Folosim mangustele pentru că sunt prea uşoare ca să declanşeze minele, a explicat Legaspi. Pe de altă parte, au un simţ al mirosului foarte fin, aşa că pot detecta explozivele.

Jerry a ieşit dintr-o altă baracă aducând doi roboţi care, în loc să fie nişte maşinării superbe, făcute din oţel inoxidabil, aşa cum se aşteptase Carver, erau încropiţi din felurite bucăţi de metal, ceea ce-i făcea să arate ca două milkshake-uri din tablă lipite gură în gură, fiecare dintre ele având o pereche de picioare făcute dintr-un furtun de cauciuc. Asemenea unor cai, cei doi roboţi erau înhămaţi unul lângă altul, fiind fixaţi în faţă şi în spate cu două vergele metalice. Vergeaua din faţă era prinsă de un disc rotund, albastru, de dimensiunile unui disc Frisbee. Ricky a fost înjugat la discul albastru cu ajutorul unei veste de cauciuc. întreaga alcătuire robot-mangustă nu avea mai mult de un metru lungime şi o jumătate de metru lăţime.

cxix Ghidez roboţii prin intermediul acestei telecomenzi, iar Ricky amuşină minele, a zis Legaspi, arătându-le o cutie neagră, cât o palmă de mare, genul

de telecomandă pe care o folosise William pe vremea când pilota aeromodele. Discul albastru este un senzor pentru obstacole, iar atunci când acesta comunică roboţilor că există un obiect în cale, roboţii îl abat pe Ricky din calea obstacolului. Ricky simte o mină de la o distanţă de trei metri, iar atunci se ridică în picioare.

cxx Foarte ingenios! a exclamat Michiko.

cxxi Coordonatorul meu de proiect l-a creat în scop de deminare în Sri Lanka. Dar şi noi aici facem teste cu robotul şi mangusta.

cxxii Şi atunci ce mai testaţi? a întrebat Carver.

cxxiii Picioarele. Mişcările picioarelor oamenilor şi ale animalelor sunt foarte greu de copiat, mai ales pe teren accidentat. A pune un robot să-ţi aspire podeaua sufrageriei sau să urce câteva trepte este cu totul altceva decât a-l pune să se deplaseze pe nisip, iarbă sau pietre sau să treacă de orice obiect neaşteptat, pe care orice copil de cinci ani reuşeşte să-l ocolească.

Câmpul era plantat cu mine terestre dezamorsate. De la marginea terenului, de sub un cort unde se aflau şi Claire, Michiko şi Carver, Legaspi a pilotat echipa robot-mangustă. Tom şi Jerry urmăreau mangusta, care alerga pe tot câmpul, Tom având în spate un detector de metale, iar Jerry o tolbă plină de steguleţe roşii. De câte ori Ricky se oprea şi se ridica pe picioarele dinapoi, Tom se repezea cu detectorul de

metale ca să confirme existenţa minei, iar Jerry marca locul cu un steguleţ roşu.

cxxiv Unei echipe formate din oameni i-ar lua luni de zile ca să cureţe de mine suprafaţa asta, a spus Legaspi.

Cămaşa de in îi era pătată de sudoare pe spate; aerul era umed chiar dacă cerul era întunecat de nori.

cxxv S-ar putea folosi buldozerul, dar atunci stratul de sol de la suprafaţă ar fi distrus şi terenul n-ar mai fi bun pentru agricultură. Or, noi putem să-l deminăm în câteva săptămâni cu costuri mult mai mici.

în timp ce se derula acest jargon umanitar despre eficientizarea costurilor, ameliorarea solului, obligaţii morale, angajarea tehnicienilor locali şi aşa mai departe, Carver se uita la Legaspi şi la Claire. Lumina şi concentrarea din ochii lui Claire în timp ce-l privea pe Legaspi semănau cu cele din ochii lui Michiko atunci când Carver îi propusese, la prima lor întâlnire, să meargă cu maşina din State College la New York, ca să-l prindă pe Thelonious Monk la cafeneaua Five Spot din Piaţa St. Mark's, unde Carver a stat suficient de aproape ca să poată observa cuticulele gălbui ca nişte semiluni ale lui Monk pe fondul alb-ivoriu. Geniul acelui mare om îl atinsese şi pe el suficient ca să strălucească şi să-i atragă privirea lui Michiko. La fel se întâmpla şi cu Legaspi acum; împrumutase ideile altcuiva, iar lui Claire asta îi era de ajuns.

cxxvi Măcar ai habar cu cine ai de-a face? Te-ai gândit vreodată ce-ar putea face Departamentul Apărării cu roboţii ăştia? a întrebat Carver.

Expresia din ochii lui Legaspi era ezitantă, temătoare, slabă; era expresia unui ins care nu e pregătit să se confrunte cu realitatea fară mănuşi, cu pumnii încleştaţi ai puterii. Naivitatea lui Legaspi îl înfuria pe Carver la culme.

cxxvii Un tip genial de la vreo universitate care lucrează pentru apărare se va gândi cum să pună o mină pe robotul ăsta. După care Pentagonul o să-l trimită în vreun tunel în care se ascunde un terorist.

cxxviii Aşa ceva ai face tu, tată! Nu te gândi că toată lumea este ca tine.

cxxix E în regulă, a spus Legaspi. Am mai auzit asta.

cxxx Ba nu-i în regulă deloc, a zis Claire. Pentru că e bătrân, furios si înverşunat si se ia de toti oamenii

3 j > > >

pe care-i întâlneşte.

cxxxi Nu sunt furios si nici înverşunat. Pe ce să fiu

> >

furios? De ce să fiu înverşunat? Pentru că s-a trezit

să-mi ţină lecţii un puşti care se gândeşte c-o să salveze lumea cu un robot făcut din tablă de conserve? Pentru că fiică-mea se crede vietnameză?

cxxxii Eu am zis că sufletul meu este vietnamez.

Este o figură de stil, un fel de a spune. înseamnă că eu consider că am găsit un loc în care pot face ceva bun şi pot remedia unele dintre lucrurile pe care le-ai făcut tu.

cxxxiii Pe care le-am făcut eu? Dar ce-am făcut eu?

cxxxiv Ai bombardat locul ăsta. Te-ai gândit vreodată la oamenii pe care i-ai omorât? La miile de oameni? La zecile de mii?

cxxxv Nu sunt obligat să te ascult.

cxxxvi De parcă ai ascultat vreodată pe cineva.

cxxxvii Nu pricepi nimic. Te-am cocoloşit, ca să nu fii obligată să te confrunţi cu lucrurile cu care ne-am confruntat noi. N-am dreptate?

Carver s-a întors spre Michiko, gândindu-se că aceasta va fi de partea lui, dar soţia lui tocmai studia un crâng de palmieri din capătul cel mai îndepărtat al terenului minat. Legaspi începuse din nou să-l dirijeze pe Ricky, în timp ce Claire îşi ţinea braţele încrucişate pe piept, sfidându-şi tatăl, provocându-1 să plece, întocmai aşa cum făcuse şi el la un moment dat, pe vremea când ea avea şase ani şi făcuse scandal pentru o păpuşă Bărbie blondă într-un magazin de jucării. *N-ai decât să stai acolo şi să plângi cât vrei, domnişoară!* Claire se trântise imediat pe culoarul dintre rafturi şi începuse să urle cu toată supărarea şi furia pe care nu o poate aduna decât un copil sau cineva pe moarte. Atunci Carver ieşise din magazin si o lăsase acolo. Acum nu avea nicio alternativă decât să plece. Musonul a lovit cincisprezece minute mai târziu,

când Carver ajunsese Ia câteva sute de metri de terenul pentru deminare - cu şoldul lui problematic, atât reuşise să meargă pe drumul desfundat. Indignarea şi autocompătimirea îl îmboldeau să meargă mai departe. Nu-i explicase niciodată lui Claire cât de greu era să bombardezi cu precizie, ţintind de la doisprezece kilometri, un obiectiv de dimensiunile unui teren de fotbal. Era ca şi când ar fi încercat să arunce o minge de golf într-o ceaşcă de cafea de pe acoperişul unei case. După lansare, încărcătura cădea, rămânând mult în urma avionului, aşa că el nu-şi văzuse niciodată bombele explodând, nici măcar căzând, dar se uitase la celelalte avioane din escadrila lui cum îşi presărau seminţele negre în bătaia vântului; nu-i rămânea decât să-şi imagineze ceea ce mai târziu avea să vadă pe peliculă, bombele explodând, ca paşii unui uriaş invizibil călcând pe pământ.

Mintea lui Claire nu era suficient de complexă pentru a pricepe necesitatea de a lovi inamicul din înălţimea văzduhului pentru a-ţi salva tovarăşii americani aflaţi la sol, şi încă şi mai puţin pentru a înţelege credinţa lui că Dumnezeu îi era copilot. Claire era tocmai opusul lui; în liceu se alăturase organizaţiei Amnesty International şi participase, la Colegiul Vassar, la marşuri împotriva operaţiunii „Furtună în deşert“. De parcă cu protestele alea s-ar fi putut rezolva ceva! Dacă totuşi rezolvau ceva, nu făceau decât să ajute inamicul. Iar fiica lui, care empatiza cu

mase largi de oameni pe care nu-i întâlnise niciodată, cu străini care o priveau ca pe o străină si care n-ar fi ezitat s-o ucidă dacă li s-ar fi oferit ocazia, faţă de el nu avea aceleaşi sentimente.

Inechitatea aceasta l-a copleşit pe Carver în aşa măsură, încât abia când cerul a început să bubuie a băgat de seamă că se adunau nori de furtună. în primele câteva secunde fruntea i-a fost lovită de picături de ploaie răzleţe; apoi s-a pornit potopul. Ploaia i-a lipit hainele de piele, iar apa îi şiroia pe sub guler, umplându-i ghetele. Carver s-a oprit în loc, nereuşind să-şi dea seama dacă era mai bine să meargă mai departe spre drumul asfaltat sau să se întoarcă la terenul minat. Fâşia de drum de ţară căpătase de acum textura untului de arahide şi, pe măsură ce musonul îşi desfăşură asaltul, picioarele i se adânceau tot mai rău în nămolul lipicios. Asta fusese motivul pentru care nu voise să viziteze ţara asta, un tărâm plin de semne rău-prevestitoare şi nenorociri atât de cumplite, încât tot ce-şi dorea în legătură cu el era să zboare pe deasupra lui. Dar Claire îl adusese înapoi pe pământul acesta roşu, iar el nu avea de gând să alerge la ea ca să-i ceară ajutorul, chiar dacă ar fi putut. A înaintat mai departe cu mare greutate către asfalt. Nu se zărea nicio fiinţă omenească şi niciun animal, doar câmpul de un verde fad flancându-1 de o parte şi de cealaltă. Era jumătatea după-amiezii, dar odată cu norii de furtună se lăsase şi amurgul.

în urma lui, la distantă, venea o maşină claxonând. Şi-a lăsat capul în jos fără să se oprească din mers. Ploua aşa de amarnic, încât Carver se temea că, dacă ridica ochii spre cer, s-ar fi putut îneca. A auzit motorul vechiului automobil apropiindu-se, înecându-se ca o mâţă care scuipă un ghem de blană. Lumina fazei lungi a farurilor infuza picăturile de ploaie ce cădeau în faţa lui; Carver a hotărât ca, în loc să-i ignore, să-şi înalţe capul, sfidându-i. S-a oprit aşadar şi s-a răsucit pe călcâie, dar, nu se ştie cum, a calculat greşit această mişcare simplă, iar piciorul drept i-a rămas captiv în noroiul care-i strângea glezna. Cu farurile în ochi, orbindu-1, a făcut încă un pas greşit, de data aceasta cu piciorul stâng, iar vârful bocancului i s-a adâncit în noroi. Genunchiul i s-a blocat, iar corpul i s-a înclinat înainte, în calea maşinii. A simţit noroiul umed şi rece cu burta şi cu obrazul. Mirosul şi gustul lui îi aminteau de pământul din curtea în care îşi petrecuse îndepărtata copilărie şi unde de atâtea ori stătuse întins pe burtă, jucându-se de-a soldaţii.

Legaspi a fost cel care l-a ajutat să se ridice şi să se urce în maşina al cărei motor rămăsese pornit. Claire le ţinea umbrela. Carver tremura şi a fost aşezat pe bancheta din spate. Michico i-a şters ochii şi faţa de noroi cu eşarfa de mătase pe care şi-o cumpărase în ajun.

111 Am crezut că te-ai dus la maşină, Jimmy, a spus ea în timp ce Legaspi conducea automobilul spre

şosea. Ce te-a apucat?

IV Am şaizeci şi opt de ani, dar-ar naiba! a izbucnit bărbatul, strănutând. Oi fi eu bătrân, dar mort nu sunt.

V Ba ai şaizeci si nouă.

» >

în timp ce Michiko îi curăţa noroiul din jurul urechilor, Carver a dat să o contrazică, dar în clipa aceea a realizat că soţia lui avea dreptate. Nici măcar propria vârstă nu şi-o mai amintea cum trebuie; timpul îi rarefiase amintirile, altădată atât de dense. L-a văzut pe Legaspi aruncându-i o privire în oglinda retrovizoare, iar când tânărul i-a vorbit, vocea nu-i era lipsită de blândeţe.

VI Unde aţi pornit aşa, domnule Carver? l-a întrebat el, apoi a dat drumul casetofonului de unde a început să se audă tema muzicală din *Giant Steps*. Nici măcar nu stiţi unde vă aflaţi.

j > >

Pe seară Carver a început să facă febră. Visul pe care nu i-1 povestise lui Legaspi i-a revenit în minte în salonul de spital, unde plutea pe spate într-un pârâu negru, din care din când în când îi ieşea la suprafaţă faţa, cât să-i zărească pentru o clipă pe pacienţii din celelalte trei paturi, nişte bărbaţi în vârstă, cu părul cărunt, vegheaţi de o mulţime de rude care sporovăiau tare şi aduceau castroane şi alte obiecte înfăşurate în

prosoape. A simţit mirosul terciului de orez, al unui medicament amărui şi mirosul de câine ud al oamenilor foarte bătrâni. Când se adâncea înapoi în apa aceea neagră, imaginile treceau pe lângă el în viteză ca nişte peşti stranii, luminoşi din canioanele oceanului. Singurele pe care şi le-a amintit limpede mai târziu au fost cele din visul lui, în care se vedea pe el însuşi ca pasager într-un avion de linie cufundat în beznă. Toată lumea dormea, iar jaluzelele erau trase. Ştia cumva că nu era nimeni la manşa avionului, aşa că s-a ridicat în picioare şi a pornit spre cabină, pentru că trebuia să-şi pună în practică abilităţile. Zecile de pasageri erau toţi asiatici şi aveau ochii închişi. Printre ei erau şi puştii de pe stradă şi elevii lui Claire şi Tom şi Jerry. Pe scaunul însoţitorului de zbor de lângă cabina pilotului, legat cu centura de siguranţă, şedea ghidul lor din Angkor Wat, cel care le arătase podul flancat de statuile decapitate ale unor zeităţi şi le spusese cu o voce vag acuzatoare:

— Străinii le-au lăsat fară cap.

Lui Carver i s-a făcut frică, dar când a deschis uşa cabinei, a văzut doar ferestrele, prin care se zărea fluviul fără stele al nopţii şi locul gol al pilotului, aşteptându-1.

VII Tată!

Claire stătea în genunchi lângă patul lui în încăperea întunecoasă.

VIII Ai spus ceva, tată?

IX Sete...

A deschis o sticlă de apă şi i-a turnat într-un pahar, pe care i l-a ţinut lipit de buze cu o mână, în timp ce cu cealaltă îi sprijinea capul. Carver a băut cu nesaţ, iar apa i s-a scurs printre buze pe halat. Claire i-a lăsat capul pe pernă, apoi i-a şters bărbia cu un şervet.
>

X Michiko?

XI E la hotel, a zis Claire încet. A stat aici în fiecare zi, dar noaptea nu poate sta. Nu poate să doarmă pe podeaua asta tare.

XII Cât timp a trecut?

XIII Trei zile. Ai făcut febră mare. Ai pneumonie. Acum trebuie să te odihneşti, da? a zis Claire, oftând. Eşti aşa de încăpăţânat! De ce-ai pornit pe jos singur?

Carver s-a foit pe saltea, unde un gogoloi de burete îi ajunsese sub şale.

XIV Pentru că sunt un neghiob?

XV Asta aşa e.

XVI Claire...

XVII Da.

XVIII Vreau să merg la baie.

Carver şi-a pus braţele pe după umerii ei şi s-a ţinut bine până când fiica lui l-a ridicat din pat. Claire mirosea puternic a săpun şi a şampon de citrice, dar nu

se simţea nici urmă de parfum care să mascheze damful de transpiraţie. Când a ajuns în şezut, cu picioarele pe podea, şi-a pus un braţ pe după gâtul ei şi a aşteptat până ce Claire l-a ridicat în picioare. Fiica lui avea înălţimea potrivită ca să se poată sprijini bine de ea; capul ei îi ajungea lui Carver ceva mai sus de umăr, asa că braţul lui atârna
’ > >

comod peste spatele fetei. Claire a dat la o parte cu piciorul o rogojină de bambus de pe podea şi şi-a condus tatăl pe culoarul îngust dintre patul lui şi cel al vecinului.

xix Uşurel, tată, a zis ea, ghidându-1 pe lângă trupul unei persoane ghemuite pe podea, sub un cearşaf, cu capul întors în cealaltă parte. O să te faci bine. ai nevoie de odihnă.

Ceea ce voia ea să spună, dar nu avea s-o facă, era să nu-i fie frică. Nu avea să moară acolo. Dar Carver era speriat, mai speriat decât se aşteptase să fie. înainte de a o cunoaşte pe Michiko şi de a li se naşte copiii, crezuse că avea să moară într-un avion sau la volanul unei maşini foarte rapide; oricum, într-un accident care presupunea o viteză foarte mare şi un sfârşit dramatic.

Acum ştia că probabil urma să moară din cauză că panica avea să-i blocheze plămânii, într-un loc în care n-ar fi trebuit să se afle, într-o parte a lumii în care nu avea ce să caute. S-a agăţat de Claire şi mai tare, în

timp ce ea îl strângea de mijloc, trecând pe lângă primul trup, apoi pe lângă încă unul, aflat la picioarele unui pat de lângă uşă. Când Carver s-a împiedicat de un picior întins, o femeie cu părul tuns scurt şi-a ridicat capul şi s-a răţoit la el:

xx *Troi oi, can than di!*

La care Claire a răspuns scuzându-se:

xxi *Xin loi, co!*

Probabil că femeia era ruda vreunuia dintre bolnavi, ori poate că era ea însăşi bolnavă. Pesemne că şi Claire dormise pe rogojina de bambus de lângă patul lui. Gândul acesta şi-a croit drum prin mintea lui, pârjolind negura aceea de ameţeală şi frică şi stârnindu-i un sentiment atât de puternic faţă de fiica lui, încât l-a durut. Şi-a amintit-o pe Claire când era bebeluş, iar Michiko insista ca fetita să doarmă între ei. Lui îi era aşa de teamă ca nu cumva să se rostogolească în somn peste ea, încât stătea treaz până când nu mai putea suporta frica aceea şi, dându-se jos din pat, se culca pe covor. Apoi, doar câţiva ani mai târziu, când Claire învăţase deja să meargă, dar nu prea ştia să facă la oliţă şi dormea tot cu ei în pat, obişnuia să se trezească noaptea, aluneca peste marginea patului şi ateriza pe pieptul lui, iar când Carver deschidea un ochi, Claire îi cerea s-o ducă la baie; drumul până la baie de una singură, pe întuneric, i se părea înspăimântător. El ofta, se ridica în picioare şi o conducea pe hol, păşind cu grijă, în timp ce ea îl

ţinea de un deget.

xxii Tată, a zis Claire.

în lumina albastră a lunii din fata lor, usa băii > >

se zărea ca un dreptunghi verde-pal.

xxiii Tată, plângi?

xxiv Nu, draga mea, nu plâng, a răspuns el, dar de fapt plângea.

ALTCINEVA, NU CEL CARE EŞTI

Iubita tatălui meu locuia într-un complex de locuinţe construit să arate ca un sat, cu enorme clădiri cu zidurile tencuite, risipite pe o peluză întinsă, presărată cu grătare. în spatele uneia dintre clădiri se văicărea un aparat de suflat frunzele, în timp ce eu păşeam în urma tatălui meu de-a lungul unei alei cotite, pavate cu cărămidă, pe lângă o piscină care mirosea a clor, iar de acolo în sus, pe o scară cu ecou. Ne-am oprit la primul etaj, iar tata a deschis uşa unuia dintre apartamente cu ajutorul unei chei prinse de

lănţişorul briceagului lui. Apoi a stri- gat-o pe nume: Mimi. Era pentru prima oară când auzeam numele acela.

Mimi şedea în camera de zi pe o canapea din piele albă şi, folosind telecomanda, tocmai dădea mai încet volumul televizorului aşezat într-un colţ. Apoi s-a ridicat în picioare; dacă a fost surprinsă să mă vadă, nu a trădat acest lucru. Treningul din catifea mov-închis i se aşeza frumos pe trupul suplu. In fotografiile care o înfăţişau pe mama înainte de a se mărita se vedea că şi ea fusese subţirică pe vremuri, dar către sfârşitul vieţii, corpul începuse să i se îngroaşe şi să-i atârne, mai puţin părul, care-i era tot mai fragil. Atunci când a murit, purta peruca pe care i-o dăruisem de ziua ei, făcută din păr natural. Părul făcut permanent al lui Mimi semăna cu peruca aceea, doar că era des şi frumos de la natură, aranjat în valuri castanii-roşcate, coafura femeilor trecute de cincizeci de ani.

XXV Doream de atâta vreme să te cunosc, a spus ea, strângându-mi amândouă mâinile într-ale ei.

Tenul lui Mimi era bej şi nefiresc de fin, ca ciorapii din nailon.

XXVI Mersi, am spus eu.

La televizor cânta o fată cu părul încreţit, îmbrăcată într-un corset din imitaţie de piele neagră şi o fustă roşie mini din piele. Deasupra televizorului era o imitaţie decolorată, lăcuită a tabloului *Cina cea de taină*, cu Isus şi apostolii lui încadraţi cu roz fluorescent. Indreptându-se spre canapea, tatăl meu s-a lovit de mine, iar eu am zis:

xxvii Am auzit multe despre dumneavoastră.

Tata a dat televizorul mai tare.

xxviii Vrea să meargă la toaletă, a zis el.

— Sigur, a spus Mimi zâmbind în continuare şi m-a condus prin hol către baie, unde i-am surâs strâmb, apoi am închis uşa.

Baia era curată ca lacrima şi parfumată cu petale de flori uscate, spre deosebire de băile din casele închiriate în care crescusem eu, unde întotdeauna mirosea vag a perdele din plastic mucegăite şi a amoniac. După o bucată de timp decentă, am tras apa la toaletă. îi spusesem tatălui meu în maşină că voiam la baie doar ca să văd cum arată şi cum trăieşte femeia aceea. Când am deschis dulăpiorul cu medicamente, n-am găsit înăuntru decât aspirine, creme de faţă şi câteva feluri de lac de unghii. Mă aşteptasem să văd şi un pachet-mostră de Viagra, ca cel pe care fosta mea soţie Sam îl găsise în trusa de toaletă a tatălui meu după ce tata o rugase, fără să se gândească, să-i aducă unghiera.

Când m-am întors în camera de zi, televizorul era stins, iar tata citea ziarul, aşezat pe canapea. Mimi pregătea cafeaua la barul care despărţea camera de zi de bucătărie; un luminator în tavanul bucătăriei lumina cuptorul din inox şi maşina de gătit electrică. Mama gătise pe un aragaz vechi cu gaze, la un cuptor cu o lumină de veghe care se tot stingea, iar cu un an în urmă trebăluia prin bucătărie când a făcut un anevrism la vârsta de cincizeci şi trei de ani. Cred că faptul neaşteptat ca mama să moară atât de tânără a fost cel care l-a îngenuncheat

pe tata la înmormântare, nu neapărat durerea sau şocul produs de faptul că o găsise zăcând pe podeaua acoperită cu linoleum, cu o cratiţă plină cu oase de pui fierbând încă la foc molcom pe ochiul aragazului.

xxix Doreşti lapte în cafea? m-a întrebat Mimi.

xxx Regret, am răspuns, dar trebuie să plec.

xxxi Dar de-abia ai venit. Am şi biscotti, şi croasanti.

xxxii Am venit doar să-l aduc pe tata.

Deasupra şemineului era o fotografie alb-negru cu ramă din lemn de palisandru, înfăţişând un bărbat sfrijit, trecut de şaizeci de ani, cu ochelari, îmbrăcat într-un costum negru.

xxxiii I-au furat maşina azi-noapte, am adăugat eu.

xxxiv Am auzit. Aşa se întâmplă când locuieşti în Los Angeles, a spus Mimi.

Apoi, observând că mă uit la fotografie, a zis:

xxxv E soţul meu. A murit în urmă cu cinci ani. Stii, a fost senator cândva.

Tata a pus jos ziarul şi s-a ridicat în picioare.

xxxvi Băiatul trebuie să plece. Lucrează în două locuri.

Aveam treizeci şi trei de ani, dar în ochii tatălui meu, până nu deveneai tată, nu te puteai numi bărbat. El şi mama avuseseră cinci copii. Toţi cei trei băieţi crescuseră mai înalţi decât el, dar majoritatea oamenilor, inclusiv eu, aveau tendinţa de a nu-i băga de seamă înălţimea. Observau doar că era un bărbat cu

pieptul lat şi braţe musculoase, la fel de groase şi acum ca pe vremea când eram eu copil şi stăteam atârnat de ele. Corpul îi era în continuare suficient de suplu ca să-i vină bine vechea uniformă de camuflaj pe care o purtase ca paraşutist pe vremea războiului. în ultimul timp nu mai îmbrăca uniforma decât o dată la câteva luni, când mărşăluia la parade şi festivităţi comemorative în Micul Saigon, împreună cu garda de onoare. în aceste ocazii, adopta întotdeauna privirea aceea fixă, intensă pe care Sam şi-o amintea de la prima lor întâlnire, atunci când realizase că nu reuşea să-şi ia ochii de la el, ca si când ar fi fost vreun animal sălbatic tintuit

7 j >

cu privirea de un alt animal, şi mai sălbatic.

Poate că şi Mimi simţea la fel. Cu ochii aţintiţi asupra tatălui meu, mi-a zis:

— Treci pe aici să iei cina când doreşti.

Preţ de o clipă am fost convins că vorbeşte serios. Tata m-a condus până la uşă şi a arătat cu degetul spre ceasul lui de mână cu busolă. Cadranul avea dimensiunea unei monede de un dolar din argint; carcasa şi cureaua îi erau zgâriate, dar erau încă la fel de solide ca în ziua în care primise ceasul, în 1958, la şcoala Fort Benning pentru pregătirea trupelor aeropurtate.

xxxvii Mâine dimineaţă să vii să mă duci înapoi, a spus el, apoi mi-a închis uşa în nas.

xxxviii In regulă, am răspuns. Cu plăcere.

Eram obişnuit cu cumpătarea lui în toate aspectele vieţii, de la felul în care vorbea până la maşina pe care

o avea, o Honda combi din ’82. Cu şase săptămâni înainte, când venise acasă la mine, la apartament, toate lucrurile îi încăpuseră în maşină, care avea în continuare toate piesele originale, inclusiv radioul cu butoane clasice, la care se prindeau numai posturile AM pline de paraziţi. Vrând să-l ajut, am întins mâna spre un geamantan. In clipa în care am încercat să-l ridic, mi-am dat seama că făcusem o greşeală. Pesemne că avea gantere înăuntru. A durat câteva secunde bune, timp în care m-am chinuit, trăgând cu amândouă mâinile, să scot geamantanul din portbagaj. După ce în sfârşit am reuşit să-l pun pe trotuar, tata a suspinat şi l-a preluat el, ridicându-1 cu un singur braţ şi proptindu-1 de şold. Apoi şi-a aruncat pe celălalt umăr sacul de marinar şi s-a întors către scări. Urca geamantanul treaptă cu treaptă, sprijinindu-1 de picior. Pe mine mă lăsase să aduc sacosele cu îmbrăcăminte. Cu o lună înainte împlinise şaizeci şi trei de ani şi, cu fiecare geamăt pe care-1 scotea, îmi era tot mai limpede ceea ce ar fi trebuit să ştiu deja: avea să-mi fie mai greu să locuiesc cu el acum decât în copilărie.

Toată dimineaţa, în timp ce înregistram despăgubiri şi trăgeam cu urechea la reprezentanţii serviciului meu, mi i-am închipuit pe tata şi pe Mimi stând tolăniţi pe canapeaua aceea albă din piele, uitându-se la televizor, la postul în limba vietnameză. Mimi era prima dintre amantele şi prietenele tatălui meu pe care o cunoscusem; despre femeile acelea misterioase ţipa mama la tatăl meu dincolo

de usa dormitorului lor când eu si fraţii şi surorile

mele eram mici. Acum femeia care stătea alături de tatăl meu sub privirea soţului ei avea şi un chip. Tata nici măcar nu pusese poza mamei mele pe comodă, alături de pozele răposaţilor lui părinţi, asa cum se cuvenea, cum era obiceiul.

Mi s-a părut liniştitor s-o sun acasă pe Sam în pauza de prânz şi să-i ascult vocea pe robot: „Salut, străine!“ zicea. „Ştii ce-ai de făcut.“ Sam preda geometria la clasa a zecea, aşa că învăţase să vorbească plăcut, cu blândeţe. Elevii o iubeau tot aşa cum şi pe tata îl iubeau elevii. Era consilier de orientare profesională la un liceu şi în fiecare an de Crăciun primea zeci de felicitări de la zeci de absolvenţi care i se adresau cu afecţiune cu „Domnul P“, informân- du-1 despre carierele şi familiile lor. Mă îndoiam că elevii „Domnului P“ şi-ar fi putut imagina vreodată că acesta avea amante sau că în trecut sărise din avion şi comandase un batalion de paraşutişti. Elevilor lui le spunea doar că pe vremuri fusese în armată. Era un tip modest, căruia nu-i făcea plăcere să povestească despre cealaltă viaţă a lui nici cunoscuţilor, nici copiilor lui, aşa cum nici mie nu-mi plăcea să le povestesc colegilor mei de serviciu că, după încheierea programului, mergeam cu maşina până în parcarea unui non-stop şi îmi schimbam hainele, contorsionându-mă pe scaunul din faţă până reuşeam

să-mi pun pantalonii comozi gri şi un blazer roşu din poliester. Colegii mei mă ştiau doar ca manager pentru relaţiile cu clienţii la o companie din Burbank care vindea dispozitive auditive, tuburi de oxigen şi scaune cu rotile motorizate, dar noaptea lucram ca paznic într-un bloc-turn de pe Wilshire Corridor[22] din apropiere de UCLA. Nimeni n-ar fi putut zice că eram leneş, lucru pe care Sam îl recunoscuse într-un rând când ne certaserăm, cu un an înainte.

Slujba asta era perfectă, pentru că după ce mă părăsise Sam şi după moartea mamei, nu mai puteam dormi deloc. Nopţile în blocul-turn erau liniştite şi nu mă solicitau prea mult. Din când în când mă mai ridicam şi mai bântuiam pe holuri, pe scări şi prin parcarea subterană, dar în cea mai mare parte a timpului şedeam în holul mare din marmură, ţinând sub observaţie fiecare colţ al clădirii pe peretele cu monitoare video. Când nu citeam vreunul dintre cele câteva ziare pe care le cumpărasem, jucam soli- taire. între două jocuri, trăgeam la nimereală din pachet câte o carte, iar dacă nimeream asul de pică, o sunam pe Sam. Când răspundea la telefon, nu ziceam nimic, aşteptând să văd de câte ori spunea „Alo!“ înainte să închidă telefonul.

Sam era o femeie răbdătoare, dar răbdarea i se terminase cu un an în urmă, când împlinise treizeci şi patru de ani. De ziua ei mersesem la restaurantul Palms Thai de pe Hollywood Boulevard, pentru că-i

---

[22] Arteră foarte aglomerată din Los Angeles, mărginită de o parte şi de alta de blocuri turn cu apartamente.

plăcea de thailandezul acela care-1 imita pe Elvis, zgâlţâindu-se pe scenă şi sclipind în fiecare seară într-o altă costumaţie. în seara aceea, îmbrăcat într-un costum auriu din lamé, a interpretat acceptabil cântecul „(Let Me Be Your) Teddy Bear“, împingându-şi din când în când pe nas cu un deget împodobit cu inele ochelarii de soare cu lentile roz.

— Vreau un copil, Thomas, a spus Sam, dându-şi după ureche o şuviţă lungă de păr, aproape cu timiditate. Şi vreau să fac copilul cu tine.

Şuviţa de păr era vopsită mov, pe când restul părului îi era brunet, culoarea ei naturală. Deasupra nării stângi îi strălucea o bobită de diamant, iar iniţialele mele îi erau tatuate cu albastru pe încheietura mâinii drepte, ca să-i aducă aminte de mine, spunea ea, de fiecare dată când se uita la ceas. Nu ştiu de ce, dar spiritul ei rebel îl fermecase pe tatăl meu în aşa măsură, încât mai târziu îmi spusese că eu eram de vină pentru divorţ.

xxxix Nu ştiu dacă sunt pregătit pentru asta, i-am spus lui Sam.

Nu era pentru prima oară când aveam acea conversaţie.
>

xl Nu sunt sigur că ştiu să mă port cu copiii, am adăugat eu.

xli Nu te mai gândi la asta, Thomas. N-o să fii ca tatăl tău!

Timp de aproape un deceniu tatăl meu ne deşteptase

în zori pe mine şi pe fraţii mei, care dormeam pe o canapea pliantă, ca să facem antrenamente împreună cu el. Făceam flotări în timp ce una dintre surori stătea pe spatele nostru şi abdomene strângând la piept un dicţionar Webster, versiunea integrală. In curtea din spatele casei alergam pe un traseu cu obstacole făcut din cauciucuri vechi şi faceam tracţiuni atârnaţi de ramura unui stejar bătrân, încordându-ne şi gemând până ce picam de pe cracă. După aceea trăgeam la ţintă cu o armă cu aer comprimat în nişte cutii de Budweiser umplute cu nisip. Apoi alergam kilometri întregi şi nu ne opream decât atunci când unul dintre noi începea să vomite, dovadă a faptului că tatăl meu reuşea să scoată bărbaţi din noi.

XLII E nebun, i-am zis lui Sam, gândind că va înţelege riscurile. Nu te temi c-o să pun şi eu de o armată? Sau c-o să am o amantă secretă?

XLIII Ţi-am mai spus, a replicat Sam, turnându-şi în pahar apă dintr-o carafă de pe masă. Tu nu eşti tatăl tău.

Schimbul meu se încheia în zori. Făceam patruzeci de minute din Westside până la apartamentul meu din Eastside, aflat pe o stradă ce pornea din promiţătorul Sunset Boulevard, nu departe de punctul din care numele i se schimba în César Chávez. Aici, în Echo Part, unde mă mutasem după divorţ, furturile de maşini şi elicopterele poliţiei care survolau pe cer erau lucruri obişnuite. Până la moartea mamei, în vară, învăţasem deja cum este să te simţi singur, iar în ziua

înmormântării, bănuind că poate şi tatăl meu se simţea singur, îl invitasem să vină să locuiască la mine. Nu mă aşteptasem să spună da.

Astăzi era ziua mea liberă de la amândouă slujbele, dar după un somn de doar două ceasuri, m-am trezit, m-am bărbierit si m-am îmbrăcat în cincisprezece minute. O jumătate de oră mai târziu ajunsesem din Echo Park în cartierul lui Mimi, o adevărată Mecca a chinezilor de pe bulevardele Atlantic şi Valley. Mimi a deschis uşa, îmbrăcată într-un trening din catifea roz. Tatăl meu tocmai făcea un duş după alergarea de dimineaţă, iar ea a insistat să-mi facă o ceaşcă de cafea. îl auzeam cântând în baie când Mimi s-a întors ţinând într-o

mână un pahar cu gheaţă, iar în cealaltă un pahar cu lapte condensat, deasupra căruia era un filtru din inox. Cât am aşteptat să picure cafeaua neagră, ea a zâmbit şi mi-a spus:

XLIV Tatăl tău vorbeşte foarte frumos despre tine.

XLV Nu la fel de frumos cum vorbeşte despre dumneavoastră.

XLVI Mi-a spus că lucrezi în industria medicală.

XLVII Vând dispozitive auditive, iar noaptea sunt paznic într-un bloc-turn.

XLVIII înţeleg...

Am auzit apa oprindu-se.

XLIX Este un bloc de apartamente scump, am adăugat. Femeile poartă haine de blană pur şi simplu pentru că şi le pot permite.

Când Mimi mi-a zâmbit din nou, în fundul gurii i-a

scânteiat o măsea de aur.

L Nu e bine pentru un băiat de vârsta ta să stea fără o femeie, a zis ea. Tatăl tău îmi spune că nici măcar n-ai vreo întâlnire.

LI încerc să-mi revin.

Ignorând răspunsul meu, Mimi a început să mi le descrie pe tinerele femei pe care le cunoştea de la templul unde mergea, dar şi pe cele din fostul ei cartier din Can Tho, adică pe toate femeile care erau în căutarea unui soţ deţinător de paşaport american. Vietnamezele, m-a informat ea, aplecându-se spre mine şi punându-mi o mână pe genunchi, erau partenere de viaţă mult mai potrivite pentru bărbaţi decât americancele, care erau nestatornice şi pretenţioase. Vietnamezele aveau grijă de bărbaţii lor, îi copleşeau cu iubirea lor şi îşi doreau tocmai bărbaţi ca mine, nici prea americani, nici de tot vietnamezi. Apoi i-a făcut un semn din cap tatălui meu, care tocmai apăruse în cadrul uşii, deja îmbrăcat cu o cămaşă cu nasturi şi pantaloni lejeri fără vreo cută. Ignorând-o, tata s-a uitat la mine şi mi-a spus:

LII Astăzi o să închiriem o maşină.

LIII Vii din nou diseară? l-a întrebat Mimi.

LIV Mâine, a răspuns el. Acuma dă-i zor şi bea-ţi cafeaua până nu se topeşte gheaţa.

îndată ce mi-am terminat cafeaua, tata m-a zorit să ies. Nu mi-a zis nimic când am ajuns în maşină, doar şi-a zăngănit cheile în buzunar până ce-am oprit la intersecţia autostrăzilor Harbor şi Hollywood. O escadrilă de elicoptere de ştiri zburau leneşe în cerc pe deasupra autostrăzii la o oarecare distanţă înspre

centru, ale cărui clădiri înalte păreau nişte siluete fantomatice ascunse îndărătul unei perdele de smog. Mi-am aprins o ţigară, la care tata a coborât geamul din partea lui. După moartea mamei, se lăsase de obiceiul de a fuma un pachet de ţigări pe zi, cu toate că ea nu protestase niciodată că era nevoită să inhaleze fumul lui. Nu se plângea decât de migrene, din pricina cărora stătea în camera ei cu lumina stinsă, culcată. „Capul ăsta...“ gemea. „Capul ăsta...“

LV Când ai vorbit cu ea ultima oară? m-a întrebat tata.

LVI Cu cine?

Credeam că se referă la mama.

LVII Cu Sam.

LVIII Acum mai multe luni, am răspuns, suflând fumul afară. M-a sunat să-mi spună că-i pare rău de mama.

LIX Şi cum ai de gând s-o aduci înapoi dacă nu vorbeşti cu ea?

LX Nu e treaba ta. y,

LXI Prea uşor renunţi.

Şi Sam îmi spusese acelaşi lucru la scurt timp după ce ne-am cunoscut, în ultimul an de facultate.

LXII Uită-te la tine, a adăugat tata.

M-am uitat.

LXIII Ce-i cu mine?

LXIV Te-ai îngrăşat. Eşti nepieptănat, a zis el, apoi m-a tras de pantaloni. Şi nu ţi-ai călcat hainele. Un bărbat trebuie întotdeauna să-şi calce hainele.

LXV Eu credeam că mama îţi călca hainele.

LXVI Treaba e că arăţi îngrozitor, a zis el şi a izbit

în bordul maşinii cu palma, întărindu-şi cuvintele. Câte ţigări din alea fumezi pe zi?

LXVII Şase sau şapte.

LXVIII Stinge-o!

Cum nu reacţionam, mi-a smuls ţigara din gură şi a aruncat-o pe geam afară, apoi, prinzându-mă de slănina de pe burtă, m-a strâns tare.

LXIX Şi la pipăit eşti ca o femeie.

LXX Dumnezeule sfinte! am izbucnit eu, împingându-i mâna. încetează!

LXXI Câtă vreme arăţi aşa, n-ai s-o recâştigi pe Sam.

LXXII Dar cine zice c-o mai vreau înapoi?

LXXIII Nu fi imbecil! Până s-o cunoşti nu erai bărbat decât pe jumătate, iar acum eşti din nou doar pe jumătate bărbat.

Prin geamul din partea mea vedeam în Mitsu- bishi-ul cu gardă joasă de lângă noi, unde pe ecranele în miniatură încastrate în tetierele modificate după cerinţele posesorului rula o imagine cu o autostradă aglomerată. Imaginea s-a focalizat apoi pe o echipă de poliţişti care patrulau pe autostradă în uniforme cafenii, cu armele scoase, încercuind o maşină. Era o imagine de pe autostrada pe care ne aflam noi, transmisă în direct dintr-un elicopter al unui post de ştiri.

LXXIV Dar tu? am întrebat. Ai de gând să te însori cu femeia asta? Şi apoi să-ţi găseşti încă una pe lângă ea?

Cineva a început să claxoneze în spatele meu şi în

curând toate maşinile de pe autostradă au făcut la fel. Mi-am adus aminte de mama, care la un moment dat, pe când aveam unsprezece sau doisprezece ani, m-a tras deoparte, cerându-mi să-i spun unde dispărea tata în fiecare vineri seară. Habar n-aveam. Dar, nu ştiu de ce, întrebarea ei m-a îngrozit şi mai tare decât atunci când mama îl fugărise pe tata, iar acesta se ascunsese în baie. Apoi, când el a încuiat uşa, mama a încercat s-o dărâme cu un scaun, ale cărui picioare au lăsat nişte găuri cât pumnul în uşa goală pe dinăuntru.

LXXV Sam este o femeie bună, a spus tata, întinzân- du-se ca să apese pe claxon o dată, de două ori, de trei ori. N-ar fi trebuit s-o laşi să plece.

Ca pentru a-i dovedi că nu eram bărbat, am început să plâng.

Tata a rămas cu privirea pironită înainte; am înţeles că se gândea la înmormântarea mamei. Nu vărsase nici măcar o lacrimă în timpul slujbei, la fel ca mine, dar în timp ce-l duceam cu maşina de la biserică la cimitir, ceva s-a rupt în sufletul meu şi am izbucnit în plâns. Şi atunci tata a încetat să mai vorbească. Pesemne că-şi facea griji, cred, că aş putea face vreun accident. Abia când m-am oprit din plâns a început să vorbească din nou despre priveghi. Dar astăzi, cu toate claxoanele ţiuind în jurul nostru, tata a oftat şi mi-a spus:

— De-ajuns! Trebuie să facem ceva cu tine.

Maşinile s-au pus din nou în mişcare. Claxoanele au încetat, iar tata a dat drumul radioului; a ales un post care difuza muzică soft-rock. Paul McCartney şi Stevie Wonder tocmai cântau *Ebony and Ivory*. Nu înţelegeam ce înseamnă „să facem ceva“, dar la fel

zicea de fiecare dată când urma să mă pedepsească pe mine sau pe fraţii mei. Şi la fel zisese şi atunci când, în clasa a patra, venisem acasă într-o zi şi spusesem că un copil de pe stradă scuipase pe mâncarea pe care mi-o pusese mama pentru prânz, sardine cu orez, după care mă făcuse „popo- nar cu ochii oblici".

Pe vremea aceea tata încă nu era consilier de orientare şcolară la liceu. Lucra ca om de serviciu în schimbul de noapte într-o clădire de birouri din centru si era student la Cal State[23] în L.A. îmbrăcat »

cu uniforma de om de serviciu, mă pusese să merg cu el de la blocul nostru până la casa băiatului aceluia, unde eu am rămas pe trotuar în timp ce el a urcat pe veranda casei şi a bătut la uşa din faţă. Bărbatul care a ieşit pe verandă era cu zece-cincisprezece centimetri mai înalt decât tata şi purta o salopetă albastră de mecanic, cu fermoarul coborât până sub burtă. Pe dosul mâinilor, dar şi deasupra gulerului tricoului şi în urechi - peste tot, mai puţin pe creştetul capului - avea smocuri de păr şaten, cârlionţat.

N-am auzit ce şi-au spus, pentru că amândoi vorbeau cu voce joasă, mânioşi, dar la un moment dat l-am auzit pe celălalt tată spunând:

— Ba vezi să n-o si fac! >

---

[23] California State University (Universitatea de Stat din California).

Atunci, fără să mai zică nimic si fară niciun avertisment, tata i-a tras un picior în vintre, iar când bărbatul s-a îndoit de durere, i-a tras şi un pumn în gât. După ce omul a căzut cu faţa în jos pe verandă, l-am văzut pe băiatul lui de cealaltă parte a uşii de sticlă, făcând ochii cât cepele. Tata n-a catadicsit nici măcar să arunce o privire în urmă şi a venit spre mine. Chipul lui nu exprima nici bucurie, nici încântare în clipa în care a pus o mână pe umărul meu. Preţ de o clipă am crezut c-o să mă pună să mă bat cu fiul bărbatului aceluia. Dar tot ce-a făcut cu mâna aceea a fost să mă ghideze spre casă, mângâin- du-mă blând tot drumul, fără o vorbă.

Am închiriat o maşină din parcarea firmei Enterprise din Los Feliz - un Ford abia cât o maşinuţă de golf şi nu cu mult mai puternic. Apoi tata m-a dus la frizerul lui din vechiul cartier chinezesc, pe o alee ce pornea de pe Broadway, unde un bărbat cu păr portocaliu şi cu o curea plină de ţinte şi-a trecut foarfecele prin părul meu, tot chicotind în timp ce-şi amintea de vremurile bune petrecute în Saigon, în compania curvelor de douăzeci de dolari. Când a terminat, n-am mai putut spune sigur care era mai pocit - Fordul închiriat sau tunsoarea mea, care era atât de scurtă, că arătam de parcă tocmai fusesem eliberat din armată. In seara aceea am simţit pe pielea capului vânticelul ce adia uşor peste Baldwin Hills, până în pragul casei lui Sam. Se mutase aici după divorţ, într-o casă dintr-un şir de alte locuinţe de pe culme, deasupra bulevardului La Cienega, de unde se vedea un câmp cu sonde

petroliere.

LXXVI Facem o greşeală, am zis eu.

Tata a bătut la uşă.

LXXVII N-am mai văzut-o de multă vreme; o să stăm puţin de vorbă.

Tata zisese că aveam avantajul că o luam pe Sam prin surprindere, chiar dacă ne aflam pe teritoriul ei. Dar pesemne că pe tata îl ajunsese bătrâneţea, pentru că la atât s-a rezumat planul lui de a „face ceva“ cu mine. Uitase să meargă mai întâi în recunoaştere sau să se pregătească pentru ce putea fi mai rău. Şi totuşi, chiar dacă şi-ar fi adus aminte, nu cred că asta l-ar fi putut pregăti pentru ce urma. Atunci când Sam a deschis uşa, era îmbrăcată într-o rochie de gravidă cu volănaşe, dintr-un material asemănător cu crepul, care dădea pântecelui ei înfăţişarea unei pinata. Avea părul blond, tuns în stil paj, castaniu la rădăcină.

LXXVIII O! a exclamat ea. Sunteţi ultimele persoane pe care mă aşteptam să le văd.

LXXIX Eşti gravidă, am spus eu.

LXXX Drăguţ din partea ta c-ai remarcat, Thomas. Bună ziua, domnule P!

LXXXI Uau! a zis tata. Uită-te la tine.

LXXXII Mă bucur să vă văd şi eu, a spus ea.

In spatele ei, la televizorul din camera de zi vorbea cineva.

LXXXIII Nu vreau să fiu nepoliticoasă, dar ar fi trebuit să sunaţi înainte.

>

LXXXIV Tocmai făceam o plimbare cu maşina, am

spus eu. Şi ne-am gândit să trecem pe la tine.

Sam ştia că eu şi tatăl meu nu ne plimbam niciodată împreună cu maşina de plăcere; totuşi, ne-a făcut semn cu mâna să intrăm. Mă aşteptam să găsim acolo un alt bărbat, aşa că am intrat precaut, uitându-mă şi în dreapta şi în stânga înainte de a păşi înăuntru. Pe covorul miţos de culoarea fructului de avocado şi lângă picioarele cromate ale canapelei făcute dintr-o imitaţie de piele neagră, cumpărate de noi doi din magazinele coreene de pe Western Avenue, zăceau, aranjate pe clase, teancuri de teze de-ale elevilor.

LXXXV Scuzaţi deranjul, a spus Sam, lăsându-se uşor pe canapea.

Tata a ocupat fotoliul, iar eu am fost nevoit să mă aşez la celălalt capăt al canapelei. Am împins cu piciorul un teanc de teze, deasupra cărora se afla una pe care se vedea scris cu roşu un „C".

LXXXVI Ăsta nu se descurcă prea bine, am spus.

LXXXVII Cred că am început eu să-mi pierd abilităţile, a răspuns ea.

Se spune că femeile gravide au o strălucire minunată de dragoste pe chip, în aşteptarea copilului, întotdeauna îmi închipuisem strălucirea aceea ca pe un fel de aură; dar pe chipul buhăit al lui Sam nu strălucea nimic altceva decât sebumul şi transpiraţia.

LXXXVIII Nu mai am atâta energie în timpul orelor ca înainte, a explicat ea. Iar asta se reflectă şi asupra elevilor.

LXXXIX Un profesor trebuie să fie un exemplu, a comentat tata.

xc Aşa spuneţi întotdeauna, domnule P, a zis ea, închizând pentru o clipă ochii, ca şi când ar fi fost obosită. Dacă doriţi o bere, vă rog să vă luaţi singuri. Aproape că am nevoie de o macara ca să mă ridic.

xci Ai bere? am întrebat eu.

xcii Am, pentru musafiri.

Ar fi trebuit să refuzăm din politeţe, dar tata a mers imediat în bucătărie după bere. Sam şi-a aşezat mâinile pe pântece şi mi-a aruncat o privire neutră.

xciii Şi tu ce-ai mai făcut, Thomas?

xciv Am muncit. Şi am dormit.

xcv Şi eu la fel.

xcvi Tata s-a mutat la mine.

Fosta mea soţie a izbucnit în râs.

xcvii Cred că e foarte interesant. Care dintre voi găteşte?

xcviii El, bineînţeles.

Tata a revenit în cameră, aducând două sticle de bere, un castron cu covrigei şi un pahar cu apă.

xcix Maestrul tăiteilor instant.

c Mulţumesc, domnule P, a spus Sam atunci când tata i-a întins paharul. Aveam nevoie de ceva care să mă răcorească. Am bufeuri.

Apoi s-a aşternut tăcerea; priveam cu toţii la televizor o emisiune despre cruzimea practicilor din industria cărnii. Când tata a rupt tăcerea şi i-a lăudat casa, Sam a răspuns că mare parte dintre decoraţii erau ale colegei cu care împărţea locuinţa, tot profesoară,

care ieşise în oraş în seara aceea. Tata a îndreptat gura sticlei lui de bere spre televizor, pe care era aşezată o pipă cioplită din lemn de tec sub forma unui dragon cu un glob de opiu în gură.

CI Pe-aia de unde-ai cumpărat-o?

CII Din Hue, a răspuns ea, pronunţând corect numele oraşului, cu accent pe ultima silabă. Dar nu se poate fuma nimic cu ea.

CIII Ai fost în Vietnam? am întrebat în acelaşi timp eu şi tata.

CIV Da, vara trecută. Nu mi-am luat ore la şcoala de vară, în schimb am călătorit cu rucsacul în spate. Uneori... a spus ea făcând o pauză... mai au şi fetele nevoie de un concediu.

CV Te-ai gândit la mine? am întrebat-o.

Sam s-a aşezat mai comod pe canapea, descrucişându-şi şi încrucişându-şi din nou picioarele cu gleznele şi pulpele umflate.

CVI Bineînţeles că m-am gândit la tine, a răspuns ea, zâmbindu-mi de parcă aş fi fost unul dintre elevii ei, apoi şi-a întors privirea spre tata, care studia tavanul grunjuros. Şi la dumneavoastră, domnule P.

CVII Eu n-o să mă întorc niciodată acolo, a spus el, zdrăngănind sticla de bere pe măsuţa de cafea. Voi nu-i cunoaşteţi pe comunişti, dar eu îi cunosc.

CVIII Nu sunt chiar atât de răi. Nu doresc decât să-şi vadă mai departe de viaţa lor.

Tata a scuturat din cap, întărindu-şi spusele.

CIX Tu eşti străină; nu ştii nimic. Ăştia îţi iau banii şi-ţi spun numai lucruri plăcute.

cx Poate că n-ar fi rău să vă întoarceţi acolo, a spus Sam încet. Ca să încheiaţi capitolul ăsta.

cxi Eu n-o să mă întorc niciodată, a spus tata, trecându-şi arătătorul peste gâtlej şi scoţând un sunet gutural. Dacă merg acolo, o să mă declare criminal de război. O să mă bage la reeducare şi n-o să mai auziţi niciodată de mine.

Sam s-a opintit, ridicându-se cu greu de pe canapea înainte ca tata să se ambaleze pe tema răului pe care-1 făcuseră sau aveau să-l comită comuniştii. Când începea cu poveştile astea, nu mai termina toată seara.

cxii Scuzaţi-mă, a spus ea. Eu trebuie să merg la toaletă.

După ce Sam a ieşit din încăpere, tata s-a întors spre mine şi, sâsâind, a arătat cu mâna spre propria burtă, descriind o curbă în aer. Nu l-am luat în seamă şi m-am ridicat în picioare ca să inspectez puţin camera de zi, în căutarea urmelor unei prezenţe masculine. N-am văzut însă decât semne ale convieţuirii noastre. La divorţ îi lăsasem lui Sam totul, cu excepţia a jumătate din bani, dar nu mă aşteptasem să păstreze la vedere suvenirele noastre. Pe poliţa de deasupra şemineului tronau figurinele unor dansatoare de hula cumpărate din Hawaii în voiajul nostru de nuntă, iar pe un raft de cărţi erau prespapierurile sub formă de delfini pe care le cum- păraserăm din Puerto Vallarta. Lângă radiator era reproducerea unei fotografii a lui Robert Doisneau pe care i-o cumpărasem în ultimul an de facultate, poza alb-negru cu un bărbat şi o femeie sărutân- du-se pe o stradă din Paris.

Alături de prespapieruri stătea o cutie lăcuită pentru bijuterii încrustată cu sidef, pe care am presupus că şi-o cumpărase din Vietnam. Discutaserăm de multe ori să mergem în Vietnam, dar eu nu dorisem niciodată cu adevărat să merg. Nici măcar nu mă născusem acolo; mama mă născuse într-un lagăr de refugiaţi din Guam, unde tata mi-a pus numele după consilierul american care-i dăruise ceasul cu busolă. Nu pricepeam ce o atrăgea pe Sam spre Vietnam, decât poate dorinţa de a încheia un capitol al propriei sale vieţi. Poate că reuşise. Când a apărut din nou cu două plicuri cu fotografii din excursia ei şi ne-a povestit despre fiecare poză, părea fericită.

— E o ţară frumoasă, a zis ea, lucru pe care-1 spune toată lumea despre Vietnam. Săracă şi cu o climă prea caldă, dar frumoasă.

Tata n-a reuşit să se stăpânească şi a mârâit de plăcere, studiind pozele. Sam aterizase în Saigon şi călătorise spre nord până în Hue şi Hanoi, făcând ocoluri până la Golful Ha Long şi munţii din regiunea Sapa. Despre cele mai multe dintre aceste locuri tata doar citise, căci războiul îi împiedicase pe cei din generaţia lui să-şi viziteze propria ţară. Mi-a întins o poză cu Sam la bordul unei bărci, cu o pălărie de safari pe cap şi cu un tricou sport albastru-cenuşiu inscripţionat cu North Face, cel pe care i-1 cumpărasem de Crăciun. Pistruii îi păliseră, aproape că-i dispăruseră de pe chipul înroşit de soare; stătea rezemată de un bărbat cu dreaduri blond-cenuşii care-i cădeau pe umeri.

 Ăsta e tatăl? am întrebat, înfigându-mi

degetul în mutra lui.

Ea a oftat.

cxiv Te rog, Thomas, nu fi prost.

cxv Era doar o întrebare.

cxvi Thomas, ai avut o şansă. Noi am avut o şansă.

cxvii Pe mine să mă scuzaţi, a zis tata, apoi s-a ridicat în picioare şi a ieşit din casă fără să mai spună nimic.

După ce s-a închis uşa, Sam a clătinat din cap şi a spus:

cxviii Niciunul dintre voi nu s-a schimbat deloc.

cxix Eu n-aş zice asta.

cxx Tu în ce fel te-ai schimbat, Thomas? In afară de frizură?

cxxi Tu eşti cea care se schimbă, am zis eu destul de tare. Schimbi subiectul.

cxxii O femeie poate avea un copil şi singură, a spus ea, fără să ridice vocea aşa cum făcea atunci când ne certam, ci pe un ton care a rămas molcom, de parcă l-ar fi apăsat greutatea copilului. O femeie nu are nevoie de un bărbat care să fie tatăl copilului ei, Thomas.

cxxiii Sună ca şi când ai zice că pământul e plat.

cxxiv Of, Doamne! a spus ea şi a prelungit cuvintele cu sarcasm, imitând felul în care vorbeau elevii ei, despre care obişnuia să-mi povestească în timp ce luam cina. In ce secol trăieşti?

Am vrut s-o întreb ce este o femeie fără un soţ, ce este un copil fără un tată, ce este un băiat fără

un bărbat, dar întrebările refuzau să-mi iasă din gură.

cxxv Cine e tatăl? am întrebat-o.

cxxvi N-ai dreptul să-mi pui întrebarea asta.

Poate că era un profesor; sau poate că era un bărbat pe care-1 cunoscuse pe internet; ori poate vreun străin cu care se îmbătase în vreun bar într-o seară. Poate că era chiar vreun ghid vietnamez peste care dăduse norocul. Cu gândul la bărbaţii ăştia, am băut şi restul de bere, nu atât pentru că-mi plăcea gustul ei, cât ca să fac ceva, altceva decât să arunc cu sticla în televizor. Când am terminat de băut, Sam s-a ridicat în picioare şi s-a îndreptat spre uşă; n-am avut încotro şi am urmat-o. Pusesem deja piciorul pe prag când, auzindu-mi pe neaşteptate numele, m-am întors spre ea, plin de nădejde.

cxxvii Thomas, nu mai veni aici, mi-a spus ea.

Peste umărul ei, naratorul de la televizor spunea cu voce monotonă ceva despre sistemul corporatist şi despre persoanele cu influenţă din Nigeria.

cxxviii Ştii că nu este bine pentru niciunul dintre noi, a adăugat Sam.

Tata mă aştepta în Ford, fumând o ţigară din pachetul de Camei pe care-1 lăsasem pe bord. CD-player-ul era pornit şi, cum nu-i era pe plac muzica americană, adusese un CD cu balade melancolice interpretate de Khanh Ly. îi plăcea să spună că de fiecare dată când o asculta pe Khanh Ly se simţea din nou ca în 1969. Am urcat în maşină şi am oprit muzica. Strada era pustie şi tăcută; nu se auzeau decât

vuietul traficului de pe La Cienega şi lătratul unui
câine undeva, sus pe deal.

cxxix A fost o idee grozavă, am spus.

Tata a aruncat ţigara pe geam.

cxxx Ei, ţi-a zis cine e tipul?

cxxxi N-a vrut să-mi spună.

Am pornit maşina şi am lăsat Fordul să intre uşor pe stradă, de-a lungul căreia maşinile erau parcate bară la bară. La jumătatea străzii, tata a zis deodată:

cxxxii Opreşte!

Toyota lui Sam era lângă noi, cu botul spre poala dealului şi cu roţile întoarse spre bordură. Maşina era veche, cenuşie, iar pe geamul prăfuit din spate cineva desenase o figură încruntată.

cxxxiii Stinge farurile, a spus tata.

A aşteptat până le-am stins, după care şi-a scos briceagul şi a coborât din maşină. A înconjurat Toyota o dată, apoi a îngenuncheat şi s-a proptit cu mâna stângă de aripa din partea şoferului, ţinând briceagul în mâna dreaptă. A înfipt cu putere lama scurtă în cauciuc, mişcând-o preţ de câteva secunde, până ce tăietura a ajuns de câţiva centimetri. Probabil că briceagul a scos şi un sunet când tata a tras lama afară, dar eu nu l-am auzit.

După ce a repetat aceeaşi figură şi cu celelalte trei cauciucuri, tata a închis briceagul, s-a îndreptat de şale şi a studiat maşina, cu mâinile în şolduri. Eu, privind peste umăr, m-am uitat într-o parte şi într-alta a străzii, dar pe trotuar nu se zărea nimeni şi, în ciuda faptului că unele ferestre erau luminate de strălucirea albastră a televizoarelor, nimeni nu privea afară. Când mi-am

întors din nou privirea spre Toyota, tata dispăruse, şi pentru o clipă, mi-a trecut prin minte că a luat-o la fugă. Apoi s-a înălţat în câmpul meu vizual din cealaltă parte a Toyotei, având în mână o piatră cât un grapefruit de mare.

A ridicat piatra deasupra capului, s-a oprit preţ de o clipă, găsindu-şi echilibrul, apoi a azvârlit-o înspre maşină, avântându-se după ea cu tot corpul. In urma impactului, parbrizul maşinii s-a fisurat şi s-a îndoit, dar sticla încovoiată a rămas pe loc, cu piatra înfiptă în ea, în timp ce ecoul loviturii se propaga în sus şi în jos pe deal.

Când tata a urcat înapoi în maşină, i-am spus:

CXXXIV Eşti nebun, ştii?

CXXXV Dă-i drumul! a zis el printre dinţi. Nu aprinde farurile până nu ajungem la poala dealului.

Am aşteptat până ce am dat colţul, apoi am aprins farurile şi am accelerat.

CXXXVI Nu te cunosc, am zis eu, izbind volanul cu pumnul. Nu pricep cum poate cineva să facă aşa ceva.

CXXXVII O să creadă că negrii i-au făcut-o.

Toate maşinile din jurul nostru aveau şoferi negri.

CXXXVIII Nu Ia asta mă refeream.

CXXXIX De ce n-ai zis nimic? a replicat el, rezemându-şi capul de tetieră şi închizând ochii. Trebuia să deschizi geamul şi să mă opreşti. Trebuia să apeşi pe claxon, ca să iasă lumea la ferestre.

Am trecut de sondele de petrol, care se profilau ca nişte umbre sub forma unor pelicani gigantici în cuiburile lor. înainte să se mute Sam pe Baldwin

Hills, nici măcar nu ştiusem că în Los Angeles există petrol. Dar cred că petrol se găseşte pretutindeni în lume, aşa cum pretutindeni se găsesc şi furia, şi părerea de rău. Trebuie doar să ştii unde să le cauţi.

Am răspuns:

CXL De parcă ţi-ar fi putut zice vreodată cineva ceva care să te oprească să faci ce-ai vrut tu.

CXLI Asta pentru că întotdeauna am crezut în ceea ce-am făcut.

Maşina a trecut în forţă peste un limitator de viteză de pe rampa de intrare pe autostrada Santa Monica, iar tata a tras o înjurătură, prinzându-şi gâtul cu o mână, de parcă l-ar fi atins razant un glonte.

CXLII Ce e?

El a deschis ochii.

CXLIII Cred că mi s-a întins un muşchi.

CXLIV Bine ţi-a făcut.

CXLV De parcă ştii tu ce e bine şi ce nu, a spus el fără strop de mânie în glas. Singurul mod în care omul poate face deosebirea dintre bine şi rău e atunci când face o alegere.

CXLVI Deci tu ai făcut bine că ai înşelat-o pe mama?

Drept înainte, departe, luminile risipite ale turnurilor din centru scânteiau.

CXLVII A fost bine c-ai băgat-o în mormânt aşa cum ai facut-o? Crezi c-ai făcut un lucru bun? am continuat.

Tata a oftat, aşa cum făcea în fiecare dimineaţă în copilăria mea atunci când intra în camera de zi şi ne vedea dormind, sau prefacându-ne că dormim şi trăgând nădejde că va uita să ne târască afară din pat.

M-am aşteptat să mă apuce de ureche sau să-mi tragă un pumn, dar n-a făcut-o. N-a spus nimic până am ajuns în centru; atunci a zis;

CXLVIII N-am iubit-o niciodată pe mama ta.

CXLIX Nu vreau să aud asta.

CL Dar am respectat-o, a continuat el. Era supusă. Era o femeie bună. Tata mi-a ales-o pentru că era castă, dar ştia că iubeam pe altcineva. De-asta nu ţi-am ales eu soţia. Voiam să găseşti o femeie pe care s-o iubeşti.

>

CLI N-o mai suci; povestea asta n-are de-a face cu mine.

CLII Atunci cu cine altcineva are de-a face?

A închis ochii din nou şi din centru până la apartamentul meu n-a mai zis nimic. După ce a ajuns în camera lui, a trebuit să-l ajut să-şi dea jos cămaşa şi să se întindă pe pat, sprijinindu-1 de umeri în timp ce se ţinea de gât şi de cap. Atunci i-am văzut cicatricea lungă de cincisprezece centimetri de pe piept pe care o vedeam câteodată şi când eram copil, atunci când ieşea din duş cu un prosop înfăşurat în jurul mijlocului. Cum el nu ne povestea niciodată nimic despre ce făcuse în război, ne inventam noi poveşti: că fusese împuşcat în piept sau că fusese înjunghiat de soţul vreunei amante. Cicatricea aceea era ca

]

un fulger roşu viu în amintirea mea, întinzându-se oblic între stern şi inima lui, dar acum, în lumina slabă

a dormitorului părea doar un fermoar roz care îi ţinea laolaltă pielea zbârcită, flască de pe piept.

I-am găsit somniferele intr-un sertar al noptierei, alături de o sticluţă cu ulei de eucalipt şi de o cutie de Salonpas.

— Ia una, am zis eu, vârându-i o pastilă în gură.

A înghiţit pastila fară apă, apoi l-am întors pe-o parte, pentru că până şi ca să se întoarcă, omul trebuie să-şi folosească muşchii gâtului. I-am turnat ulei de eucalipt pe umeri şi pe ceafă şi am început să-l masez. în scurt timp, tata a început să respire egal. Apoi, îndată ce a adormit, l-am bandajat cu fâşiile albe de Salonpas, al căror miros medicinal îmi amintea de vremurile când mi le aplica el, după câte un antrenament matinal peste măsură de dur.

Terminând, i-am luat cămaşa şi am deschis dulapul. Aveam umeraşul în mână când, aruncând o privire pe raftul de deasupra barei dulapului, am văzut acolo peruca mamei, pe un cap din polistiren. Ce-1 făcuse ca din toate lucrurile ei să păstreze tocmai peruca era dincolo de capacitatea mea de înţelegere. Am pus iute cămaşa pe umeraş şi am stins lumina, după care am mers în camera mea, unde am stat lungit pe pat, ciulind urechile ca să aud elicopterele poliţiei care patrulau pe sus aproape în fiecare noapte sau cântecele rock în spaniolă ce se înălţau mereu din biserica evanghelică înţesată de lume de la poalele dealului. Dar totul era atât de ciudat de liniştit si de
> >
nemişcat, încât am avut impresia că nici măcar nu eram în apartamenul meu, iar când am închis ochii, am

văzut din nou chipul oval al capului aceluia, cu nasul arcuit şi buzele subţiri, cu o expresie anostă, goală, lipsită de ochi, şi totuşi privindu-mă lung.

In ziua următoare, târziu, poliţiştii au găsit Honda tatălui meu pe o stradă mărginaşă din cartierul Boyle Heights. în dimineaţa care a urmat, în timp ce eu dormeam între două schimburi, tata a mers împreună cu Mimi să o recupereze din parcarea unde fusese păstrată în siguranţă. S-au întors când eu deja mă trezisem şi îmi beam cafeaua, neagră şi fară zahăr. în momentul în care a deschis uşa, tata fluiera o melodie pe care n-am recunoscut-o; Mimi venea în urma lui.

CLIII Până la urmă se întâmplă şi miracole, a spus el. Maşina este întreagă. Poliţiştii cred c-a fost furată de nişte puşti în căutare de distracţie.

CLIV Norocul tău, am zis eu.

CLV Ticăloşii ăia mici mi-au lăsat şi un cadou, a comentat el, chicotind.

Şi mi-a arătat un aparat de radio ieftin, demontabil, pe care-1 ţinea în mână. încă se mişca ţeapăn din pricina întinderii musculare.

CLVI Cred că n-au putut suferi radioul.

CLVII Probabil că şi aparatul ăsta e tot furat.

CLVIII Dacă poliţia n-are nicio problemă, atunci nici eu n-am.

După ce a ieşit din nou, înarmat cu un aspirator şi nişte cârpe ca să-şi cureţe maşina, am rămas singur împreună cu Mimi. Ea şedea pe marginea canapelei extensibile, îmbrăcată într-un trening mov din satin şi încălţată cu nişte adidaşi curaţi, albi, cu mâinile în

poală, şi îmi zâmbea. Soarele de dimineaţă care pătrundea înăuntru prin ferestrele livingului se reflecta pe satinul treningului şi o lumina, iar praful ce se înălţa din canapea forma în jurul ei o aură. Văzând-o împreună cu tata, m-am gândit că poate Sam făcuse alegerea corectă. Poate că atunci când divorţase de mine, îi avusese în minte pe tatăl şi pe mama mea. Poate că ştia ceea ce eu abia acum înţelegeam, şi anume că ei doi n-ar fi trebuit să se căsătorească niciodată. Adevărul era că tatăl meu si mama mea ar fi trebuit să se căsătorească fiecare
>

cu altcineva, chiar dacă în cazul acela era posibil ca eu să nu mai exist pe lume.

CLIX Uneori îmi este aşa de milă de voi, burlacii, a spus Mimi.

CLX Mimi...

CLXI Menajera mea face o treabă grozavă, a continuat ea. Vrea să-şi mai ia de lucru, în caz că aveţi nevoie de ajutor la curăţenie.

CLXII Mătuşă Mimi...

Amăreala cafelei m-a făcut să-mi dau seama cât de amorţită îmi era mintea.

CLXIII Face şi mâncare, aproape la fel de bine ca mine.

CLXIV Stiti că tata o să vă însele, nu?
> > j '

Preţ de o clipă Mimi n-a spus şi n-a făcut nimic, iar expresia de pe chipul ei a rămas neschimbată. M-am gândit că poate n-a auzit ce-am zis sau, dacă m-a auzit,

era prea şocată ca să reacţioneze în vreun fel. Apoi s-a ridicat în picioare, alungând norul de praf cu o mişcare a mâinii. Mă aşteptam să spună ceva, că ea nu era ca mama mea, dar Mimi n-a scos nicio vorbă. A pornit doar spre uşă fară să-mi arunce vreo privire, cu zâmbetul încremenit pe chip, şi pentru un moment am crezut că avea să mă ignore. Dar după ce a pus mâna pe clanţă, s-a oprit şi, întorcân- du-se, m-a privit.

CLXV Spune-mi ceva, a zis ea, iar colţurile buzelor i s-au lăsat în jos, transformându-i gura într-o linie subţire, aspră. Tu n-ai momente în care ai prefera să fii altcineva, nu cel care eşti?

Am mers la serviciu. Apoi m-am schimbat de
haine si am mers din nou la serviciu. In zorii dimi-
>

neţii următoare m-am întors acasă după schimbul de noapte. Eram atât de obosit, că nici măcar nu mi-am dat seama când am păşit peste pragul dormitorului meu şi am adormit. Parcă trecuseră doar câteva minute când un staccato puternic m-a deşteptat din somn. Cineva bătea la uşa de la intrare. Ceasul deşteptător arăta că era şapte şi jumătate, iar când m-am uitat în jos, mi-am dat seama că dor- misem cu pantalonii pe mine. Cămaşa şi pantofii mei zăceau pe covor. Am aşteptat, sperând că va deschide tata, dar când bătăile în uşă au devenit şi mai insistente, am fost nevoit să mă dau jos din pat.

Persoana care bătea în uşă a insistat până am deschis. în uşă stătea Sam, cu mâna dreaptă ridicată şi

cu pumnul încleştat. Purta un pulover cu nasturi, neîncheiat, iar sub el avea o bluză neagră şi pantaloni de aceeaşi culoare, făcuţi din lână. Burta de gravidă i se ivea peste betelia pantalonilor, iar bluza i se ridicase, lăsându-i descoperită o bucată îngustă de piele, de forma unui ochi. în mijlocul ei buricul închipuia o pupilă, al cărei iris era inelul din aur pe care şi-l pusese în buric în anul întâi, într-o noapte de beţie.

— Nu te credeam în stare de aşa ceva, mi-a spus ea, intrând pe lângă mine.

în urma ei, lumina soarelui era orbitoare. Am clipit şi am întrebat-o:

CLXVI în stare de ce?

CLXVII Maşina mea! a izbucnit ea, răsucindu-se pe călcâie în mijlocul livingului, ca să mă înfrunte. Ieri mi-am petrecut toată ziua cu ea la reparat. Cum ai putut să faci aşa ceva? Cum?

Sacoul meu de paznic zăcea azvârlit pe fotoliul de lângă uşă, iar în buzunarul de la piept era un plic plin cu banii pe care-i scosesem de la bancă în ajun, în pauza de prânz. îmi făcusem planul să-i strecor plicul pe sub uşă în seara aceea, fără să scriu nimic pe el. Am scos plicul din buzunarul jachetei şi i l-am întins.

CLXVIII Ce-i asta? a întrebat ea, încrucisându-si bra-

7 > >

ţele peste pântece.

CLXIX Suficient cât să plăteşti reparaţiile maşinii.

Preţ de o clipă Sam s-a uitat la plic, şovăind. Eu

am rămas nemişcat. Dacă aş fi scuturat plicul sau aş fi scos o singură vorbă, m-ar fi refuzat şi ar fi ieşit, trăgându-mi şi o înjurătură. Până s-a hotărât ce să facă, imaginea inelului din buricul ei şi a boitei aceleia de piele fină şi întinsă pe care se odihnea m-a ţintuit locului. M-am întrebat dacă se hotărâse deja ce nume să-i pună copilului, dacă-i ştia sexul şi dacă, până la urmă, îi spusese despre el bărbatului care avea să-i fie tată.

CLXX Când am văzut ce-ai făcut cu maşina, o parte din mine şi-a dorit să te ucidă, a zis Sam, luând plicul. Dar cealaltă parte s-a gândit că în felul tău ciudat şi fără noimă poate că-ţi pasă.

Am făcut un pas înainte şi mi-am lipit o mână de burta ei.

CLXXI Dar cel mai mult mi-am dorit să te ucid, a continuat ea, încruntându-se.

M-am apropiat şi mai mult şi mi-am lipit şi cealaltă mână de burta ei; buricul şi inelul erau acum între mâinile mele. Am aşteptat, sperând că o să simt copilul lovind cu piciorul sau întorcându-se în pântecele ei, dar, cum nu s-a întâmplat nimic, m-am aşezat în genunchi şi mi-am lipit urechea de burta lui Sam. înăuntru era ascunsă o viaţă, o viaţă care, dacă aş fi ţinut-o în mâinile mele, n-ar fi cântărit mai nimic. Când în cele din urmă am vorbit, am facut-o atât de încet, încât numai străinul ghemuit în spatele inelului din buricul ei m-a putut auzi. Apoi am repetat, mai tare:

CLXXII Pot să fiu eu tatăl.

Am simţit mâna lui Sam strângându-mă de umăr şi am repetat pentru a treia oară, doar ca să fiu sigur că m-au auzit amândoi.

CLXXIII Ridică-te în picioare, Thomas, a spus ea. Vreau să te ridici.

M-am ridicat. Stăteam fată în fată, cu burta aceea ca un amortizor între noi.

CLXXIV Tu-ţi dai seama ce spui? m-a întrebat ea. Ai măcar o idee ce faci acum?

CLXXV Nu, n-am absolut nicio idee, am răspuns.

Sam şi-a muşcat buza şi s-a uitat în jos, dar nu s-a tras înapoi. Am observat că lângă maxilar avea trei pete maronii. Cu un an înainte, atunci când alcătuiserăm împreună acordul de divorţ, scriindu-1 cu pixul, fără avocaţi, doar cu o sticlă de vin, petele acelea nu fuseseră acolo. I-am atins curba obrazului până la maxilar, unde cele trei pete arătau ca nişte puncte pe un zar. Un scârţâit de podea venind din camera tatălui meu mi-a dat de ştire că tata cobo- râse din pat şi fără îndoială stătea cu urechea lipită de uşă. Eu şi Sam ne-am întors capetele, dar n-am mai auzit nimic. Tata aştepta, la fel ca noi, să vadă ce avea să se întâmple.

PATRIA-MAMĂ

Era cel mai ciudat lucru pe care l-ar fi putut face cineva; asa zicea toată lumea atunci când auzea că >

tatăl lui Phuong le pusese copiilor lui din cea de-a doua căsătorie numele copiilor din prima căsătorie. Phuong era prima din cea de-a doua serie de copii şi toată viata, adică vreme de douăzeci si trei de ani,

j 7 >

crezuse că ceilalţi copii ai tatălui ei erau mult mai norocoşi. Dovada norocului lor se afla în scrisorile concise trimise acasă o dată pe an de mama tizei lui Phuong, prima doamnă Ly, care înşira, cu liniuţe, toate realizările copiilor ei, precum şi înălţimea şi greutatea. Tiza lui Phuong, de pildă, era cu şapte ani mai mare, cu cincisprezece centimetri mai înaltă, avea cu douăzeci de kilograme mai mult şi, din câte rezulta din pozele puse în scrisori, avea pielea mai albă şi mai curată, nasul mai mic şi mai drept, plus că părul, hainele, încălţămintea şi machiajul ei deveneau tot mai moderne pe măsură ce absolvea întâi şcoala particulară de fete, apoi un colegiu de elită, urmat de facultatea de medicină şi de un rezidenţiat în Chicago. Domnul Ly pusese în folii toate fotografiile, pentru a le proteja de umezeală şi de urmele de degete, şi le păstra aranjate frumos unele peste altele pe o măsuţă de lângă canapea, în camera de zi.

Scrisorile care însoţeau fotografiile erau singurele comunicări pe care le primea familia lui Phuong despre ceilalţi copii, căci altminteri în cei vreo douăzeci şi şapte de ani de absenţă, tiza lui Phuong şi cei doi fraţi mai mici ai ei nu le scriseseră niciun cuvânt. Aşa se face că, atunci când în sfârşit a sosit prima scrisoare din partea ei, aceasta a provocat o emoţie nemaipomenită. Scrisoarea îi era adresată

domnului Ly, care, în calitate de autoritate plenipotenţiară a casei, îşi asuma întotdeauna sarcina de a deschide corespondenţa. Domnul Ly s-a aşezat pe canapea şi a tăiat cu grijă plicul cu un cuţitaş din argint pentru scrisori, cu mâner din fildeş, una din puţinele relicve ale trecutului pe care reuşise să le păstreze. De o parte şi de alta a lui şedeau Phuong şi mama ei, în timp ce cei doi fii adolescenţi, Hanh şi Phuc, se aşezaseră pe braţele canapelei şi îşi întindeau gâtul, ca să poată zări cuvintele scrise, pe care tatăl lor le citea cu voce tare. Scrisoarea era încă si mai scurtă decât cele trimise de fosta lui soţie şi îi anunţa doar că sora vitregă a lui Phuong avea să vină pentru două săptămâni în vacanţă şi că spera să poată locui la ei.

— Vivien? s-a mirat doamna Ly, citind numele de la sfârşitul scrisorii. Ce, e prea grozavă ca să folosească numele pe care i l-ai dat tu?

Dar Phuong a înţeles pe dată de ce îşi luase sora ei un nume străin si al cui nume era de bună seamă:
»

al lui Vivien Leigh, actriţa din *Pe aripile vântului*, filmul preferat al tatălui ei, aşa cum îi spusese el în treacăt la un moment dat. Phuong văzuse filmul pe o casetă piratată şi fusese imediat sedusă de farmecul, frumuseţea şi tristeţea lui Scarlett O'Hara, eroina filmului, întruchiparea Sudului condamnat la pieire. Ar fi fost oare prea mult dacă ar fi presupus că, nimicită, Confederaţia, cu acea conştiinţă a propriului său tragism, prezenta o similaritate deloc întâmplătoare cu înfrânta republică Vietnamul de Sud,

de unde se trăgea tatăl ei, şi cu rămăşiţele ei resentimentare?

De la sine înţeles, aşadar, că în săptămânile până la sosirea lui Vivien, Phuong şi-a petrecut timpul, şi acasă si la serviciu, construind în mintea ei scenarii
•>7
cu sora ei cea nobilă si bună, cumva solemnă si tristă,
> 7 î
totuşi blândă şi patriciană, care avea s-o îndrăgească imediat şi să devină mentorul pe care Phuong nu-1 avusese niciodată. Când a văzut-o pentru prima oară pe Vivien, la aeroport, Phuong a avut confirmarea faptului că numele acela de star de cinema era cum nu se poate mai potrivit pentru tânăra femeie, care s-a oprit la porţile din sticlă ale terminalului, cu ochii ascunşi în spatele unor ochelari de soare enormi, cu buzele ţuguiate, uşor întredeschise, împingând un cărucior încărcat cu geamantane de un roşu aprins, la fel de grele ca ea. In timp ce sărea şi flutura din mână ca să-i atragă atenţia lui Vivien, Phuong era în culmea fericirii să constate că sora ei nu semăna absolut deloc cu gloata de localnici care aşteptau afară ca să-i întâmpine pe cei ce soseau, sute de oameni de rând, prost îmbrăcaţi, facându-şi vânt cu evantaiele în bătaia soarelui.

Nici măcar după o săptămână petrecută în Saigon, Vivien nu semăna cu băştinaşii mai mult decât în ziua în care sosise, cel puţin nu în afara casei. Pe străzi, pe terasele din faţa cafenelelor sau când sărea în câte un taxi, Vivien era luată de regulă drept soţia istovită a vreunui om de afaceri coreean sau vreo turistă japoneză epuizată, cu machiajul ei ca o glazură

topindu-se sub soarele tropical. In anumite decoruri interioare însă era cu siguranţă stăpâna domeniului. Aşa s-a întâmplat şi la restaurantul Nam Kha de pe strada Dong Khoi, unde Phuong lucra ca recepţioneră de doi ani, de la absolvirea colegiului. Vivien venise cu ideea de a-şi trata familia cu o cină la Nam Kha, pentru a marca mijlocul vacanţei, lucru pe care Phuong nu i l-ar fi sugerat niciodată, întrucât preţurile pe care le practica restaurantul erau mult mai mari decât îşi puteau permite ea şi familia ei.

iv Dar asta-i o crimă, nu crezi? a spus Vivien, aruncând o privire peste lista antreurilor. Trebuie să poţi măcar o dată în viaţă să iei masa în localul în care lucrezi.

Masa lor era aşezată lângă bazinul ca oglinda, vizavi de care şedeau două tinere pe un podium acoperit cu perne, îmbrăcate în nişte *ao dai* diafane din mătase şi atingând blând cu degetele cele şaisprezece coarde ale ţiterelor pe care le ţineau în poală.

v Adevărata crimă e să dai cinci dolari pe nişte zorele călite cu usturoi, i-a întors-o doamna Ly.

Doamna Ly vindea mătăsuri în piaţa Ben Thanh şi avea ochi de negociator experimentat, imperturbabili şi de nepătruns ca nişte bile de abac.

vi La piaţă pot cumpăra asta cu un dolar, a adăugat ea.

vii Uită-te în jur, a spus domnul Ly pe un ton impacientat. Astea sunt preţuri pentru turişti.

într-adevăr, toţi ceilalţi clienţi erau albi, cu excepţia unui cuplu de indieni care şedea în colţ;

bărbatul purta un costum din in, iar femeia salivar kameez.

viii Sunt preţuri absurde.

ix Cu excepţia preţurilor, este un restaurant bun, a declarat Vivien.

Vocea ei suna autoritar, aşa cum probabil că răsună şi în cabinetul ei de consultaţii din Chicago. Nu pentru prima oară, Phuong se închipuia în locul surorii ei, îmbrăcată într-un halat alb, într-o încăpere albă, privind printr-un perete de sticlă la perdeaua opacă de fulgi de zăpadă.

x Tu ce părere ai? a întrebat-o Vivien, împingând-o cu genunchiul. Este exagerat pentru tine?

—- Chiar deloc! a răspuns Phuong.

Spera că degajează un aer încrezător şi dezinvolt, spre deosebire de fraţii ei. Hanh şi Phuc rămăseseră fără grai; meniurile legate în mătase din mâinile lor erau cu mult mai frumoase decât orice manual de-al lor.

xi Aş putea să mă obişnuiesc cu asta, a adăugat Phuong.

xii Aşa te vreau!

Clienţii de la masa de alături s-au ridicat; îndreptându-se spre ieşire, două dintre turiste s-au oprit chiar lângă Phuong, iar cea brunetă le-a făcut o poză cântăreţelor care-şi zăngăneau ţiterele.

xiii Arată exact ca nişte fluturi, a zis femeia, cu un accent australian, mijind ochii la imaginea de pe aparatul de fotografiat. Atât de delicate şi de micuţe... j

Trăgând cu urechea la ceea ce spuneau, Phuong a răsuflat uşurată că nu era ea obiectul fascinaţiei lor.

— Pun pariu că nu-şi fac niciodată probleme ce mănâncă, a spus prietena femeii, deschizându-şi pudriera ca să-şi studieze rujul. Rochiile alea parcă au fost cusute direct pe ele.

Lucrând aici, seară de seară Phuong observase obiceiurile unor turiste ca acestea; diploma în biologie era doar o amintire îndepărtată atunci când le deschidea uşa restaurantului, cu o uşoară plecăciune. Clienţii veneau să guste bucate ţărăneşti prezentate elegant şi se arătau destul de impresionaţi de statuile Cham, de picturile chinezeşti pe suluri de bambus atârnate pe pereţi şi chiar de miniona Phuong, cu trupul ei subţire înfăşurat într-un *ao dai* auriu mulat pe corp. Uneori clienţii îi cereau permisiunea de a-i face fotografii, lucru care iniţial o măgulise, dar acum de regulă o irita. Şi totuşi, nu putea să-i refuze, după cum îi spusese pe şleau directorul, aşa că se silea să zâmbească, înclinân- du-şi uşor capul, astfel încât o şuviţă de păr, la fel de neagră şi de mătăsoasă ca pantalonii pe care-i purta, îi cădea peste umăr. Când poza pentru o fotografie, fie în poziţia aceasta, fie în alta, Phuong reuşea să se detaşeze, imaginându-şi că nu era doar o recepţioneră ce-i facea pe plac unui client, ci un manechin, o starletă, tiza surorii ei. Dar cum anume arăta de fapt nu avea habar, pentru că, deşi toţi clienţii promiteau că o să-i trimită fotografiile, niciunul nu-i trimisese nimic.

Când sosise, Vivien adusese cu ea şi o listă pe zile

cu toate obiectivele pe care dorea să le viziteze, plus timpul estimat pentru deplasarea cu trenul, autobuzul, maşina, vaporul cu aripi portante sau avionul. Cu un an înainte venise în Vietnam şi preşedintele Clinton; acea faimoasă vizită o liniştise pe mama lui Vivien că fiica ei avea să se întoarcă în America în siguranţă, cu atât mai mult cu cât era înarmată cu un paşaport american şi cu dolari. Astfel echipată, Vivien reuşise să înfrângă rezistenţa îndârjită a tatălui ei şi, cu prilejul tuturor ieşirilor lor în oraş, a plătit totul pentru întreaga familie.

— Eu sunt doctoriţa, nu? a zis ea.

Dar, oricât de impresionată era de abordarea lui Vivien, de parcă a fi în vacanţă era o slujbă în care să cauţi să obţii o promovare, Phuong nu era surprinsă deloc. Printre fotografiile trimise ocazional de mama ei, exista o poză care o înfăţişa pe Vivien ca pe o tânără independentă, doctoriţa pediatră, necăsătorită, care făcuse turul Europei de Vest de una singură, cu rucsacul în spate, şi îşi petrecuse vacanţele în Hawaii, Bahamas, Rio. Domnul Ly, care abia trăia din salariul lui de ghid turistic, a studiat itinerarul şi a zis:

— Nici eu nu m-aş fi descurcat mai bine.

Domnul Ly era genul de persoană care rareori lăuda pe cineva, cu excepţia celor trei copii ai lui mai mari. Soţia lui fugise după război împreună cu copiii, după ce el fusese exilat într-o Nouă Zonă Economică, iar amanta lui apăruse ca să ceară bani. Până atunci mama lui Vivien habar nu avusese de existenţa celeilalte femei, iar reacţia ei a fost să-şi ia tălpăşiţa

din ţară împreună cu cei trei copii ai ei, pornind într-o călătorie plină de primejdii, într-o barcă. Domnul Ly a aflat despre plecarea lor la mijlocul perioadei de cinci ani de condamnare, iar pierderea lor l-a aruncat într-o stare de şoc şi depresie, de care n-a reuşit să scape decât după ce s-a întors în Saigon. Viaţa însă trebuia să meargă mai departe, i-a spus amanta lui, aşa că domnul Ly a divorţat de mama lui Vivien, şi-a transformat amanta în cea de-a doua doamnă Ly şi a mai făcut trei copii. De multe ori o compara pe Phuong cu sora ei absentă, iar asta cultivase în sufletul lui Phuong un fel de dor de Vivien, dar şi o gelozie imposibil de tăgăduit. Fărâma aceea de invidie reînvia aproape în fiecare zi a vizitei lui Vivien, căci tatăl lor se purta complet diferit, cum nu-i stătea în fire, de parcă şi el ar fi concurat pentru o slujbă, în cazul de faţă câştigarea favorurilor lui Vivien. Fără a-şi exprima vreo îndoială sau vreo critică, urma planul lui Vivien, care includea vizitarea unor temple şi catedrale, mall-uri şi muzee, plaje şi staţiuni, la sud, prin Delta Mekong, la răsărit până la Vung Tau, la nord până la Dalat şi, în Saigon, de la aleile aglomerate şi cacofonice din cartierul chinezesc din Cho Lon până la opulenţa din centru, unde cel mai scump restaurant de pe bulevardul Dong Khoi era tocmai Nam Kha.

xiv Locul ăsta seamănă cu Saigonul de pe vremuri, a zis domnul Ly surâzând cu afecţiune şi trecându-şi privirile peste draperiile din catifea şi stâlpii de marmură din restaurant.

In timpul războiului domnul Ly avusese o fabrică

de încălţăminte, o casă pe plajă în Vung Tau şi un Citroen cu şofer. Pozele din vremurile acelea îl înfăţişau ca pe un bărbat spilcuit, cu părul pomădat şi o mustăcioară subţire. Acum, din câte îşi putea da seama Phuong, îşi purta tristeţea şi înfrângerea în burdihanul pe care nasturii unei cămăşi cu un număr prea mică abia îl puteau cuprinde.

xv „L'Amiral" pe Thai Lap Thanh. „La Tour d'Ivoire" pe Tran Hung Dao. „Paprica", unde se serveau cea mai bună paella şi cea mai bună sangria. Obişnuiam să merg tot timpul la restaurantele acelea.

xvi Nu cu mine, a comentat doamna Ly.

xvii Ce vrei să faci mâine? a întrebat-o domnul Ly pe Vivien.

Vivien i-a umplut tatălui ei din nou paharul din sticla de merlot australian şi a răspuns:

xviii Ziua de mâine mi-am lăsat-o liberă în program. întotdeauna las o zi sau două pentru surprize.

xix Am putea merge la Dam Sen? a întrebat Hanh.

Phuc a dat din cap cu entuziasm.

xx Ce este Dam Sen? a întrebat Vivien, reumplându-şi şi ei paharul.

xxi Un parc de distracţii, a răspuns Phuong, care bea doar limonadă, la fel ca mama şi fraţii ei. Nu e departe de aici.

xxii Am lucrat şi eu într-un parc de distracţii la şaisprezece ani, a zis Vivien. Ce vară nebună!

xxiii Putem lăsa Dam Sen pentru mai târziu, a spus domnul Ly. Dacă tot ai văzut unde lucrează sora ta, hai

să te iau mâine într-un tur de-al meu.

xxiv Garantat! a toastat Vivien cu expresia clasică învăţată de la el, ridicând paharul.

Domnul Ly a ciocnit paharul cu ea, s-a uitat cu dragoste spre băieţii lui şi a zis:

xxv Faceţi parte dintr-o generaţie foarte norocoasă.

xxvi Eu n-aş zice că suntem aşa de norocoşi, a replicat Phuong.

xxvii Tu n-ai preţuit niciodată ceea ce ai, a zis tatăl ei, arătând spre mâncarea din faţa lor, iar Phuong şi-a încleştat degetele pe pahar, pregătindu-se să asculte încă o dată prelegerile părinţilor. Să-ţi spun eu ce-n-seamnă să n-ai noroc? După ce am fost abandonaţi de americani, iar comuniştii m-au trimis intr-un lagăr de muncă forţată, ca să supravieţuim, am mâncat rădăcini şi manioc. In orez, care oricum era numai apă, găseam viermi. Oamenii se îmbolnăveau pe capete de dizenterie, malarie sau boala Dengue şi mureau pur şi simplu. E de mirare că mai aveam sânge în noi pentru lipitori.

xxviii Nici acasă nu era cu mult mai bine, s-a băgat în vorbă doamna Ly. După război am vândut tot ce aveam ca să pot supravieţui. Maşina de cusut, pick-upul pe care mi l-ai făcut cadou, cu tot cu discuri...

xxix Dar tâmpenia cea mai mare erau autodenunţurile, a spus domnul Ly cu ochii în pahar, de parcă toate lecţiile pe care le învăţase în lagărul de muncă forţată, odată distilate, erau numai bune să i-1 umple. In fiecare săptămână trebuia să inventez un alt fel de a mă critica pentru că eram capitalist. Am scris la pagini cât pentru o autobiografie întreagă, doar că în fiecare

capitol spuneam acelaşi lucru.

Phuong a oftat, dar Vivien asculta cu mare atenţie, cu bărbia sprijinită în palmă.

xxx Un lucru am vrut eu dintotdeauna să aflu, a zis ea, iar când tatăl lor a ridicat privirea spre ea, a continuat: De ce le-ai dat numele noastre copiilor tăi cu cea de-a doua soţie?

Aceasta era întrebarea pe care Phuong nu i-o pusese tatălui ei niciodată, temându-se de răspunsul pe care-l bănuia deja, şi anume că ea şi fraţii ei nu erau decât încarnarea unor regrete. Tatăl lor însă n-a părut nici mirat, nici intimidat de francheţea lui Vivien şi, ridicând pur şi simplu paharul, a răspuns:

xxxi Te-as fi înţeles dacă nu te întorceai aici ca să > »

mă vezi pe mine. Dar ştiam sigur c-ai să vii s-o vezi pe cea căreia i-am dat numele tău.

Vivien i-a aruncat o privire scurtă lui Phuong, care încerca să-şi păstreze expresia stoică. In definitiv, nu era de vină Vivien că tatăl lor se purta aşa cum se purta, făcând favoritisme şi plângându-şi de milă.

xxxii Bun, iată-mă! a spus Vivien, întorcând din nou privirea spre tatăl ei şi ciocnindu-şi paharul de al lui. în sănătatea noastră!

xxxiii Garantat! a răspuns domnul Ly.

în atâţia ani de când lucra ca ghid, domnul Ly n-o invitase niciodată pe Phuong să-l însoţească în vreo excursie de-a lui. Chiar dacă nici ea nu-şi dorise vreodată să meargă, a doua zi dimineaţă, în autocar,

şi-a dat seama că i-ar fi plăcut să fie invitată. Din câte se părea, Vivien nu aprecia atenţia deosebită pe care i-o acorda tatăl ei şi nici norocul de a fi doar o turistă în acea zi, când băieţii erau la şcoală, iar mama lui Phuong avea treabă în piaţa Ben Thanh. In schimb, Vivien nu avea ochi decât pentru cât de plin era autocarul vechi şi i se tot plângea la ureche lui Phuong, în şoaptă, de excursioniştii pletoşi, strânşi la pungă, înghesuiţi pe banchetele cu perne subţiri, dar care contribuiau la succesul firmei unde lucra tatăl lor. Apoi, la Ben Dinh, de cum au coborât din autobuz - care avea climatizare - în aerul umed şi răcoros, Vivien n-a făcut decât să bombăne că excursia nu era deloc pe placul ei.

xxxiv Nici să merg cu cortul nu-mi place, i-a mărturisit Vivien surorii ei, ambele mergând în spatele grupului de turişti în timp ce străbăteau crângurile de eucalipţi şi bambuşi înţesate de legendarele tuneluri din Cu Chi. Aş prefera să mă aflu într-un mall, la cumpărături, sau într-un muzeu, dar aici nici măcar muzeele n-au aer condiţionat.
>

xxxv Tata vrea să-l vezi la lucru, a spus Phuong răbdătoare. E foarte priceput în meseria lui.

xxxvi Nu-i spune c-am zis ce-am zis, în regulă? Nu vreau să-i rănesc sentimentele.

xxxvii Deci avem un secret? a spus Phuong jucăuş.

xxxviii Surorile trebuie să aibă secrete, a răspuns Vivien. Măiculiţă! Cât? Treizeci şi patru de grade?

xxxix Nu-i chiar aşa de rău. Nici nu e chiar atât de

cald.

xl Mă înţeapă ceva. Simt. Uită-te la picioarele mele!

Pe gambele şi coapsele lui Vivien răsăriseră nişte mici umflături palide de la înţepăturile proaspete şi zgrăbunţele roşii ale celor care se inflamaseră deja. Pentru un medic pediatru şi un călător încercat, Vivien se dovedise a fi dureros de incapabilă să-şi poarte de grijă. In timp ce Phuong purta mănuşi care îi acopereau braţele până sus şi ciorapi din nailon pe sub jeanşi, sora ei purta tricouri care îi lăsau la vedere baretele sutienelor şi pantaloni scurţi, uneori atât de mici, că i se vedeau elasticul şi şnurul chiloţilor. In ciuda pielii dezgolite, Vivien nu folosea nicio soluţie contra ţânţarilor şi se plângea de fiecare dată când era foarte cald, ceea ce după părerea ei se întâmpla în fiecare secundă din zi şi din noapte. Vulnerabilitatea surorii ei era pentru Phuong când o sursă de iritare, când de afecţiune, căci o făcea pe Vivien să-i pară mai puţin intimidantă şi poate mai demnă de secretul pe care Phuong tânjea să i-1 încredinţeze. Era vorba de un lucru pe care nu-1 mărturisise niciodată familiei ei şi pe care numai Vivien l-ar fi putut înţelege.

xli Asta, doamnelor şi domnilor, o capcană `punji,` a rostit domnul Ly în engleză, făcând semn grupului să se oprească.

Cei douăzeci şi ceva de turişti, toţi occidentali, s-au apropiat de trapă. Domnul Ly a rotit-o din balama, până când a ajuns în poziţie verticală, dând la iveală dedesubt o groapă cât un mormânt de adâncă şi lungă

cât un sicriu, cu douăsprezece ţepuşe ascuţite din lemn înfipte în pământ.

xlii Calci pe trapă, cazi înăuntru.

După ce câţiva turişti au făcut fotografii, domnul Ly le-a făcut semn cu mâna să pornească mai departe. Purta o cămaşă albă cu mâneci scurte, pantaloni gri şi o pereche de pantofi din piele maro bine lustruiţi. De obicei acasă stătea în pantaloni scurţi şi poate un maiou. Cel mai ciudat lucru pentru Phuong era să-l vadă pe tatăl ei glumind şi pălăvrăgind cu turiştii. Acasă i se adresa fiicei lui numai ca să-i ceară încă o bere, sau să-i spună să-i aducă ţigările, sau să solicite un anume fel de mâncare pentru cină.

xliii Iar ăsta, un tunel original, a explicat domnul Ly oprindu-se şi arătând spre o gaură pătrată, de mărimea unei coli de hârtie, acoperită cu o scândură de lemn pe care erau aşezate nişte frunze, lângă trunchiul unui eucalipt. Luptătorii de gherilă stau aici ani de zile şi atacă pe americani în orice moment.

Turiştii erau în majoritate americani, dar nu dădeau semne că aceste dovezi istorice i-ar fi ofensat. Dimpotrivă, păreau fascinaţi, iar când domnul Ly a ridicat scândura ca să le arate intrarea strâmtă, întunecată, şi-au ridicat iute aparatele de fotografiat. De undeva, din depărtare, din poligonul de tir, a răsunat o rafală de mitralieră. Fiecare glonte, după spusele tatălui lor, costa câte un dolar. Phuong nu pricepea deloc de ce doreau turiştii aceştia să-şi cheltuie banii ca să-şi petreacă ziua aici, în loc să meargă la plajă sau la un restaurant elegant ori să stea în hamac, la o cafenea rustică pe malul râului. Motivul,

spunea tatăl ei, era faptul că turiştii străini ştiau un singur lucru despre această ţară, şi anume războiul. Aceste tuneluri erau, aşadar, obiective obligatorii în itinerarul lor.

xliv Mai târziu vede şi tuneluri mai noi, mai mari, special pentru voi. Ultima oară când intră un american în el nu poate să mai iasă. Prea gras!

Şi pentru a-şi ilustra vorbele, domnul Ly şi-a întins braţele în faţă, cu mâinile unite, şi a descris un cerc mare în aer.

xlv Vrea cineva să încerce?

Turiştii au zâmbit strâmb şi au clătinat din cap. Cel mai mic dintre ei era de înălţimea tatălui lui Phuong. Aceasta se temea ca nu cumva tatăl ei s-o cheme şi să-i ceară să se strecoare în tunel, dar când nu s-a oferit nimeni, domnul Ly s-a încruntat şi şi-a înălţat pumnul în aer.

xlvi Aşa câştigă noi victoria! a exclamat el, moment în care a strălucit un bliţ. Noi reuneşte ţara noastră prin curaj şi sacrificiu!

încă două bliţuri au luminat, timp în care tatăl lor a rămas în aceeaşi poziţie.

xlvii Oare chiar a zis ce mi s-a părut mie c-a zis? a întrebat Vivien în şoaptă.

xlviii Nu vorbeşte serios; doar joacă un rol.

Dar Phuong bănuia că pentru turişti rolul jucat de tatăl ei era totuna cu realitatea. Străini fiind, ei nu ştiau diferenţa dintre un comunist si un băr-
» > >

bat exilat de comunişti în Noua Zonă Economică. Peste câteva zile ori peste o săptămână sau

două ei aveau să plece, iar cea mai vie amintire din această zi avea să rămână strania experienţă de a se fi târât în genunchi printr-un tunel, plus imaginea vagă a unui ghid mititel şi înflăcărat, care vorbea o engleză cam ciudată. Pentru ei, a priceput Phuong cu un amestec de furie si ruşine, suntem toti la fel - mici,

> > 7 i 7

fermecători şi uşor de uitat. îşi facea griji că se putea ca şi sora ei să o privească astfel, dar atunci când tatăl lor le-a făcut semn cu mâna turiştilor să pornească mai departe, iar Vivien i-a urmat, fata părea preocupată doar să împrăştie micul nor de ţânţari care plutea în jurul ei.

în penultima seară petrecută de Vivien în Sai- gon, ea şi tatăl ei au băut patru sticluţe de vin de orez lăptos la un restaurant chinezesc din Cho Lon. După ce s-au întors acasă, tatăl a ieşit la plimbare împreună cu soţia lui, ca să i se mai limpezească mintea de alcool, iar Hanh şi Phuc s-au aşezat pe podeaua acoperită cu preş din camera de zi. Patul lor era alături de motociclete. Sus, la etaj, după ce a închis uşa camerei pe care Phuong o împărţea cu părinţii ei, Vivien a tras de sub patul îngust al surorii ei unul dintre geamantanele ei roşii. Valiza fusese înţesată cu cadouri din partea lui Vivien şi a mamei ei, de la jeanşi şi cămăşi la medicamente, farduri, şampon şi balsam de păr îmbuteliate în Statele Unite, aşadar mai valoroase decât cele sub aceleaşi

7 j »

mărci îmbuteliate într-o fabrică autohtonă. Acum geamantanul era plin ochi cu suvenire, o păpuşă de

porţelan îmbrăcată intr-un *ao dai* din mătase pentru mama lui Vivien, biciclete în miniatură din lemn de tec cioplite de mână pentru fraţii ei, o sticlă de vin din orez, cu o cobră plutind înăuntru, pentru tatăl ei vitreg, iar pentru prietenii ei câteva tricouri imprimate cu chipul prietenos al lui Ho Şi Min. Dar atunci când Vivien a deschis geamantanul, n-a scos niciunul dintre aceste suveniruri şi nici vreun lucru de-al ei, ci, scotocind pe sub toate, a extras o pungă mică, roz, destul de mototolită după cât călătorise, şi i-a întins-o lui Phuong.

— Mai am încă un lucru pentru tine, surioară, a spus ea. N-am fost sigură dacă e bine să ţi-1 dau sau nu, dar am zis să vin pregătită.

Pe pungă erau imprimate cu litere cursive cuvintele *Victorias Secret.* înăuntru erau un sutien negru din dantelă şi o pereche de chiloţi negri din dantelă; de fapt o pereche de tanga subţiri, care nu semănau deloc cu chiloţii aspri din bumbac care-i acopereau tot fundul, pe care i-i cumpăra mama ei în pachete de câte o duzină.

xlix Nu pot să port aşa ceva! a zis Phuong, îmbujorându-se. Sunt indecenţi!

l Haide, încearcă-i! a insistat Vivien, scoţând din pungă chiloţeii aproape inexistenţi şi îndesân- du-i-i în mână lui Phuong. Nu vreau să mi te închipui în chestiile alea bătrânicioase pe care le porţi.

Preţ de o clipă, Phuong a şovăit. Dar Vivien era sora ei şi era medic, aşa că nu avea de ce să se ruşi-

neze. Şi-a dezbrăcat iute pijamaua din vâscoză şi chiloţii din bumbac şi la fel de iute şi-a pus sutienul şi chiloţii noi. Vivien a dat din cap aprobator şi a zis:

li Acum arăţi sexy. Ce noroc pe băiatul care-o să te vadă îmbrăcată aşa.

lii Mama şi tata nu mi-ar da niciodată voie să port chestiile astea.

Phuong a ezitat, apoi a întins mâna după oglinjoara atârnată într-un cui, pe perete. Atingerea dantelei pe piele şi imaginea trupului ei aproape despuiat, îmbrăcat atât de provocator, i-a dat fiori.

liii Numai o fată necuviincioasă ar purta aşa ceva.

liv E vremea să fii şi tu mai îndrăzneaţă, a replicat Vivien, căscând. Pentru Dumnezeu, doar ai douăzeci si trei de ani. Nu cred c-ai vrea să stii ce făceam eu la douăzeci si trei de ani.

Chiar şi după ce Phuong şi-a îmbrăcat din nou pijamaua, parcă tot se mai vedea în oglinjoară, cu pielea lucind dedesubtul fâşiei aceleia de voal. A tras perdeaua care separa partea ei de cameră de partea părinţilor şi s-a strecurat în pat împreună cu Vivien, care pusese deoparte geamantanul şi îşi îmbrăcase şi ea pijamaua. Stând acolo, braţ lângă braţ, a simţit că darul surorii ei conferise relaţiei dintre ele mai multă intimitate si încredere,

lv Care va fi primul lucru pe care o să-l faci după ce ajungi în Chicago? Ai s-o suni pe mama ta?

lvi Nu, o să fac o plimbare lungă cu maşina, singură. Mi-e dor de maşina mea.

lvii Eu nici măcar nu cunosc vreo persoană care să aibă maşină.

>

Vivien a rămas cu privirea aţintită asupra ventilatorului din tavan, care mişca aerul încins al unei nopţi umede, ca de obicei. Prin fereastra deschisă pătrundea înăuntru o briză abia sesizabilă.

lviii Pot să-ţi spun un secret? a întrebat Vivien.

lix Deja mi-ai spus.

lx Ce?

lxi Un secret. Când eram la Cu Chi, a răspuns Phuong.

întorcând capul, a văzut drept în urechea lui Vivien, cu delicatul ei canal întunecat.

lxii Da, cred că aşa e, a zis Vivien, scărpinându-şi o băşică de pe gât. Am crezut c-o să vin aici şi-o să-mi iubesc tatăl.

lxiii Şi nu-1 iubeşti? a întrebat Phuong, rezemându-şi capul în palmă. Sau nu l-ai iubit nici înainte?

lxiv Pentru tine e uşor să-l iubeşti, a oftat Vivien. Şi lui îi e uşor să mă iubească pe mine. Aşa trebuie să fie, pentru că-şi aminteşte de mine. Dar eu nu-mi amintesc de el. Cum poţi iubi un om pe care nu ţi-1 aminteşti? Cum să iubeşti un om pe care nu-1 cunoşti?

lxv Nu ştiu...

De afară, de pe alee, unde bătrânele din vecini şedeau pe praguri şi mai bârfeau puţin înainte de a merge la culcare, au răsunat brusc chicoteli şi râsete.

lxvi Dar ştiu că tata nu e uşor de iubit, a adăugat Phuong.

lxvii O femeie nu se poate îndrăgosti niciodată de un bărbat de care îi e milă. Nu crezi?

lxviii Eu nu m-am îndrăgostit niciodată de nimeni, aşa că nu ştiu.

Scrâşnetul porţii metalice de la intrarea în camera de zi le-a dat de veste că tatăl lor se întorsese.

lxix Dar nu te exprimi corect. Nu trebuie să te îndrăgosteşti de el, ci doar să-l iubeşti.

lxx Ştii ce mi-a spus mama când i-am zis că vreau să vin în Vietnam? a întrebat Vivien, apoi a făcut o pauză. Tatăl tău o să-ţi frângă şi ţie inima.

Vivien s-a întors într-o parte, cu faţa la perete, unde o şopârlă gecko verde stătea atârnată de tencuială, răbdătoare. Scările au scârţâit când domnul şi doamna Ly au început să urce, sunetul acela discordant alcătuind coda acelei zile a lui Phuong, un sunet care-i era atât de familiar, încât doar sosirea surorii ei a făcut-o să-l remarce. Prezenţa lui Vivien în patul ei şi dezmierdarea dantelei pe piele a ascuţit creionul tocit al simţurilor lui Phuong, ajutând-o să-şi schiţeze mental conturul personajelor din viaţa ei, cu acurateţe crescândă. Dintre toate, cel mai limpede creionat era tatăl ei, de care îi era milă şi pe care, lucru încă şi mai grav, nu-l respecta. Dacă ar fi fost un soţ adulter şi un playboy, atunci ar fi putut să-i poarte pică; dar domnul Ly era în declin, iar eşecul lui nici măcar nu avea măreţia decadenţei şi a comportamentului nepotrivit. Acesta era un motiv suficient de tristeţe şi de stânjeneală pentru ca atunci când umbra tatălui ei a

apărut în cadrul uşii, Phuong să se întoarcă şi ea cu faţa în cealaltă parte. In clipa aceea, lipită de spinarea surorii ei, sub apăsarea nopţii umede, a descoperit că până şi stând întinsă Vivien era lac de transpiraţie.

A doua zi dimineaţă, în parcul de distracţii, domnul Ly le-a făcut copiilor poze la porţile de la intrare cu un aparat de fotografiat de unică folosinţă adus de Vivien, cadou de la fosta lui soţie.

» . >

După ce Vivien a plătit intrarea pentru întreaga familie, Hanh şi Phuc au pornit înainte, cel dintâi trăgând-o de mână pe mama lui. Cei trei şi-au croit drum printr-un batalion gălăgios de elevi, băieţi şi fete, cu cămăşi şi berete roşii. O monoşină traversa parcul pe deasupra mulţimilor agitate, iar în depărtare zăngănea un *montagne russe*. Curând, lui Phuong i-a atras atenţia o sală de expoziţie, al cărei nume curios se traducea în engleză „Lampionul de gheaţă“. Pe un afiş la intrare, câteva fotografii viu colorate înfăţişau nişte replici din gheaţă ale turnului Eiffel şi Taj Mahal-ului, precum şi ale altor minuni ale lumii create de om, luminate într-un curcubeu de neoane.

lxxi Hai să lăsăm asta pentru mai târziu, când o să vrem să ne mai răcorim, a propus Phuong.

lxxii Excelent plan, a zis Vivien, făcându-şi vânt cu broşura parcului.

După ce s-au dat cu maşinuţele la rugămintea lui Hanh şi a lui Phuc, doamna Ly a insistat să viziteze grădina japoneză de orhidee. în diferite colţuri ale grădinii, câteva cupluri de tineri pozau pentru foto-

grafiile de nuntă, miresele cu voaluri, înveşmântate în rochii occidentale, iar mirii gătiţi cu smokinguri albe şi cu trandafiri roşii prinşi pe rever. Doamna Ly şi-a exprimat încântarea când i-a văzut; Hanh şi Phuc în schimb, dădu-şi ochii peste cap, au întrebat-o pe Vivien dacă puteau merge la roata Ferris care se învârtea încet deasupra toboganelor cu apă. Doamna Ly a urcat într-o cabină a roţii împreună cu băieţii, în timp ce domnul Ly a refuzat să urce alături de fiicele lui, sub pretext că are rău de înălţime. In timp ce cabina lor se înălţa, Vivien studia peisajul de la fereastra zăbrelită de pe partea ei, dedesubtul căreia, pe peretele albastru, cineva schiţase din câteva linii silueta unei fete cu o claie de păr şi cu degetele ridicate sub forma literei V. Phuong a aruncat o privire peste umărul lui Vivien şi, expirând, i-a suflat o şuviţă de păr peste ureche. Vivien şi-a prins şuviţa şi a arătat cu degetul spre *montagne russe*-ul care tocmai urca încet, asemenea unei omide răsturnate, cu zeci de braţe agitându-se în aer.

lxxiii Am lucrat şi eu la un *montagne russe*, a zis Vivien. Toate prietenele mele şi-au găsit de lucru în parcul de distracţii, ca să cunoaştem băieţi.

lxxiv Şi ţi-ai găsit un iubit? a întrebat Phuong, rezemându-si umărul de braţul surorii ei.

Nu-i spusese lui Vivien că nu-şi dăduse jos cadoul de la ea, încântată de el ca un copil care a primit o jucărie nouă, magică.

lxxv Era frumos? a continuat ea.

lxxvi Rod era drăguţ. Mă conducea până acasă cu

maşina şi mergeam pe una dintre străzile de pe lângă casa mea, parcam maşina şi... ne sărutam. Tu nu cred c-ai făcut asta, nu?

lxxvii Nu încă.

lxxviii N-ai găsit niciun băiat care să-ţi placă?

lxxix Nu vreau să mă ataşez de nimeni, a răspuns Phuong categorică. Nu vreau să mă ţină în loc.

lxxx De la ce?

In mijlocul parcului era un lac de mărimea unei farfurii, pe care pluteau bărci cu vâsle, asemenea unor firimituri. Tot pe lac se afla şi destinaţia lor pentru prânz, şi anume restaurantul sub formă de cap de dragon care pătrundea în ape despărţindu-le, aşa cum plecarea lui Vivien de a doua zi avea să despartă lumea încă o dată între cei care rămâneau pe loc şi cei care plecau.

lxxxi Pot să-ţi spun un secret acum?

Vivien a zâmbit.

lxxxii Sigur.

Phuong şi-a căutat cuvintele care să exprime ceea ce nu mai mărturisise nimănui până atunci, şi anume că într-o zi şi ea avea să plece, căci Saigonul era plictisitor, iar ţara aceasta nu era destul de mare ca să poată cuprinde dorinţele din inima ei.

lxxxiii Vreau să fiu şi eu ca tine, a zis Phuong, luând mâinile surorii ei într-ale sale. Vreau să merg în America şi să devin medic ca să ajut oamenii. Nu vreau să-mi petrec viaţa servindu-i pe alţii. Vreau să mă servească alţii pe mine. Vreau să călătoresc unde vreau eu, oricând vreau eu. Si vreau să mă întorc aici ştiind

că pot pleca din nou. Dacă rămân aici, o să mă mărit cu cine ştie ce băiat fără viitor, o să locuiesc împreună cu familia lui, o să avem doi copii prea devreme şi o să dormim într-o cameră aşa de mică, încât o să pot atinge amândoi pereţii cu mâinile în acelaşi timp. Nu cred c-aş putea suporta asta, chiar cred că n-aş putea! Ai simţit şi tu la fel vreodată?

lxxxiv Of, Doamne! a exclamat Vivien, ridicând ochii spre tavanul cabinei.

Phuong sperase că Vivien va fi entuziasmată; ba s-ar fi mulţumit chiar şi cu o oarecare codeală, perplexitate sau condescendenţă, dar pentru expresia care a apărut pe chipul surorii ei, de panică, nu era pregătită.

lxxxv I-am spus c-ar fi trebuit să vă spună adevărul! a zis Vivien.

Montagne russe-ul se prăvălea pe şine, iar pasagerii ţipau. Când Vivien s-a mutat de pe un picior pe altul şi şi-a eliberat mâinile dintr-ale surorii ei, braţul i s-a desprins de umărul lui Phuong cu un sunet umed, aerul de acolo nefiind mai rece decât cel de jos.

lxxxvi Despre cine vorbeşti?

lxxxvii Despre mama mea, a răspuns Vivien şi a tras adânc aer în piept, privind încă o dată afară printre zăbrelele ferestrei. Ştii că atunci când a ajuns în State, mama a declarat că are douăzeci si cinci de ani?

lxxxviii Şi?

O picătură de sudoare i-a alunecat lui Phuong pe şale în jos.

lxxxix Avea treizeci de ani.

xc Asa fac femeile.

>

xci Şi a mai declarat şi că e văduvă, a continuat Vivien, întorcându-se ca să întâlnească privirea lui Phuong. Iar când i-a spus tatălui nostru că sunt doctoriţă, nu a spus adevărul.

Phuong a clipit uimită.

xcii Nu esti doctoriţă?

> »

xciii Nu. Sunt recepţioneră, dar acum nu am de lucru. Am fost dată afară cu o lună înainte să vin aici. Iar mama şi tatăl meu vitreg nu au o casă într-o zonă rezidenţială, ci locuiesc într-un apartament în vestul oraşului Tulsa. Şi mama nu este patroana Nice Nail Beauty Salon, ci e doar cosmeticiană acolo.

xciv Atunci de ce ne-ai spus că eşti doctoriţă?

xcv Pentru că toţi voiaţi să ştiţi cât câştig pe lună şi cât mă costă ipoteca şi cât costă maşina mea. Mi-a fost mai uşor să răspund la întrebări decât să zic că nu sunt doctoriţă. Dar, ca să ştii şi tu, povestea asta cum că aş fi medic pediatru a fost ideea mamei, nu a mea.

Cabina ajunsese în cel mai înalt punct; în depărtare se zărea un elefant legat cu lanţ de un picior, o jucărie cu cheiţă care se tot clătina înainte şi înapoi.

xcvi Mama mi-a zis să nu mă încurc cu şeful meu, în special dacă e însurat.

xcvii Şeful tău? Ce are el de-a face cu toate astea?
>

xcviii Cică nu eu sunt de vină, ci economia, a zis Vivien plângând. Ai auzit vreodată un lucru mai

stupid?

xcix Nu, a răspuns Phuong. Mie nu mi-a dat nimeni papucii niciodată.

c Toată lumea păţeşte asta, a zis Vivien cu ochii umezi. Aşa că m-am gândit să vin aici. Un motiv prostesc, nu?

ci Eu credeam c-ai venit să ne vezi pe noi.

cii Şi de-asta...

ciii Si toti banii ăştia de unde-i ai? Pentru mesele în oraş, pentru bilete? Pentru excursiile la Dalat şi Vung Tau?

Phuong n-ar fi putut spune cât cheltuise sora ei, dar ştia că trebuia să fie vorba despre mii de dolari. Numai în plicurile pe care Vivien le împărţise tuturor sub formă de cadou, în prima seară petrecută în Saigon, erau şase bancnote de câte o sută de dolari pentru domnul şi doamna Ly, încă două pentru Phuong şi câte una pentru fraţii ei.

civ In America, atunci când te concediază, îţi plătesc compensaţie. In firmele mari chiar şi recepţionerele primesc cecuri consistente, a răspuns Vivien, scotocind prin poşetă, în timp ce cabina continua să coboare. Si mai am si cârdurile de ere-

dit. Nu mă deranjează să cheltuiesc atâţia bani. Voiam să vă arăt cum e să te distrezi. Voi n-ati fost

nicăieri niciodată.

în faţa ochilor li s-a ivit cel mai important obiectiv al parcului, un munte pictat într-un roşu aluvionar, gol pe dinăuntru, făcut din metal.

cv Nu contează, a zis Phuong.

Nimic nu conta; nici minciunile, nici faptul că Vivien avea totul, până şi numele lui Phuong, pe care nu catadicsea să-l folosească.

cvi Nu este nevoie să fii doctoriţă ca să fii sponsorul meu, a adăugat Phuong.

cvii Unde-mi sunt batistele? a zis Vivien, ştergându-şi lacrimile cu mâinile.

cviii N-am să te incomodez, a spus Phuong şi a atins-o pe Vivien pe braţul lipicios de transpiraţie în timp ce cabina se apropia de peron. O să-mi găsesc ceva de lucru. O să-mi port de grijă singură. Şi o să am grijă şi de tine.

Vivien şi-a închis poşeta nervoasă, încă plângând.

cix îmi pare rău, Phuong, a zis ea. După ce mă întorc în America, va trebui să-mi pun viaţa în ordine. Trebuie să achit patru cărţi de credit, plus împrumuturile pentru studii, şi sper să nu rămân si fără casă.

>

cx Dar...

cxi N-o să am timp să-mi fac griji şi pentru sora mea mai mică.

A fost rândul lui Vivien s-o apuce pe Phuong de mâini cu palmele ei ude de lacrimi.

cxii Poţi să mă înţelegi? Te rog!

Când angajatul parcului a deschis uşa, tatăl lor le aştepta cu aparatul de fotografiat la ochi, iar doamna Ly stătea în spatele lui, împreună cu băieţii. Roata mare se rotea în ritmul ei măsurat, suficient de lent pentru ca fetele să coboare din cabină. Vivien a ieşit prima. O săptămână mai târziu, tatăl lor avea să developeze fotografia, dar, studiind poza băgată în folie, lui Phuong avea să-i ia un moment ca să-şi dea seama ce anume lipsea de sub foaia transparentă. Vivien se vedea în uşa cabinei, cu ochii umezi şi cu machiajul întins pe faţă, dar, fie că tatăl lor nu prinsese momentul potrivit, fie dintr-o greşeală de compoziţie, Phuong nu apărea deloc în poză.

Dacă lui Vivien îi luase douăzeci şi şapte de ani ca să trimită prima scrisoare acasă, pentru următoarea misivă n-a avut nevoie decât de o lună. Phuong s-a întors într-o zi acasă de la restaurantul Nam Kha şi şi-a găsit părinţii şi fraţii îngrămădiţi în jurul mesei din camera de zi, analizând un teanc de poze trimise de Vivien. Zâmbindu-i vesel, domnul Ly a fluturat scrisoarea spre Phuong; era o singură foaie de hârtie, pe care fata a citit-o şezând pe braţul canapelei. In scrisoare, Vivien îşi trecea în revistă minunatele amintiri: cum cinaseră la restaurantul plutitor de pe râul Saigon, cum se îmbrăcase cu un `ao dai` făcut la comandă, cum se plimbase cu o căruţă trasă de ponei în jurul lacului Xuan Huong din Dalat şi cum cea mai fericită zi fusese cea în care sosise în Vietnam, iar cea mai tristă, ziua plecării. *M-am uitat afară prin fereastra avionului până când n-am mai văzut*

pământul ţării, scria ea. *Totul era atât de verde. In momentul în care l-au acoperit norii, nu mi-am dorit nimic altceva decât să mă întorc.*

Şi scrisoarea continua pe acelaşi ton. Lui Phuong ipocrizia surorii ei i-a provocat o greaţă atât de profundă, încât abia s-a abţinut să rupă scrisoarea în două.

cxiii Mâine vreau să duci la înfoliat pozele astea, a spus domnul Ly, alegând câteva fotografii din cele trimise de Vivien. O să le punem într-un album.

cxiv De ce? a întrebat Phuong, aruncând scrisoarea pe masă.

— Cum adică, de ce? s-a mirat domnul Ly, nevenindu-i să-si creadă urechilor. Ca să avem ceva care să ne amintească de ea până se reîntoarce.

Phuong şi-a studiat tatăl, care şedea pe canapea, înconjurat de mama şi de fraţii ei, strângând în mână fotografiile, de parcă fiecare poză ar fi fost una dintre bancnotele de o sută de dolari pe care li le dăruise Vivien. Şi pentru prima oară în viaţa ei i s-a făcut milă de el şi a ştiut sigur că nu doar tatăl ei avea să-i frângă inima fiicei lui, ci şi fiicele aveau într-o zi să-i frângă lui inima. I-a trecut prin minte să-i spună adevărul, că Vivien nu avea să se mai întoarcă niciodată în Vietnam şi că într-o zi, poate că nu prea curând, dar în cele din urmă, şi ea, Phuong, avea să plece într-o lume în care să se poată îndrăgosti de un tip pe care nu-1 cunoştea. Era doar o chestiune de impuls, iar acum ştia de unde să înceapă.

A doua zi dimineaţă, Phuong a rămas singură acasă înainte să se facă ora nouă. Băieţii plecaseră la şcoală,

iar părinţii la lucru. Phuong se îmbrăcase cu cadoul primit de la sora ei, iar pe deasupra lenjeriei dantelate îşi pusese o bluză şi nişte pantaloni până sub genunchi. Era mai bine, şi-a zis ea, să facă ceea ce trebuia să facă afară, aşa că a aşezat lângă uşa de intrare în camera de zi un taburet, iar pe alee, o găleată din tablă. Apoi, deschizând plicul cu fotografii, prima poză pe care a văzut-o a fost cea în care tatăl ei împreună cu Vivien tremurau de frig în „Lam- pionul de gheaţă“ din parcul de distracţii, ultimul loc în care zăboviseră în ziua aceea. în foaier, un angajat al parcului le dăduse nişte jachete din poliester cu glugă, lungi până la genunchi, în nuanţe de galben, roz, portocaliu şi verde fosforescent. Chiar şi îmbrăcaţi aşa, trecerea din foaier în interiorul „Lampionu- lui de gheaţă“ a fost un şoc, pentru că „Lampionul“ era în esenţă un frigider enorm, format dintr-o sală
care răsuna de ecouri si în care li s-a oferit un tur al
>

principalelor obiective turistice ale lumii sub forma unor replici sculptate în gheaţă, nu mai înalte de un stat de om. Lumini fluorescente orbitoare din acelaşi
>

spectru coloristic ca jachetele luminau deopotrivă sculpturile, furnicarul de oameni, precum şi două tobogane, de asemenea cioplite în gheaţă, pe care se dădeau copiii, ţipând.

— Ce mai ciudăţenie! spusese Vivien, strângân-du-şi umerii de frig, în faţa unei miniaturi a Tower

Bridge din Londra.
Vivien şi tatăl ei se opriseră să pozeze pentru fotografie în faţa podului, nu departe de piramidele egiptene îngheţate şi de Sfinxul acoperit de promoroacă. în timp ce Phuong îndrepta spre ei obiectivul aparatului foto al lui Vivien, tatăl şi fiica lui mai mare s-au prins cu braţele pe după mijloc. Phuong a făcut poza mecanic, fără să acorde cine

ştie ce atenţie micii imagini digitale care apăruse pe ecranul aparatului. Dar acum, şezând pe scaun cu fotografia în mână, vedea foarte bine toate detaliile. Cum capetele le erau acoperite de glugi, tatălui şi surorii ei nu li se vedeau decât chipurile palide, triunghiulare, două petale albe plutitoare pe nişte frunze de nufăr verzi, fluorescente. In lumina incandescentă a „Lampionului de gheaţă“, sora ei semăna mai mult cu tatăl lor decât Phuong, iar din această asemănare a priceput limpede un adevăr pe care nu putea să-l rostească, şi anume că tatăl ei o iubea pe Vivien mai mult decât pe ea.

Fotografia a luat foc imediat atunci când Phuong a aprins-o cu un chibrit. Fata a lăsat-o să cadă în găleată şi a privit-o răsucindu-se şi zbârcindu-se; în clipa aceea şi-a amintit cum se apropiase Vivien de ea după ce le făcuse poza şi încercase să mai dreagă busuiocul.

— Nu m-am gândit niciodată c-o să spun asta aici, spusese Vivian, zâmbindu-i lui Phuong şi prin- zând-o de mână, dar mi-e frig!

Trecuse o lună de zile şi Phuong încă mai simţea frigul acela şi îşi amintea cum tremurase şi se întorsese cu faţa la nisipul cristalin al Egiptului. Apoi a aruncat alte poze în foc, iar dogoarea lor a încălzit-o. încă vreo douăzeci şi patru de poze au fost mistuite de flăcări, până când la final a mai rămas una singură, cea în care ele două erau la aeroport, în dimineaţa

plecării lui Vivien. Vivien o ţinea cu un braţ pe după umeri şi ridicase o mână în aer, făcând cu degetele semnul V.

Spre deosebire de sora ei, Phuong nu zâmbea. Tatăl lor o obligase să-şi pună un *ao dai* cu prilejul plecării lui Vivien. în strânsoarea mătăsii, Phuong arăta gravă, îndârjită. Expresia de pe chipul ei era cea pe care o adoptau de obicei, atunci când stăteau în faţa unui aparat de fotografiat, cei din generaţia mai veche, pe vremea când nu se făceau poze decât la ocazii speciale, adică la nunţi şi la înmormântări. Flacăra s-a înviorat în momentul în care Phuong a atins-o de fotografie; trăsăturile lui Vivien au fost mistuite înaintea chipului lui Phuong, apoi amândouă au dispărut în flăcări. După ce s-au stins şi ultimele rămăşiţe ale acestei fotografii şi ale celorlalte, Phuong s-a ridicat în picioare şi a împrăştiat cenuşa. Era pe punctul de a se răsuci pe călcâie ca să intre în casă, când o boare a măturat aleea, ridicând în aer cenuşa fotografiilor. O pală de vânt s-a înălţat pe deasupra acoperişurilor din vecinătate; Phuong n-a putut să nu se oprească pentru o clipă ca să admire cerul limpede şi nesfârşit care înghiţise cenuşa, asemenea unui bol albastru din cel mai fin cristal aşezat cu gura în jos, acoperind întregul Saigon până în depărtare, cât putea ea cuprinde cu privirea.

Mulţumiri

Mulţumesc editorilor care au publicat pentru prima dată aceste povestiri.

Mulţumesc tuturor oamenilor minunaţi de la editura cu care am colaborat, Grove Atlantic, şi în mod cu totul special lui Peter Blackstock, care a considerat că aceste povestiri sunt suficient de bune.

Mulţumesc tatălui şi mamei mele, Joseph şi Linda, refugiaţi în 1954 şi apoi din nou în 1975. Ei sunt cei mai curajoşi oameni pe care îi cunosc.

Mi-au salvat viata.

>

Mulţumesc fratelui meu mai mare, Tung, care întruchipează povestea de succes a primilor refugiaţi. La şapte ani după sosirea noastră în Statele Unite, a ajuns la Harvard, ridicând ştacheta foarte sus.

Mulţumesc partenerei mele, Lan Duong, refugiată şi ea şi scriitoare, la fel ca mine. Ea a citit fiecare cuvânt pe care l-am scris, împărtăşind cu mine aceleaşi suferinţe si aceleaşi bucurii.

> > > >

Mulţumesc şi băiatului nostru, Ellison, care mi-a

amintit de copilărie. Când va ieşi această carte de sub tipar, el va avea aproape vârsta pe care o aveam eu în momentul în care am devenit refugiat.

\

Cuprins

Vă recomandăm si cealaltă carte a autorului >

apărută la Editura ART

Citiţi un fragment <3?=

Capitolul 16

În seara aceea, cu puţin după miezul nopţii, când am parcat în faţa casei lui cufundate în întuneric, Generalul mi-a făcut o surpriză. M-am tot gândit la dorinţa dumitale de a te întoarce în ţară, a spus el de pe bancheta din spate. îi vedeam ochii în oglinda retrovizoare. Am nevoie de dumneata aici, dar îţi respect curajul. Spre deosebire de Bon si de ceilalţi, totuşi, dumneata nu ai trecut niciodată botezul focului. Mi i-a descris pe căpitanul cel grizonant şi pe locotenentul cel nesimţitor ca pe nişte eroi de război, bărbaţi cărora în luptă le-ar încredinţa şi propria-i viaţă. Va trebui însă să dovedeşti că poţi face ceea ce fac ei. Va trebui să faci ceea ce trebuie făcut. Poţi să faci asta? Desigur, domnule general. Am şovăit o clipă, apoi am pus întrebarea firească: Dar ce trebuie făcut? Ştii deja ce trebuie făcut, a spus Generalul. Am rămas cu mâinile pe volan, stânga la ora zece, dreapta la ora două, sperând că nu se referă la ce mă gândeam eu. Vreau doar să mă asigur că fac

ceea ce trebuie, domnule general, am spus, privindu-1 în oglinda retrovizoare. Ce anume trebuie să fac ?

Generalul s-a foit pe banchetă, scotocindu-se prin buzunare. Am scos eu bricheta. Mulţumesc, căpitane. Pentru o clipă, flacăra a luminat palimpsestul care era chipul lui. Apoi clarobscurul a pierit şi chipul lui n-a mai fost descifrabil. Nu ţi-am povestit niciodată cum am petrecut doi ani într-un lagăr comunist pentru prizonieri, nu-i aşa? Ei bine, nu trebuie să intrăm în prea multe detalii. E de ajuns să-ţi spun că oamenii noştri fuseseră înconjuraţi de inamic la Dien Bien Phu. Nu doar francezii, marocanii, algerienii şi germanii, dar şi mii de-ai noştri. M-am oferit să atac Dien Bien Phu prin surprindere, deşi ştiam că soarta mea va fi pecetluită. Dar nu puteam să-mi las camarazii să moară fară să încerc să fac ceva. Când a căzut Dien Bien Phu, am fost capturat şi eu alături de ceilalţi. Mi-am pierdut doi ani din viaţă în închisoare, dar nu am regretat niciodată acel atac. In urma acelui atac şi a experienţei lagărului am devenit bărbatul care sunt astăzi. Dar nu mi-a cerut nimeni să mă ofer voluntar. Nimeni nu mi-a spus ce trebuie să fac. Nu s-a discutat despre consecinţe. Toate aceste lucruri erau de la sine înţelese. înţelegi, căpitane ?

Da, domnule general, am spus.

Foarte bine. Dacă se face ceea ce trebuie să se facă, atunci poţi să te întorci în patrie. Eşti un bărbat foarte

inteligent, căpitane. Am încredere că vei pune la punct toate detaliile. Nu este nevoie să te consulţi cu mine. Eu am să aranjez cu biletul. II vei primi atunci când voi afla vestea despre ce s-a făcut. Generalul s-a oprit, cu portiera pe jumătate deschisă. Club exclusivist, ai ? A chicotit. Trebuie să ţin minte asta. L-am urmărit păşind pe alee către casa cufundată în întuneric, unde probabil că Madame îl aştepta să se întoarcă, citind în pat, aşa cum îl aşteptase de atâtea ori şi când locuiam în vilă. Ştia că îndatoririle unui general se prelungesc până după miezul nopţii, dar oare ştia şi ce fel de îndatoriri erau incluse printre ele ? Că uneori trebuia să mergem şi la astfel de cluburi? Câteodată, după ce îl aduceam la vilă, rămâneam în hol, numai în sosete si ciuleam urechile, încercând să prind vreun semn de tensiune dinspre camera lor. Nu am auzit niciodată nimic; Madame era prea inteligentă ca să nu ştie.

Iată însă ce ştiam eu: mătuşa mea de la Paris îmi trimisese un răspuns succint, în câteva cuvinte invizibile, care treptat deveniseră vizibile. *Nu te întoarce*, îmi scrisese Man. *Avem nevoie de tine în America, nu aici. Acestea sunt ordinele pentru tine.* Am ars scrisoarea într-un cos de hârtii, asa cum făcusem

până atunci cu toate scrisorile, ca să elimin orice dovadă. Dar în clipa aceea mărturisesc că arderea scrisorii a însemnat şi trimiterea ei în iad sau poate o ofrandă pentru o zeitate, nu neapărat Dumnezeu, care să aibă grijă de mine şi de Bon. Lui Bon, fireşte, nu i-am spus despre scrisoare, dar i-am spus despre oferta pe care mi-o făcuse Generalul şi i-am cerut sfatul. Bon a fost scurt, ca de obicei. Eşti un idiot, mi-a spus. Dar n-am cum să te opresc să mergi. Cât despre Sonny, nu ai de ce să te simţi vinovat. Omul are gura prea mare. Bon m-a consolat astfel în singurul fel în care ştia el să mă consoleze, plătindu-mi câteva pahare de băutură şi câteva partide de biliard la o sală din apropiere. Ceva din atmosfera fraternă dintr-un club de biliard îmi liniştea sufletul. Peticul de lumină de deasupra fiecărei mese verzi părea o zonă hidroponică acoperită în care creştea planta spinoasă a emoţiilor masculine, prea sensibilă pentru a rezista în lumina soarelui şi la aer curat. De altfel, locul în care aveai cele mai mari sanse de a
>

da peste un bărbat vietnamez din sud era sala de biliard; asta după cafenea, dar înaintea cluburilor de noapte sau a propriei lui case. Aici el descoperea că atunci când joci biliard, la fel ca atunci când faci

dragoste, cu cât creşte cantitatea de alcool pe care ai consumat-o, cu atât îţi este mai greu să-ţi atingi ţinta cu precizie. Astfel, cu cât trecea mai mult din noapte, cu atât partidele se lungeau. Spre cinstea lui însă, Bon mi-a făcut o ofertă în timpul primei partide, cu mult înainte ca din noapte să nu mai rămână nimic şi să plecăm de-acolo anesteziaţi, în primele minute ale zorilor, ieşind pe o stradă pustie, unde singurul semn de viaţă era un brutar pudrat cu faină din cap până-n picioare, care trudea în vitrina unui gogoşerii. Am s-o fac eu, a spus Bon, uitân- du-se la mine în timp ce aranjam mingile. Ii spunem Generalului că ai facut-o tu, dar am s-o fac eu.

Propunerea lui nu m-a luat deloc prin surprindere. Dar chiar în momentul în care îi mulţumeam, am ştiut că nu pot s-o accept. Urma să mă aventurez într-o sălbăticie pe care mulţi o exploraseră înaintea mea, trecând pragul care îi separa pe cei care ucise- seră de cei care nu uciseseră. Generalul avea dreptate când spunea că numai un bărbat care a primit acest botez putea fi lăsat să se întoarcă acasă. Aş fi avut nevoie de o cuminecare, dar nu exista aşa ceva în această privinţă. Şi de ce nu? Pe cine prosteam noi spunând că Dumnezeu, dacă exista, nu ar dori să conştientizăm că omorul este un lucru sacru? Să revenim la o altă întrebare importantă din catehismul tatălui meu:

î.: Ce este omul?

R.: Omul este o fiinţă alcătuită dintr-un trup şi un suflet, creată după chipul şi asemănarea Domnului.

î.: Şi asemănarea aceasta se referă la trup sau la suflet?

R.: Asemănarea se referă în principal la suflet. Eu nu aveam nevoie să mă uit în oglindă sau la chipurile celorlalţi bărbaţi pentru a găsi o asemănare cu Dumnezeu. Trebuia să mă uit doar la sufletele lor şi înăuntrul meu ca să-mi dau seama că noi nu am fi ucigaşi dacă Dumnezeu însuşi nu ar fi la fel. Dar, fireşte, nu mă refer numai la omor, ci la sub-specia acesteia, crima. Văzând că stau în cumpănă, Bon a ridicat din umeri şi s-a aplecat peste masă, sprijinindu-şi tacul de degetele răşchirate. Tu vrei mereu să înveţi lucruri noi, mi-a spus. Să ştii că nu există nici o formă mai înaltă de cunoaştere decât uciderea unui om. A lovit mingea albă imprimân- du-i un efect de retur; aceasta şi-a atins ţinta, după care s-a rostogolit uşor înapoi, aşezându-se pentru următoarea lovitură. Şi atunci cum rămâne cu iubirea şi cu creaţia? am întrebat. Dar cu căsătoria, cu copiii ? Tu ar trebui să crezi în aceste modalităţi de cunoaştere mai mult decât oricine. Bon şi-a proptit şoldul de marginea mesei, ţinând cu amândouă mâinile tacul pe care şi-l pusese pe umăr. Vrei să mă provoci, ă? Bine. Putem vorbi despre viaţă şi despre creaţie într-o mulţime de feluri. Dar atunci când unul ca mine ucide un om, toată lumea e fericită că am făcut-o eu şi nimeni nu

vrea să discute despre asta. Ar fi bine ca în fiecare duminică, în biserică, înainte ca preotul să cuvânteze, să se ridice în picioare un luptător şi să le vorbească oamenilor în numele cărora a ucis. Măcar atâta ar putea face şi ei, să-l asculte. Bon a ridicat din umeri. Dar nu se întâmplă niciodată aşa. Am să-ţi dau un sfat practic. Oamenilor le place să facă pe morţii. Ştii cum îţi dai seama dacă un om e într-adevăr mort ? Ii apeşi ochiul cu degetul. Dacă mai trăieşte, o să se mişte; dacă e mort, n-o să se mişte.

Mă vedeam împuşcându-1 pe Sonny aşa cum văzusem de atâtea ori în filme. Dar nu mă puteam vedea atingându-i cu degetul globul alunecos ca un peşte al ochiului. Atunci de ce să nu trag de două ori? Pentru că, isteţule, o împuşcătură produce zgomot. Face bum. Şi cine ţi-a spus că trebuie neapărat să-l împuşti ? Pe cei din Viet Cong îi omoram uneori şi altfel, nu doar cu arma. Şi dacă asta te face să te simţi mai bine, să stii că ăsta nu este un

»

omor. Nu este nici măcar crimă. Se numeşte asasinat. întreabă-1 pe omul tău, pe Claude, dacă nu l-ai întrebat încă. Obişnuia să ne spună: Aveţi aici lista de cumpărături. Mergeţi să faceţi târguieli. Aşa că mergeam prin sate noaptea, cu lista de cumpărături. Terorist Viet Cong, simpatizant Viet Cong, colaborator Viet Cong, posibil Viet Cong, probabil

Viet Cong. Asta are un Viet Cong în pântece. Ăsta se gândeşte să devină Viet Cong. Despre ăsta toată lumea crede că este Viet Cong. Mama sau tatăl lui cutare este Viet Cong, aşa că şi el este un Viet Cong în devenire. N-am avut destul timp ca să punem mâna pe toţi. Ar fi trebuit să-i lichidăm când am avut ocazia. Nu face şi tu aceeaşi greşeală. Elimină-i pe agentul ăsta Viet Cong înainte de a deveni prea mare, înainte de a-i molipsi şi pe alţii. Despre asta este vorba. N-are de ce să-ţi pară rău. Nu ai de ce să te lamentezi.

[•••]

Punând deoparte sfatul Iui Bon pentru mai târziu, m-am îndreptat ca să-mi găsesc alinarea spre singura persoană cu care mai puteam vorbi, Lana. Săptămâna următoare, m-am prezentat la apartamentul ei cu o sticlă de vin. Acasă arăta ca o studentă, îmbrăcată cu hanoracul ei cu UC Berkeley, cu nişte jeanşi decoloraţi şi cu foarte puţin machiaj. Aşa şi gătea, ca o studentă, dar asta nu avea importanţă. Am luat cina în camera de zi în timp ce ne uitam la *The Jeffersons,* o comedie de televiziune despre descendenţii negri nerecunoscuţi ai lui Thomas Jefferson, cel de-al treilea preşedinte al Americii şi autorul Declaraţie de Independenţă. După aceea am mai băut o sticlă de vin, care ne-a mai înmuiat gâlmele de amidon din stomac. Am îndemnat-

o să se uite spre capodoperele arhitectonice puternic luminate care se vedeau prin fereastra apartamentului ei departe, pe deal şi i-am spus că una dintre ele îi aparţinea Autorului, a cărui operă urma să fie lansată în curând. Ii povestisem deja despre aventura mea nefericită din Filipine şi îi mărturisisem bănuiala mea, oricât de paranoidă părea, că omul încercase să mă omoare. Am să recunosc, i-am spus, că o dată sau de două ori şi eu mi-am închipuit că îl omor. Lana a ridicat din umeri şi şi-a stins ţigara. Cu toţii ne închipuim că omorâm pe cineva, a spus ea. Sunt doar nişte gânduri trecătoare, cum ar fi: şi dacă l-aş călca cu maşina? Sau cel puţin ne închipuim cum ar fi dacă o anumită persoană ar fi moartă. Mama, de exemplu. Nu pe bune, fireşte, dar cum ar fi dacă... Nu? Nu mă face să cred că sunt sărită de pe fix. Cu chitara ei în braţe, am lovit o coardă, scoţând un sunet dramatic, spaniolesc. Dacă tot suntem la capitolul confesiuni, am spus, şi eu m-am gândit cum ar fi să-mi omor tatăl. Nu la modul serios, fireşte, dar cum ar fi dacă... Ţi-am spus vreodată că era preot ? Lana a făcut ochii mari. Preot? Dumnezeule!

Expresia ei sinceră de surpriză m-a făcut să-mi fie şi mai dragă. Dincolo de machiajul ei de club de noapte şi a strălucirii ei artificiale de divă, era încă inocentă, atât de neatinsă de murdăria lumii, încât tot ce-mi doream era să-mi frec miezul emolient, cremos

al eului meu extaziat de pielea ei albă şi fină. As fi vrut să recreez cu ea cea mai veche dialectică
>

din lume, teza lui Adam si antiteza
7 j Evei care a con-

dus la sinteza care suntem noi, mărul putred al umanităţii, care s-a rostogolit atât de departe de copacul lui Dumnezeu. Nu că noi am fi fost la fel de puri ca primii noştri părinţi. Dacă Adam şi Eva pervertiseră cunoaşterea dăruită lor de Domnul, noi, la rândul nostru, îi pervertiserăm pe Adam şi pe Eva, aşa încât tot ce îmi doream de fapt era dialectica fierbinte, neînfrânată, de junglă gen „Eu Tarzan, tu Jane“. Era vreuna dintre aceste perechi cu ceva mai bună decât perechea formată dintr-o fată vietnameză şi un preot francez? Mama obişnuia să-mi spună că nu era nimic rău în faptul că eram fructul dragostei unei asemenea perechi, i-am zis Lanei. In definitiv, spunea mama, şi poporul nostru s-a născut din împerecherea dintre un dragon şi o zână. Ce ar putea fi mai ciudat de atât ?

Dar pe mine tot mă desconsiderau oamenii, iar eu dădeam vina pe tatăl meu pentru asta. Când eram copil visam că într-o zi el va apărea în faţa întregii congregaţii şi va spune: Iată-1 pe fiul meu, s-ar putea să-l cunoaşteţi. Vine înaintea voastră ca să-l recunoaşteţi şi să-l iubiţi aşa cum îl iubesc si eu. Sau

asa ceva. As fi fost fericit şi dacă ar

fi venit doar să ne viziteze, să ia masa împreună cu noi şi să mă numească în secret fiul lui. Dar el n-a făcut niciodată asta, aşa că am continuat să-mi închipui când un fulger, când un elefant turbat, când o boală mortală, când un înger care să coboare în spatele lui în amvon şi să-i trâmbiţeze în ureche, chemându-1 înapoi la Creatorul său.

Asta nu înseamnă că îţi închipuiai că-1 omori.

O, dar m-am gândit şi să-l omor cu o armă.

Dar până la urmă l-ai iertat?

Uneori cred că da; alteori, mai ales când mă gândesc la mama, cred că nu. Asta probabil înseamnă că de fapt nu l-am iertat.

Atunci Lana s-a aplecat înainte şi şi-a pus mâna pe genunchiul meu. Poate că oamenii exagerează importanţa iertării, a spus. Chipul ei era mai aproape de al meu ca niciodată până atunci; nu mai trebuia decât să mă aplec şi eu spre ea. în clipa aceea am comis cel mai pervers gest din viaţa mea. Am refuzat, sau mai degrabă m-am abţinut, lăsându-mă pe spate şi mărind distanţa dintre mine şi chipul ei frumos, cu crevasa ispititoare a acelor buze întredeschise. Trebuie să plec, am spus.

Trebuie să pleci ? Judecând după expresia de pe chipul ei, era limpede că nu mai auzise niciodată cuvintele acelea din partea unui bărbat. Nici dacă i-aş

fi cerut să comită cele mai odioase acte de sodomie nu s-ar fi arătat atât de şocată. M-am ridicat în picioare înainte să apuc să mă răzgândesc şi i-am întins chitara. Am ceva de făcut. înainte de a face ceea ce trebuie făcut aici. A fost rândul ei să se lase pe spate amuzată şi să zdrăngăne dramatic o coardă a chitarei. Pare a fi ceva foarte serios, a spus. Dar ştii ce? Mie îmi plac bărbaţii serioşi.